

ВЕРЕСНЯ

 IPCentre
-est. 2017-

30

2022

МАТЕРІАЛИ

**ЗАКОНОДАВСТВО
УКРАЇНИ У СФЕРІ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ЙОГО ПРАВАЗАСТОСУВАННЯ:
НАЦІОНАЛЬНІ, ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА
МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ**

**Х ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ
З ПРОБЛЕМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ**

**КАФЕДРА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО
ПРАВА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ЦЕНТР З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ**

**«ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ЙОГО
ПРАВЗАСТОСУВАННЯ:
НАЦІОНАЛЬНІ, ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА
МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ»**

МАТЕРІАЛИ

**X ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ З ПРОБЛЕМ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

(30 ВЕРЕСНЯ 2022 РОКУ)

КИЇВ – 2022

УДК 347. (77+78)

**Конференцію зареєстровано Державною науковою установою
"Український інститут науково-технічної експертизи та інформації"
(посвідчення № 419 від 23.09.2022 р.)**

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Науково-дослідного
інституту інтелектуальної власності НАПрН України
(протокол № 8 від 01.11.2022 р.)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Орлюк О.П., доктор юридичних наук, академік НАПрН України;
Дорошенко О.Ф., кандидат юридичних наук; Кодинець А.О., доктор
юридичних наук; Атаманова Ю.Є., доктор юридичних наук; Бутнік-
Сіверський О.Б., доктор економічних наук, академік АН України;
Дорошко Г.К., кандидат технічних наук; Капіца Ю.М., доктор юридичних
наук; Мироненко Н.М., доктор юридичних наук, член-кор. НАПрН
України; Падучак Б.М., кандидат юридичних наук; Перерва П.Г., доктор
економічних наук; Петренко В.О., доктор технічних наук, академік АН
України; Потоцький М.Ю., доктор юридичних наук.

**Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та
його правозастосування: національні, європейські та міжнародні
виміри: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності
(30.09.2022, м. Київ) : ел. збірник / КНУ імені Т. Шевченка, НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України. Київ, 2022. 421 с.**

У збірнику розміщено матеріали X Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної
власності «Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та
його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри»
(30 вересня 2022 р.), онлайн-трансляція якої відбулась на платформі Zoom.

Збірник охоплює дослідження проблем нормативного регулювання
відносин інтелектуальної власності в Україні, європейських держав та у
міжнародному аспекті.

Рекомендується науковцям, державним службовцям, підприємцям,
громадським діячам, викладачам, студентам та аспірантам.

УДК 347 (77+78)

*МАТЕРІАЛИ ВИКЛАДЕНО В АВТОРСЬКІЙ РЕДАКЦІЇ.
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗМІСТ ТЕКСТІВ, ДОСТОВІРНІСТЬ ПОДАНИХ ДАНИХ І
ТОЧНІСТЬ НАВЕДЕНИХ ЦИТАТ НЕСУТЬ АВТОРИ (СПІВАВТОРИ).
ОРГКОМІТЕТ ЗАЛИШАЄ ЗА СОБОЮ ПРАВО ВНОСИТИ ДО ОФОРМЛЕННЯ
ТЕЗ/СТАТЕЙ ЗМІНИ.*

**© КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, 2022
© НАУКОВО - ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАПрН УКРАЇНИ, 2022
© АВТОРИ СТАТЕЙ, 2022**

ЗМІСТ

АЛЬБЕРДА Л.А. ПРАВОВІ ПРЕЗУМПЦІЇ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА	11
БАБЕНКО В.А., БОРЦОВА І.С. ОХОРОНА ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	14
БАЛАБАН Д.М., СВЯТОШНЮК А.Л. ОХОРОНА ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	22
БАРАНІК В.В., МАЙДАНИК Л.Р. ОХОРОНА ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	26
БАРИЛЮК М.В. ФОТОГРАФІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	30
БАРЩУК В.Р. ПЛАГІАТ І АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ	35
БЕЗВЕРХА А.І., КОСЕНКО А.В., ПЕРЕРВА П.Г. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ	38
БЕЛЬСЬКА С.І. ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ МАЙНОВОЇ ТА МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ	44
БИСЬМАК І.І., КОМЗЮК Л.Т. ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ЗА УГОДОЮ TRIPS	48
БУРКАЦЬКА І.Г., ЗЕРОВ К.О. ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	53
БУШУЄВ К.М., ФОНАРЬОВА Т.А., ПЕТРЕНКО В.О. УПРАВЛІННЯ РОЗВИКОМ ПІДПРИЄМСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ	57
ВАН СЯОЦІН АВТОРСЬКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДЕОКОНТЕНТА В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ В КИТАЇ	61
ВЕРЕТЕЛЬНИК М.В. АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА СЛУЖБОВИЙ ТВІР	64
ВОЛИНЕЦЬ І.П. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОРІВНЯЛЬНОЇ РЕКЛАМИ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ: ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ, США ТА ЄС	67
ГАЙДАБУРА М.В., КУЧИНСЬКИЙ В.А., ПЕРЕРВА П.Г. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ	72

ГОЛУБ Н.О. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	77
ГОТЬ В.Р. ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	81
ГРИНЧУК В.А. ЗАХИСТ ПРАВ НА ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	84
ГУРТОВА М.О., ВЕРЮТІНА В.Ю., ПЕРЕРВА П.Г. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ФРАНЧАЙЗИНГУ	89
ГУСАКОВА А.Є., КОБЄЛЄВА Т.О., ПЕРЕРВА П.Г. ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННО-ЦИФРОВОГО ПІДПИСУ	94
ДОРОЖКО Г.К., ПЕТРЕНКО В.О., ДУДКА В.Д. ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ГОЛОВНА СТРАТЕГІЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	98
ДОРОШЕНКО І.В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	102
ДРИЧИК Б.В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАЧІ ПАТЕНТІВ НА ВИНАХІД У ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНІ	107
ДУБОВА А.О. АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕТОДІВ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	111
ЄФІМЕНКО А.Г. ВІЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ БЕЗ ЗГОДИ АВТОРА: ПІДХОДИ ДО ФОРМУЛЮВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ ТА ЄС	115
ЗЕРОВ К.О. ПРАВОВА ПРИРОДА NFT ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА	118
ЗОСИМЕНКО О.М. ДОСТУП ДО ІННОВАЦІЙНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	120
ІВАНКО О.Є., КОБЄЛЄВ В.М., ПЕРЕРВА П.Г. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	124
ІВКІН М.Ю., ЗАЯРНИЙ О.А. НОВЕЛИ ПРОЄКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МЕДІА» В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ВІДНОСИН СТОСОВНО ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІА	129
ІЛЬЧЕНКО І.П. ПРАВОВА СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НІМЕЧЧИНІ	133

КЛИМЕНКО П.В. РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ	137
КЛЬОВАН А.Д., ДЬЯКОВА Н.М., ПЕРЕРВА П.Г. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПАТЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	141
КОБЄЛЄВА А.В. ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОГО МЕХАНІЗМУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	145
КОВАЛЕНКО О.В., КОСЕНКО О.П., ПЕРЕРВА П.Г. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПАРАЛЕЛЬНОГО ІМПОРТУ	150
КОДИНЕЦЬ А.О. ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	155
КОНДИК Д.П. ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА З ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАКОНОПРОЄКТУ №5552-1 “ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА”	160
КОРОСТАШОВА І.М. МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ТА МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ІЗ ЗНИЩЕННЯ ТОВАРІВ У РАЗІ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ ЗАХОДІВ СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	164
КОСЕНКО С.А., ТКАЧОВ М.М., ПЕРЕРВА П.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩІ	169
КРАВЕЦЬ Л.В., Г.К. ДОРОЖКО., ГОРСЬКА К.О. МЕДІАЦІЯ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	174
КРИВОШЕЇНА І.В. ОСОБЛИВОСТІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, ЯКІ НАЛЕЖАТЬ ДЕКІЛЬКОМ ОСОБАМ СПІЛЬНО	178
КРИКУН Н.П., ДОРОЖКО Г.К., РОМАШКО А.С. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ДАНІ	181
КРИКУН Н.П., ЛЯШУК В.Р., РОМАШКО А.С. ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ. ПОРІВНЯННЯ СИСТЕМ ЯКОСТІ	184
КРУЧАЙ Р.В. ПОСТУПОВЕ ВТІЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	188
КУЗЬМЕНКО Г.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ В УКРАЇНІ ТА ІНШИХ ДЕРЖАВАХ	192

КУЛИК С.С. ШКОДА, ЗАПОДІЯНА ПОРУШЕННЯМ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	198
КУХАРЧИШИН Н.І. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	204
КУШНІРУК В.В. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС ПРО КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ ТА НОУ-ХАУ	208
ЛЕВКО О.М. ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТВІР АРХІТЕКТУРИ	212
ЛЕВКОВИЧ О.І. НЮХОВІ ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ В УКРАЇНІ ТА ЄС: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ	216
ЛИБА М.С. АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА КОМП'ЮТЕРНУ ПРОГРАМУ	220
ЛИСАК О.І. ПРОБЛЕМАТИКА СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ ВІДНОСИН ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	223
ЛОЗОВА Г.М., МИСНИК Н.Р. ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА БОРОТЬБА ІЗ ФАЛЬСИФІКОВАНИМИ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ В УКРАЇНІ	226
ЛЯСКОВЕЦЬ К.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРНЕТ-ЗМІ	233
МАЗУР І.М. КОНТРАФАКЦІЯ В УКРАЇНІ ТА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ: ГРАНЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	236
МАКАРЕНКО О.В. ПЕРЕДАЧА ВИКЛЮЧНИХ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ З МЕТОЮ ЇХ ІНВЕСТУВАННЯ ДО ПАЙОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ФОНДУ: ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА ПРАВОНАСТОСОВЧИЙ АСПЕКТИ	240
МАКАРЕНКО О.Ю., МАКАРЕНКО Н.А. ДОЦІЛЬНІСТЬ ПАТЕНТУВАННЯ В РОЗРІЗІ МОЖЛИВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПРОМИСЛОВОСТІ ТА БІЗНЕСІ (ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)	244
МАКАРИШЕВА Т.С., ТИМОШЕНКО О.В. ЯК ЗРОБИТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ АГРАРНУ СФЕРУ	248
МАРЧУК Л.С. ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	252

МАСЛАК М.В

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ
ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

254**МАТЮШЕНКО М.В.**

BLOCKCHAIN TECHNOLOGY APPLYING TO INTELLECTUAL
PROPERTY OBJECTS

259**МАШКОВА В.І.**

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІЗАЦІЙ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ АВТОРСЬКИМИ
ТА СУМІЖНИМИ ПРАВАМИ В УКРАЇНІ

264**МЕЛЬНИК М.Ю.**

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ МОДНИХ ДИЗАЙНЕРІВ

269**МИХАЙЛЕНКО М.В.**

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ,
СТВОРЕНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ, В СПОЛУЧЕНИХ
ШТАТАХ АМЕРИКИ

272**НЕРУШ Є.І., ПЕРЕДРІЙ А.Е., ПЕРЕРВА П.Г.**

РОЗВИТОК МЕТОДІВ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОДАЖ ОБ'ЄКТІВ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

277**НЕСТЕРОВ Д.В., КОБЄЛЄВА Т.О.**

ЕКСПРЕС ОЦІНКА ОБ'ЄКТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
(ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ)

282**НЕЧВОЛОДА Є.В.**

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

287**ОГОНОВСЬКИЙ О.Р.**

ІСТОТНІ УМОВИ ДОГОВОРУ ПРО НЕРОЗГОЛОШЕННЯ
КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (NDA) В РАМКАХ ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ «ДІЯ СІТІ»

291**ОРЛОВА В.А.**

ПРАВОВА ОХОРОНА ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ В УКРАЇНІ У
КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

295**ОСТАШЕВСЬКА С.В.**

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС ЩОДО ПРОТИДІЇ
ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ ПРО МЕДІА

299**ПИЛЮЧЕНКО Д.В.**

НАУКОВЕ МИСТЕЦТВО: МИСТЕЦТВО, НАТХНЕННЕ НАУКОЮ

303**ПЛЕВАЧУК Н.О., КОМЗЮК Л.Т.**

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ЛІЦЕНЗІЙНОГО
ДОГОВОРУ МІЖ ОКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ-КОРИСТУВАЧАМИ
ПРО ПУБЛІЧНЕ СПОВІЩЕННЯ ОПУБЛІКОВАНИХ ТВОРІВ

306**РУДЕНКО М.П.**

ПРАВОВА ОХОРОНА ПЕРСОНАЖА ЯК ЧАСТИНИ ТВОРУ

310

САВРУК І.А. АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА ФОТОГРАФІЮ	314
САДОВСЬКА Д.І. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	318
СЛАУТА А.А., ХОМЕНКО В.Л. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ SCAMPER ДЛЯ АКТИВАЦІЇ ПОШУКУ НОВИХ ТЕХНІЧНИХ РІШЕНЬ	322
СМОРОДИНА А.Є. ПУБЛІЧНА ЛІЦЕНЗІЯ У ПРОЄКТІ ЗАКОНУ «ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА» №5552-1	327
СОБУЦЬКА О.А ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ	331
СОРОКА Є.О., КОБЄЛЄВА Т.О., ПЕРЕРВА П.Г. КІБЕРАТАКИ ЯК ЗАГРОЗА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ ВЛАСНОСТІ	334
СТАРОВІТ О.М. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ У СФЕРІ «ЗЕЛЕНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ	338
СТОРОЖУК О.В. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ ТА ЇЇ КОНТЕКСТ, ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	343
УЛІТІНА О.В. АПРОПРІАЦІЯ ТА АВТОРСЬКЕ ПРАВО	347
ФЕДОРОВА А.Ф., МАКАРИШЕВА Т.С. ІНТЕРПОЛЯЦІЯ ЯК МЕТОД ЦИТУВАННЯ В МУЗИЦІ (НА ПРИКЛАДАХ ІЗ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИКАНТА СЕРГІЯ БАБКІНА)	350
ХМЕЛЬОВ О.О., ТКАЧОВ М.М., ПЕРЕРВА П.Г. УГОДА КОРИСТУВАЧА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	355
ХОМУТНИК О.В. ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	360
ХОРКУЦА С.В. ПЕРЕКЛАД ТВОРІВ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА	364
ХОРНЄЦ Д.О. (KHORNIETS DIANA), КУЛІНІЧ О.О. ФОРМИ ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (FORMS AND METHODS OF INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION)	367
ХУДАВЕРДІЄВА В.А., НАЙДЬОНОВА М. ОСНОВИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ТА ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	371
ЦЕБЕНКО В.М. АВТОРСЬКЕ ПРАВО В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	375

ЦЕЛІНСЬКА А.А., ДОЛИНА І.В., ПЕРЕРВА П.Г. ДЖЕРЕЛА ТРАНСФЕРУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	380
ЧОРНОЛЕВСЬКА В.М. ФОТОГРАФІЧНИЙ ТВІР ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА	384
ШАПОВАЛ В.С., ТКАЧОВА Н.П., ПЕРЕРВА П.Г. ПРОБЛЕМИ КОНТРАФАКТУ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ	386
ШВЕЦЬ Є.С. ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	391
ШОСТАК Я.М., КОБЄЛЄВА Т.О., ПЕРЕРВА П.Г. СУЧАСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМИ КОРПОРАЦІЯМИ	396
ЮЗЕФОВИЧ Д.О. ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТ ФЕШН-ІНДУСТРІЇ	401
ЮЩУК А.О. ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «КОМП'ЮТЕРНА ПРОГРАМА» ТА «ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ» НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ	403
ЯКИМЧУК О.М., ЗАЯРНИЙ О.А. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН УМОВНОГО ДОСТУПУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	406
ЯКОВИЩАК О.І. МУЗИЧНІ ТВОРИ ЯК САМОСТІЙНИЙ ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	412
ЯРМОЛЮК А.А. ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ПЛАТФОРМ ВІДКРИТИХ ІННОВАЦІЙ ТА ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННІ	416

АЛЬБЕРДА ЛЮБОВ АНДРІЇВНА
СТУДЕНКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПРАВОВІ ПРЕЗУМПЦІЇ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Зважаючи на євроінтеграційні процеси в Україні, і на те, яку колосальну частку вимог щодо приведення норм національного законодавства у відповідність до стандартів ЄС становить саме сфера авторських прав, неабияку актуальність дослідження становить його правове регулювання та правозастосування, де важливе місце посідають правові презумпції.

Загально прийнятим у правовій науці є розуміння презумпції як припущення, закріпленого в правових нормах, яке визнається істинним і не потребує доведення, щоправда, лиш до того часу, доки воно не буде спростованим.

Провівши аналіз норм чинного законодавства, судової практики та доктринальних підходів у цьому питанні вважаємо необхідним виокремити три основні презумпції, які відіграють важливу роль у справах про захист авторських прав: презумпція авторства, презумпція творчості та презумпція винного заподіяння шкоди.

Основоположною для захисту прав та інтересів автора, ким згідно з законодавством України є фізична особа, що своєю творчою працею створила твір, і визнається первинним суб'єктом, якому належить авторське право [2], є презумпція авторства. Вона закріплена в Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів, яка містить положення, що автор твору, права на який охороняються, вважається таким за відсутності доказу протилежного, якщо його ім'я зазначене на творі звичайним способом [1, ст. 15]. Так, відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про авторське право та суміжні права», за відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору [2]. Таке ж положення майже дослівно продубльовано в ч. 1 ст. 435 ЦК України.

Зміст презумпції авторства Пленум Верховного Суду закріпив у своїй постанові досить лаконічно: «первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору [3]». Ця презумпція діє й у випадках коли твір публікується під псевдонімом, який ідентифікує автора.

В усіх наведених визначеннях істотною ознакою є вказівка на особу-автора на оригіналі або примірнику твору, зокрема, якщо ім'я зазначене на творі звичайним способом. Саме з наявністю цього факту законодавець допускає можливість застосування презумпції авторства.

Відповідно у разі виникнення спору така особа, ім'я якої зазначене на творі, вважається автором спірного твору, а обов'язок доказування зворотного покладається на позивача, який заперечує щодо авторства цієї особи.

В іншому випадку, як зазначає Я.М. Садикова, авторство доводиться в загальному порядку, зокрема у спорах про визнання авторства чи співавторства; коли автор не зазначений на оригіналі або примірнику твору; а також, у разі обґрунтування відповідача своїх заперечень у справі відсутністю факту авторства, якщо наявні докази щодо авторства іншої особи або щодо об'єктивної неможливості позивача бути автором твору, чи стосовно відсутності факту-підстави презумпції [4].

Водночас дещо іншу позицію висловлює О. Яворська, яка зауважує, що хоча реальна судова практика українських судів і справді демонструє, з одного боку, правомірне взяття судами до уваги презумпції авторства, але, з іншого боку, в чималій кількості випадків суди фактично визнають авторство судовим рішенням, що не відповідає самій природі презумпції авторства, згідно з якою підтверджується і захищається авторство, яке не може бути визнаним в судовому порядку, хіба що оспореним чи запереченим [5].

Та все ж Верховний Суд передбачив, що в разі процесуальної участі автора в ролі позивача з метою захисту своїх авторських прав - він повинен довести факт наявності в нього авторського права [3], де доказом буде слугувати якраз факт наявності твору чи його примірника, на титульній сторінці якого вказано, що автором цього твору є позивач.

Презумпція творчого характеру праці, результатом якої є об'єкт інтелектуального права (презумпція творчої праці) отримала своє закріплення у п. 18 вже згадуваної нами Постанови Пленуму Верховного Суду України: якщо не доведено інше, результат інтелектуальної діяльності вважається створеним творчою працею [3].

З аналізу вказаного, важливо підкреслити такі аспекти: по-перше, будь-яка розумова діяльність визнається творчою; по-друге, результат такої діяльності перебуває під охороною авторського права; [4] по-третє, положення «якщо не доведено інше» розглядається у двох випадках - якщо не доведено факт піратства, плагіату, прямого копіювання чи іншого неправомірного використання результатів інтелектуальної діяльності інших осіб, або - якщо не доведено неможливість результату інтелектуальної діяльності за законом бути об'єктом авторського права.

Також на авторські права поширюється дія такої цивільної презумпції як презумпція винного завдання шкоди (презумпція вини). Її зміст становить можливість звільнення особи від відшкодування, якщо вона доведе, що шкода була завдана не з її вини. Таким чином, презумпція має значення для розподілу між сторонами обов'язків з доказування фактів справи: позивач не повинен доводити вину відповідача у заподіянні шкоди, натомість тягар доказування її відсутності лягає на відповідача.

Крім того, в юридичній науці трапляється наявність презумпції шкоди. Вона відповідає захисту авторського права як соціальної та правової цінності усього суспільства, а не лише права окремої людини. Таким чином, будь-які протиправні дії, що порушують авторські та суміжні права, завжди спричиняють шкоду, навіть самим фактом їх вчинення, адже порушують усталені в суспільстві відносини охорони прав інтелектуальної творчої діяльності. Проте, в законодавстві України як і національній доктрині вона закріплення не отримала.

Отже, можемо підсумувати, що на сьогодні чіткий перелік і зміст правових презумпцій у сфері авторського права не сформульований. Правові позиції Верховного Суду, мають одне з визначальних значень для однакового застосування законодавства щодо авторського права, проте вони не достатньо вичерпно характеризують порядок застосування презумпцій в судовому порядку, через що в судовій практиці трапляються значні порушення прав авторів. Оскільки правові презумпції займають чільне місце при розгляді справ про захист авторських прав та впливають на розподіл обов'язків доказування та предмет доказування, актуальним залишається подальше дослідження та розвиток наукової доктрини та законодавства щодо цього питання, з метою реагування на виклики сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів // Офіційний вісник України. – 2007. – № 75. – Ст. 2809.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – 13. – Ст. 64.
3. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 04.06.2010. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10#Text>
4. Садикова Я. М. Правові презумпції у справах про захист авторських прав [Електронний ресурс] / Я. М. Садикова // Форум права. – 2015. – № 3. – С. 205–211. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_3_37.pdf
5. Яворська О. С. Презумпція авторства та її застосування у судовій практиці [Електронний ресурс] / О. С. Яворська // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2016. Випуск 62. С. 99–106. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/388>.

БАБЕНКО ВАЛЕНТИНА АНДРІЇВНА
КАНДИДАТ ІСТОРИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

БОРЦОВА І.С.
МАГІСТРАНТ АРХІТЕКТУРИ
ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

ОХОРОНА ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Пам'ятки історії та культури України складають невід'ємну частину світової культурної спадщини, свідчать про великий внесок нашої країни у розвиток світової цивілізації, потребують всебічної охорони та захисту. «Культурна спадщина кожного народу є віддзеркаленням його історії, ментальності, морально-етичних засад. Поняттям «спадщина» охоплюються об'єкти та явища культури (матеріальні й нематеріальні), на яких ґрунтується спільність народу, що відтворюється у спадкоємності поколінь» [8]. Серед чисельних культурних цінностей, історичної культурної спадщини народу важливе місце займає і архітектурна спадщина.

Проблема збереження архітектурної спадщини розглядається науковою літературою у національно-культурній та науково-теоретичній площинах. Актуальність означеної проблеми підтверджують наукові дослідження вітчизняних правників та науковців. Проблему охорони та збереження пам'яток архітектури розглянуто Царенко С.О., Білоус М.Ю. [11], охорону матеріальних та нематеріальних культурних пам'яток в контексті національної безпеки досліджено Бабенко В.А. [1], правовий режим об'єктів народної творчості проаналізовано Великорода О.М. [2]. Наявні аналітичні матеріали по збереженню архітектурної культурної спадщини [8] та наукові статті зарубіжних авторів з цього питання [9, 10]. Наукові розвідки зарубіжних авторів досліджують важливі питання культурної спадщини корінних народів: «... чи можна і як можна захистити нематеріальну культурну спадщину за допомогою інструментарію законодавства про інтелектуальну власність?» [9]. На сьогодні означена проблема залишається надзвичайно актуальною та потребує додаткових досліджень.

Стан збереження чисельних пам'яток архітектури, що розташовані на території України та мають значну цінність залишається незадовільним не тільки тому, що «через недостатність пам'яткоохоронних заходів вони продовжують руйнуватися під впливом природних та антропогенних факторів» [11], але й через відсутність правових норм захисту цих об'єктів правом інтелектуальної власності національного законодавства. Культурна спадщина

розглядається зарубіжними дослідниками «... як щось більше, ніж такі речі, як література, драма, музика та мистецтво...» [10]. Деякі вітчизняні дослідники навпаки пов'язують поняття народна творчість з усним її проявом, ототожнюючи її з фольклором, а отже не відносять до неї архітектурну спадщину. Однак є і інша точка зору. Зокрема, Великорода О.М. вважає, що до поняття «народна творчість» окрім таких її складників, як народна поетична творчість, народні музика, театр, танець необхідно включати також народну архітектуру, образотворче та декоративно-прикладне мистецтво [2, с.31].

Культурна спадщина зазвичай охороняється законодавством про культуру і донедавна не розглядалася в контексті права інтелектуальної власності. Деякі зміни щодо віднесення об'єктів культурної спадщини до поняття традиційних знань (ТЗ) чи традиційних виражень культури (ТВК) відбулися в Україні у довоєнний період. Так, у Національній Стратегії у сфері інтелектуальної власності на 2020-2025 рр. відзначається, що «...поряд з охороною законодавством про культуру, постає необхідність розроблення механізмів охорони нематеріальної культурної спадщини додатковими засобами, орієнтованими також і на ефективну комерціалізацію. Право інтелектуальної власності, яке забезпечує охорону результатів інтелектуальної, творчої діяльності, є одним з найбільш близьких за правовою природою режимів охорони нематеріальних об'єктів, які можна розглядати як перспективну форму охорони, адекватну для традиційних знань (традиційних виражень культури). При цьому розвиток та примноження культурного надбання не можливий без виявлення та охорони наявних цінностей, які представлені матеріальними і нематеріальними об'єктами» [6, с. 18].

Об'єкти культурної спадщини можна класифікувати, згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини», за типами та видами. Архітектурна спадщина широко представлена в означених типах та видах комплексним визначенням об'єктів архітектурної спадщини і як споруд, і як творів архітектури та інженерного мистецтва, і як об'єктів архітектури: (див. Табл. 1., п. II, підпункт 4).

Таблиця 1.

Класифікація об'єктів культурної спадщини згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини»	
I. За типами об'єкти культурної спадщини поділяються на:	
1.	Споруди (витвори) - твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб;

2.	Комплекси (ансамблі) - топографічно визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини;
3.	Визначні місця - зони або ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду.
II. За видами об'єкти культурної спадщини поділяються на:	
1.	Археологічні - рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під земною поверхнею та під водою і є невідтворним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації;
2.	Історичні - будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, у тому числі із залишками бойової техніки, озброєння, амуніції тощо, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів;
3.	Об'єкти монументального мистецтва - твори образотворчого мистецтва: як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з утворюваними ними комплексами (ансамблями);
4.	Об'єкти архітектури - окремі будівлі, архітектурні споруди, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій або є творами відомих авторів;

5.	Об'єкти містобудування - історично сформовані центри населених місць, вулиці, квартали, площі, комплекси (ансамблі) із збереженою планувальною і просторовою структурою та історичною забудовою, у тому числі поєднаною з ландшафтом, залишки давнього розпланування та забудови, що є носіями певних містобудівних ідей;
6.	Об'єкти садово-паркового мистецтва - поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами;
7.	Ландшафтні - природні території, які мають історичну цінність;
8.	Об'єкти науки і техніки - унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей.

Таблицю створено авторами на основі джерел [7].

Як бачимо, згідно класифікації, архітектурна спадщина входить в усі три типи об'єктів культурної спадщини (споруди, комплекси, визначні місця) (Див. Табл.1: п. I, підпункти 1, 2, 3). Також у всі визначені класифікацією види, архітектурна спадщина входить або як, окремі важливі елементи у вигляді архітектурних споруд (Див. Табл.1: п.II, підпункти 1, 3, 6, 7, 8.), або ж архітектурні споруди, як самостійні об'єкти (Див. Табл.1: п.II, підпункти 2, 4, 5. [7]. Закон доволі чітко визначає, що до архітектурної історичної спадщини можна відносити і твори народної архітектури і архітектурні історичні твори, що є творами відомих авторів. Але форми захисту цих творів правом інтелектуальної власності не прописані у даному Законі України, як і в інших нормативних документах національного законодавства.

Нерухомі об'єкти, що входять до поняття «архітектурна спадщина» було визначено в Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи» (Див. Табл.2) [4].

Таблиця 2.

Класифікація об'єктів, що входять до поняття «архітектурна спадщина», згідно Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи

№	Нерухомі об'єкти, які включає поняття «архітектурна спадщина»
1.	пам'ятки: усі будівлі та споруди, що мають непересічне історичне, археологічне, мистецьке, наукове, соціальне або технічне значення, включаючи усі особливості їхнього технічного виконання та оздоблення;

2.	архітектурні ансамблі: однорідні групи міських або сільських будівель, що мають непересічне історичне, археологічне, мистецьке, наукове, соціальне або технічне значення і характеризуються спільністю чітких територіальних ознак;
3.	визначні місця: створені спільно людиною та природою частково забудовані ділянки, які мають чітко визначені характерні і однорідні риси, характеризуються спільністю чітких територіальних ознак і мають непересічне історичне, археологічне, мистецьке, наукове, соціальне або технічне значення.

Таблицю створено авторами на основі джерел [4].

Міжнародній хартії з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія 2000р.) також наявна класифікація різних видів архітектурно-містобудівної спадщини (Див. Табл. 3). Хартія наголошує на повазі до «...фундаментальних цінностей, що спостерігаються як у матеріальній (рухомій і нерухомій), так і в інтелектуальній спадщині...» та на обов'язку «...всіх відповідальних за збереження культурної спадщини до звернення особливої уваги на властиве розв'язання проблем та прийняття рішення для досягнення визначеної мети» [5].

Таблиця 3.

Різні види архітектурно-містобудівної спадщини згідно Міжнародної хартії з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія 2000р.).

1.	Археологічна спадщина
2.	Пам'ятки архітектури в міському і в сільському середовищі.
3.	Твори монументального, декоративного та образотворчого мистецтва, які складають інтегральну частину історичної будівлі.
4.	Історичні міста і села в територіальному контексті, що становлять істотну частину нашої універсальної спадщини і повинні сприйматися як цілість, утворена з простору і об'єктів людської діяльності, яка постійно перебуває в процесі еволюції і змін.
5.	Ландшафти, як культурна спадщина, віддзеркалюють перманентну взаємодію, що відбувається в різних культурних формаціях між людиною, природою і фізичним середовищем та є свідченням еволюційного зв'язку людини і суспільства з довкіллям.

6.	Традиційні матеріали, а також їх властиве використання в контексті потреб сучасного суспільства, що само по собі є важливим складником культурної спадщини.
----	---

Таблицю створено авторами на основі джерел [5]

Усі вказані документи визначають різноманітні способи охорони архітектурної спадщини. Зокрема, згідно Міжнародній хартії «...охорона може реалізовуватися багатьма способами втручання, такими як: контроль середовища, підтримка, ремонт, реставрація, реновація і реабілітація (ревалоризація). Кожне втручання містить рішення, вибором і відповідальністю пов'язане з цілістю спадщини, а також з тими його складовими, значення яких сьогодні не розпізнане, але може бути означеним у майбутньому»[5]. В Хартії також зазначається: «Споруди що творять історичні терени, не обов'язково мусять мати свою архітектурну цінність, але зберігаються з огляду на вирізняючи просторові, технологічні, пластичні та колористичні характеристики, які органічно пов'язують їх» [5].

У жодному з проаналізованих міжнародних та національних законодавчих документів не згадується охорона культурної (архітектурної у тому числі) спадщини правом інтелектуальної власності. Статтю про охорону, захист та розвиток культурної спадщини, традиційних знань та традиційних виражень культури в контексті права інтелектуальної власності знаходимо лише в Декларації Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів (Ст. 31): «Корінні народи мають право на збереження, контроль, охорону та розвиток своєї культурної спадщини, традиційних знань та традиційних форм культурного вираження, а також проявів їхніх наукових знань, технологій і культури <...>. Вони мають також право на збереження, контроль, захист та розвиток своєї інтелектуальної власності на таку культурну спадщину, традиційні знання та традиційні форми вираження культури»[3].

На думку зарубіжних дослідників, зокрема Міри Буррі «...культурну спадщину непросто віднести до існуючих прав інтелектуальної власності, і хоча як національні, так і міжнародні правові рамки еволюціонували для захисту різних типів культурного самовираження, ідеальної відповідності не існує. Насправді, ми часто стикаємося з глибоким протиріччям між захистом культурної спадщини та сучасними моделями захисту прав інтелектуальної власності»[9]. Фіона Макмілан також вважає що «Закони, що регулюють інтелектуальну власність (ІВ) і культурну спадщину, відповідно, належать до різних частин правового порядку». У той же час стверджуючи, що «визнання можливості зв'язку між інтелектуальною власністю та культурною спадщиною може вважатися рідкісним моментом можливої відкритості в міжнародній парадигмі інтелектуальної власності» [10]. Фіона Макмілан бачить основну напругу між цими частинами правопорядку у тому факті, що «... в той час як

культурна спадщина є чимось, що «належить» спільноті, інтелектуальна власність, включаючи авторське право, є конкуруючою формою приватної власності. Отже, ці дві системи включають два дуже різні способи вираження та контролю вартості. Авторське право, яке комерціалізує певні творчі форми, перетворюючи їх на приватну власність, виражає цінність через ринок. В той час, як цінність культурної спадщини визначається її зв'язком із суспільством» [10].

Правове забезпечення охорони та функціонального використання архітектурної спадщини має бути тісно взаємопов'язане як з охороною культурної спадщини в цілому, так і з дотриманням права інтелектуальної власності та принципу поваги до прав людини, реалізацією культурних прав індивідів та спільнот. У сучасному світі, будь-яка держава повинна нести відповідальність як перед своїми громадянами, так і перед світовим товариством за захист і збереження культурної спадщини. «Розуміння взаємозв'язку між інтелектуальною власністю та культурною спадщиною ставить перед нами конкретне питання пошуку спільного між цими конкуруючими дискурсами матеріальності та нематеріальності. Це складне питання методології та змісту, яке ще належить вирішити міждисциплінарним теоретикам, але, тим не менш, воно є невідкладним, якщо ми хочемо мати хоч якусь надію зрозуміти зв'язок між двома частинами права» [10].

Таким чином, відносини між архітектурною спадщиною і інтелектуальною власністю були спірними і досі залишаються такими через «відсутність зв'язку пам'яткоохоронного законодавства із законодавством інших галузей» [2, с.31], а також через різні підходи, обрані для забезпечення захисту архітектурної спадщини. Перший – можна сформулювати як підхід до прав людини, який також інституційно пов'язаний з Організацією Об'єднаних Націй (ООН) та Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, соціології та культури (ЮНЕСКО), і другий, який базується на типі захисту інтелектуальної власності та в першу чергу пов'язаний з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ). Виходячи з загального теоретичного визначення поняття «функцій держави» як основних або визначальних напрямів її діяльності, можна стверджувати, що збереження та охорона культурної спадщини є однією з найважливіших функцій у системі сучасної держави, яка несе відповідальність за збереження всесвітньої культурної та природної спадщини, що знаходиться на її території як перед своїм народом, так і перед усім міжнародним співтовариством. Залишення об'єктів народної творчості за межами правового регулювання правом інтелектуальної власності, в «усезагальному доступі», спричиняє правову колізію, коли «...неможливо захистити ці об'єкти від ризику спотворення та отримати хоча б якусь матеріальну вигоду з її використання іншими суб'єктами» [2, с.33]. Отже, важливим чинником, що впливає на збереження архітектурної спадщини, є системний розвиток, як міжнародного так і національного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко В. А. Матеріальна та нематеріальна культурна спадщина в контексті права інтелектуальної власності та національної безпеки України / В. А. Бабенко// Управління проєктами. Перспективи розвитку проєктного та нейроменеджменту, інформаційних технологій управління, технологій створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності: збірник наукових праць за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної інтернетконференції (24-25 березня 2022 р.). – УДУНТ, УКРНЕТ, НДІІВ НАПрН України, Дніпро: Юрсервіс, 2022. 357 с., С. 176-185
2. Великорода О. М. Правовий режим об'єктів народної творчості / О. М. Великорода, А. А. Вовк // Прикарпатський юридичний вісник. - 2015. - Вип. 3. - С. 30-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2015_3_8.
3. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів. Резолюція 61/295, Генеральною Асамблеєю від 13 вересня 2007. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_l56#Text
4. Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи. Конвенцію ратифіковано Законом N 165-V (165-16) від 20.09.2006. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_226#Text
5. Міжнародна хартія з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія 2000 р.) URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_009#Text
6. Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки URL:<http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv>
7. Про охорону культурної спадщини. Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 39, ст.333 // Редакція від 31.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/conv#n13>
8. Рутковська О., Кондель-Пермінова Н., Білецький В., Малишев О., Чернишенко Т. Збереження та використання культурної спадщини. Аналітична записка №7 Концепції публічного управління у сфері містобудівної діяльності на 2019-2030 роки URL: https://www.rpk.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Konczepczyia_veb-1.pdf
9. Mira Burri. Cultural Heritage and Intellectual Property//The Oxford Handbook of International Cultural Heritage Law, edited by Francesco Francioni and Ana Vrdoljak //Publisher:2019, - University Press Oxford
10. Fiona Macmillan. Intellectual Property and Cultural Heritage: Towards Interdisciplinarity/Published: May 2021,- Pages 331–C21.P32. URL:<https://academic.oup.com/book/41122/chapter/350441406>
11. Царенко С. О., Білоус М.Ю. Актуальні проблеми охорони та збереження пам'яток архітектури / С. О. Царенко, М. Ю. Білоус // Містобудування та територіальне планування. - 2013. - Вип. 50. - С. 713-717. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2013_50_103.

БАЛАБАН ДМИТРО МИКОЛАЙОВИЧ
СТУДЕНТ 3-ГО КУРСУ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

СВЯТОШНЮК АРИНА ЛЕОНІДІВНА
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ, ДОЦЕНТ КАФЕДРИ ЦИВІЛЬНО-
ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРОГРАМНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сучасний світ характеризується значним впливом інформаційно-комунікаційних технологій на кожен аспект нашого життя. Ми можемо спостерігати інтегрування ІТ сфери у всі сектори світової економіки, що має позитивний вплив на зростання загальноекономічних показників. К. Фрімен і Ф. Лука у своїй книзі писали, що «навіть ті, хто заперечував революційний характер попередніх хвиль технологічних змін, не можуть не визнати, що нині відбувається масштабна технологічна революція» [1, с. 301]. Такий стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовлює гостру потребу у впорядкуванні відносин, що виникають внаслідок використання, поширення та зберігання технологічної продукції, а також захисту прав на інтелектуальну власність.

Україна не є виключенням і в умовах, що виникли з 24 лютого 2022 року, є зрозумілим, що сфера інформаційних технологій зокрема здатна підтримувати функціонування економіки нашої країни, оскільки відсутня прив'язка до місця перебування. Економіці нашої країни вже відомі приклади, коли ІТ-сфера продовжувала ефективно працювати в складні часи. Так, у 2020 році, коли економіка України також знаходилась у досить скрутному становищі як наслідок значного поширення COVID-19, Департаментом комунікацій Секретаріату Кабінету Міністрів України були опубліковані матеріали, в який було зазначено, що сектор інформаційно-комунікаційних технологій входив до трійки головних категорій експорту послуг. Також, за результатами проведеного дослідження, порівнюючи із рештою секторів економіки, сектор ІТ виявився найбільш стійким до вимушених обставин у зв'язку із можливістю віддаленої роботи [2]. За 2021 рік представники ІТ-галузі сплатили 23,5 млрд грн податків і зборів. Також, за прогнозами аналітиків IT Ukraine Association сфера інформаційних технологій приносила Україні 4% ВВП в останній передвоєнний місяць, а у наступні чотири роки мала забезпечити країні \$37–44 млрд експортного виторгу [3].

Основним ресурсом та ключовим фактором для досягнення економічного успіху та створення певної цінності в бізнесі для ІТ компаній виступає інтелектуальний капітал. Він становить нематеріальну цінність, яка здатна

виступати рушієм для компанії на шляху до певних досягнень. У зв'язку з високою динамічністю сучасного бізнес-середовища інтелектуальний капітал також здатний виступати тим фактором, який буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності організації. Так, основними активами ІТ-компаній є саме права інтелектуальної власності на розроблену програмну продукцію, до якої може входити безпосередньо програмне забезпечення, елементи користувацького інтерфейсу, назва та логотип. Через що існує необхідність здійснювати належне оформлення таких прав, у наслідок чого зменшиться ризик виникнення недобросовісної конкуренції, а також правовласник в особі ІТ-компанії у разі виникнення порушення права зможе скористатись юридичними механізмами захисту порушених прав.

Перед тим, як розглядати правову охорону програмної продукції, з'ясуємо, що становить собою право інтелектуальної власності за українським законодавством. Так, відповідно до ст. 418 Цивільного кодексу України (далі – «ЦК України») право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом, до змісту якого входять особисті немайнові права та майнові права [4].

До переліку об'єктів права інтелектуальної власності, що наведений у ч. 1 ст. 420 ЦК України, входять комп'ютерні програми, а також вони є об'єктом правової охорони відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – «ЗУ «Про авторське право»). Крім того, програмній продукції також надається правова охорона на міжнародному рівні в таких документах: у Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів, у Договорі Всесвітньої організації інтелектуальної власності, у Директиві Європейського співтовариства про правову охорону комп'ютерних програм, в Угоді Світової організації торгівлі про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.

ЗУ «Про авторське право» охороняє комп'ютерні програми як літературні твори, що відповідає вимогам Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів. Звертаємо увагу, що в авторському праві України існує презумпція авторства, яка полягає в тому, що авторське право на комп'ютерну програму виникає при її створенні і для його реалізації не обов'язкова наявність реєстрації. Охорона поширюється на комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження, при цьому така форма має бути об'єктивована, оскільки норми ЗУ «Про авторське право» не поширюються на будь-які теорії, ідеї, методи тощо [5]. У такому випадку ми можемо стверджувати, що норми авторського права надають правову охорону лише матеріальній формі, в якій була втілена ідея, та перешкоджають незаконному її копіюванню, розповсюдженню копій тощо, однак при цьому безпосередньо самі ідеї та функції, які були покладені за фундамент побудови продукту, не охороняються, що є важливим для авторів комп'ютерних програм, оскільки різні, так звані, «програми-клони» можуть виконувати такі ж функції шляхом іншого набору символів і будуть відрізнятися лише на рівні деталей.

Тому, враховуючи, що авторським правом надається правова охорона лише формі вираження(вихідному коду), необхідно розглянути можливість патентування комп'ютерних програм. Відповідно до п. 3 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» комп'ютерні програми визнаються такими об'єктами, які не визнаються винаходами (корисними моделями). Однак, незважаючи на це, можливість отримати патентну охорону все ж таки є, оскільки на комп'ютерні програми не поширюється імперативна норма стосовно об'єктів, яким правова охорона взагалі не надається.

Серед обов'язкових умов для цього, окрім тієї, що об'єкт має бути результатом інтелектуальної діяльності людини, виділяють те, що він також має бути технологічним (технічним) рішенням у будь-якій сфері технологій та відповідати умовам патентоздатності, а саме має ознаки новизни, винахідницький рівень та є промислово придатним. Тобто, з метою отримання патенту на комп'ютерну програму, автор має довести, що його програма здатна виконувати певну технічну задачу за допомогою технічних ознак, і в такому випадку вона може бути визнана винаходом. Даний вид патентування здійснюється за допомогою апаратних засобів або елементів пристроїв, як результат захист поширюється саме на алгоритм і функції програми, тобто будь-яка програма, яка володіє такими функціями, буде порушувати цей патент, незалежно від коду, яким вона написана[6].

Враховуючи такі доволі жорсткі умови патентоздатності, процес патентування буде займати доволі тривалий час і до того ж далеко не всі комп'ютерні програми можуть бути визнані винаходами. При цьому явною перевагою патентування виступає те, що патенти надають правову охорону саме суті програм, її змісту (алгоритмам, функціям), що гарантує більш повний захист.

Ще одним засобом охорони комп'ютерної програми виступає промисловий зразок. Так, відповідно до Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», промисловим зразком вважається результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання [7]. Істотною умовою для визнання об'єкта промисловим зразком вважається його зовнішній вигляд, а саме: форма, кольорова гамма, особливі контури об'єкта та його оздоблення. Оскільки більшість комп'ютерних програм мають власний інтерфейс, який містить певні графічних елементів, що мають художньо-естетичні риси, ми можемо стверджувати про можливість застосування правової охорони інтерфейсу комп'ютерної програми як промислового зразка.

Отже, як ми бачимо, існує декілька способів захисту прав інтелектуальної власності на програмні продукти, однак доцільно все ж таки застосовувати комплексний підхід до захисту прав. Так, авторське право є найбільш простим та доступним методом охорони, оскільки воно виникає з моменту створення об'єкта і не потребує жодних додаткових формальностей у вигляді державної реєстрації. Це право поширюється лише на форму програми, а саме на текст коду як літературний твір, однак алгоритми та функції, які складають основу програмного продукту, залишаються незахищеними.

Саме для цього, у випадку якщо продукт відповідає вимогам патентоздатності, є можливість запатентувати комп'ютерну програму, та за результатами проходження процедури реєстрації буде надана правова охорона не лише безпосередньо програмного коду, а й те, що лежить в основі програми, - алгоритми та функції. Однак необхідно пам'ятати, що не варто обмежуватись лише патентом, а використовувати його варто у сукупності з авторським правом, адже набір інструкцій виражений словами, кодами, схемами захищається саме авторським правом. Також, з метою захисту користувацького інтерфейсу, доцільно скористуватись правовими механізмами відповідно до Закону України «Про охорону прав на промислові зразки».

Таким чином, з метою надання повної правової охорони програмному продукту є важливим вжити наступні заходи: захистити форму вираження програми за допомогою авторського права; захистити алгоритми та процеси, які були використані під час створення продукту; надати правову охорону користувацькому інтерфейсу за допомогою промислового зразка; помістити під охорону закону назву програмного продукту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Freeman C., Louca F. As Time Goes By: From the Industrial Revolution to the Information Revolution. Oxford. Oxford University Press. 2002. 432 p.
2. Матеріали для обговорення. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків COVID-19: "Економічне відновлення" Урядовий портал.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/programa-stimulyuvannya-ekonomiki-dlya-podolannya-naslidkiv-covid-19-ekonomichne-vidnovlennya> (дата звернення 08.07.2022).
3. Ukraine IT Report 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/1LujaT9pHEGhgpRRojfnlZgQikkyiIlbE/view> (дата звернення 08.07.2022).
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 08.07.2022)
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#n141> (дата звернення: 08.07.2022)
6. Реєстрація комп'ютерних програм і баз даних в Україні. URL: <https://www.msp-patent.com.ua/ua/registraciya-programm-dlya-ehvm-i-baz-dannykh-v-ukraine.html> (дата звернення 08.07.2022).
7. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 № 3688-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 08.07.2022)

БАРАНІК ВАЛЕРІЯ ВАЛЕРІЇВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

МАЙДАНИК ЛЮБОВ РОМАНІВНА
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ, ДОЦЕНТ КАФЕДРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА (НАУКОВИЙ КЕРІВНИК)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Невід'ємною частиною сьогодення України виступає Інтернет. Без нього складно уявити будь-яку сторону сучасного життя. Економіка, освіта, культура, мистецтво, медицина. Завдяки Інтернету можна легко придбати чи швидко продати різноманітні товари, не рухаючись з місця відвідати видатні історичні місця, ознайомитись з шедеврами світової культури, спілкуванням з людьми на іншому куточку світу, здобути освіту, бути присутнім на пам'ятних подіях та ще багато іншого.

Задуманий як засіб покращення життя Інтернет швидко перетворився на засіб комерційної діяльності та призвів до сплеску правопорушень у сфері забезпечення інтелектуальної власності. Завдяки доступності інформаційних технологій у всесвітній мережі можна легко отримати майже безкоштовний доступ до потрібного контенту, використовуючи його на власний досвід без дотримання вимог щодо авторських прав на об'єкти розміщені в Інтернеті. В свою чергу, від такого «інтелектуального піратства» збитки зазнають всі сфери людської діяльності у більшості країн світу. Не стала виключенням і Україна.

Діючі вітчизняні норми цивільно-правової відповідальності за порушення майнових авторських прав вказують на нагальну необхідність вдосконалення законодавства про інтелектуальну власність, розробку та обґрунтування положень, спрямованих на вдосконалення його правового регулювання та практики застосування [5].

За останні роки дослідженню питань правової охорони й захисту прав інтелектуальної власності приділили багато уваги у своїх роботах низка вітчизняні науковці, серед них: Р. Дроб'язко, Н. Кузнєцова, В. Луць, Р. Майданик, Р. Стефанчук, Є. Харитонов, І. Шимон та інші.

Водночас, правові засади практичного застосування прийомів захисту прав інтелектуальної власності поки що не знайшли належного розкриття, а тому викликають значний науковий інтерес.

Усе вищесказане характеризує важливість обраної теми та визначає мету дослідження, яка полягає у створенні цілісного уявлення про можливості захисту авторських прав у мережі Інтернет на підставі огляду законодавчої бази та наукових розробок з питань захисту прав інтелектуальної власності.

Досягнення поставленої мети забезпечується вирішенням наступних завдань:

- виділити розповсюджені способи порушення авторського права у мережі Інтернет;
- визначити прийоми захисту майнових та немайнових авторських прав в мережі Інтернет.

Українським законодавством визначений перелік порушень авторського права у електронних мережах [8]. Найбільш частим порушенням авторського права виступає плагіат під яким розуміється як присвоєння чужого авторства так і несанкціонований переклад та подання перекладеного тексту як власного без посилання на першоджерело [3].

Наступним поширеним видом порушення авторських прав виступає піратство, сутність якого зводиться до копіювання і розповсюдження мережею Інтернет фільмів, музичних композицій, художніх творів, комп'ютерних ігор тощо без згоди на це їх автора. Від піратства потерпають багато суб'єктів авторського права: автор не отримує винагороди, видавці – прибутку та клієнтів, споживач – користується неякісним товаром, держава – не одержує коштів і скорочує фінансування культури [7].

Розповсюдженням порушенням авторського права в мережі Інтернет є незаконне відтворення чужого сайту лише з незначними змінами зовнішніх атрибутів, таких як назва, авторський логотип, контактні-довідкові дані. Такі маніпуляції дозволяють правопорушникам безкоштовно, за рахунок використання імені та грошей вкладених конкурентом у рекламу своєї продукції, розширювати обсяги реалізації власних послуг [10].

Поступово набуває розмаху несанкціоноване створення цифрових копій ідентичних оригіналу твору, який розміщується в електронних бібліотеках Інтернету. Копія ідентична оригіналу знаходиться у легкому доступі та значно дешевша. Авторські права легко порушуються, адже неможливо відслідкувати, чи дійсно читач зберігає книжку на власному комп'ютері лише для особистих цілей [1].

Узагальнюючи існуючий досвід захисту авторських прав в мережі Інтернет, відображений у роботах О. Арданова, С. Галінської, Д. Голіцина, О. Гуменюка, І. Коваленка, О. Пастухова можна виділити наступні заходи із збереження майнових та немайнових авторських прав. Отримати на першу редакцію твору, текстову частину сайту, базу даних, комп'ютерну програму патент, який засвідчить авторське право на зазначений промисловий зразок [9]. Для захисту твору викладеного в мережі доцільно застосовувати знак охорони авторського права, що з'являється на екрані комп'ютера перед використанням програми або відеогри [2].

Для посилення бажаного ефекту має бути передбачено на законодавчому рівні здійснення оплати за завантаження твору з подальшим перерахуванням автору частини коштів у вигляді винагороди [4].

Посиленню захисту прав автора сприятиме проведення цифрової ідентифікації об'єктів авторського права та розширення технічних засобів захисту авторського права ще до їх порушення.

Для цифрової ідентифікації потрібно створити веб-депозитарій, що дозволяє фіксувати об'єкти інтелектуальної власності у мережі Інтернет і закріплювати їх правовий статус; використовувати: цифровий підпис; ідентифікаційний код ISBN; «цифрові водяні знаки» у яких зазначена інформація про особу, що її записала.

Серед технічних засобів захисту авторського права використовувати: криптографічне перетворення матеріалів для обмеження можливості несанкціонованого копіювання творів; методи для перевірки кількості випадків використання творів розміщених в мережі та стягнення платні за таке використання (цифрові сертифікати, виконувані програми, клірингові центри, конверти управління правами, продаж фізичних копій, коди доступу); обмеження функціональності, за якої власник надає користувачеві таку частину примірника твору, яка дозволяє скласти загальне у явлення та визначитись з доцільністю його придбання; «годинникову бомбу» коли автор надає для загального доступу свій твір в повному обсязі, але встановлює дату чи кількість переглядів після яких такий доступ буде неможливий; укладання контрактів, які можуть надати авторам ширші повноваження щодо контролю за використанням їхніх творів; звернення до клірингових центрів, які проводитимуть ліцензування авторських прав на твори розміщені в Інтернеті [4; 6].

Таким чином, можна зробити наступні висновки. По-перше, до найбільш частих порушень прав на інтелектуальну власність мережі Інтернет: плагіат, піратство, створення цифрових копій, відтворення чужого сайту з незначними змінами. По-друге, для захисту авторських прав на інтелектуальну власність використовувати: цифрову ідентифікацію твору та технічні засоби захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галінська С. Існування електронних бібліотек в Україні: сучасність та перспективи. Інтелектуальна власність. 2009. № 11. С. 17-22.
2. Голіцин Д. Актуальні проблеми захисту авторського права в мережі Інтернет// Юридичний журнал. – 2005. – № 5. – URL: <http://www.justinian.com.ua> (дата звернення:(20.08.2022).
3. Гуменюк О., Арданов О. Плагіат та інші актуальні проблеми реалізації авторського права у діяльності засобів масової інформації. Інтелектуальна власність. 2009. № 5. С. 13-21.

4. Коваленко І.А. Актуальні проблеми захисту й охорони прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет в умовах глобалізації суспільства та сучасних технологій. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : юридичні науки. Том 29 (68). 2018. № 3.С.52-55.
5. Микитин В.І. Цивільно-правова відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності: дис... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Національна академія правових наук України. Київ, 2016. 224с.
6. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті: навч. посіб. Київ: Школа, 2004. 144 с.
7. Піратство в Інтернеті: А що завтра?: [законодавство України в сфері авторського права]. Освіта України. 2012. 23 лип. (№ 30). С. 4
8. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ
9. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12 1993 р. № 3688-ХІІВідомості Верховної Ради України. 1994. N 7. ст. 34.
10. Штефан О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2009. №6. С. 3-14.

БАРИЛЮК МАРГАРИТА ВАСИЛІВНА
СТУДЕНТКА 4 КУРСУ ОС "БАКАЛАВР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФОТОГРАФІЯ ЯК ОБ'ЄКТ
ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Праця фотографів завжди була непримітно важливою для суспільства; створені ними знімки фіксують певні події, виконуючи інформаційну функцію, функцію відображення, а також несуть ідеологічну цінність. Фотографія використовується для поширення відомостей про продукт, який необхідно, наприклад, продати. В умовах російського вторгнення фотознімки стали невід'ємною частиною інформаційної війни і доказової бази у справах про військові злочини, вчинені на території України.

Відразу можна виділити проблему того, що національне законодавство і міжнародно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не визначає поняття «фотографії» чи «фотографічного твору». У словнику-довіднику з права інтелектуальної власності за редакцією О.Д. Святоцького та В.С. Дроб'язка визначено, що фотографічним твором вважається твір, де зображено реальні об'єкти, одержані на поверхнях, чутливих до світла або іншого випромінювання. Ю.С. Канарик і Я.В. Скляр зазначають, що такі твори охороняються авторським правом як художні твори лише за умови, що композиція, відбір або спосіб фіксації вибраного об'єкта відзначається оригінальністю [3, ст. 59].

Варто звернути увагу, що визначення критерію оригінальності законодавчо не закріплене в нормативних актах України, однак закріплене у ЄС щодо окремих об'єктів авторського права в декількох документах. Також у рішенні по справі *Infopaq International v. Danske Dagblades Forening* (2009) Суд ЄС указав, що авторське право поширюється тільки на об'єкти, які є оригінальними в тому сенсі, що є результатом самостійної інтелектуальної діяльності автора, застосувавши придатність критерію оригінальності до комп'ютерних програм, баз даних, фотографій, до інших видів творів [4, ст. 60-61]. Відсутність закріплення даного критерію в національному законодавстві негативно впливає на захист порушених прав фотографів – суди можуть не визнати фотографію оригінальною, а отже такою, що згідно з Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів від 24 липня 1971 р. є об'єктами авторського права (див., зокрема, рішення по справі №755/11029/15 за позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю «Епіцентр К»).

З погляду правозастосування, фотографія – це твір, матеріально виражений об'єкт, що входить в сферу регулювання авторського права відповідно до п. 10

ч. 1 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» №3792-XII від 23 грудня 1993 року (в редакції від 1 січня 2022 року). Згідно зі ст. 2 Бернської конвенції "Про охорону літературних і художніх творів", фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії, теж охороняються як об'єкти авторського права. Важливо, що охороні підлягає саме форма вираження твору, а не певна ідея, що існує лише у думках творця.

Для того, щоб зрозуміти суб'єктний склад відносин з приводу авторського права на фотографію, візьмемо для прикладу поширену ситуацію. Припустимо, що компанії – бренду одягу – необхідно зробити знімки для рекламування їх товару. Відповідно, задіяними будуть як мінімум наступні особи: замовник (компанія), фотограф, модель, менеджер по рекламі та веденню соціальних мереж. Зазвичай замовник сподівається на те, що усі права на фотографії будуть належати йому; модель теж вважає, що зможе використати отримані фото у своїх цілях, а менеджер навіть не задумується над необхідністю отриманню прямої згоди на їх використання.

Насправді, за загальним правилом, усі права – майнові та немайнові – належать лише автору (особі, яка безпосередньо створила об'єкт охорони), тобто фотографу. Якщо одночасно працює кілька фотографів – матиме місце співавторство, тому права належатимуть одночасно обом творцям (залежно від того, роздільним чи нероздільним воно є, визначається частка кожного з фотографів у праві). Фотограф є первинним суб'єктом авторського права на фотографії.

В той же час, існує поняття похідних суб'єктів, які набувають певні виключно майнові права інтелектуальної власності на підставі закону або договору. Це можуть бути: спадкоємці, роботодавець – на службові об'єкти АП, замовник, особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Як видно із категорії суб'єктів прав на об'єкт інтелектуальної і творчої діяльності у вигляді фотографії, ці права також не є рівнозначними, а поділяються зокрема на:

- особисті немайнові (ст. 14 Закону № 3792-XII) – вимагати визнання свого авторства щодо твору та його примірників; право на анонімність; вибирати, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма автора на творі, його примірниках і під час публічного використання твору тощо. Дані права не можуть бути відчужені (передані) іншим особам;

- майнові (ст. 15 Закону №3792-XII) – виключне право на використання твору; виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Такі права можна відчужувати – і саме таким чином утворюється категорія похідних суб'єктів права інтелектуальної власності на фотографії.

Авторські права на фото виникають з моменту створення фотографії. Важливо, що вони не потребують реєстрації, хоча провести таку теж можливо.

Яким же чином врегулювати відносини, подібні до описаної вище ситуації,

коли фотографії, зроблені фотографом, необхідні для використання іншим особам, і одночасно забезпечити охорону його авторського права?

Класичний превентивний спосіб охорони згадується у ч. 3 ст. 11 Закону №3792-XII – це проставлення знаку охорони авторського права, що складається з латинської літери "с", обведеної колом; імені або найменування особи, яка має авторське право; року першої публікації твору.

Іншим очевидним способом є укладення угод: перш за все, необхідно узгодити право використання зображення моделей із ними (зазвичай це відбувається шляхом укладення модельного релізу). Тут же виділимо ситуації, коли згода такої особи не потрібна: коли зйомка проводиться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру, тобто коли кожна окрема людина ніби «змішується» у натовпі чи серед інших об'єктів кадру. В разі наявності заперечень – особа має прямо їх висловити. Такі ж правила спостерігаються і в інших країнах, зокрема членах Європейського Союзу.

По-друге, треба не забувати про необхідність авторської угоди між фотографом і замовником, згідно з якою замовник отримує виключні майнові права на використання фотографій, зазвичай за визначену винагороду автору (фотографу). Умови такого договору можуть різнитися, законодавець в цьому плані створив умови для свободи вибору сторін, включивши до закону лише окремі імперативи для захисту їх інтересів.

Необхідно звернути увагу і на важливість отримання дозволу автора (фотографа) на використання фотографій в усіх інших випадках: це може бути як безпосереднє їх поширення, так і використання з метою створення похідного твору, наприклад, колажу. Тобто використання фотографії без дозволу у комерційних цілях є незаконним. Допустимим є використання із зазначенням авторства за принципом «fair use», але до цього методу краще вдаватися тоді, коли отримати згоду автора складно або неможливо, наприклад, через складнощі у комунікації. За порушення передбачена відповідальність, що здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. В той же час, на сьогодні судова практика захисту порушених авторських прав, особливо в межах кримінального провадження, є швидше виключенням, аніж сталим явищем, що однозначно потребує змін.

Ще однією проблемою є захист прав фотографа в мережі Інтернет. Порушити авторське право шляхом копіювання твору з відкритих джерел досить легко. Законодавство з даного питання постійно розширюється, але все ще не є досконалим і не завжди враховує реалії сучасного життя. Однозначно позитивним моментом є передбачення у ст. 52-1 Закону №3792-XII можливості захисту авторських прав на фотографію в досудовому порядку через звернення до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки, на якому (якій) вона розміщена або в інший спосіб використана, із заявою про припинення

порушення. Даний спосіб є справді ефективним, і публікації, що містять порушення – видаляються; його активно застосовують, наприклад, користувачі таких соціальних мереж, як Instagram, Facebook.

Ще одним прикладом спору є нещодавній конфлікт з приводу використання українським глянцеvim журналом «Playboy» кадру з українкою американського фотожурналіста Крістофера Оччіконе без дозволу останнього. Він почав вимагати у журналу плату за використання фотографії (10-15 тисяч доларів) під погрозою судового процесу. Співвласник українського «Playboy» Олександр Шевченко зазначав, що отримав всі необхідні права від моделі, не розуміючи того, що вона не є суб'єктом прав на них, і тому не могла їх передавати. Крім того, модель хоч і не давала К. Оччіконе прямої згоди на зйомку та подальше використання фотографії та не позувала йому за плату, але мовчазно підтримувала публічне використання фотографії, принаймні, до моменту виникнення спору, отже посилатися на те, що вона не давала фотографу згоди на зйомку, буде неефективним. В результаті кадр із моделлю був прибраний з обкладинки журналу, а конфлікт згас.

Враховуючи, що видання, на яке ймовірно працював фотожурналіст («Wall Street Journal») опублікував фотографію раніше, і, припускаючи, що це було зроблено правомірно, «Playboy» було би достатньо зазначити авторство Оччіконе та публікацію «Wall Street Journal» як джерело, з якого запозичили фрагмент фотографії, і порушення авторських прав за українським законодавством як такого не було б [5].

Активно використовуються також так звані «фотобанки» – бібліотеки зображень, якими розпоряджається суб'єкт підприємницької діяльності, надаючи за плату всім охочим право на використання фотографічних творів. Дане поняття не використовується в українському законодавстві, а діяльність фотобанків зазвичай оформлюється ліцензійними договорами приєднання, укладеними з авторами і користувачами. Проте доволі часто в них містяться нечіткості, які можуть призводити до фактів порушень авторських прав. Зокрема, не всі фотобанки мають дозвіл надавати користувачам право на використання фотографічних творів, оскільки відповідно до ліцензійного договору з автором твору, вони можуть не мати права на субліцензію, бо не викупили у автора необхідні виняткові майнові права. На відміну від фотобанків країн, що входили до складу СРСР, зарубіжні фотобанки є правовласниками авторських прав на фотографічні твори. Наявність виняткових майнових прав на фотографічні твори практично не породжує проблем з авторськими правами у користувачів фотографічних творів [6, ст. 57-58].

Отже, українське законодавство закріплює основні моменти з приводу охорони фотографічних творів як об'єктів права інтелектуальної власності, однак все ще потребує удосконалення, зокрема щодо визначення понять «фотографія», «фотографічний твір», критерію оригінальності, регулювання

прав суб'єктів особистих немайнових та майнових прав, кола осіб чи установ, уповноважених вирішувати спори з приводу відповідних прав, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 №3792-XII, редакція від 01.01.2022. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#n522>.
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text.
3. Канарик Ю. С., Скляр Я. В. Захист авторських прав на фотографічні твори: вітчизняний та світовий досвід. Юридичний науковий електронний журнал. №3/2018. С. 59-62.
4. Павлюк О. Критерії охороноздатності об'єктів авторського права, створених із використанням технологій штучного інтелекту: міжнародно-правовий досвід. Підприємництво, господарство і право. №6/2021. С. 59-64.
5. Цит. за: Playboy: чому Настя Тиха і собаки з Ірпеня зникли з обкладинку журналу? Ірпінський вісник. 2022. URL: <https://visnyk-irpin.com.ua/24381-2/>.
6. Вовк О.Б., Андруник В.А. Об'єкти та суб'єкти фотографування у контексті авторського права. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». №653/2009. С. 54-61.

БАРЦУК ВІКТОРІЯ РОМАНІВНА
СТУДЕНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПЛАГІАТ І АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

Конституцією України передбачено право кожного володіти, користуватись і розпоряджатись результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності.

Одним з найбільш розповсюджених порушень інтелектуальної власності є плагіат. Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», плагіат - це оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Плагіат проявляється в присвоєнні чужого авторства і може бути скоєний щодо будь-якого об'єкта інтелектуальної власності: об'єктів промислової власності, об'єктів авторського права і суміжних прав, нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності [5].

Питання плагіату є дуже актуальним в наш час, тому що переважає дистанційний формат навчання, роботи, тощо. У недобросовісних учнів, студентів є можливість скористатись чужими досягненнями, оскільки вчитель, викладач не має змоги контролювати це питання. Саме тому надзвичайно гостро постає питання академічної доброчесності.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [6].

Цим самим законом було введено й категорію академічного плагіату, що є, в свою чергу, видом порушення академічної доброчесності. Стаття 42 цього закону визначає академічний плагіат як «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [6].

Існують й інші дефініції академічного плагіату. Наприклад, Стенфордський університет трактує це як «використання без надання обґрунтованого та належного цитування або визнання автором чи джерелом оригінальної роботи іншої людини незалежно від того, чи є ця робота кодом, формулою, ідеєю, мовою, дослідженням, стратегією, текстом тощо» [2]. Єльський університет тлумачить академічний плагіат як «використання чужої роботи, слів або ідей без зазначення авторства [1].

Академічний плагіат може стосуватися всіх типів джерел, зокрема: текстів, рисунків, фрагментів музичних творів, математичних виразів та перетворень, програмних кодів тощо. Джерелами академічного плагіату можуть бути опубліковані і неопубліковані книжки, статті, брошури, патенти, тези, рукописи, веб-сайти та інші Інтернет-ресурси, роздаткові матеріали для студентів, роботи інших студентів тощо [7].

Усвідомлення видів академічного плагіату є запорукою дотримання академічної доброчесності. Башкір Ольга Іванівна розрізняє такі типи:

- копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем;

- створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел;

- перефразування частин тексту інших авторів зі зміною порядку слів або наслідування структури їхньої аргументації без посилання на джерело;

- оприлюднення твору, написаного третьою особою на замовлення студента чи викладача;

- списування письмових робіт інших студентів;

- фальсифікація (вигадування тих чи тих, наприклад, статистичних показників з подальшим вказуванням їх у якості власної роботи);

- рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора).;

- реплікація (це процес копіювання даних з одного джерела на багато інших і навпаки, тобто своєрідне «тиражування» інформації без дозволу автора);

- републікація (повторне або багаторазове обнародування в іншому джерелі чужої інформації за справжнім підписом автора й посиланням на джерело);

- компіляція (укладання з кількох чужих матеріалів свого та редагування без дозволу – смислова, стилістична, граматична правка й скорочення чужого матеріалу) [4, стр. 45].

У порівнянні зі звичайним плагіатом, до академічного плагіату відносять неправомірне оприлюднення наукових результатів, на які було привласнено авторство. Крім цього, при академічному плагіаті може неправомірно використовуватись науковий результат у частині або повністю [3, стр. 152].

Оскільки плагіат не охоплює всі випадки академічного плагіату, варто розуміти як співвідносяться поняття академічний плагіат та плагіат. Наведені вище категорії не є тотожними, але певною мірою перетинаються. Наприклад, публікація під власним ім'ям результатів, отриманих іншими особами, з дозволу цих осіб не є порушенням авторського права, але є академічним плагіатом.

Отже, академічний плагіат розглядається як порушення етичних норм академічної спільноти, а порушення авторського права – як правопорушення,

відповідальність за яке встановлюється Цивільним кодексом України [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Understanding and Avoiding Plagiarism. Yale Poorvu Center for Teaching and Learning. URL: <https://ctl.yale.edu/writing/using-sources/understanding-and-avoiding-plagiarism>
2. What Is Plagiarism? Stanford Office of Community Standards: Student Affairs. URL: <https://communitystandards.stanford.edu/policies-and-guidance/what-plagiarism>
3. Академічна доброчесність: виклики сучасності. Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян. (Республіка Польща, Варшава, 24.06 – 06.07.2019). – Варшава, 2019. – 183 с.
4. Башкір О.І. Академічна доброчесність та інтелектуальна власність: конспект лекцій. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 92 с. URL:<https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/7341>
5. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII: станом на 5 січня 2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 08.04.2022).
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017р. № 2145-VIII: станом на 5 липня 2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
7. Юрко Н., Стифанишин І. Академічний плагіат: основні різновиди та дискусійні аспекти. ЛОГОС. ОНЛАЙН (2020). URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.07.07.html>

БЕЗВЕРХА АНЖЕЛІКА ІГОРІВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-820Б
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КОСЕНКО АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У світлі останніх політичних та військових подій в Україні, на тлі катастрофічної девальвації національної валюти, а також інфляції, що росте, і збільшення рівня безробіття, особливо актуальним фактором розвитку вітчизняної економіки нашої країни стають процеси інноваційного розвитку.

Очевидно, що успіх перспективних економічних реформ неможливий без активізації інноваційних процесів на всіх рівнях економічної системи. Дослідження розвитку ринку інтелектуальних інновацій на міжнародному та національному рівнях дозволить визначити місце України у процесі інтернаціоналізації та глобалізації науково-технічного розвитку [1-20].

Створення та розвиток ринкового інтелектуально-інноваційного середовища в нашій країні – масштабне та найскладніше завдання, вирішити яке неможливо без добре продуманих та узгоджених ефективних дій з боку органів влади, економічної та наукової спільнот.

Незважаючи на значний багаж емпіричних знань та теоретичних концепцій, у вітчизняній економічній науці відсутня узагальнююча інтелектуально-інноваційна теорія, існують розбіжності щодо низки важливих методологічних питань, а також тлумачення основних категорій. Складна ситуація, в якій опинилася Україна в останні час, показала необхідність пошуку ефективних шляхів виходу на новий тип інноваційного розвитку у стислий термін.

Для інтелектуально-інноваційного типу економічного зростання конче необхідний ринок інтелектуальних інновацій, який через монополістичну конкуренцію та захист природних монополій у сфері інтелектуальної власності забезпечує стійкість стимулів до інноваційного розвитку. Інновації, ринок

інновацій та об'єктів інтелектуальної власності, підприємництво та їхня ефективна державна підтримка - найважливіші елементи стабільного економічного зростання. Без їх прогресивного розвитку неможливо вийти зі стану депресії та перейти до пожвавлення та зростання економіки.

Одним із можливих шляхів виходу України з складного стану є інноваційний технологічний розвиток на основі врахування досвіду найбільш успішних у цьому відношенні країн. Поряд із позитивними факторами (наявність інвестицій та високого технологічного потенціалу) спостерігається і негативний вплив цих факторів. Часто відбувається вкладення додаткових інвестицій у вдосконалення існуючих технологій, що відволікає кошти від нових інтелектуальних технологій, які мають більший потенціал у використанні. Тому, незважаючи на значні труднощі у формуванні ефективної національної економіки України на основі інтелектуально-інноваційного розвитку, країна має певні можливості для свого технологічного розвитку.

При визначенні інновації як предмета економічного дослідження слід виходити з того, що економіка є системою, об'єктивне призначення якої полягає в перетворенні обмежених ресурсів у предмети, що задовольняють різні потреби. В будь-який момент часу стан економічної системи задається трьома запозиченими групами параметрів:

- а) обсяг, склад та структура потреб;
- б) обсяг, склад та структура використовуваних ресурсів;
- в) система способів трансформації ресурсів у предмети, готові до споживання (особистого чи виробничого), яку можна назвати ринковою інтелектуальною технологією у прямому науково-методичному змісті.

Дослідження інтелектуально-інноваційного процесу показали, що не тільки в економіці, в суспільстві загалом інновація може зустріти на своєму шляху сили опору, які становитимуть основу проблем переходу на інноваційний шлях розвитку [1]. Під опором інновації тут розуміється природний опір процесу, який зустрічає своєму шляху будь-який процес.

Для формування розвиненої інноваційної структури країни та розвитку інтелектуально-інноваційного ринку державним органам, на наш погляд, необхідно зробити три принципово важливі речі.

По-перше, почати керувати із зворотним зв'язком – формулювати цільові індикатори, що дозволяють оцінювати результативність витрат, по суті, оцінювати власну корисність.

По-друге, будувати свої програми таким чином, щоб за рахунок громадських ресурсів одержати ринкові, комерційні ефекти.

По-третє, підвищувати якість продукції та послуг бюджетних організацій, оскільки за інших рівних обставинах (наприклад, гарантованої кошторисної забезпеченості) вони починають конкурувати між собою за ресурси.

Важливо відзначити, що багато регіонів України загалом мають високий науково-технічний потенціал, проте мають недостатній рівень розвитку

регіональної ринкової інноваційної системи, що є наслідком:

1) недостатньої інноваційної привабливості інноваційної сфери порівняно з іншими галузями економіки;

2) недосконалої системи професійної підготовки кадрів для інтелектуально-інноваційної сфери;

3) технологічної відсталості та, як наслідок, низької конкурентоспроможності продукції деяких галузей машинобудування;

4) нерозвиненості сфери малих інноваційних підприємств, що володіють необхідною гнучкістю для умов ринку, які швидко змінюються;

5) відсутності механізму впровадження результатів інтелектуальної діяльності у реальний сектор високотехнологічного виробництва;

6) недостатній рівень розвитку інфраструктури регіональної інноваційної системи, включаючи фінансове, інформаційне, консалтингове, маркетингове забезпечення;

7) відсутність системи експертизи, конкурсного відбору та венчурного фінансування науково-технічних проектів, які забезпечують створення високотехнологічної продукції;

8) відсутність венчурних організацій, які працюють на засадах проектного фінансування та управління інноваційними проектами.

Аналізуючи середовище функціонування вітчизняних підприємств, можна виділити певне коло основних проблем розвитку ринку інтелектуально-інноваційних продуктів та обґрунтувати напрямки їх вирішення (табл. 1).

Таблиця 1.

Система основних проблем функціонування вітчизняних підприємств та шляхи їх вирішення

Проблеми	Шляхи вирішення
- нестача фінансових коштів, що обумовлює пошук джерел фінансування та раціонального використання наявних за рахунок обґрунтованості вибору перспективних напрямів інноваційної діяльності;	- забезпечення збалансованості поточної та стратегічної інноваційної діяльності;
- відсутність збалансованості розподілу ресурсів підприємства між поточною та стратегічною інноваційною діяльністю;	- підвищення обґрунтованості вибору перспективних напрямів інноваційної діяльності;

- підвищена ризикованість, обумовлена як малими масштабами підприємства, і невизначеністю результату;	- забезпечення умов зниження ризику інноваційної діяльності;
- необхідність систематичного та технологічного переоснащення виробництва сучасним обладнанням;	- визначення раціональних фінансових та тимчасових умов активізації інноваційної діяльності;
- обмежені можливості ведення маркетингової діяльності;	- оцінка стану та планування інноваційної активності;
- недосконалість мотивації персоналу, враховуючи підвищену значущість окремих фахівців	- функціонально-структурний опис та закріплення відповідальності щодо реалізації процесу управління

До основних напрямів щодо вирішення зазначених проблем слід віднести підвищення ефективності управління розвитком підприємств, і, насамперед, забезпечення збалансованості поточної та стратегічної інноваційної діяльності, підвищення обґрунтованості вибору її перспективних напрямів, зниження ризикованості, адаптацію управління розвитком підприємств до умов зміни ринкового середовища.

Таким чином, підбиваючи підсумки наукового дослідження, можна зробити висновок, що низький рівень розвитку високотехнологічних проектів в Україні завдає непоправної шкоди розширенню наукових зв'язків та перетворенням в економічному житті держави. Бурхливий розвиток інформаційних та інтелектуальних технологій у світі збігся для нашої країни з періодом серйозних економічних та політичних перетворень. Це завдало істотного удару по конкурентоспроможності нашої країни у цій галузі. Відставання показників розвитку країни відбулося, насамперед, внаслідок трансформації економіки, не підкріпленої відповідним фінансуванням передових галузей та науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидоров В.И., Шедякова Т.Е. Проблемы развития рынка инноваций в процессе институционализации украинской экономики // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, № 1144, 2014.- С.130-132.
2. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
3. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140-143.

4. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
5. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
6. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
7. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
8. Pererva, P., Kuchynskiy, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
9. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
12. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolz University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
13. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
14. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
15. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
16. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
17. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

18. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
19. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
20. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.

БЕЛЬСЬКА СОЛОМІЯ ІВАНІВНА
СТУДЕНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ МАЙНОВОЇ ТА
МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК
ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ**

Авторське право є одним з найбільш динамічних інститутів цивільного права. Значення авторського права в регулюванні суспільного життя важко переоцінити, оскільки сучасна людина постійно стикається з ним, можливо, навіть сама цього не підозрюючи. Ми читаємо книжки, дивимось кінофільми, слухаємо музику - усе це є незначною частиною того, що охоплює авторське право. Автор має виключне право на результат своєї інтелектуальної діяльності, тобто самостійно ним користуватися чи передавати іншим суб'єктам. Але досить часто такий порядок порушується: інший суб'єкт без попереднього отриманого дозволу автора чи особи, якій належать майнові права автора, починає розпоряджатися останніми на власний розсуд.

Внаслідок порушення авторського права винна особа несе цивільно-правову відповідальність, основною метою якої є не покарання, а відшкодування заподіяної шкоди. Тому, особливостями цивільно-правової відповідальності є її майновий та компенсаційний характер [1, с. 54].

Серед умов, наявність яких необхідна для покладення відповідальності за спричинення майнової шкоди, слід виділити наступні:

- 1) наявність шкоди;
- 2) протиправність поведінки, в якій виражена свідомість і воля особи, що може проявлятися у формі як дії - поведінки, що заборонена законом, так і бездіяльності - не вчиненні особою дій, до яких її зобов'язувала норма права;
- 3) наявність причинного зв'язку між протиправною поведінкою та спричиненою шкодою;
- 4) наявність вини.

При визначенні розмірів збитків, які мають бути відшкодовані особі, авторське право якої порушено, а також для відшкодування моральної шкоди суд зобов'язаний виходити із суті порушення, майнової і моральної шкоди, завданої особі, яка є власником авторського права, а також із можливого доходу, який могла б одержати ця особа. При визначенні розміру компенсації, яка має бути виплачена замість відшкодування збитків чи стягнення доходу, суд враховує обсяг порушення та умисел відповідача.

Реальні збитки, завдані порушенням авторського права, можуть полягати у витратах на відновлення твору, на усунення спотворень у творі; упущена

вигода - у доходах, які могли бути отримані власником права, якби порушник права уклав з ним договір та використовував відповідний об'єкт авторського права або суміжних прав на оплатній основі. Збитки, завдані у результаті порушення авторського права і суміжних прав переважно виражаються не у вигляді реальної шкоди, а у вигляді не одержаних від можливого правомірного використання твору доходів. Якщо мало місце кілька самостійних випадків протиправного (без дозволу) використання твору порушником, то судова практика йде шляхом визнання за позивачем права на відшкодування збитків за кожний випадок неправомірного використання.

Стягнення з порушника доходів, отриманих в результаті порушення авторського права, може бути реалізоване лише тоді, коли порушення права дійсно відбулося і доходи були отримані саме внаслідок порушення права.

Як правило, збитки стягуються в грошовій формі, однак слід зазначити, що ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закону) допускає передачу особі, якій належать авторські права на його вимогу вилучених за рішенням суду контрафактних примірників творів, у тому числі комп'ютерних програм та баз даних, за рахунок яких можуть повністю або частково покриватися заподіяні збитки.

Крім відшкодування збитків як загального способу захисту порушених прав, відповідно до п. г) ч. 1 ст. 52 Закону суб'єкт авторського права може вимагати виплати компенсації замість відшкодування збитків або стягнення доходу. Компенсація є специфічним способом захисту авторського права, альтернативним відшкодуванням збитків та упущеної вигоди. Маючи таку ж мету, як і відшкодування збитків - відновлення майнового стану потерпілого - компенсація, на відміну від відшкодування збитків, має імовірнісний, приблизний характер. Компенсація підлягає виплаті у разі доведення порушення майнових прав суб'єкта авторського права, а не розміру заподіяних збитків. Розмір компенсації визначається судом у межах заявлених вимог у залежності від характеру порушення, ступеню вини відповідача та інших обставин. Зокрема, враховується: тривалість порушення та його обсяг (одно- або багаторазове використання об'єкта авторського права); передбачуваний розмір збитків потерпілої особи; розмір доходу, отриманого внаслідок правопорушення; кількість потерпілих; наміри відповідача; наявність раніше вчинених відповідачем порушень виключного права даного позивача; можливість відновлення попереднього стану та необхідні для цього зусилля тощо [2].

Конструкція ст. 52 Закону передбачає альтернативну відповідальність. Тобто суб'єкт авторського права може вимагати на свій розсуд стягнення збитків, отриманого порушником доходу або, замість цього, стягнення компенсації. Позиція Вищого господарського суду з цього питання є такою, що розмір компенсації не повинен точно відповідати розміру шкоди, що була завдана, проте має співвідноситися з нею певним чином, позаяк особливою

функцією цивільно-правової відповідальності є відшкодування майнових втрат, завданих правопорушенням. Тому, у випадку стягнення компенсації замість збитків або отриманого доходу суд має визначити їх масштаб (інакше кажучи, орієнтовні збитки), а не точну цифру, а саме: встановити належними засобами доказування наявність упущеної вигоди, що складається з можливої винагороди за аналогічне використання на умовах ліцензійного договору, яке або встановлювалося цим правовласником за попередніми угодами, або є усталеною практикою в даній сфері; прибутку від реалізації примірників твору, який прогнозувався, але не був отриманий через поширення контрафактної продукції [3].

Відповідно до ст. 23 Цивільного кодексу України, моральна шкода, яка відшкодовується винною особою, може полягати: у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи [4]. Також визначено, що моральна шкода відшкодовується грошми, іншим майном або в інший спосіб. Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від: характеру правопорушення; глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації; ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування; інших обставин, які мають істотне значення.

Отже, саме суд під час розгляду справи визначає, яка саме моральна шкода була завдана особі, якого розміру відшкодування доцільно визнати необхідним для неї та чи взагалі можна обставини, на які посилається потерпілий, вважати моральною шкодою. Завдання представника ж полягає в тому, щоб переконати суд у необхідності, доцільності та достатності відшкодування моральної шкоди саме в тому розмірі, який зазначено у позові. При цьому повинні бути порушені особисті немайнові права автора, такі, як право авторства, право на авторське ім'я, право на оприлюднення твору тощо.

На даний час у законодавстві України немає жодного нормативно-правового акту, який би встановлював процедуру доведення і способи вирахування ступеня і розміру моральної шкоди. Відправною точкою у вирішенні питання щодо відшкодування моральної шкоди можна вважати постанову Пленуму Верховного Суду України № 4 від 31.03.1995 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди», яка дає принаймні деякі відповіді. Так, відповідно до п.3 Постанови, під моральною шкодою належить розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних

фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. Вона може проявлятися у приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживаннях у зв'язку з ушкодженням здоров'я, у порушенні права власності (в тому числі інтелектуальної), прав, наданих споживачам, інших цивільних прав, у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточуючими людьми, при настанні інших негативних наслідків. Суд, зокрема, повинен з'ясувати, чим підтверджується факт заподіяння позивачеві моральних чи фізичних страждань або втрат немайнового характеру, за яких обставин чи якими діями (бездіяльністю) вони заподіяні, в якій грошовій сумі чи в якій матеріальній формі позивач оцінює заподіяну йому шкоду та з чого він при цьому виходить, а також інші обставини, що мають значення для вирішення спору [5].

Отже, у справах щодо захисту прав автора позивач повинен довести належність йому авторського права чи права на їх захист, а також факт використання об'єктів даних прав відповідачем, а в разі заявлення вимог про відшкодування шкоди – розмір шкоди і причинно-наслідковий зв'язок між завданою шкодою та діями відповідача. Водночас, відповідач, який заперечує проти позову, має довести додержання ним вимог ЦК України і Закону при використанні ним твору. В іншому випадку відповідач визнається порушником авторського права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підпригора О.А. Право інтелектуальної власності в Цивільному кодексі України / Підпригора О.А., Мельник М.Г. Мельник О.М. // Цивільний кодекс України. Міркування з окремих проблем застосування : наук. зб. – К.: Слово, 2005. – 368 с.
2. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України): Вищий господарський суд; Лист від 19.11.2013 № 01-06/1658/2013 // Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 6.
3. Вінаєва К. В. Авторські та суміжні права: аспекти цивільно-правового захисту // Юридична газета №17 (101) 26 квітня 2007 року/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/article/1172/>.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» // Вісник Верховного Суду України. – 1995. – № 1

БИСЬМАК ІВАН ІВАНОВИЧ
СТУДЕНТ 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

КОМЗЮК ЛЕОНІД ТРОХИМОВИЧ
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ, ДОЦЕНТ КАФЕДРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА (НАУКОВИЙ КЕРІВНИК)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ЗА УГОДОЮ TRIPS

Прийнята у 1994 році Угода ТРІПС, безперечно, має виняткову цінність для розвитку міжнародно-правового механізму охорони і захисту інтелектуальної власності щонайменше тому, що нею встановлюються мінімальні стандарти охорони окремих об'єктів промислової власності, а також запроваджуються конкретні заходи відповідальності за їх недотримання. Проте не меншу цінність являє собою передбачений Угодою ТРІПС інституційний механізм захисту прав промислової власності, без функціонування якого не могли б повноцінно діяти жодні інші правові норми Угоди. Тож характеристика такого механізму і його місця в загальній структурі СОТ є, поза сумнівом, актуальним питанням.

Перш за все, слід зазначити, що інституційний механізм охорони промислової власності за угодою ТРІПС є невід'ємною частиною загального інституційного механізму СОТ, тож всі органи СОТ так чи інакше задіяні в процесі охорони промислової власності. Так, зокрема, вищим органом СОТ є Міністерська конференція, яка скликається раз на два роки та складається із представників усіх держав-членів СОТ. У період між сесіями Міністерської конференції її функції виконує Генеральна рада, що складається з представників держав-членів СОТ та підпорядкована безпосередньо Міністерській конференції. Адміністративно-організаційні функції виконує Секретаріат СОТ на чолі з Генеральним директором, який призначається на посаду рішенням Міністерської конференції та здійснює загальне керівництво адміністративним апаратом Організації [4, с. 152]. У свою чергу, під керівництвом Генеральної Ради діють три спеціалізовані ради, однією з яких є Рада ТРІПС. Правовою основою створення Ради ТРІПС є ст. IV парагр. 5 Угоди про заснування СОТ, де визначається структура СОТ і вказується, що Рада ТРІПС «здійснює нагляд за функціонуванням Угоди ТРІПС» [2].

Позаяк Рада ТРІПС є одним з органів СОТ, процедура призначення та звільнення посадових осіб Ради ТРІПС регулюється загальним для всіх

структур СОР документом - «Принципами призначення посадових осіб в органах СОР» WT/L/31, прийнятими 7 лютого 1995 року. Так, відповідно до зазначених Принципів, на засіданнях Ради ТРІПС всі держави-члени СОР можуть бути представлені уповноваженими представниками. В ході першого засідання Ради ТРІПС кожного календарного року, представники держав-членів обирають нового Голову Ради. Головою Ради ТРІПС може бути обраний тільки один з представників держав-членів СОР, причому він має бути обраний із числа керівників делегацій – представництв в Женевській штаб-квартирі СОР – проте з моменту обрання і до моменту складання повноважень, він не повинен виступати як представник своєї держави, хіба що за спеціальним дозволом. Крім обрання Голови Ради ТРІПС, в ході першого засідання кожного календарного року може також бути обраний віце-голова, який має право здійснювати функції Голови за його відсутності. [6].

Що стосується функціоналу Ради ТРІПС, то загалом його визначено в ст. 68 Угоди ТРІПС, в якій, зокрема, вказується, що Рада ТРІПС здійснює нагляд за функціонуванням Угоди ТРІПС; контролює виконання членами Організації своїх зобов'язань щодо положень Угоди ТРІПС; надає членам можливість консультуватися з питань, пов'язаних з торговельними аспектами прав ІВ; пов'язаних із охороною прав ІВ; отримує консультації відповідних фахівців, яких вона самостійно обирає, та у ВОІВ; а також сприяє врегулюванню спорів у рамках СОР [1].

Зокрема, серед вищезгаданих повноважень Ради ТРІПС заслуговує на увагу функція контролю за виконанням членами Організації своїх зобов'язань щодо положень Угоди ТРІПС. Виконання цієї функції забезпечене передбаченим ст. 63 парагр. 2 Угоди ТРІПС обов'язком членів СОР надавати Раді ТРІПС інформацію про змінені або прийняті закони, що стосуються Угоди ТРІПС [1]. Крім того, передбачається, що з метою забезпечення відкритості країни-члени СОР повинні публікувати закони та правила, остаточні судові рішення й адміністративні норми загального застосування чи поширити їх у такий спосіб, що дає можливість органам влади та власникам прав ознайомитися з ними національною мовою. Зазначене правило розповсюджується також і на угоди на рівні уряду або державних установ країн-членів СОР [5, с. 439].

Нарешті, не менш важливою гарантією життєздатності міжнародно-правового механізму охорони промислової власності, яку забезпечує діяльність Ради ТРІПС, є можливість внесення змін до тексту Угоди ТРІПС за спрощеною процедурою, якщо такі зміни направлені на підвищення рівня охорони прав інтелектуальної власності. Так, згідно з п. 2. ст. 71 Угоди ТРІПС, Рада ТРІПС має право вносити на розгляд Міністерської конференції пропозиції щодо таких змін, і вони можуть бути схвалені нею «без подальшої процедури формального прийняття» [1] - що дозволяє уникнути процедури формального прийняття поправок до Угоди ТРІПС, прискорюючи процес у декілька разів [4, с. 155].

Отже, Рада ТРІПС, як і інші Ради в рамках СОТ, виконує переважно контрольні та нормотворчі функції. Адміністративні функції в рамках всієї СОТ виконує її Секретаріат, оскільки кожна окрема Рада – Рада ГАТТ, Рада ГАТС чи Рада ТРІПС – не має свого адміністративного персоналу. Що ж стосується третьої «гілки влади» в рамках СОТ – вирішення спорів – то загалом правове врегулювання спорів у справах про порушення норм Угоди ТРІПС ґрунтується на процедурі врегулювання спорів СОТ, яка регулюється «Домовленістю про правила і процедури врегулювання спорів» і є загальною для всієї системи СОТ [7]. Функції Органу врегулювання суперечок (ДСБ – Dispute Settlement Body) згідно Домовленості виконує Генеральна рада СОТ. Процедура вирішення суперечок в рамках СОТ складається з таких основних етапів:

1) проведення консультацій. Згідно з загальними принципами СОТ, саме консультації, а не арбітраж чи інші способи вирішення спорів за участі третіх осіб, є пріоритетним способом врегулювання суперечок. І лише якщо консультації чи спроби примирення не дали бажаних результатів, через 60 днів невдоволена сторона може подати запит до ДСБ для того, щоб формально розпочати вирішення спору [3].

2) розгляд справи групою експертів. Групи експертів створюються ad hoc для розгляду кожної суперечки окремо, причому у випадках, коли сторони не можуть досягнути згоди щодо складу групи експертів самостійно, склад групи експертів визначає Генеральний директор СОТ [8, с. 9]. За загальним правилом Домовленість передбачає групу у складі трьох експертів, однак за погодженням сторін можливе збільшення їх кількості до п'яти [7, с. 140]. Група експертів має надати сторонам остаточний звіт протягом 6, а в особливих випадках, наприклад, коли йдеться про товари, що швидко псуються, - протягом 3 місяців. Втім, на практиці декілька груп експертів потребували більше, ніж навіть 9 місяців для завершення своєї роботи у зв'язку із складністю суперечок [8, с. 14] – що, вочевидь, свідчить про недостатню дієвість закріплених Домовленістю часових обмежень, позаяк реальних важелів впливу на групи експертів, які не «вкладаються» в регламентовані строки, правові норми СОТ не містять.

3) затвердження звіту Групи експертів ДСБ. Згідно з положеннями ст. 16.4 Домовленості, звіт групи експертів стає рекомендацією чи рішенням ДСБ за двох умов: якщо протягом 60 днів звіт не буде відхилено консенсусом ДСБ; і при цьому протягом 60 днів сторона, яка не згодна з рішенням експертів, не повідомить ДСБ про своє рішення подати апеляцію до Апеляційного органу [3].

4) перегляд звіту групи експертів Апеляційним органом (факультативний етап). Кожна справа, за зверненням однієї із сторін, може переглядатись трьома особами з числа членів постійно діючого Апеляційного органу, який складається з семи осіб, які мають досвід в галузі права, міжнародної торгівлі та питаннях, що охоплені різними Угодами, і при цьому не є державними службовцями, що представляють країни, які є сторонами спору. Звіт апеляційного органу має бути представлений до ДСБ у період від 60 до 90 днів

з моменту подання апеляції [3].

Етап перегляду звіту групи експертів Апеляційним органом містить щонайменше один проблемний момент, пов'язаний з самим характером призначення членів цього органу, які згідно з Домовленістю призначаються консенсусом усіх держав членів: в разі блокування тією чи іншою державою-членом СОТ призначення нових членів Апеляційного органу після того, як спливе строк повноважень діючих, в певний момент в складі Апеляційного органу може опинитись менше, ніж три особи, що є мінімально необхідним для розгляду суперечок (приклади такого блокування в нещодавній історії СОТ відомі – станом на кінець 2019 року призначення нових членів Апеляційного органу блокували США, внаслідок чого в певний період кількість його членів складала менше, ніж три). А отже, в такому разі остаточне вирішення суперечки між державами може опинитись юридично неможливим – що є особливо загрозливим, зважаючи на те, що близько 70 % суперечок в рамках СОТ проходять етап апеляції [9].

5) виконання рішення. Рішення, затверджене ДСВ, може бути виконане одним з трьох шляхів: добровільним виконанням «винною» стороною в погоджені з ДСВ розумні строки (зазвичай, не більше 15 місяців з дня прийняття остаточного рішення); сплатою погодженої сторонами компенсації (якщо наприкінці прийнятного терміну сторона, що програла суперечку, не виконала жодних дій для виконання рекомендацій, або виконала дії, які суперечать Угодам СОТ); або ж припиненням поступок до того моменту, поки країна, що програла, не приведе законодавство чи адміністративний захід у відповідність з вимогами СОТ [8, с. 17].

Висновки. Таким чином, інституційний механізм захисту прав промислової власності згідно Угоди ТРІПС є частиною загального інституційного механізму СОТ, який включає в себе Міністерську конференцію як вищий орган, Генеральну раду та Секретаріат, який є адміністративним органом, а також утворену в структурі Генеральної Ради Раду ТРІПС, що є спеціалізованим органом захисту прав інтелектуальної власності в рамках СОТ, та виконує передусім контрольні функції, відстежуючи зміни до законодавства країн-членів СОТ. Що ж стосується вирішення спорів, пов'язаних з порушеннями Угоди ТРІПС, то, незважаючи на наявність відповідних повноважень у Ради ТРІПС, на практиці такі спори вирішуються в рамках Генеральної Ради СОТ, яка є органом з врегулювання спорів, згідно з Домовленістю про правила та процедури врегулювання спорів. Відповідна процедура вирішення спорів складається з таких основних етапів, як проведення консультацій, розгляд справи групою експертів, затвердження звіту групи експертів Генеральною Радою, перегляду звіту Апеляційним органом (за умови подання скарги), та виконання рішення, яке забезпечується можливістю накладення в рамках СОТ санкцій за відмову від добровільного виконання.

Все це у своїй сукупності дає підстави погодитись із тим, що на сьогодні інституційний механізм захисту промислової власності, який склався в рамках

СОТ, є найбільш дієвим серед існуючих в міжнародному праві – але, в той самий час, і він не позбавлений окремих недоліків, пов'язаних, зокрема, з можливістю затягування окремих етапів процедури вирішення спорів, або ж навіть з загрозами блокування всієї процедури вирішення спорів з боку окремих держав шляхом непогодження призначення членів Апеляційного органу, яке можливе лише за умови консенсусу всіх держав-членів СОТ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text
2. Угода про заснування Світової організації торгівлі від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text
3. Домовленість про правила та процедури вирішення спорів від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_019#Text
4. Чибісов Д. М. Охорона прав інтелектуальної власності в рамках Світової організації торгівлі : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 "Міжнар. право" / Чибісов Дмитро Михайлович ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". Одеса, 2017. 272 с.
5. Управління міжнародною конкурентоздатністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: В 2т. Т.І / Ред. Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник. К.: КНЕУ, 2006. – 592 с.
6. Guidelines for Appointment of Officers to WTO Bodies : Approved by the General Council on 31 January 1995. URL: <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=Q:/WT/L/31.pdf&Open=True>
7. Чибісов Д.М. Процедура вирішення спорів в рамках Світової організації торгівлі: теорія і практика / Д.М. Чибісов // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. Одеса : Фенікс, 2011. Вип. 42. С. 135-144.
8. Посібник щодо механізму врегулювання суперечок у рамках Світової організації торгівлі, підготовлений Проектом Торговельної Політики України Агентства США з міжнародного розвитку за участі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://www.me.gov.ua/documents/Download?id=12701b53-51b8-4eb1-824e-7c51baf9f596>
9. Микуляк В., Колтунова А. СОТ втрачає важелі впливу: чому торгова організація входить у глибоку кризу. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/12/9/7103933/>

БУРКАЦЬКА ІРИНА ГРИГОРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС «МАГІСТР»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗЕРОВ КОСТЯНТИН ОЛЕКСАНДРОВИЧ
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, АСИСТЕНТ КАФЕДРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА (НАУКОВИЙ КЕРІВНИК)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Проблемам захисту персональних даних приділяється сьогодні значна увага. Вони мають важливе значення як і з теоретичної, так і з практичної точки зору. Дослідженням цієї проблематики приділено значну увагу в наукових працях багатьох учених. Так, у своїх роботах фахівці акцентували увагу на захисті персональних даних на основі аналізу європейського та вітчизняного законодавства. Водночас в цих працях недостатньо висвітлено проблеми, пов'язані з гармонічною імплементацією ключових європейських норм та наближенням українського законодавства до стандартів ЄС, а також питання насамперед співвідношення національного та європейського правового регулювання у сфері захисту персональних даних.

Починаючи з 25 травня 2018 року в Європі діють правила обробки персональних даних, встановлені Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних (Загальний регламент про захист даних) або GDPR (General Data Protection Regulation) [1].

Важливо одразу окреслити, що суб'єктом GDPR є: 1) організації, засновані в ЄС; 2) інші організації, що здійснюють обробку даних європейських резидентів в зв'язку з реалізацією товарів або послуг; 3) інші організації, що здійснюють моніторинг поведінки європейських резидентів. Тобто важливою особливістю регламенту є принцип екстериторіальної дії його норм (ст. 3 GDPR). Таким чином, дія GDPR не лімітована рамками Євросоюзу, а поширюється на всі компанії, які обробляють персональні дані резидентів ЄС, незалежно від їх місця знаходження. Тому навіть ті компанії, які зареєстровані в Україні, але такі, що обробляють персональні дані резидентів ЄС, зобов'язані дотримуватися правил регламенту аби уникнути негативних наслідків його недодержання.

Загалом цей регламент є безпрецедентним у світі, оскільки встановлює дуже посилені вимоги щодо захисту персональних даних та дуже сувору відповідальність за його порушення. Цей регламент стосується і України, так як Україна взяла на себе зобов'язання адаптувати своє законодавство за напрямами, що визначені Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [2]. Так, відповідно до статті 15 Угоди Україна погодилась на співробітництво з ЄС з метою забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до найвищих європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідних документів Ради Європи [3].

Окрім цього, Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. Конвенція має на меті захистити право людей на недоторканність приватного життя у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. Саме ця Конвенція свого часу стала основою для прийняття Загального регламенту про захист даних [4].

З метою імплементації вищезгаданої Конвенції Верховна Рада України 1 червня 2010 р. ухвалила Закон України «Про захист персональних даних», який закріплює основні принципи обробки персональних даних, права суб'єктів персональних даних, підстави обробки персональних даних, підстави обробки чутливих категорій персональних даних, принципи обмеження дії Закону, повноваження наглядового органу та ін. [5, с. 16]

Закон здебільшого містить лише загальні вимоги, більшості з яких не вистачає деталізації. Це ускладнює практику застосування таких вимог. Проблемою також стають витіки персональних даних, навіть попри наявність законодавства, яке мало б їм запобігати. Водночас держава намагається захищати громадян юридично та технічно. Відповідно до законодавства, розпорядники зобов'язані захищати персональні дані в автоматизованих системах або картотеках. Крім цього, що стосується державних органів, всі інформаційні системи, які зберігають персональні дані, повинні мати комплексну систему захисту та атестат відповідності.

Поширення персональних даних в Україні здебільшого карається відносно незначним штрафом від 100 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Разом з тим, у Європі вже існує стійка практика накладення штрафів на десятки тисяч євро на юридичних осіб за витіки персональних даних їхніх працівників чи клієнтів. Аналогічної процедури відповідальності у нас поки що немає [4].

GDPR не залишається єдиним актом, що регулює всі правовідносини, пов'язані з персональними даними всередині ЄС. Приватність і захист персональних даних паралельно регулюється законами держав. GDPR покликаний встановити мінімальний стандарт поведінки з персональними даними. Держави ЄС і Європейської Економічної Зони вільні встановлювати додаткові правила, якщо вони не суперечать GDPR.

Існують певні особливості, на які обов'язково звертають увагу компанії при виході на новий внутрішньоєвропейський ринок — це: 1) які операції потребують проведення оцінки впливу рівня захисту даних (Data Protection Impact Assessment); 2) вік суб'єктів даних (вік, з якого неповнолітній громадянин цієї країни може самостійно дозволяти обробляти свої персональні дані).

Так, у Франції оцінка є обов'язковою, якщо володілець зберігає і обробляє персональні дані пацієнтів у комерційних цілях; у Польщі оцінка має проводитися у ситуаціях, коли відслідковується вся активність працівників на робочій техніці та всередині приміщень у великих компаніях; у Бельгії встановлено, що обробка даних для цілей бухобліку не має бути приводом для обов'язкового проведення оцінки ризиків; у Австрії встановлено, що збір інформації для надання юридичних та інших консалтингових професій уже передбачає певний поріг довіри, а тому проведення оцінки не обов'язкове. Конфіденційність дітей також є дуже важливою. Наприклад, для цілей обробки даних у Бельгії, Естонії та Португалії вік суб'єкта даних, який може давати згоду на обробку даних, було знижено до 13 років (нижній поріг за GDPR), у Австрії та Болгарії – до 14 років, у Франції та Чехії – до 15 років, у Німеччині та Ірландії – залишений на рівні 16 років [6].

Загалом в Україні ж на національному рівні ключовими нормативними актами у сфері захисту персональних даних, окрім Закону «Про захист персональних даних», є Конституція України, документи у сфері захисту персональних даних, ухвалені Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. Вагоме значення має також низка інших законів, як, наприклад, Закон України «Про доступ до публічної інформації» та Закон України «Про інформацію». Разом з тим практично всі галузеві нормативно-правові акти також містять положення, що регламентують обробку персональних даних у відповідній сфері [5, с. 16].

Можна зробити висновок, що у порівнянні з Законом України «Про захист персональних даних», GDPR - об'ємний та детальний документ, який пропонує новий рівень захисту персональних даних та відповідальності за порушення у цій сфері. Недостатній захищеності особистої інформації суттєво сприяють недоліки нормативно-правового регулювання персональних даних, такі як: недостатній рівень відповідальності за порушення у сфері поводження з персональними даними, необхідність в оновленні термінології, розширенні та конкретизації принципів, встановленні особливостей обробки персональних даних у мережі Інтернет, відсталість від стрімкого технологічного та правового розвитку. Саме така ситуація склалася на законодавчому рівні в Україні, де основоположний Закон «Про захист персональних даних» не забезпечує захист даних, який відповідав би міжнародно-правовим стандартам у цій сфері [7].

На нашу думку, законодавство України у сфері захисту персональних даних потребує суттєвого реформування і подальшого переходу до абсолютно нових правил, подібних до тих, що вже діють у країнах ЄС. Ядром механізму

забезпечення основоположних прав та свобод громадян має бути чинний Закон України «Про захист персональних даних» в який гармонічно будуть імплементовані ключові європейські норми з чітким визначенням норм щодо свободи інформації та захистом персональних даних, а також деталізацією взаємодії та фіксацією відповідальності за порушення норм у сфері захисту персональних даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. General Data Protection Regulation (GDPR) – Official Legal Text. General Data Protection Regulation (GDPR). URL: <https://gdpr-info.eu> (дата звернення: 19.09.2022).
2. Урусова Г. Захист персональних даних в Європі та Україні: адвокат Ганна Урусова | Advokat post. Advokat post Інформаційне агентство. URL: <https://advokatpost.com/zakhyst-personalnykh-danykh-v-ievropi-ta-ukraini-advokat-hanna-urusova/> (дата звернення: 22.09.2022).
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 19.09.2022).
4. Свеженцев М. Чи працює в Україні захист персональних даних: Пояснює експертка. Суспільне новини. URL: <https://suspilne.media/201997-ci-prasue-v-ukraini-zahist-personalnih-danik-roasnue-ekspertka/> (дата звернення: 22.09.2022).
5. Бем М., Городиський І. Захист персональних даних: правове регулювання та практичні аспекти : Науково-практ. посіб. Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex, 2021. 158 с. URL: <https://rm.coe.int/handbook-pers-data-protect-2021-web/1680a37a69> (дата звернення: 22.09.2022).
6. GDPR на міжнародному і національному рівнях: цікаві практики. Legal IT Group. URL: <https://legalitgroup.com/schools/modul-1-gdpr/modul-1-urok-1-3/> (дата звернення: 22.09.2022).
7. Гілевич Л. Як відбувається реформа законодавства про захист персональних даних в Україні | Think brave. Think brave | Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/news/207564_yak-vdbuvatsya-reforma-zakonodavstva-pro-zakhist-personalnikh-danikh-v-ukran (дата звернення: 27.09.2022).

БУШУЄВ КИРИЛО МАКСИМОВИЧ
АСПІРАНТ ІНСТИТУТУ ПРОМИСЛОВИХ ТА БІЗНЕС ТЕХНОЛОГІЙ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ФОНАРЬОВА ТЕТЯНА АНАТОЛІЇВНА
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ ІНСТИТУТУ ПРОМИСЛОВИХ
ТА БІЗНЕС ТЕХНОЛОГІЙ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ПЕТРЕНКО ВІТАЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
ДОКТОР ТЕХНІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР ІНСТИТУТУ ПРОМИСЛОВИХ
ТА БІЗНЕС ТЕХНОЛОГІЙ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

УПРАВЛІННЯ РОЗВИКОМ ПІДПРИЄМСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Сучасні виклики, пов'язані з війною, зумовлюють актуальність питань з управління розвитком українських підприємств. Це обумовлено необхідністю переосмислення, перебудови змісту цілей, методів, механізмів реалізації й пристосування розвитку підприємств до важких наслідків війни задля відновлення економіки України в майбутньому. Особливо важливу роль в цьому процесі відіграє інтелектуальний капітал, тобто розвиток підприємства неможливо уявити без знань, досвіду, навичок працівників, без використання винаходів, технологій, інновацій та ноу-хау, без створення об'єктів інтелектуальної власності та застосування сучасних інформаційних систем.

Українські металургійні підприємства мали до початку війни певне коло проблем, які в умовах воєнного стану поглибилися й можуть перейти в кризові, а саме: звільнення, з різних причин, провідних висококваліфікованих працівників, що знижує вартість людського капіталу та інтелектуального капіталу компанії в цілому, а це, в свою чергу, призводить до ослаблення інтелектуального потенціалу компанії; не обґрунтоване зниження частки інженерно-технічних працівників і науковців у загальній чисельності працівників; зниження освітнього рівня працівників. З іншого боку, сьогодні на українських промислових підприємствах з акціонерною формою власності складаються негативні ситуації, такі як: не приділяється належна увага підвищенню ділової репутації та гудвілу, як її економічному відображенню в умовах ринку; знижується раціоналізаторська, винахідницька діяльність та патентна активність; постає проблема мотивування раціоналізаторів, адже вони потребують не тільки одноразової матеріальної винагороди, але

й застосування нематеріальних стимулів; відсутність інноваційних підходів до управління персоналом та підприємства в цілому; відсутність підтверджуючих документів, які мають статус юридичної відповідальності; проблеми пошуку джерел, оцінки й захисту інтелектуальної власності підприємства [1].

Існує багато форм розвитку підприємства й різні науковці виокремлюють та характеризують їх виходячи з тих умов зовнішнього середовища яке складається. Так, в [2] наголос робиться на прогресивному, адаптивному та трансформаційному. Але, на погляд авторів, сьогодні більш за все відповідає саме трансформаційний розвиток. Це пояснюється рядом причин:

1. Трансформаційні геополітичні та макроекономічні процеси, які відбуваються у світі й, свідками яких, ми являємось.

2. Глобалізація, як форма організації співробітництва, утворила певні ризики в умовах розв'язаної війни в Європі, які призвели до кризових явищ, коли країни в економічному плані не можуть гнучко переорієнтувати свої ринки.

3. Відсутність стратегій диверсифікації в управлінні як на макро- так й на мікрорівні, зокрема на рівні окремих підприємств.

Трансформаційний розвиток тісно пов'язаний з інтелектуальним розвитком, як головного чинника, який забезпечує цей процес, та відбувається паралельно й обумовлюють один одного. Саме інтелектуальний розвиток збільшує інтелектуальний капітал на рівні окремого індивідуума, на рівні підприємства та держави в цілому.

Визначення щодо сутності інтелектуального капіталу дещо різняться у різних науковців та авторів, але головними структурними елементами, на погляд авторів, виступають людський капітал та нематеріальні активи такі, як інтелектуальна власність. Отже, схематично сутність трансформаційного розвитку зображена на рисунку 1 (стор. 59).

Таким чином, як видно з рисунку 1,

- на макрорівні утворюється національний інтелектуальний капітал, який складається на основі ефекту синергії із капіталів на рівні суспільства в цілому;

- інтелектуальний капітал підприємства – це людський капітал та нематеріальні активи, що реалізуються в процесі діяльності та прямо впливають на трансформаційний розвиток підприємства пов'язаний з утворенням нового якісного стану системи: нової якості елементів, взаємозв'язків, організації системи, її структури в цілому;

- інтелектуальний капітал індивіда – сукупність інтелекту, знань, досвіду умінь, професійних навичок особистості;

- одним з основних критеріїв ефективного функціонування та розвитку підприємства є здатність до формування та реалізації свого інтелектуального потенціалу, тобто капіталізація виступає як процес перетворення інтелектуального потенціалу в реальний інтелектуальний капітал, який складається з людського капіталу та нематеріальних активів та забезпечують

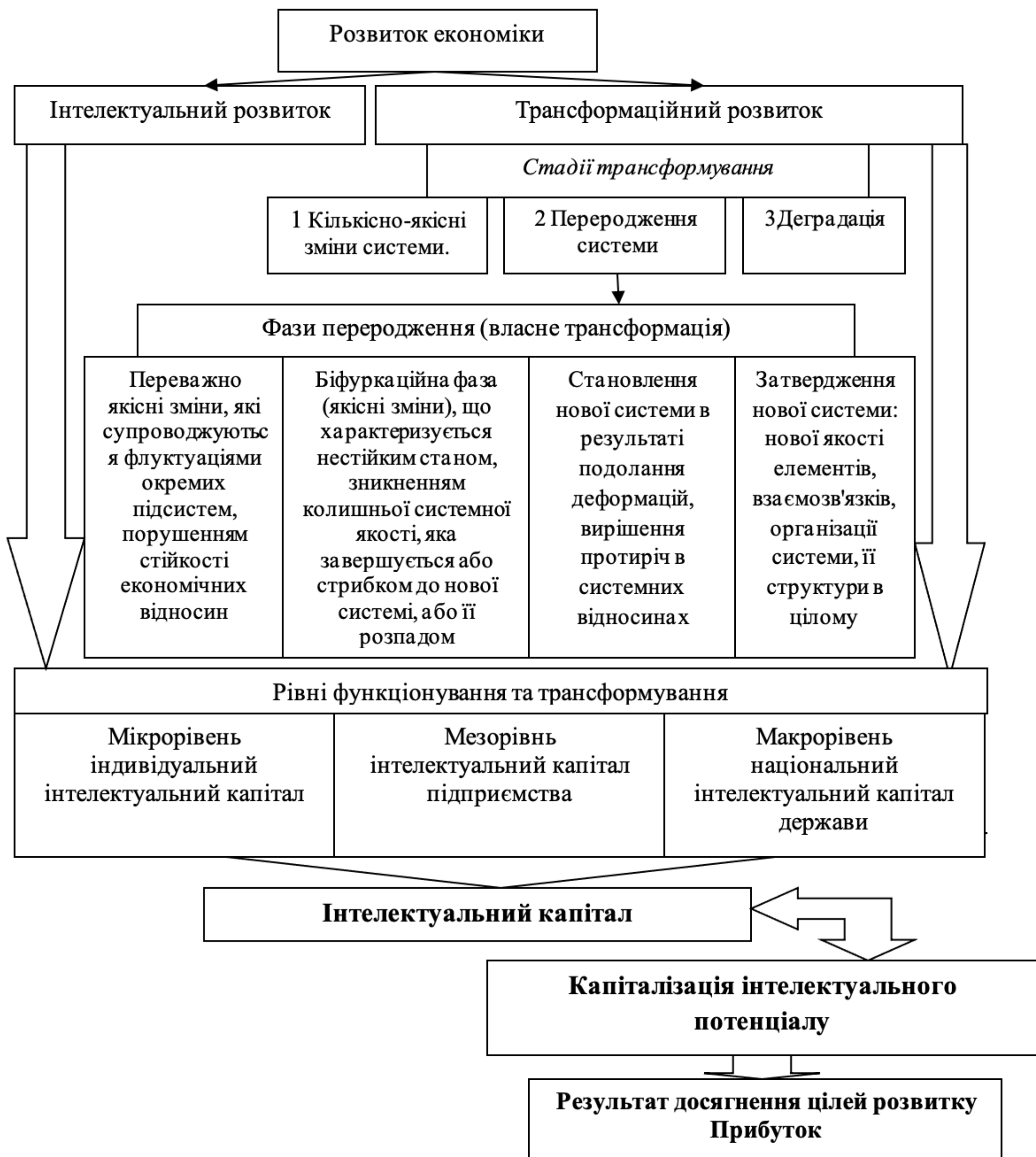
отримання результату діяльності: прибуток, та/або частка ринку, та/або репутація, та/або ринкова вартість підприємства, тощо.

- суттєвим чинником впливу на формування та реалізацію інтелектуального капіталу підприємства та його складових є стан зовнішнього середовища, який для сучасних вітчизняних підприємств можна охарактеризувати як трансформаційний розвиток;

- для успішного управління розвитком підприємства сучасні менеджери усіх рівнів повинні усвідомлювати сутність, етапи та фази трансформаційного розвитку з тим щоб не потрапити до стадії деградації, дисипації, колапсу, та розпаду системи;

Рисунок 1.

Структурно-логічна схема взаємозв'язку трансформаційного розвитку й інтелектуального капіталу у досягненні цілей (розроблено авторами)

- для менеджерів та керівників важливим є аспект розуміння нових складових інтелектуального капіталу підприємства, які продиктовані та обумовлені стрімким розвитком інновацій, інформаційних технологій, тобто до складу інтелектуального капіталу, окрім вже відомих, людського капіталу та інтелектуальної власності, також входять права на об'єкти інтелектуальної власності, штучний інтелект, інтелектуальні продукти, інноваційний капітал, організаційний капітал, структурний капітал, який включає патенти, ліцензії, торгові марки, бази даних, електронні мережі, технологічний капітал. Перелік структурних елементів кожне окреме підприємство визначає для себе самостійно, але, головне – жоден з них не повинен бути залишеним поза межами механізму розвитку підприємства.

- система управління розвитком підприємства, окрім врахування впливу зовнішнього середовища, має будуватися на визначенні місії, мети та цілей, базуватися на принципах та методах управління, які реалізуються завдяки функціям: планування (прогнозування), організації, мотивації, моніторингу й контролю за досягненням результатів розвитку підприємства.

Напрямки подальших досліджень, пов'язані із дослідженням питань щодо формування структури інтелектуального капіталу, визначення тісноти зв'язку між його складовими елементами та ступінь їх впливу на розвиток підприємства. Потребують подальшого вивчення аспекти оцінки інтелектуального капіталу, так як різні його складові певним чином перетинаються, подвійно враховуються, переходять з одної форми в іншу, утворюють ефект синергії, що утруднює та, інколи, унеможлиблює облік, як інтелектуального капіталу так і його складових в рамках загальноприйнятої системи бухгалтерського обліку гудвілу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Н.П. Корогод, Т.А. Фонарьова, І. В. Ягнюкова Законодавство у сфері інтелектуальної власності як мотивуюча основа економічного розвитку сучасного промислового підприємства. Матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності «Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри». Київ : КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2019. С.57- 62.
2. Фонарьова Т.А., Бушуєв К.М., Мамедова А.П. Формування ринкового потенціалу підприємства у умовах трансформаційного розвитку. Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської науковопрактичної конференції (16 – 17 квітня 2020 р.). Ч1. Дніпро: НМетАУ, 2020. С. 216-223.

ВАН СЯОЦІН
МАГІСТР ЖУРНАЛІСТИКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ЖУРНАЛІСТИКИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АВТОРСЬКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДЕОКОНТЕНТА
В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ В КИТАЇ

З розвитком інформаційних технологій соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого життя, а відеоконтент є лідером серед пріоритетів аудиторії цих комунікаційних каналів. Можливість створювати, переглядати та поширювати відео передбачена майже у всіх соціальних мережах, поширених в Китаї, таких як Tik Tok, Xiaohongshu, Bilibili. Серед найпопулярніших відеоформатів перше місце посідає відеоролик (відеокліп) – короткий за тривалістю (близько 4-5 хвилин) відрізок відео з музичним супроводом [1]. Станом на 2021 рік більше 94% користувачів мережі в Китаї дивилися саме відеоролики [2].

Разом із швидким розвитком цього виду медійного відеоконтенту питання авторського права стають дедалі актуальнішими. До прикладу, за період з 9 вересня 2018 р. по 28 лютого 2022 р. Пекінський Інтернет-суд розглянув загалом 2812 справ, пов'язаних із суперечками щодо дотримання авторських прав на такі короткі відео [3]. Найбільш проблемним питанням у вирішенні подібних спорів залишається питання приналежності відеороликів до категорії об'єктів авторського права. Довгий час єдиним дороговказом у цьому питанні в китайському законодавстві був розділ 1 стаття 3 Закону «Про авторське право» Китайської Народної Республіки від 2010 року. Відповідно до нього до об'єктів авторського права, що охороняються законом, віднесені «кінофільми та твори, створені способом, аналогічним до кіновиробництва» [4]. При цьому у переліку відеоролики не згадувалися. Це дало привід вільного тлумачення норми закону та на розсуд окремих судів винесення рішення щодо того чи є процес зйомки відеоролика способом, аналогічним до кіновиробництва, зазначеного у статті, чи ні. Аргументами багатьох юристів проти віднесення відеороликів до об'єктів авторського права ставала саме легкість, з якою вони можуть вироблятися без спеціальної техніки та навичок у кіновиробництві, навіть за допомогою зручних мобільних додатків на телефоні.

У 2018 році китайська компанія Beijing Kuaishou Technology Co., Ltd. подала позов проти Guangzhou Huaduo Network Technology Co., Ltd. щодо порушення своїх авторських прав. Обидві компанії володіють платформами для створення та поширення коротких відео. Kuaishou заявила, що додаток опонентів Huaduo без їх дозволу відтворював два короткі відеоролики на своїй платформі.

Тривалість двох відеороликів становить 36 секунд і 18 секунд відповідно [5]. Однак власники додатку Huaduo наполягали на тому, що оскільки відео дуже короткі та не мають цінності з погляду вимог процесу кіновиробництва, їх не можна віднести до охоронюваних творів, передбачених нормами китайського закону про авторське право. Після судового розгляду головуючий суддя у справі зазначив, що, заохочення створення та розповсюдження творів і сприяння розвитку та процвітанню культурних заходів є одним із основоположних законодавчих завдань Закону про авторське право. У той час, коли масштаби індустрії створення відеороликів стрімко зростає, правові норми повинні відповідати ринку та його бізнес-логіці. Зокрема, не повинно бути обмежень, що б штучно завищувати поріг для прирівнювання творчих продуктів до охоронюваних творів. [5] В результаті судом було винесено рішення на користь Kuaishou, а компанію Huadou зобов'язали виплатити позивачеві компенсацію у розмірі 20 000 юанів (≈100 000 гривень).

Цей судовий процес став певною мірою прецедентним в правозастосовній практиці Китаю щодо порушення авторських прав та викликав багато наукових дискусій. Так, на думку Сюн Веньчун, доцента Університету Мінцзу в Китаї поява «нового типу творів, незалежно від того, на якій технології здійснюється його виробництво та яку форму воно використовує для вираження, за умови, якщо робота є оригінальним інтелектуальним досягненням – вона має бути захищена законом про авторське право» [6]. Оскільки подібних випадків ставало все більше, 11 листопада 2020 року Китай переглянув старий закон і оприлюднив його нову редакцію, в якій ці поточні протиріччя намагалися вирішити. Так, основні зміни торкнулися двох найважливіших моментів: перегляду переліку творів, що підлягають охороні, і посилення покарання за порушення прав. Перелік творів у статті 1 пункт 3 змінено з «кінофільми та твори, створені способом, аналогічним до кіновиробництва» на «аудіовізуальні твори». Введення загальноприйнятого в багатьох європейських законодавствах терміну «аудіовізуальні твори» розширила сферу застосування захисту авторських прав, що більше не обмежується методами виробництва. Ця норма більше відповідає існуючим сьогодні різним контентним формам відеотворів, особливо тим, що створюються в цифровому форматі в соціальних мережах, та забезпечує захист прав для більшої кількості творів, в тому числі і відеороликів. Водночас, новий закон про авторське право також посилює систему штрафних санкцій [7]. Такі зміни, суголосні часу, допоможуть не тільки зменшити протиріччя у аналогічних судових справах, але й заохотити творчий ентузіазм авторів відеороликів, роботи яких відтепер отримали законодавчо закріплений захист. Після перегляду, новий Закон про авторське право краще відповідає потребам індустрії відеороликів та допомагає забезпечити захист для різних типів аудіовізуального контенту. Однак, стрімкий розвиток відеоіндустрії призводить до появи все більшої кількості нових типів об'єктів, що стає викликом для чинного законодавства про авторське право. Тому

концепція введення поняття «аудіовізуальних творів» безумовно матиме позитивні наслідки для правозастосовчої практики, оскільки більше відповідає потребам сучасної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія. Режим доступу:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D1%96%D0%BF>.

2. CSM: Звіт про дослідження цінності користувача короткого відео за 2021 рік, 27 жовтня 2021 р. Режим доступу: <http://www.199it.com/archives/1332103.html>.

3. Джин Цань. Характеристики короткометражного відео. Спори щодо авторських прав та рішення. 24 травня 2022. Режим доступу: http://www.jjckb.cn/2022-05/24/c_1310602421.htm

4. Закон «Про авторське право» Китайської Народної Республіки від 2010 року. Оновлена редакція. Режим доступу: <https://www.waizi.org.cn/law/4424.html>

5. Фан Сіцзе, Лу Хунхун. Чи коротке відео порушує авторські права? 17 квітня 2019 р. Режим доступу: <http://ip.people.com.cn/n1/2019/0417/c179663-31034866.html>.

6. Лю Хуадун. Через 30 років після введення в дію Закону про китайське письмо цього разу його було переглянуто. 9 вересня 2020. Режим доступу: http://www.xinhuanet.com/politics/2020-05/09/c_1125959589.htm.

7. Останні поправки до Закону «Про авторське право» Китайської Народної Республіки від 2020 року. 22 грудня 2020 р. Режим доступу: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3db5c6f0-78f4-4fe3-a790-0fdbde227d2e#>.

ВЕРЕТЕЛЬНИК МИРОСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ
СТУДЕНТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА СЛУЖБОВИЙ ТВІР

Станом на сьогодні, творча та розумова діяльність, так чи інакше, стосується більшості сфер людського життя. Працівниками творчих та інтелектуальних професій створюються витвори, творіння, у ході здійснення посадових (службових) обов'язків кількість яких зростає, (як приклад, можна навести бюджетну науково-дослідну роботу). Ці твори іменують службовими.

Розглядаючи “Рекомендації щодо правового режиму службових творів Державної служби інтелектуальної власності”, можемо охарактеризувати наступними рисами службовий твір:

1. твір створюється автором під час здійснення службових обов'язків;
2. наявність службового завдання або трудового договору чи контракту, укладеного роботодавцем та автором, що передбачає створення твору;
3. Час (робочий чи неробочий), місце створення, та засоби і матеріали (належали вони роботодавцю чи ні) фактичної ролі не відіграє.

На даний момент, у нашому вітчизняному законодавстві є певна нечіткість щодо терміна службового твору між Цивільним Кодексом та законом «Про авторське право і суміжні права». У Статті 429 ЦК України, до порівняння зі ст 16 Закону, законотворець не оперує поняттям «службовий твір», натомість використовує синтаксичну одиницю «об'єкт, створений у зв'язку із виконанням трудового договору».

Саме визначення службового твору навіює думки щодо подвійності його характеру. Одна сторона це творець, що безперечно є працівником, у цьому амплуа на ньому безсумнівно поширюється авторське право. Інша - є об'єктом, що створювався протягом робочого часу, оплачувався працедавцем та будучи плодом праці має бути належним роботодавцю.

У чинному законодавстві також відсутня дефініція «твір», проте окреслюються властивості. Перше, твір - це наслідок мисленнєвих процесів. Тут йде мова про оригінальність, що включається новим змістом, новою формою, ідеєю, концепцією та інше. В цьому плані кожен твір - новий, особливим, своєрідним. (кілька авторів не зможуть написати кілька однакових твори, коли таке стається, то мова йде про плагіат). Коли щось не є результатом творчої праці, то це визнається твором, а відповідно об'єктом авторського права. Механічна робота (перепис чи передрук чиєсь доробки або ж літературної обробки — коригування, редакування).

Друга ознака - форма (ст. 8 ЗУ "Про авторське право..."), яка дає можливість

його відтворення та уможливлює сприймання. Зовнішня об'єктивізація може бути як усною чи письмовою, так і звуковою, об'ємно-просторовою. З розвитком науки з'являються нові форми, саме тому у чинному законодавстві не міститься вичерпної кількості об'єктів авторського права. Правова охорона надається опублікованому твору та не опублікованому, — важливим є вираження певною об'єктивною формою. Тому те що склалось у свідомості автора (задум) в завершену форму, проте ще не виражений у об'єктивній формі, не є об'єктом авторського права.

Як вже зазначалось, твір як результат творчої діяльності та об'єкт правової охорони авторського права має бути об'єктивізованим (книга, диск, комп'ютерний файл). Незважаючи на це, об'єкт авторського права, який виражено у нематеріальній формі, не обов'язково збігається із правом власності на носій, на якому твір зберігається. Отже, не потрібно вважати однаковими примірник твору та сам твір. Також варто принагідно зазначити, що матеріальний носій може перебувати у власності, користуванні тощо, проте не в авторському праві. Наприклад, при продажі примірника підручника автор не позбавляється авторського права.

Відповідно до українського законодавства, автори творів наділені немайновими правами, тобто в праві керувати своїми об'єктами, шляхом дозволу чи заборони використання, продажу, здачі в оренду. Проте службові твори в даному випадку є винятком і мають окремі врегульовані правила. Автор розпоряджається лише немайновими правами (називається автором, дозволяє публікацію під своїм ім'ям (або псевдонімом)). Він не може ці права передавати (продавати чи надавати) іншим особам. Проте він позбавлений майнових прав, оскільки такі права належать саме роботодавцю, то автор не може розпоряджатись тим, що створив.

Якщо говорити про майнові права, то тут стає все цікавіше, дивлячись на ЦКУ, на п. 2 ст. 429 можна побачити норму, що встановлює, що об'єкт, створений на підставі трудового договору, належить як роботодавцю, так і самому автору (спільно, проте не означає, що порівну). Проте ми також бачимо конкретизацію “якщо інше не встановлено договором”.

Під час розподілу цих прав враховується вклад кожного з учасників на створення, з одного боку творчого внеску, з іншого матеріального чи фінансового забезпечення.

Про розподіл прав на такий об'єкт права інтелектуальної власності, також можемо побачити позиції Верховного Суду:

Як зазначає Пленум Верховного Суду України від 04.06.2010 № 5 у п. 24 постанови «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 № 5: “майнові права на об'єкт авторського права і (або) суміжних прав, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або в якій він працює, спільно, якщо інше не

встановлено договором. Якщо в трудовому або цивільно-правовому договорі між працівником і роботодавцем (юридичною або фізичною особою, де або в якій він працює) не передбачений інший порядок здійснення майнових прав на створений вказаний об'єкт, то вони мають спільні права як на отримання свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір, так і на використання такого об'єкта". Цивільно-правовий договір може врегульовувати упорядкування здійснення майнових прав на такі об'єкти.

У разі передання (відчуження) працівником роботодавцю всіх майнових прав на твір, створений ним у порядку виконання трудового договору, працівник втрачає ці права, залишаючись носієм особистих немайнових прав.

Працівник передаючи (відчужуючи) працедавцю всі майнові права на творчий доробок, що був створений під час здійснення трудового договору, цих прав позбувається, залишаючи за собою лише особисті немайнові.

Пленум Вищого господарського суду України п.35 постанови від 17.10.2012 № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності»: "якщо твір та/або об'єкт суміжного права створено (здійснено, вироблено) за службовим завданням роботодавця та за його рахунок або в порядку виконання службових обов'язків, передбачених трудовим договором (контрактом) або за замовленням, то виключні майнові права на цей об'єкт інтелектуальної власності належать сторонам такого договору спільно, якщо інше не встановлено договором".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Копірайт правничий дім. Права на службові твори: авторський чи трудовий договір? Копірайт правничий дім. URL: <https://kopirait.com.ua/prava-na-sluzhbovi-tvori-avtorskij-chi-trudovij-dogovir/>.
2. Цивільний кодекс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Про авторське право і суміжні права. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.
4. РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо правового режиму службових творів. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ada2c9ec-4ce3-4e61-b743-b5afd540e4d3&title=RekomendatsiiSchodoPravovogoRezhimuSluzhbovikhTvoriv>.
5. Службовий твір як об'єкт авторського права. URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/590>.
6. ПОСТАНОВА ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав (04.06.2010 N 5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10#Text>.
7. ПОСТАНОВА ПЛЕНУМУ ВИЩОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ УКРАЇНИ Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності (17.10.2012 № 12). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text>.
8. Службовий твір. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%A1%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D0%B2%D1%96%D1%80.

ВОЛИНЕЦЬ ІННА ПАВЛІВНА
РНО, МОЛОДШИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ
ПОРІВНЯЛЬНОЇ РЕКЛАМИ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ:
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ, США ТА ЄС

Однією з найперших судових справ пов'язаних з вирішенням питання щодо порівняльної реклами датується 1910 роком ХХ століття (справа *Saxlehner проти Wagner*, 216 U.S. 375, рішення Верховного суду США від 21 лютого 1910 року) [1].

У монографії Ф. К. Бірда представлено історичні підвалини унормування та реформування сфери порівняльної реклами у США. Так, до 1970-х років ХХ століття, порівняльна реклама була під заборонаю та вважалася такою, що вводить споживачів в оману, спричинює хибне сприйняття товарів та створює через це правові наслідки як для рекламодавців, так і для виробників товару [2, с.116]. На думку дослідниці М. Сінгх порівняльна реклама нерідко асоціюється з рекламою, яка дискредитує товар конкурента/ агресивною рекламою. Зміст відповідної реклами стосується репрезентації різноманітних характеристик (якість, ціна тощо) одного товару у порівнянні з ідентичними характеристиками товару(-ів) конкурента(-ів), проте з «натяком» на очевидну перевагу одного товару з-поміж інших [3, с. 54]. З 1972 року Федеральна торгова комісія США (англ. *Federal Trade Commission, FTC*) почала спонукати рекламодавців до показу та класифікації товарів конкурентів у вигляді порівняльної реклами для того, щоб реклама товарів і послуг стала більш інформативною та змістовною [3, с.55]. У 1979 році Федеральна торгова комісія США окреслила, що порівняльною рекламою є реклама, яка порівнює торговельні марки товарів за об'єктивними ознаками або їх вартістю та визначає еквіваленту торговельну марку за її найменуванням, зображенням або іншими відмітними рисами. На переконання М. Сінгх, порівняльна реклама направлена на зіставлення наявності чи відсутності тих чи інших унікальних атрибутів обох товарів [3, с. 54]. Отже, у США застосування порівняльної реклами заохочується дотепер, однак застосування якої чітко регламентується Законом Ленхема (англ. *Lanham Act*, також відомий як *Trademark Act*), прийнятий 5 липня 1946 року. Так, восьмий розділ Закону Ленхема визначає неправдиві відомості про місцезнаходження товарів, неправдиві найменування та заборону «розмивання» торговельних марок. Відповідно стаття 43 (а) (15 U.S.C. § 1125 (а)) містить положення на яких може базуватись виробник товару, подаючи позов до суду стосовно порівняльної реклами іншого виробника, яка на думку

позивача містить неправдиві відомості, що шкодять його репутації та/ або є оманливими. Таким чином, прописані норми запобігають порівняльній рекламі перейти у площину недобросовісної та сприяють розвитку чесним конкурентним відносинам.

Однак, вважаємо за доцільне зазначити, що фахівці фармацевтичної галузі не поділяють думки щодо позитивного ефекту порівняльної реклами лікарських засобів на потенційних покупців. У ґрунтовній роботі спеціаліста з Управління продовольства і медикаментів США (англ. Food and Drug Administration, FDA) - Е. К. О'Донох'ю (у співавторстві) встановлено, що порівняльна реклама лікарських засобів (здебільшого рецептурних, через те, що їх можна легально рекламувати у США) має відносні ризики, через здатність впливати на зважені рішення споживачів щодо лікування; сприйняти неефективність споживачем одного порівнюваного лікарського засобу як дієвість іншого; порівняльна реклама здатна ввести споживача в оману навіть якщо вона не порушує законодавчі приписи, особливо в аспекті хибного розуміння споживачем балансу «користі-ризик» для самого себе [4]. Тобто не кожен споживач буде обговорювати дієвість того чи іншого прокламованого лікарського засобу з сімейним лікарем чи у медичних закладах, особливо коли йде мова про безрецептурні лікарські засоби і самолікування.

Назвемо один із прикладів використання порівняльної реклами для лікарських засобів, що вводить в оману. Наголосимо, що лікарські засоби «Адвіл пм» (англ. Advil PM) виробництва ГлаксоСмітКляйн (англ. GlaxoSmithKline, GSK) та «Тіленол пм» (англ. Tylenol PM) виробництва Джонсон і Джонсон (англ. Johnson & Johnson) є жарознижуючими, а також призначені для нормалізації сну і полегшенню засинання. Маємо вказати, що обидва лікарські засоби й досі користуються попитом серед споживачів. У 2010 році була випущена реклама лікарського засобу «Адвіл пм», яка порівнювала його дієвість в зіставленні з лікарським засобом конкуруючої компанії. Основний посилом стала наочна демонстрація змодельованих ситуацій при яких, одна людина приймаючи «Тіленол пм» не може заснути, а інша – міцно спить, через те, що прийняла перед сном саме «Адвіл пм». На наше переконання, наведений вище приклад порівняльної реклами, є некоректним по відношенню до лікарського засобу конкурента і не відповідає дійсності, адже, по-перше лікарські засоби мають різні активні фармацевтичні інгредієнти (далі – АФІ), у «Адвіл пм» АФІ є ібупрофен, а у «Тіленол пм» - це парацетамол, ібупрофен, кодеїн, аспірин тощо; по-друге реклама не розкриває всіх властивостей лікарського засобу «Тіленол пм», демонструючи лише однобічне застосування (для сну), в той час як «Тіленол пм» призначається і для зниження температури тіла, усунення головного болю тощо [5]. Отже, споживач не може об'єктивно оцінити властивості лікарських засобів через відсутність у рекламі конкретних доказів дослідження ефективності «Адвіл пм» при безсонні у порівнянні з «Тіленол пм».

На відміну від США, у ЄС законодавчі ініціативи щодо унормування сфери порівняльної реклами, розпочалися з 1978 року у вигляді обговорень та затвердження директиви, щоб усунути поширену на той час інтерпретацію порівняльної реклами з недобросовісною рекламою, а її застосування, з антиконкурентними діями виробників і рекламодавців [3, с.58]. Втім, лише 10 вересня 1984 року була прийнята Директива Ради 84/450/ЄЕС «Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів стосовно реклами, яка вводить в оману», в якій лише дотично вказується про важливість гармонізації національних положень з приводу порівняльної реклами на основі пропозицій Європейської комісії (далі – Єврокомісія) (преамбула Директиви 84/450/ЄЕС). У 1991 році Єврокомісія надала власні пропозиції, які втілились у Директиві 97/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 жовтня 1997 року «Про внесення змін до Директиви 84/450/ЄЕС щодо недобросовісної реклами, що включає порівняльну рекламу». Згідно статті 2а Директиви 97/55/ЄС «порівняльною рекламою є будь-яка реклама, яка відкрито, або за допомогою підтексту визначає конкурента чи товари або послуги, запропоновані конкурентом». Варто додати, що порівняльна реклама дозволена в разі дотримання наступних умов: вона не є недобросовісною; вона порівнює товари, що задовольняють однакові потреби і призначення; вона є об'єктивною у порівнянні одного товару з іншими; вона не вводить в оману; вона не дискредитує торговельні марки, торговельні назви, діяльність конкурента тощо (стаття 3а Директиви 97/55/ЄС). Таким чином, на слушне зауваження Ф. К. Бірда до 1997 року в ЄС порівняльна реклама залишалась поза законом навіть при відкритому прояві зацікавленості законодавців у реформуванні означеної галузі, до поки прийнята Директива 97/55/ЄС не встановила, що порівняльна реклама має бути дозволеною для використання, якщо вона не є недобросовісною, не вводить в оману та суперечить антиконкурентним діям [2, с. 158].

Попри розвиток законодавства про порівняльну рекламу в ЄС, тривалий час відповідний різновид рекламування лікарських засобів не застосовувався. Більше того, у Директиві Ради 92/28/ЄЕС від 31 березня 1992 року «Про рекламування лікарських препаратів для людського споживання» взагалі відсутні норми про порівняльну рекламу, яка могла застосовуватись для презентації лікарських засобів. Це не дивно, адже легалізація порівняльної реклами відбулась значно пізніше (у 1997 році), проте на теперішній час до Директиви 92/28/ЄЕС не було внесено суттєвих змін стосовно порівняльної реклами. Крім того, значущим документом стала Директива 2001/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 листопада 2001 року «Про Кодекс спільноти відносно лікарських препаратів, призначених для споживання людьми». Частина 3 статті 87 Директиви 2001/83/ЄС врегульовує, що реклама лікарського засобу має не вводити в оману і заохочувати до раціонального користування, а також має об'єктивно репрезентувати лікарські засоби не

перебільшуючи їхні властивості.

На сьогодні, останнім кодифікованим актом, який регулює відносини пов'язані із застосуванням порівняльної реклами в ЄС, є Директива 2006/114/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2006 року «Про введення в обіг та порівняльну рекламу». Названа Директива остаточно затвердила правомірність використання порівняльної реклами при здійсненні ототожнень виключно за виконання умов прописаних у статті 4 Директиви 2006/114/ЄС.

Фактично зазначена Директива, стала основою в оновленні режиму правового регулювання порівняльної реклами в Україні (в рамках гармонізації національного законодавства з правом ЄС). У 2019 відбулись значущі зміни у сфері порівняльної реклами, легалізація якої змінила правові підходи визнання порівняльної реклами як недобросовісної конкуренції і була неправомірною та під забороною (відповідно до ч. 6. ст. 21 Закону України «Про рекламу», ст. 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», ч. 6. ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» тощо). Тож, 12 листопада 2019 року набрав чинність Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гармонізації законодавства у сфері порівняльної реклами із правом Європейського Союзу» (далі – Закон). З цього часу національне законодавство погоджується із Директивою 2006/114/ЄС. Законом уніфікуються умови за якими дозволено використовувати порівняльну рекламу (ст. 11 Закону України «Про рекламу»). Розуміємо, що прописані умови поширюються в тому числі на лікарські засоби. Варто зауважити, що на думку багатьох фахівців у сфері інтелектуальної власності викликає занепокоєння непрописані обмеження для використання торговельної марки конкурента, особливо, що стосується ділової репутації (порівняно з законодавством США і ЄС). Також, використання порівняльної реклами лікарських засобів в Україні на слухні зауваження юристів-практиків М. Рехлицького і Т. Дрок є досить сумнівною та може призвести до наступних ризиків для споживачів: через відсутність у рекламі повної і детальної інформації про склад, механізм дії і властивості лікарського засобу; пересічний споживач недостатньо орієнтується в терапевтичних властивостях лікарського засобу без належних медичних знань; порівняльна реклама може стати так званим «полем для маніпуляції» з боку рекламодавців [6].

Вважаємо, що в умовах пандемії COVID-19 відносини щодо порівняльної реклами лікарських засобів мають підлягати окремому правовому регулюванню, особливо через відсутність розробленої безпечної, з доведеною ефективністю і рекомендованою ВООЗ вакцини проти цієї хвороби. Однак, схилиємось до думки Є. Смичка і С. Броякова, які сформулювали критерії правомірності порівняльної реклами у період поширення пандемії: «реклама стосується лікарського засобу із Переліку затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2020 р. № 224 (далі – Постанова); формулювання рекламного слогану об'єктивно відображають формалізовані в

рамках Постанови нормативні положення; рекомендовано застосовувати пряме посилання на Постанову» [7].

Останній момент, на якому ми маємо наголосити, що порівняльна реклама може збільшити поширення практики самолікування серед українського населення, яке вже станом на 2019 рік за даними МОЗ України перевищило 69%.

Проведене дослідження дає підстави до наступних висновків: 1. Законодавство США та ЄС пройшло довгий час трансформації сфери регулювання порівняльної реклами: від обмежень і заборони до дозволу і легалізації, що стало результатом налагодження конкурентних відносин між фармацевтичними виробниками. Проте, виникли непоодинокі випадки зловживань у порівняльній рекламі лікарських засобів у вигляді поширення інформації, що вводить в оману. 2. Зміни сфери регулювання порівняльної реклами в Україні відбулись завдяки гармонізації національного законодавства з правом ЄС. Переконані, що лише практичні напрацювання у застосуванні порівняльної реклами (в т.ч. лікарських засобів) дозволить виявити всі переваги та недоліки оновленого законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Comparative advertising. From Wikipedia, the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Comparative_advertising (дата звернення: 23.11.2020)
2. Beard F. K. A History of Comparative Advertising in the United States. *Journalism & Communication Monographs*. 15 (3). 2013. pp. 114-216.
3. Singh M., Phil M. Comparative Advertising Effectiveness with Legal and Cross Culture Framework. *International Journal for Research in Management and Pharmacy*. Vol. 3. Issue 3. 2014. pp. 54-61.
4. O'Donoghue AC, Williams PA, Sullivan HW, Boudewyns V, Squire C, Willoughby JF. Effects of comparative claims in prescription drug direct-to-consumer advertising on consumer perceptions and recall. *Soc Sci Med*. 2014;120:1-11. doi:10.1016/j.socscimed.2014.08.039
5. Advil PM v. Tylenol PM Ad is Misleading. *Naked Medicine*. URL: <https://www.nakedmedicine.com/advil-pm-v-tylenol-pm-ad-is-misleading> (дата звернення: 23.11.2020)
6. Сравнительная реклама в украинских реалиях: больше вопросов, чем ответов. *Pharma.net.ua*. Первый независимый фармацевтический бизнес-портал. URL: <https://pharma.net.ua/publications/articles/22263-sravnitelnaja-reklama-v-ukrainskih-realijah-bolshe-voprosov-chem-otvetov> (дата звернення: 23.11.2020)
7. Реклама лікарських засобів під час пандемії коронавірусу COVID-19: етика vs право. ГО "Асоціація фармацевтів України". URL: https://pharma.org.ua/tpost/7ya35iohh8-reklama-lkarskih-zasobv-pd-chas-pandem-k?fbclid=IwAR03MDPZYkrX_uv7sXL3TsVe3xczSyViJNp5dWxllns_O565PTxpHp7zfEM (дата звернення: 23.11.2020)

ГАЙДАБУРА МАРИНА ВЯЧЕСЛАВІВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-921Д
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КУЧИНСЬКИЙ ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Інноваційна активність сучасного підприємства визначається перш за все якістю та кваліфікацією персоналу, його творчістю та креативністю. Пропонується розглянути використання краудстафінгу і краудтестингу, які є інтелектуальними та інноваційними технологіями в області організації процесів управління персоналом. Використовуючи ці технології, підприємства здійснюють процес найму доброзичливих до бренду клієнтів, при цьому досить часто пропонують статус «особливого покупця-споживача», який матиме можливість аналізувати новітню продукцію організацій, беруть участь у наукових дослідженнях шляхом практичного тестування [1-20].

Визначення «краудстафінг» утворено з двох англійських термінів: «crowd», що означає натовп і «штатний розклад», що означає набір персоналу. Таким чином, краудстафінг означає залучення в робочий процес будь-якої компанії людей, які проявляють значну доброзичливість до бренду. Часто вони працюють не на заробітну плату, а на інші стимули: отримання привілеїв VIP-постійного клієнта, ймовірність участі в дослідженнях, що проводяться споживачами і аналізі новинок, покупка знижок і участь в бонусній програмі, які не досягаються звичайними споживачами.

На наш погляд, існує два практичних обґрунтування використання краудстафінгу в контексті інноваційного розвитку суспільства. Перший полягає у формуванні певного рівня економії витрат на персонал. У цьому випадку немає необхідності проводити виплати цьому персоналу, а надання системи знижок і бонусної програми на власну продукцію в будь-якому випадку обійдеться для компанії дешевше [3, 19]. Друге обґрунтування полягає в тому, що рушійною силою самого бренду виступають співробітники, які виконують робочі функції на основі краудстафінгу. Рушійною силою

краудстаффінгу є настільки інтенсивна лояльність до бренд, що співробітник не просто рекомендує іншим використовувати певний продукт, а виробляє його дуже переконливо. Такі клієнти є у будь-якої відомої фірми, і в цьому випадку будь-якій організації або фірмі доцільно направити свою «відданість товару» в необхідне для бренду напрямом [1, 8, 16].

Приклад ідеального краудстаффінгу привести порівняно складно, так як навіть в зарубіжних організаціях він не досяг належного рівня розвитку. Найбільше краудстаффінг засвоїв поширення в наші дні в азіатських великих компаніях, дуже часто спостерігається в європейських і американських фірмах. У США набула поширення практика найму пенсіонерів, які працювали в цій компанії і вже знають цю марку. Дана категорія працює як в сфері продажів, так і в сфері самого управління персоналом (наставництво). Робота студентів з краудстаффінгу набула широкого поширення. При цьому вони є «шанувальниками» бренду і мають характеристики самого звичайного споживача цієї марки. Ці студенти можуть взяти участь у тестуванні новітніх виробів і допомогти виявити слабкі і сильні сторони [1, 7, 18].

Однією з найважливіших причин популярності краудстаффінгу в таких фірмах, як BMW, Adidas, DHL і таке ін. є доступ до нескінченної онлайн-аудиторії, яка недосяжна при застосуванні класичних методів забезпечення якості товарів. Ефективність застосування і краудтестингу незаперечна, використовуючи його, клієнт має можливість залучити будь-яке коло експертів звичайних користувачів для тестування свого продукту. На значних краудплатформах від провідних компаній міжнародного ринкового простору можна зробити вибір з учасників інтернет-спільноти будь-якої країни цільової аудиторії з потрібним рівнем знань про бренд, виходячи з конкретизації проектної діяльності [2, 5, 9]. При краудтестингу, заповненні профілю потенційний тестер заздалегідь не знає, які проекти будуть запускатися. Спочатку він може адаптуватися до найпоширеніших профілю, але потрапляючи в проект, йому потрібно буде засвідчити, що він відповідає істотним параметрам найму. Отже, спільнота, яка складається з великої кількості різноманітних виконавців, дозволяє різко додати профіль тестера. Цей факт також стає особливо актуальним при тестуванні локалізації або при виході на новітні ринкові простори, коли звичний для однієї країни інтерфейс «перестає працювати» і потребує механізмів адаптації з урахуванням культурних особливостей користувачів в іншій країні.

Для прикладу розглянемо проект краудтесту онлайн-заявки на кредит для новітнього ринку, в ході якого було визначено, що 18% потенційних клієнтів не можуть заповнити заявку через поєднання технічних проблем на конкретній моделі iPhone, неочевидних для цільової аудиторії правил заповнення заявки і невдалих підказок (хоча на українській версії сайту таких проблем не спостерігалось). Таким чином, клієнт відразу ж отримав список дефектів, які необхідно виправити, щоб підвищити конверсію на своєму сайті. Тисячі

користувачів, які проживають в різних куточках світу, тобто доступні в будь-який момент часу, реєструються на краудтестінгових платформах. Оскільки процес тестування швидкий і гнучкий, він може бути реалізований в існуючих виробничих циклах. На наш погляд, інтернет-простір вже має найрізноманітніші комбінації пристроїв, операційних систем і браузерів, серед тестувальників точно є користувачі, які купують новинки і, навпаки, не охоче змінюють ті продукти, якими користуються тривалий час. Це дає можливість переконатися в тому, що цифровий продукт коректно функціонує на самих різних платформах, які відрізняються використовуваними операційними системами, розмірами екранів, встановленими браузерами, різними призначеними для користувача додатками і багатьма іншими відмітними особливостями.

Не менш важливою особливістю краудтестингу є ймовірність перевірки якості та продуктивності продукту в реальному житті, що, безсумнівно, є перевагою. Учасники краудтестінгових «онлайн-просторів» тестують новинку у вільний час - в особистому і громадському транспорті по дорозі на роботу або в інститут, на лекціях, в черзі до лікаря або в магазині, гуляючи по парку з дітьми - у всіх реальних життєвих ситуаціях. Таким чином, в будь-якій галузі стає нормою швидко реагувати на вимоги користувачів до нових функцій і можливостей. Використання краудстаффінгу і краудтестингу дає можливість зробити процес тестування і вивчення ринкового простору більш гнучким і інноваційним, надаючи можливість роботи з великими потоками різної інформації.

На основі проведеного дослідження слід стверджувати, що, поряд з традиційними методами управління персоналом, є також і нестандартні методи, які найчастіше приносять більше користі, незважаючи на певний рівень ризику. В умовах бурхливого розвитку економіки, класичні методи управління застарівають і не приносять значного позитивного ефекту. Світ змінюється, змінюються і люди, тому має відбуватися і зміна методів управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Докукина И.А. Краудстаффинг и краудтестинг - инновационные технологии в области управления персоналом // Инновационная экономика и менеджмент: Методы и технологии. М.: Издательство «Аспект Пресс», 2018. С. 178-180.
2. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
3. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.

4. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
5. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
6. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
7. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
8. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
9. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
12. Kobleava T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // *Business Studies*. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
13. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
14. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
15. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.]; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Принт, 2019. 1002 с.
16. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.

17. Грабченко А.И., Смолоник Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
18. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
19. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
20. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.

ГОЛУБ НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА
АСПІРАНТКА КАФЕДРИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ТА
КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ
КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Введення./Introduction. Конкуренція суб'єктів господарювання є позитивним явищем для розвитку економіки. На практиці серед учасників конкуренції численним порушенням підлягають права інтелектуальної власності суб'єктів господарювання. Тому, важливим аспектом конкурентної політики будь-якої сучасної держави є захист прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання невід'ємною частиною якого є дієвий механізм притягнення до відповідальності за порушення конкурентного законодавства в сфері інтелектуальної власності.

Ціль роботи./Aim. Здійснення ретельного аналізу процесів державного захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання, з метою визначення аспектів удосконалення нормативно-правової бази у сфері відповідальності за порушення конкурентного законодавства.

Матеріали і методи./Materials and methods. Проаналізовано аспекти чинного законодавства України, а саме: Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закон України «Про Антимонопольний комітет України», Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, а також досліджено наукові роботи вчених: Борсук Н.Я. Захист інтелектуальної власності від недобросовісної конкуренції органами антимонопольного комітету України; Швидка Т. Проблеми забезпечення добросовісної конкуренції та впровадження правил ринкової економіки.

Результати та обговорення./Results and discussions. Охорона прав інтелектуальної власності учасників ринкових відносин є надзвичайно важливою складовою економічного розвитку держав, адже як влучно зазначає Н.Я. Борсук кожний товар або послуга є продуктом інновацій, результатами інтелектуальної діяльності людини. Цілком правомірно, що суб'єкти господарювання, які створили чи в законний спосіб придбали певний об'єкт інтелектуальної власності, мають виключні права на його використання у своїй діяльності. Розвиток економічної конкуренції змушує суб'єктів господарювання інвестувати колосальні ресурси в технології та рекламу своїх товарів чи послуг,

замислюватись та вкладати гроші в розробку та розкрутку власного іміджу, торговельної марки [1]. А тому такі об'єкти інтелектуальної власності є «ласим» шматком для недобросовісних учасників підприємництва в погоні за швидким збагаченням.

Держава на конституційному рівні гарантує захист права інтелектуальної власності суб'єктів господарювання [2].

Законодавчий механізм спрямований на захист інтелектуальної власності суб'єктів економічної конкуренції складається з розгалуженої системи нормативно-правових актів, основу серед яких займає Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», а також Конституція України, Цивільний, Господарський, Кримінальний кодекси України та Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [3] через призму поняття недобросовісна конкуренція розглядає серед іншого і порушення права інтелектуальної власності суб'єктів господарювання, серед яких пониження ділової репутації учасника ринку, шляхом поширення недостовірної інформації про його господарську діяльність, а також інформації, що вводить в оману покупців, неправомірне розголошення комерційної таємниці суб'єкта господарювання, неправомірне використання комерційного найменування, знаків на товари та послуги, торгові марки, рекламу.

Так, прикладом може слугувати накладення у 2022 році Антимонопольним комітетом України двох штрафів у розмірі 35 592 грн. за порушення ТОВ «Енергогарантія» Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», а саме неправомірного використання комерційного позначення «Нафтогаз» та ввело споживачів в оману [4].

У питаннях відповідальності за недобросовісну конкуренцію зазначений закон містить положення про накладення штрафів на винну особу, що відноситься до компетенції органів Антимонопольного комітету України; відшкодування матеріальної шкоди, вилучення товарів та копій виборів, що отримані внаслідок порушення вимог закону про добросовісну конкуренцію, а також спростування неправдивих, неточних або не повних відомостей про суб'єкта господарювання, що відноситься до юрисдикції органів правосуддя.

В основному такі санкційні заходи застосовуються до винної особи у разі неправомірного використання торгівельних марок, знаків для товарів та послуг, поширення недостовірної інформації, що порочить ділову репутацію учасника ринкових відносин.

Крім цього, Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [3] містить відсильну статтю, якою визначено, що відповідальність особи за порушення конкурентного законодавства визначається законом, а це означає, що порушник несе як юрисдикційну (адміністративну, цивільну, кримінальну) відповідальність, а також не юрисдикційну, яка полягає в зверненні самої особи до порушника з відповідними претензіями.

Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення та полягає в накладенні штрафу на особу за умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом [5].

Цивільним кодексом України [6], передбачені такі види цивільної відповідальності як вилучення з господарського обороту товарів, грошові компенсації матеріальної шкоди, спростування недостовірної інформації тощо.

Крім цього, у разі спричинення порушенням прав інтелектуальної власності суб'єкту господарювання збитків у великих розмірах винна особа підлягає притягненню до кримінальної відповідальності у відповідності до приписів Кримінального кодексу України [7].

Важливим аспектом притягнення особи до відповідальності є наявність складу порушення, а саме встановлення вини особи та причинно наслідковий зв'язком між виною особи та наслідками правопорушення.

Крім цього, факультативну роль у притягненні особи до відповідальності відіграють строки притягнення до відповідальності, із впливом яких вище перелічені санкції до особи не застосовуються. А також доказова база наявності складу порушення прав інтелектуальної власності суб'єкта господарювання.

Чинне законодавство у сфері захисту від недобросовісної конкуренції містить певні прогалини та недосконалості в питаннях притягнення особи до відповідальності, що ускладнює процес захисту порушених прав інтелектуальної власності учасників господарської конкуренції.

Законодавчо не врегульовані на достатньому рівні аспекти притягнення особи до відповідальності за поширення інформації, що принижує ділову репутацію суб'єкта господарювання, так як норми що регулюють зазначене питання є застарілими та не містять такого поняття як поширення інформації в соціальних мережах (наприклад: Фейсбук), що робить неможливим доведення факту поширення такої інформації та ефективного захисту порушених прав.

Відтак, однією з головних вимог ефективного правового механізму захисту прав інтелектуальної власності є відповідність рівня законодавства вимогам розвитку суспільства. На жаль, на даний момент розвиток законодавства не встигає за суспільним та економічним розвитками.

Крім цього, ефективному захисту порушених прав не сприяє і розгалужена система законодавчих актів, що стосуються захисту прав інтелектуальної власності у сфері конкурентного права.

Отже, сучасний стан законодавства у сфері притягнення до відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання в процесі економічної конкуренції потребує удосконалення шляхом реформування та приведення у відповідність до вимог розвитку суспільства, а також кодифікації норм інтелектуального та конкурентного

законодавств в окремі кодекси, що значно упростить процедуру захисту прав інтелектуальної власності суб'єктами господарювання.

Висновки./Conclusions. Охорона прав інтелектуальної власності учасників ринкових відносин є надзвичайно важливою складовою економічного розвитку. Тому держава повинна створити ефективний механізм захисту таких прав суб'єктів господарювання у сфері економічної конкуренції, в основі якого лежать дієві методи притягнення винних осіб до відповідальності.

За порушення прав інтелектуальної власності суб'єктів господарювання законом передбачена адміністративна, цивільно-правова та кримінальна відповідальність.

Однак, чинне законодавство у сфері захисту від недобросовісної конкуренції містить певні прогалини, недосконалості та застарілі доктрини в питаннях притягнення особи до відповідальності, що ускладнює процес захисту порушених прав інтелектуальної власності учасників господарської конкуренції.

Відтак, таке законодавство потребує удосконалення шляхом реформування та приведення у відповідність до вимог розвитку суспільства, а також кодифікації норм інтелектуального та конкурентного законодавств в окремі кодекси, що значно упростить процедуру захисту прав інтелектуальної власності суб'єктами господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борсук Н.Я. Захист інтелектуальної власності від недобросовісної конкуренції органами антимонопольного комітету України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. № 68. С 86-90.
2. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Закон України «Про Захист економічної конкуренції»: закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
4. Рішення Антимонопольного комітету від 07.07.2022 року. Офіційний сайт Антимонопольного комітету України. URL: <https://amcu.gov.ua/news/informaciya-pro-rishennya-amku-07072022>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Цивільний кодекс України: Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
7. Кримінальний кодекс України: Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
8. Закон України «Про Антимонопольний комітет України»: закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.
9. Швидка Т. Проблеми забезпечення добросовісної конкуренції та впровадження правил ринкової економіки // Господарське право і процес. 2021. № 3. С. 126-131.

ГОТЬ ВІРА РОСТИСЛАВІВНА
СТУДЕНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ
ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Суб'єкти права інтелектуальної власності це фізичні, юридичні особи та держава (в особі державних органів) – носії прав на результати інтелектуальної творчої діяльності. Суттєвою умовою при відносинах, що виникають у сфері інтелектуальної власності, є те, що право інтелектуальної власності на результати творчої діяльності визначається за творцем чи за іншими суб'єктами лише за умови їх відповідності вимогам закону.

Норма закріплена у ст. 421 ЦК України визначає, що суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору [1]. Як відомо, усі суб'єкти права інтелектуальної власності поділяються на дві категорії: первинні та похідні. Юридичні особи належать до другої групи - похідних суб'єктів. Самостійно створити інтелектуальний продукт юридична особа не може, проте може набути прав на об'єкти інтелектуальної власності за допомогою укладення договорів з авторами (фізичними особами) на передання майнових і немайнових прав [2,с.1].

Правом власності на об'єкти інтелектуальної власності є право володіння, користування та розпорядження, так звана цивілістична тріада. Згідно з п. 26 Постанови Пленуму ВГС України від 17 жовтня 2012 року “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності” використання творів та/або суміжних прав, якщо інше не встановлено законом, допускається лише на підставі передбаченого ст. 1107 ЦК України договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності [3].

До договорів набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності юридичними особами відповідно до ст. 1107 ЦК України слід віднести: договір відчуження майнових прав, ліцензійний договір, авторський договір, договір комерційної концесії, трудовий договір, договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Зазвичай сторонами в таких договорах є фізична особа, яка передає у власність юридичним особам повністю або частково літературні та художні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних, фонограми, відеограми, передачі організацій мовлення,

наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування інтегральних мікросхем, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин. Предметом у таких договорах є об'єкти інтелектуальної власності, які передаються в користування або повністю у володіння і розпорядження [4,с.2].

Окрім цього об'єкти права інтелектуальної власності можуть передаватись у власність як за винагороду, так і безоплатно у вигляді дарування або ж заповіту. Відповідно до підпункту 14.1.225 пункту 14.1 статті 14 ПК, будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, є роялті. Проте, якщо договір про передачу прав інтелектуальної власності спрямований на повне відчуження майнових прав на об'єкт прав інтелектуальної власності, то це є договір із передачі майнових прав інтелектуальної власності, а плата за таку передачу не є роялті, а звичайним платежем за реалізоване майно [5].

Цікавим договором щодо об'єктів інтелектуальної власності є ліцензійний. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності – це письмове повноваження, видане особою, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, іншій особі, що надає їй право на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері. Ліцензійний договір є договором передачі лише невиключного майнового права щодо використання об'єкта. На відміну від договору купівлі-продажу, предметом договору ліцензії є нематеріальний об'єкт. Оплата за цим договором може здійснюватись у вигляді роялті, паушального платежу або комбінованого. Найбільш поширеним є комбінований платіж – ліцензіат сплачує паушальний платіж для отримання права користування, а потім, після того як ліцензіат починає використовувати у своїй діяльності об'єкт інтелектуальної власності, сплачує роялті від реалізації такого об'єкта протягом усього терміну дії ліцензії. До ліцензійних договорів можна віднести придбання доступу до електронного журналу, який містить у собі статті, захищені авторським правом, придбання комп'ютерних програм і придбання прав на музичні твори та відтворення їх у публічних місцях.

Також варто звернути увагу на правовідносини, що виникають між роботодавцем і працівником у сфері інтелектуальної власності. Роботодавцем може бути юридична особа або фізична особа-підприємець. Трудові відносини виникають після укладення трудового договору між роботодавцем і працівником. Коли працівник під час виконання трудового завдання або виконання своїх обов'язків створює об'єкт інтелектуальної власності, то він належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює спільно. Тому, укладаючи трудовий договір, фізична особа повинна бути уважною, залежно від того, що саме буде зазначено у трудовому договорі надалі фізична особа, яка створить об'єкт інтелектуальної власності, зможе себе захистити. Право на визнання особи творцем та право на недоторканність об'єкта інтелектуальної власності не

залежать від розподілу майнових прав інтелектуальної власності і назавжди залишаються за працівником, навіть якщо всі виключні майнові права на об'єкти інтелектуальної власності належать або передані роботодавцю. Особисті немайнові права не можуть бути відчужені, але деякі з них, як-от право на недоторканність твору можуть належати також спадкоємцям працівника [4,с.2].

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що юридичні особи можуть набути права власності на об'єкти інтелектуальної власності лише у разі укладення договорів, за допомогою яких творець передає юридичним особам у власність повністю або частково своє творіння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс: Кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Ковальчук О.О. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне значення с. 1. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nashp_2014_3_28.pdf
3. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Постанова Пленуму ВГС України від 17 жовтня 2012 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>
4. Тарнопольська І.П., Коваль О.М. Юридичні особи як суб'єкти права інтелектуальної власності с. 2. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/36050/1/%D0%AE%D0%A0%D0%98%D0%94%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%86%20%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%91%D0%98%20%D0%AF%D0%9A%20%D0%A1%D0%A3%D0%91%E2%80%99%D0%84%D0%9A%D0%A2%D0%98%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%90%20%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87.pdf>
5. Податковий кодекс: Кодекс України від 2 грудня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

ГРИНЧУК ВЛАДИСЛАВ АНДРІЙОВИЧ
АСПІРАНТ КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗАХИСТ ПРАВ НА ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ
У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Торговельна марка є одним із найбільш поширеніших об'єктів права інтелектуальної власності. В Україні кожного року подається на реєстрацію понад 25 тис. заявок на отримання свідоцтв України на знаки для товарів і послуг. Так, у 2020 р. за даним ДП «Укrapатент» [1] за національною процедурою було подано 27895 заявок на торговельні марки, з них 23 841 - національними заявниками та 4054 іноземними. У 2020 році було зареєстровано більше 19,6 тис. торговельних марок, з них 85,7% - на ім'я національних заявників. Загальна кількість чинних в Україні реєстрацій торговельних марок на кінець 2020 року становила 201 053.

Важливим внеском до сфери правового захисту інтелектуальної власності стало прийняття у 2020 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями» [2], яким було викладено у новій редакції Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (надалі-Закон) [3].

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства, просування товарів та послуг через мережу Інтернет стало досить важливим аспектом розвитку підприємницької діяльності. Зростання кількості соціальних мереж та веб-сайтів, які мають велику популярність серед споживачів, сприяють популяризації результатів діяльності суб'єктів господарювання, а використання засобів індивідуалізації в мережі Інтернет – може надавати споживачу повну інформацію щодо виробника, походження його товарів та/або послуг, а також характеризувати репутацію підприємства. Відтак, виникає нагальна потреба ефективного захисту прав на торговельні марки у мережі Інтернет.

Зміст поняття «використання торговельної марки» визначене у статті 16 Закону та передбачає, що використанням марки визнається: нанесення її на будь-який товар, для якого торговельну марку зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням торговельної марки з метою пропонування для

продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення); застосування її під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої торговельну марку зареєстровано; застосування її в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет.

На сьогоднішній день, до застосування знака для товарів і послуг в мережі Інтернет найчастіше відносяться: "посилання" або "лінк" (відсилки (посилання та гіперпосилання) веб-сайтів на інші сторінки даного сайту або на інші сайти); використання знака у соціальних мережах; використання як метатегу чи ключового слова; використання "adwords" (платного сервісу пошукової системи та служби контекстної реклами у Google); реєстрація доменних імен тощо.

Зокрема, одним із найпошреніших способів використання торговельних марок у мережі Інтернет є його застосування у формі доменного імені. Будь-які правовідносини, що виникають у зв'язку зі створенням та використанням доменних імен, наразі можуть регулюватися відповідним положеннями українського та міжнародного законодавства в сфері телекомунікацій та захисту персональних даних.

Важливо зауважити, що доменні імена другого рівня можуть делегуватися лише зареєстрованим власникам прав на відповідні знаки для товарів і послуг (якщо це словесна торговельна марка, то її словесна частина має збігатися з бажаним доменним ім'ям), а також на торговельні марки, зареєстровані за Мадридською системою. Таким чином, реєстрація домену в зоні .UA можлива лише за наявності:

- свідоцтва України на знак для товарів і послуг, виданого патентним відомством;
- договору про передачу права власності на знак для товарів і послуг або ліцензійної угоди з правовласником знака, зазначеним у свідоцтві.

Наразі досить актуальним питанням є недобросовісна реєстрація доменних імен із використанням чужих позначень. Права, що засвідчені свідоцтвом на торговельну марку, можуть стати підставою для того, щоб боротися з недобросовісним реєстрантом доменного імені, але при цьому слід пам'ятати про особливості правового регулювання таких об'єктів.

Так, згідно зі статтею 20 Закону, порушенням прав власника свідоцтва вважається також використання без його згоди і в доменних іменах. У тому разі, якщо доменне ім'я використовується для позначення веб-сайту, через який, наприклад, продаються або рекламуються товари та/або послуги, для яких зареєстрована торговельна марка, можна зазначати про неправомірне використання торговельної марки. При цьому наведена норма статті 20 Закону дозволяє звертатися до суду з позовом про порушення майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку і вимагати припинення відповідного порушення. Водночас, не будь-яке поширення інформації із торговельною маркою у мережі Інтернет є правопорушенням, а лише таке, що

спрямоване на безпосередньо надання послуг з рекламування товарів із застосуванням торговельної марки.

Використання чужої торговельної марки у доменному імені визнається як «кіберсквотинг» (англ. cybersquatting), тобто протизаконна діяльність, що полягає у реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені із несумлінним наміром отримати прибуток від паразитування на торговельній марці, яка належить іншій особі.

В українському законодавстві поняття кіберсквотингу не визначено. Однак, разом з розвитком доменів в зоні .UA зростає необхідність не лише в реєстрації доменного імені, а і захисту від кіберсквотингу. Адже, у сучасних реаліях, обсяги кіберсквотингу досить великі і можна стверджувати, що більшість доменних імен, які у споживачів асоціюються із відомими світовими брендами, належать зовсім не їм. Так, наприклад, з кіберсквотингом в доменній зоні .UA зіткнулись такі добре відомі компанії як Google Inc., Leroy Merlin, eBay Inc. тощо.

Серед кіберсквотингу, як основних форм порушення прав на торговельні марки з використанням мережі Інтернет можна визначити [4]:

- навмисну реєстрацію доменних імен, які схожі або є ідентичними відповідно до вже зареєстрованих позначень, що належать іншим особам (найчастіше відомим світовим брендам), з метою отримання від власників, відповідного зареєстрованого позначення, прибутку – брендовий кіберсквотинг;

- реєстрацію доменних імен, співзвучних з прізвищами, іменами, псевдонімами відомих людей, з метою подальшого продажу відповідного домену або дискредитації особи – іменний кіберсквотинг;

- захоплення доменів, співзвучних з доменами вже популярних в мережі Інтернет ресурсів, що відрізняються лише однією чи двома літерами, наявністю дефісу тощо – тайпсквотинг. Основними цілями реєстрації подібних доменних імен є отримання частини користувачів відомого ресурсу, що помилково порушують порядок літер у слові при пошуку конкретного домену.

Проблемою захисту прав у даному випадку також є те, що відсудити такий домен можна тільки при реєстрації свого прізвища як торговельної марки. Так, наприклад, в 2000 р. у справі *Julia Fiona Roberts v. Russell Boyd* [5] відповідач визнав, що обрав домен *juliaroberts.com* через ім'я відомої акторки. І хоча в даному випадку, Джулія Робертс не реєструвала ім'я як торговельну марку, у рішенні арбітр вказав, що в цьому не було необхідності, адже її ім'я отримало самостійне значення завдяки комерційному використанню в акторській діяльності заявника. У подальшому відповідна справа стала судовим прецедентом для подібних спорів.

Варто зазначити, що сучасне законодавство України, яке б могло регулювати сферу доменних спорів – практично відсутнє. Оскільки правовідносини, що виникають в мережі Інтернет, мають свою специфіку

правового регулювання та виходять поза межі правового поля суто державного характеру. Саме тому, досить актуальним залишається питання перспективи вирішення доменних спорів альтернативними способами.

З грудня 2019 року на території України стало можливим позасудове вирішення спорів, що стосуються доменних імен .UA та COM.UA. Адміністративна процедура UA-DRP [6], аналогічна розробленій ВОІВ політиці UDRP 1999 року, яка протягом двох десятиріч свого існування зарекомендувала себе як ефективний інструмент вирішення доменних спорів, що має значну кількість переваг перед судовим розглядом.

Акредитованим органом, що наразі приймає рішення у категорії доменних спорів щодо доменів .UA та COM.UA, визначено – Центр Арбітражу та Посередництва ВОІВ. Варто зауважити, що до прийняття політики UA-DRP, домени другого рівня .UA завжди мали кращий захист, зокрема від такого виду порушення як кіберсквотинг, оскільки відповідні домени можуть бути зареєстровані лише за наявності свідоцтва на зареєстровану торговельну марку. Однак, що стосується доменів третього рівня .COM.UA, то їх реєстрація відбувалась за спрощеною процедурою, що не передбачає обов'язкової наявності свідоцтва на торговельну марку, а тому правовласники часто стикалися з порушеннями прав інтелектуальної власності саме на домени .COM.UA.

Підсумовуюче вищезазначене, слід зауважити, що сфера захисту прав на торговельні марки в мережі Інтернет потребує сучасного комплексного підходу у правовому регулюванні. На сьогоднішній день сучасні способи порушення прав на торговельні марки, зокрема в мережі Інтернет, не врегульовані чинним законодавством, що породжує проблеми захисту виключних прав власників на торговельні марки.

Правове регулювання відносин з використання торговельних марок, що має територіальний характер, не узгоджується з глобальним характером мережі Інтернет, що породжує проблему встановлення національних правових норм, які могли б застосовуватися до конкретних правовідносин, а також визначення юрисдикції судів, що мають розглядати справи у спорах пов'язаних у мережі Інтернет.

Вважаємо, що доцільно було б внести зміни до законодавства України, враховуючи досвід зарубіжних країн, для того, аби відобразити реальний стан правовідносин, пов'язаних із захистом прав на торговельні марки у мережі Інтернет та більш ефективно захищати права інтелектуальної власності суб'єктів господарювання. Внесення зазначених змін до законодавства України з урахуванням досвіду зарубіжних країн сприятиме зменшенню кількості порушених прав на торговельні марки у цифровому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Річний звіт ВОІВ / ДП «Укрпатент» за 2020 р. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/zvit-ukr-2020-1.pdf>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України від 21.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#Text>.
3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України 15.12.1993 (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
4. Науменко Ю. М. Кіберсквотинг як загроза системі правової охорони доменних імен в Україні. Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. 2016. № 2 (7). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Naumenko7.pdf>.
5. Case Julia Fiona Roberts v. Russell Boyd № D2000-0210. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-0210.html>.
6. Правила Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA (Правила .UA), Затверджені ТОВ «Хостмайстер» (Адміністратор публічного домену .UA) 19 березня 2019 року, та набули чинності з 19 грудня 2019 URL: <https://www.hostmaster.ua/policy/ua-drp/files/UA-Rules-UK.pdf>.

ГУРТОВА МАРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-920А
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ВЕРЮТІНА ВІКТОРІЯ ЮРІЇВНА
СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ФРАНЧАЙЗИНГУ

Стратегії започаткування та розширення бізнесу бувають різні, одна з них – це франчайзинг. Ця інтелектуальна бізнес-модель, яка започаткована на використанні інтелектуальної власності, підходить як для тих, хто хоче розширити свою мережу з якісно новим форматом, так і для тих, хто, створюючи власну справу, мріє про "плавний старт".

Франчайзинг – відносно молода бізнес-модель, і хоча у 2000-х роках спостерігався певний песимізм щодо франчайзингу, нині в Україні спостерігаємо певне пожвавлення у цій сфері. Ідея франчайзингу полягає у масштабуванні (копіюванні) бізнес-моделі успішного суб'єкта господарювання, який отримав хорошу репутацію, як запоруку залучення клієнтів та прогнозованого виходу на прибутковий фінансовий результат. Тому франчайзинг є привабливою формою співробітництва між правовласником та користувачем (франчайзі). Франчайзі цікавить вже "перевірений" формат бізнесу, відомий бренд, підтримка та навчання, що триває, що значно збільшує шанси на успіх, тоді як правовласнику цікаво збільшення обсягів продажів. Хороші відносини між франчайзером та франчайзі мають вирішальне значення для успіху обох сторін. Оскільки франчайзинг встановлює ділові відносини протягом багатьох років, правовий фундамент має бути ретельно збудований, маючи чітке розуміння ризиків обох сторін.

Накопичений досвід міжнародного та національного франчайзингу показує, що цей вид інтелектуального бізнесу є одним із найефективніших способів розвитку бізнесу для фірм, які вже досягли успіху і бажають розвивати свій бізнес далі. Часто франчайзинг є найкращою нагодою організувати власний бізнес для бізнесмена-початківця, індивідуального підприємця або навіть для людини, яка ніколи раніше не займалася

комерційною діяльністю.

На нашу думку, франчайзинг в першу чергу дуже корисний суспільству, так як надає для нього низку важливим переваг. Серед них наступні:

а) *культура ведення бізнесу*. Суворе регламентованість франчайзингових підприємств - франчайзі у рамках франчайзингової мережі франчайзера, оперативний контроль з боку франчайзера, передбачені угодою франчайзингу, безсумнівно, підвищують загальну культуру ведення бізнесу та забезпечують більш високий рівень обслуговування споживачів;

б) *вирішення проблеми зайнятості населення*. Франчайзинг дає можливість швидкого вирішення проблеми зайнятості населення різних регіонах країни шляхом залучення у франчайзинговий бізнес великого кола осіб, які не наважуються займатися малим бізнесом без підтримки та навчання;

в) *нові технології на службі бізнесу*. Освоєння нового досвіду, набуття нових ідей, методів, технологій завжди є корисним для будь-якого виду бізнесу. Українське підприємництво також потребує освоєння нових технологій у бізнесі. Тому міжнародний франчайзинг дає можливість запозичити в іноземних партнерів позитивні моменти успішного ведення франчайзингового бізнесу та адаптувати їх до умов українського ринку;

г) *велика впізнаваність продукту та послуги*. Споживачі різних регіонів країни більше дізнаються про продукти та послуги з відкриттям нових франшизних підприємств. Це важливо, оскільки нова франчайзингова точка стає відомою на сегменті ринку з наданням своїх франшизних послуг.

Як і будь-яка інша форма організації бізнесу, франчайзингова система має ряд переваг та недоліків, що будуть наведені нижче. Усі переваги та недоліки варто розділити на дві категорії: для франчайзера та франчайзі, адже для кожного вони свої. Причому, деякі плюси для одних (наприклад, франчайзера) будуть мінусами для франчайзі і навпаки (табл. 1).

Таблиця 1.

Переваги та недоліки франчайзингу

Переваги франчайзингу	
Для франчайзера	Для франчайзі
Збільшення валового прибутку при мінімальних комерційних ризиках	Отримує надійний та випробуваний на практиці бізнес
Економія власних ресурсів різних видів: трудових, технологічних, фінансових...	Швидкий та ефективний початок бізнесу, вже є зацікавлені споживачі.
Розширення ринку товарів та послуг, освоєння додаткових сегментів ринку.	Франчайзі зберігає економічну та правову незалежність.

Отримання додаткового прибутку при невисоких витратах.	Використання бренду, який досяг лояльності клієнтів та гарної репутації.
Можливість впровадження розробок та маркетингу видалення.	Вступ до перевіреної системи та її використання.
Підвищення контролю над своїм цільовим ринком. Покращення конкурентних позицій своєї продукції	Економія ресурсів на навчанні, перепідготовці персоналу, формуванні бізнесу, маркетингу, реклами тощо.
Швидке масштабування бізнесу без прямих інвестицій.	Підтримка досвідченого партнера.
Швидкий запуск нових та модифікованих товарів і послуг.	Збільшення конкурентних переваг свого підприємства та його продукції.
Додатковий прибуток за рахунок роялті або паушального платежу.	Фінансування інвестицій та отримання прибутку від них.
Можливість не витратити час на поточні проблеми управління на рівні фірми-франчайзі.	Франчайзинговий бізнес вважається більш надійним у порівнянні з підприємствами-початківцями і менше схильний до ризику банкрутства.
Недоліки франчайзингу	
Для франчайзера	Для франчайзі
Передача своїх секретів, якими можуть скористатися з метою недобросовісних користувачів.	Оплата нав'язаних франчайзером додаткових послуг, які франчайзі не може виконувати з великою ефективністю.
Зникнення наданого у найм для франчайзі устаткування чи його поломка.	Ненадання обіцяних франчайзером бонусів та допомоги.
Дрібні компанії що неспроможні давати необхідний прибуток через наявність помилок у бізнес-справі.	Відмова продовжувати угоду чи розірвання договору викликає необхідність розпочинати бізнес наново.
Ризик втрати репутації, пов'язаний з недотриманням франчайзі інструкцій, стандартів та інших необхідних умов.	Контроль виробничо-комерційної діяльності з боку франчайзера.
Приховування франчайзі важливих відомостей та надання їм хибної інформації.	Високі витрати на послуги франчайзера: купівля обладнання, сировини, аренда чи побудова приміщень тощо.
Відмова від роялті. Ця опція може вийти на тривалі та витратні судові процеси	Ризик зміни політики франчайзера у найгірший (з точки зору франчайзі) бік.
Незаконне використання бренду франчайзі після розірвання договору	Недостатня та хибна інформація про франшизу.
Проблеми у збереженні конфіденційної та комерційної інформації.	Обмеження діяльності та виробничої ініціативи франчайзі.
Складність контролю виробничо-комерційної діяльності франчайзі.	Угода про франшизу є довгостроковим, ви не можете вийти з бізнесу швидко.

Аналізуючи таблицю, можна назвати те що, що основними перевагами франчайзингу є ефективні поглинання та зростання конкурентоспроможності всієї мережі по відношенню до інших аналогічних системам. Основою для досягнення цих переваг є спільні цілі учасників:

- прагнення до однаковості комерційних та правових засад діяльності франчайзера та франчайзі;
- просування предмета франчайзингової угоди на ринку, завоювання додаткових сегментів збуту;
- поліпшення репутації усієї франчайзингової мережі, враховуючи спільні зусилля франчайзера та франчайзі.

На основі викладеного, можемо зробити наступний висновок. Як купівля франшизи, так і її продаж є відповідальними кроками та вимагають прорахунку всіх варіантів. Варто подумати про мінуси та плюси, ретельно зважуючи перші та приміряючи значущість других для свого бізнесу. Тільки в цьому випадку можна уникнути можливих проблем та отримати довгоочікуваний прибуток. Така форма ведення бізнесу – це палиця з двома кінцями. Варто про це пам'ятати як підприємцю-початківцю, так і досвідченому учаснику бізнес-процесів на відповідному ринку.

Загалом відповідальність за успішний розвиток франчайзингу лежить на обох партнерах. Однак провідна роль належить франчайзеру, і саме він повинен прагнути створити довірчий робочий клімат, який допоможе франчайзі відчувати себе причетним до єдиної структури франчайзингової системи. Від власника франшизи потрібно працювати з повною віддачею, дотримуючись усіх вимог франчайзингової системи. Ті партнери, у яких у рамках франчайзингу складаються гармонійні відносини, як правило, і стають найуспішнішими франчайзинговими підприємцями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
2. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
3. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
4. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
5. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.

6. Кобєлєва Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
7. Pererva, P., Kuchynskiy, V., Kobieliyeva, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
8. Кобєлєва Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
9. Pererva P.G., Kobieliyeva T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
10. Kosenko O.P., Kobieliyeva T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
11. Kobleeva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // *Business Studies*. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
12. Kobieliyeva T.O., Pererva P.G., Kuchynskiy V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
13. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобєлєва Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
14. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
15. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
16. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
17. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
18. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
19. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлєва Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.

ГУСАКОВА АНАСТАСІЯ ЄВГЕНІВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-919Д
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КОБЕЛЄВА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННО-ЦИФРОВОГО ПІДПISY

Розвиток науки, техніки, культури є найважливішими показниками, яким приділяється велика увага в сучасному світі. Для їх поліпшення необхідні спеціальні умови, такі як правова охорона і відповідна оцінка інтелектуальної власності [1-20]. У Цивільному кодексі України зазначено, що інтелектуальна власність охороняється законом інтелектуальною діяльністю та засобами індивідуалізації юридичних осіб, товарів, послуг, творів і підприємств. Об'єкти інтелектуальної власності визнаються авторським правом і промисловою власністю. Охорона авторських прав набуває все більшої актуальності, особливо якщо враховувати простоту копіювання і незаконне використання твору автора. А щоб обидва вказані напрямки забезпечували безпеку об'єкта інтелектуальної власності, необхідно надати йому захисний атрибут. Цей атрибут повинен володіти наступними властивостями:

- а) входити до складу об'єкта інтелектуальної власності, оскільки його втрата зробить об'єкт незахищеним;
- б) бути пов'язаними з формою і змістом об'єкта інтелектуальної власності;
- в) бути прозорим (його можна однозначно трактувати як атрибут будь-якою особою) і бути доведеним (підтверджувати свої характеристики з використанням ставлення доступних та відомих процедур і методів).

Таким чином, охоронна ознака об'єкта інтелектуальної власності - це матеріально виражена властивість цього об'єкта або групи об'єктів, пов'язана з його формою і / або змістом, що дозволяє однозначно встановити походження об'єкта або групи об'єктів і визначити перелік операцій (функцій), які можуть бути з ним виконані. Такого роду захисним атрибутом може бути електронний цифровий підпис [1, 3, 9, 17].

Електронний підпис визначається як інформація в електронній формі, яка додається або іншим чином пов'язана з іншою інформацією в електронній формі (підписана інформація) і яка використовується для ідентифікації особи, яка підписує інформацію.

У ряді країн закон передбачає два види електронних підписів: простий і посилений. Проводиться розмежування між посиленим некваліфікованим електронним підписом і посиленим кваліфікованим електронним підписом. Простий електронний підпис - це комбінація пароля і логіна, що підтверджує формування електронного підпису конкретною особою. Посилений некваліфікований підпис виходить в результаті криптографічного перетворення інформації за допомогою електронного ключа. Він не тільки ідентифікує відправника, але і дозволяє виявити факт внесення будь-яких змін в електронний документ після моменту його підписання. Повідомлення або документ з некваліфікованим або простим електронним підписом може бути прирівняний до паперового документа, підписаного від руки, але тільки за попередньою угодою сторін і в особливих випадках, передбачених законом. Розширений кваліфікований електронний підпис, так само як і некваліфікований, формується в результаті криптографічного перетворення інформації за допомогою ключа електронного підпису [1, 6, 19]. Поряд з усіма ознаками некваліфікованого електронного підпису він повинен мати такі додаткові можливості:

- ключ перевірки електронного підпису вказується в кваліфікованому сертифікаті;

- для створення і перевірки електронного підпису використовуються засоби електронного підпису, які отримали підтвердження відповідності вимогам, встановленим відповідно до закону про електронний підпис [2, 5, 13].

Сертифікат ключа перевірки кваліфікованого електронного підпису полягає в тому, що він повинен бути виданий акредитованим центром сертифікації або довіреною особою акредитованого центру сертифікації. Інформація в електронній формі, підписана кваліфікованим електронним підписом, визнається електронним документом, який прирівнюється до паперового документа, підписаного власноручним підписом, крім випадків, коли законами або нормативними актами, прийнятими відповідно до законів, встановлено вимогу складати документ виключно на паперовому носії. всі сфери електронного документообігу і у відносинах з усіма державними органами поки не існують. Тому законодавство в різних випадках вимагає використання електронного підпису певного виду.

Електронний підпис необхідний в багатьох галузях і напрямках. Тому в багатьох випадках недостатньо використовувати тільки три його вище розглянуті види: простий, некваліфікований і кваліфікований підпис. Нові стандарти щодо видів електронного підпису потрібно створювати та ухвалювати. Електронний підпис рухається в напрямку його вдосконалення і

широкого застосування. Необхідно підлаштовуватися під зміни і пропонувати широкий спектр електронних підписів, щоб надати користувачеві саме той підпис, який він потім зможе використовувати і за допомогою якого він зможе захистити свою інтелектуальну власність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Казанкова О.Д., Бегичева С.В. Электронно-цифровая подпись как защитный атрибут объекта интеллектуальной собственности // Интеллектуальная собственность: от надежной защиты к эффективному управлению. Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2015. С. 25-29.
2. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
3. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
4. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
5. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
6. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
7. Кобєлева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
8. Pererva, P., Kuchynskiy, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
9. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
12. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolz University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.

13. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
14. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
15. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
16. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
17. Грабченко А.И., Смолоник Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
18. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
19. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
20. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.

ДОРОЖКО ГРИГОРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ
КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ, ЗАСТУПНИК ДИРЕКТОРА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПЕТРЕНКО ВІТАЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
ДОКТОР ТЕХНІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР ІНСТИТУТУ
ПРОМИСЛОВИХ ТА БІЗНЕС ТЕХНОЛОГІЙ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ДУДКА В.Д.
МАГІСТРАНТ ІНСТИТУТУ
ПРОМИСЛОВИХ ТА БІЗНЕС ТЕХНОЛОГІЙ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ГОЛОВНА СТРАТЕГІЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Захист прав інтелектуальної власності є дуже актуальним питанням. Україна обрала інноваційний шлях розвитку, в якому створення нових продуктів є результатом трансформації об'єкту права інтелектуальної власності. В цьому контексті захист права інтелектуальної власності є гарантією держави в непорушності прав творця, що, в свою чергу, має значний вплив на національну безпеку України.

В ст. 26 Закону України «Про національну безпеку України» значиться, що «... стратегія національної безпеки України визначає: 1) пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі, основні напрями державної політики у сфері національної безпеки; 2) поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов; 3) основні напрями зовнішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки; 4) напрями та завдання реформування й розвитку сектору безпеки і оборони; 5) ресурси, необхідні для її реалізації» [1].

Як зазначає професор Бутнік-Сіверський О.Б. «в умовах ринкових трансформацій і антикризового регулювання, виділяється інноваційно-технологічний елемент, що став підґрунтям для появи та розвитку інтелектуальної безпеки, яку розглядають з перспективою досягнення стану високотехнологічного, стабільного, ефективного забезпечення інноваціями, коли об'єднується державна безпека України, національні інтереси та національна безпека у взаємозв'язку з її цілісними елементами, якими є:

економічна безпека, військова безпека, енергетична безпека, фінансово-грошова безпека, інформаційна безпека, науково-інтелектуальну безпека, екологічна безпека та фармацевтична безпека, діяльність яких спрямовано на отримання синергетичного ефекту» [2, 14].

У дослідженні науковця Андрощука Г.О. йдеться про те, що «...у Державному реєстрі патентів України на секретні винаходи і корисні моделі міститься понад тисяча перспективних технічних рішень, які вже понад 20 років лежать «мертвим вантажем» і не використовуються вітчизняними науковцями і конструкторами при розробці об'єктів військової техніки» [3]. Причинами цього є недосконалість нормативно-правова база у сфері комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, збільшені суми патентних зборів за підтримання чинності об'єктів права інтелектуальної власності (Постанова Кабінету Міністрів України № 496 від 12.06.2019 року). Це зводить нанівець винахідницьку активність заявників та складає загрозу національній безпеці України, яка знаходиться у стані повномасштабного вторгнення Росії. Високі ставки зборів призводять до того, що найважливіші винаходи, в тому числі і в оборонній сфері України, не захищаються та можуть потрапляти до недобросовісних конкурентів і ворожих рук.

Як зазначають автори [4, 83-84] «...одним із елементів боротьби з тонізацією економіки є її детінізація, яка розглядається як цілісна система дій та рекомендації по запобіганню корупції та неправомірного використання об'єктів права у сфері інтелектуальної власності, в тому числі на законодавчому рівні». Далі автори зазначають, що детінізація інтелектуальної економіки – це цілісна система дій, спрямованих передусім на подолання та викорінення причин та передумов тіньових явищ в процесі неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ), виробництва інноваційної продукції та приховування цієї діяльності від власників ОПІВ. Також перерозподілу фінансових і нематеріальних активів шляхом фінансових махінацій, фіктивних договорів, хабарництва, отримання сумнівних дозволів та охоронних документів з використанням корупційних схем, спекулятивних угод й інших видів шахрайства при комерціалізації інтелектуальної власності. Держава повинна спрямовувати свою політику на створенні сприятливих умов для залучення тіньових капіталів у легальну інноваційну економіку з метою примноження інтелектуального капіталу. Це буде протидіяти корупційним схемам в інтелектуально-інноваційній діяльності [4, 84].

В Указі Президента України № 347/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» [5], визначені завдання у сфері інвестиційно-інноваційної безпеки, де зокрема важливою складовою є інтелектуальна безпека:

- розвиток інституційної системи супроводження інвесторів, у тому числі інформаційно-консультаційного забезпечення інвестування, здійснення її

- впровадження системи оцінки впливу іноземних інвестицій на національну безпеку, запобігання концентрації іноземного капіталу у сферах, що мають стратегічне значення для національної безпеки України;

- розроблення механізму і реалізація державного супроводження впровадження розроблених в Україні новітніх технологій у галузях, що мають стратегічне значення для національної безпеки держави та її критичної інфраструктури;

- створення умов для малих та середніх підприємств для інвестування в науково-дослідну діяльність шляхом реалізації заходів з розвитку співпраці науково-дослідного та реального секторів;

- забезпечення комплексної перевірки походження іноземних інвестицій у стратегічні об'єкти державного значення та інші об'єкти критичної інфраструктури;

- забезпечення належного рівня захисту прав інтелектуальної власності;

- активізація заходів зі своєчасного виявлення та припинення протиправних спрямувань до вітчизняних технологічних розробок та інновацій з боку іноземних суб'єктів та недопущення їх несанкціонованого витоку за кордон;

- удосконалення правового захисту прав власності;

- запровадження економічних стимулів та механізму підтримки вітчизняних підприємств у разі впровадження ними новітніх технологій;

- створення сприятливих умов для генерування і комерціалізації завершених наукових розробок та для виробництва інноваційної продукції, надання інноваційних послуг та впровадження інноваційних технологій;

- запровадження дієвих економічних механізмів стимулювання суб'єктів інноваційної діяльності до впровадження новітніх технологій, виробництва (надання) нових або вдосконалених конкурентоспроможних видів продукції (послуг) на різних етапах цієї діяльності;

- впровадження моделі «відкритих інновацій»;

- забезпечення інклюзивності та реалізації нової системи оцінювання суб'єктів науково-технічної та освітньої діяльності на основі визначення рівня якості нових наукових і технічних знань, науково-технічної інформації, освітніх послуг, а також значного підвищення суспільного статусу науки й освіти в Україні;

- забезпечення міжнародної співпраці у сфері інноваційної та науково-технічної діяльності, сприяння участі вчених, науковців, малих та середніх підприємств у Рамковій програмі Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та інтеграція України до європейського дослідницького та інноваційного простору;

- впровадження інструментів державної регіональної політики, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості регіонів.

Ці стратегічні завдання потребують творчої, наполегливої роботи всієї

державної системи інтелектуальної власності, особливо в питаннях її захисту.

Підсумовуючи, потрібно зазначити, що недостатній захист прав інтелектуальної власності призводить до головних негативних наслідків, які особливо важливі на етапі вступу нашої держави до Євросоюзу. Це - зниження інвестиційної привабливості нашої держави та втрати її репутації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про національну безпеку України. Закон України № 2469. Відомості Верховної Ради (ВВР, 2018, № 31, ст. 241). Поточна редакція від 15.06.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 21.09.2022).
2. Бутнік-Сіверський О.Б. Розвиток теорії інтелектуальної безпеки як різновиду національної безпеки та її цілісних складових. Інтелектуальна власність як складова системи забезпечення національної безпеки (24.03.2022 р.) ел. збірн. матер. IV Міжн. наук.-практ. конф. «Інтерн-міст КИЇВ – ДНІПРО», Управління проектами. Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності, 24–25 березня 2022 р., Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрНУкраїни, 2022. 192 с. С. 9-16.
3. Андрущук Г.О. Інтелектуальна безпека в системі національної безпеки України: оцінка стану. Законодавче забезпечення розвитку реального сектору економіки (Заг. ред. В.І.Сергієнка). Інститут законодавства Верховної Ради України. Випуск 5. К.: Вид-во «Людмила». 2020. С. 65-85.
4. Тінізація економіки та інтелектуальної економіки як загроза національній безпеці країни та їх детінізація: монографія/ О.Б.Бутнік-Сіверський, В.О.Петренко/за наук редакцією д.е.н., проф. Бутнік-Сіверського О.Б. К.: Інтерсервіс, 2020. 108 с.
5. Указ Президента України №347/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613> (дата звернення 21.09.2022).

ДОРОШЕНКО ІВАН ВЛАДИСЛАВОВИЧ
СТУДЕНТ 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР" КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІА
В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У розвинених країнах світу йде постійне формування інформаційного суспільства – суспільства, в якому кожен індивід може створювати і накопичувати інформацію та знання, отримати вільний доступ, користуватися і поширювати їх, для покращуючи особистий і суспільний розвиток.

Необхідною складовою, а також аспектом реалізації інформаційного суспільства в Україні є різноманітні засоби масової інформації (далі – ЗМІ), мас-медіа. Вони, за своєю суттю, визначають зміст багатьох напрямів і видів інформаційної діяльності в суспільстві. Враховуючи це - факт важливості існування ЗМІ, мас-медіа є незаперечним [1]. Тому питання їх визначення та регулювання, як елементу правовідносин із відповідним відображенням у нормативно-правових актах: законах та підзаконних документах органів виконавчої і судової гілок влади є напрочуд важливим. Це дозволяє прийти висновку, що суспільні відносини щодо ЗМІ, мас-медіа є предметом права у розумінні його як сфери суспільних відносин.

Сьогодні в Україні доволі гостро стоїть питання нормативно-правового регулювання Інтернет-ЗМІ, адже відсутній нормативно-правовий акт, який би визначав статус, порядок створення й засади діяльності Інтернет-ЗМІ, а також встановив ступінь та характер відповідальності за порушення суб'єктами приписів законодавства. З огляду на цей факт, можна виділити низку проблем у сфері забезпечення українського суспільства об'єктивною інформацією.

Сьогодні в Україні відсутній нормативно-правовий акт який би регулював таку діяльність. Так, в Україні законодавство, що регулює діяльність ЗМІ, включає в себе Конституцію України та окремі Закони України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про рекламу» та низку інших. Запровадження закріплення правового статусу Інтернет ЗМІ у Законі України є одним із найважливіх завдань для забезпечення позитивних інформаційних правовідносин, ефективного контролю держави за можливими порушенням та навіть безпеки нашої держави.

Провівши аналіз положень, які містяться в нормах Конституції України та зазначених вище законах можна стверджувати, що державна реєстрація є

обов'язковою ознакою будь якого ЗМІ. По суті для набуття повноцінного статусу ЗМІ та здійснення законної діяльності будь яке ЗМІ має здійснити державну реєстрацію у відповідному Державному реєстрі (Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення або Державний реєстр друкованих ЗМІ та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності).

Аналіз основних законів, що регулюють діяльність ЗМІ в Україні, дає всі підстави стверджувати, що в Україні відсутнє визначення поняття «Інтернет-ЗМІ» і, відповідно, відсутній галузевий нормативно-правовий акт, який би регулював суспільні відносини щодо створення (реєстрація) та функціонування інтернет-ЗМІ, електронних ЗМІ, які не мають легітимності друкованих. Проте «до друкованих видань можуть бути віднесені й інші носії інформації (грамові записи, дискети, магнітофонні та відеокасети тощо), розповсюдження яких не заборонено чинним законодавством України» [2].

Відповідно до того, діяльність традиційних медіа в Україні представлена окремими статтями, а також широким спектром питань, пов'язаних із діяльністю Інтернет-ЗМІ, у тому числі інформаційним агентством з використанням Інтернету в Інтернеті та стандартами. Крім того, до авторства Інтернет ЗМІ належать і їхні автори. Незначний правовий статус цієї інформації ґрунтується на змінах вмісту в останню хвилину, внесених онлайн-журналістами для поширення інформації чи додаткової інформації. Згідно з українським законодавством, перевагами при призначенні автора журналістом є професійне резюме, результати, подання та підготовка інформації для друкованих ЗМІ [2, 3].

Враховуючи, що Україна відноситься до романо-германської правової сім'ї, то роль суду в Україні в процесі формування права не спрямована на формулювання норм права у своїх актах. Натомість прецедент є також важливим елементом формування права в цілому, адже виконує роль додаткового засобу тлумачення (роз'яснення) нормативно-правових актів щодо їх застосування до конкретних правовідносин.

Постановою Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 13 лютого 2019 року у справі № 439/1469/15-ц, було встановлено, що: *«...якщо недостовірна інформація, що порочить гідність, честь чи ділову репутацію, розміщена в мережі Інтернет на інформаційному ресурсі, зареєстрованому в установленому законом порядку як засіб масової інформації, то при розгляді відповідних позовів судам слід керуватися нормами, що регулюють діяльність засобів масової інформації...»* [12].

Цим судовим рішенням було розтлумачено, що у випадку поширення недостовірної інформації в Інтернет ресурсі, суди мають керуватися нормами, які регулюють діяльність ЗМІ. По суті суд застосував аналогію закону, вказавши на необхідність застосування положень статті 42 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», чим компенсував

відсутність спеціалізованого нормативно-правового акту, який мав регулювати подібні правовідносини.

Не менш цікавих висновків дійшов Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду в постанові від 18 березня 2021 року у справі № 927/791/18.

Так, суд наголосив, що: *«...інформація, яка поширюється через мережу інтернет, орієнтована на необмежене коло осіб, відповідно є масовою інформацією. При цьому інтернет-видання (вебсайт) є засобом, призначеним для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації, є засобом масової інформації, про що правильно зазначили суди попередніх інстанцій...»* [13].

Виходячи з цього рішення можна дійти висновку, що суд прирівняв Інтернет ЗМІ до друкованого ЗМІ. В цьому випадку Касаційний господарський суд також застосував аналогію закону, процитувавши положення статті 22 Закону України «Про інформацію» - «масовою є інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб. Засобами масової інформації є засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації».

Подібне тлумачення та застосування норм законодавства прослідковується у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 21 січня 2021 року у справі № 914/371/19, а саме: *«..., інформація яка поширюється через мережу Інтернет, орієнтована на необмежене коло осіб, відповідно є масовою інформацією. Інтернет-видання (веб-сайт) є засобом, призначеним для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації, а відтак є засобом масової інформації...»* [14].

При вирішенні цього питання колегія Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду звернулось до рішення Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ) у справі «Редакція газети «Правое дело» та Штекель проти України». В цій справі ЄСПЛ зауважив, що *«...Суд вважає, що відсутність на національному рівні достатньої законодавчої бази, яка б дозволяла журналістам використовувати отриману з Інтернету інформацію без остраху наразитися на санкції, серйозно перешкоджає пресі відігравати свою роль «сторожового пса суспільства». На думку ЄСПЛ, повне виключення такої інформації зі сфери застосування законодавчих гарантій журналістських свобод може саме по собі спричинити неправомірне втручання у свободу преси, гарантовану статтею 10 Конвенції...»* [15].

В своєму рішенні ЄСПЛ зауважив, що підходи, які регулюють відтворення матеріалу з друкованих ЗМІ та Інтернет ЗМІ не є тотожними. Інтернет ЗМІ має коригуватися з урахуванням притаманних цій технології рис, щоб забезпечити захист прав і свобод. Проте, відповідно до позиції національних судів, такий імунітет журналістів не поширюється на відтворення матеріалу з Інтернет-джерел, які не зареєстровані як ЗМІ відповідно до законодавства України.

Для обрання більш ефективного способу впровадження змін до чинних

нормативно-правових актів наявна практика «запозичення» в інших країн, шляхом детального аналізу зарубіжного законодавства та розробки проектів нормативно-правових актів базуючись на практичному досвіді зарубіжних колег.

Законодавство Угорщини містить «Закон про ЗМІ» в якому одразу врегульовано правовідносини всіх видів ЗМІ [2, 5]. Натомість, в законодавстві Республіки Словенія існує подібна ситуацію до законодавства України. Хоча, в їхньому законі «Про засоби масової інформації» інтернет ЗМІ прирівняно до газет та журналів, радіо та телебачення, проте будь-який з цих видів ЗМІ має здійснити обов'язкову реєстрацію свого видання у відповідному державному реєстрі [2, 6].

Враховуючи вищезазначене, можливо стверджувати, що на даний момент при відсутності повноцінного законодавчого регулювання Інтернет ЗМІ, реєстрація такого ресурсу в порядку діючих нормативно-правових актів, як ЗМІ – це головна умова надання правового статусу суб'єктам та об'єктам інформаційної діяльності ЗМІ. Водночас, варто звернути увагу, що у випадку відсутності такої реєстрації (Інтернет ЗМІ, як ЗМІ), його власник автоматично позбавляє своїх співробітників статусу журналіста, відповідальності за поширення інформації, а також соціального захисту.

Проблема відсутності повноцінного законодавчого регулювання Інтернет ЗМІ може бути вирішено шляхом спеціального нормативно-правового акту, який би визначав статус, порядок створення й засади діяльності Інтернет ЗМІ а також встанови ступіть та характер відповідальності за порушення суб'єктами приписів законодавства, з запозиченням досвіду зарубіжних країн.

Натомість, допоки подібний нормативно-правовий акт не створено, повноцінне дотримання принципів відкритості, доступності, гласності та свободи обміну інформацією забезпечить саморегуляцію проблемних правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цимбалюк В.С. МАС-МЕДІА ПРАВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ/В.С. Цимбалюк. – К. : “Освіта України”, 2011. – 30-33 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/11tvspis.pdf> ;
2. МІЛЬО, Ванда Юріївна. Проблеми правового регулювання діяльності нових медіа. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави, 2017, 1: 114-123. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/iblsd_2017_1\(21\)_16.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/iblsd_2017_1(21)_16.pdf);
3. Meyer T. Mediokratie / T. Meyer. – Suhrkamp, Frankfurt, 2001;
4. БАРАНОВ, О. А. Правове регулювання ЗМІ, що використовують Інтернет-технології. Правова інформатика, 2012, 2: 34. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/12boavit.pdf>;

5. Act CLXXXV of 2010 On MediaServices and Mass Media. – 20 December2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.euractiv.fr/sites/default/files/dokumentum.pdf> ;
6. Mass Media Act (Zakon o medijih;ZMed) Ljubljana, 25 April 2001. № 010-01/99-8/3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.srdf.si/File/predpisi/mass_media_act.doc;
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>;
8. Закон України «Про електронні комунікації» 16 грудня 2020 року № 1089-ІХ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> ;
9. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> ;
10. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 року № 2782-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12#Text>;
11. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» 21 грудня 1993 року № 3759-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text>;
12. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 13.02.2019 року у справі № 439/1469/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79882987> ;
13. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 18.03.2021 року у справі № 927/791/18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95708017>;
14. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду 21 січня 2021 року у справі № 914/371/19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94591449>;
15. Рішення Європейського суду з прав людини від 05 серпня 2011 року у справі «Редакція газети «Правое дело» та Штекель проти України» (Заява № 33014/05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_807#Text.

ДРИЧИК БОГДАНА ВОЛОДИМИРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР" КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАЧІ ПАТЕНТІВ НА ВІНАХІД
У ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНІ

Побудова досконалої власної нормативно-правової системи без ґрунтовного аналізу законодавства зарубіжних країн, а особливо держав-лідерів, у сучасному світі фактично неможлива. Одним із європейських лідерів є Франція, законодавство якої у сфері патентного права має свої особливості.

Так, у Франції основними законодавчими актами, що регулюють питання розгляду заявок та видачі патентів на винахід є частина друга Кодексу інтелектуальної власності (Code de la Propriété Intellectuelle) [1], Наказ від 19 вересня 1979 року, що стосується процедур подання заявок на патенти на винаходи та свідоцтва про корисність, а також на реєстрацію в національному патентному реєстрі (Arrêté du 19 septembre 1979 relatif aux modalités de dépôt des demandes de brevet d'invention et de certificat d'utilité et d'inscription au registre national des brevets)[2]. Відповідно до статті L411-1 Кодексу інтелектуальної власності у Франції діє Національний інститут промислової власності (INPI) [1], який у своїй діяльності, окрім законодавчих актів, також керується директивами, які відображають застосування чинного законодавства в різних класичних ситуаціях. Директиви дають загальні вказівки, однак не замінюють ні законодавство, ні рішення генерального директора INPI, ні суди.

Відразу помічаємо відмінності у правовому закріпленні окреслених питань між порівнюваними країнами. В Україні до нормативних актів, які регулюють порядок видачі патентів на винахід є прийнятий 16 січня 2003 року Цивільний кодекс України, Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15 грудня 1993 року [3], а також численна група підзаконних актів, затверджених постановами Кабінету Міністрів або наказами відповідних центральних органів виконавчої влади, які прийняті на виконання та на деталізацію положень профільного закону [4].

Зауважуємо, що така розмаїтість актів законодавства не є позитивним аспектом для потенційних заявників, оскільки створює складнощі пошуку порядку правового регулювання певного питання. У Франції ж існує один законодавчий акт, яким регулюється процедура отримання патенту на винахід від моменту складання заявки до закінчення терміну дії патенту або ж його

оскарження. Що стосується директив, у Франції вони не мають силу законодавства, а спрямовані виключно на роз'яснення окремих питань.

Відповідно до положень Кодексу інтелектуальної власності Франції, документами промислової власності, які надають захист інноваціям, є патенти на винаходи, які видаються строком на двадцять років, що рахується з дати подачі заявки [1].

У Франції предметом патентної заявки можуть бути найрізноманітніші інновації з усіх галузей техніки, якщо вони відповідають критеріям патентоспроможності та прямо не виключені з охорони законом. Не вважаються винаходами у розумінні Кодексу інтелектуальної власності, та не можуть отримати правову охорону: а) відкриття, а також наукові теорії та математичні методи; б) естетичні творіння; в) плани, принципи та методи здійснення інтелектуальної діяльності в азартних іграх або у сфері економічної діяльності, а також комп'ютерні програми; г) презентації інформації [1].

В Україні строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід теж становить 20 років від дати подання заявки до НОІВ [3]. Разом з тим, що стосується переліку об'єктів, на які не поширюється правова охорона, то частина 3 статті 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» надає досить розгорнутий перелік, в якому, зокрема, зазначено компонування напівпровідникових виробів; процеси клонування людини; процеси змінювання через зародкову лінію генетичної ідентичності людей; використання людських ембріонів для промислових або комерційних цілей [3] тощо.

Винахід, на який особа планує подати заявку на патент у Франції, має бути не тільки «технічним рішенням технічної проблеми», як це зазначається на офіційному веб-сайті Національного інституту промислової власності Франції (INPI) [5], але й бути новим, мати винахідницький рівень і бути придатним для промислового застосування [7].

Винахід має бути новим, тобто не мати відношення до вже оприлюдненого винаходу, незалежно від автора, дати, місця, способу та форми публічного представлення [1].

Перевірка новизни винаходу перед подачею не є юридичним обов'язком. Разом з тим, відсутність цього кроку є стратегічно та фінансово ризикованою.

Якщо винахід або еквівалентну технологію вже було розкрито до дати подання патентної заявки, винахідник не зможе отримати захист. Наприклад, якщо інженер, що розробив екологічно чисте паливо, розкриває його склад у науковому журналі, а наступного дня після публікації подає заявку на патент. В такому випадку його винахід уже не новий, і навіть той факт, що він ініціював розкриття, цього не змінює. Тому до моменту подання винахідник повинен зберігати свій винахід в цілковитій таємниці [5].

Для підтвердження дати створення або розробки у Франції існує такий інструмент як Конверт Соло (мовою оригіналу – «L'enveloppe Soleau»), який

дозволяє визначати дату проектів і винаходів, що знаходяться в процесі розробки, зберігаючи при цьому таємницю, оскільки INPI ніколи не оприлюднює його. Разом з тим, конверт Соло дозволяє творцю депонувати винахід і вказати певну дату його вмісту, але він не надає собою право промислової власності: немає прямого захисту. Тобто, конверт Соло не замінює патент на винахід [5].

Крім того, можна подати попередню патентну заявку. На відміну від конверта Соло, у рік подання попередню заявку можна привести у відповідність із заявкою на патент або перетворити на заявку на корисну модель, щоб отримати документ про право власності, який надає захист. Крім того, вона надає право пріоритету на період 12 місяців. У разі невідповідності та якщо вона не є пріоритетною з іншої причини, заявка відкликається без публікації, що гарантує таємницю винаходу [1].

У той же час, українське законодавство відрізняється тим, що у частині 6 статті 7 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» зазначається, що на визнання винаходу (корисної моделі) патентоздатним не впливає розкриття інформації про нього винахідником або особою, яка одержала від винахідника прямо чи опосередковано таку інформацію, протягом 6 місяців до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. При цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації покладається на особу, заінтересовану у застосуванні цієї частини [3].

Законодавством обох порівнюваних країн передбачено, що винахід має бути придатним для промислового застосування, тобто бути придатним для виробництва або використання незалежно від сфери.

Нарешті, винахід має включати винахідницький рівень, тобто він не повинен очевидно впливати з техніки, відомої «фахівцю в даній галузі» [1].

Якщо заявник не є резидентом Франції, а також не проживає на території країн-учасниць Європейського Союзу або в межах Європейської економічної зони, а також у випадку подання заявки на патент кількома особами, інтереси винахідника у INPI повинні бути представлені агентами [5]. В Україні іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи та інші особи, які мають місце постійного проживання чи постійне місцезнаходження поза межами України, у відносинах з НОІВ реалізують свої права через представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) [3].

Національна процедура одержання патенту на винахід у Франції містить такі етапи: подання заявки на патент; формальна експертиза та пошук (експертиза по суті законодавством не передбачена); публікація відомостей про заявку на винахід в офіційному бюлетені; видача патенту на винахід [1].

В Україні передбачена не лише формальна експертиза заявки, а й кваліфікаційна експертиза, що встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій

придатності) [3].

Підсумовуючи викладене, приходимо до висновку, що процедура видачі патенту на винахід в Україні та Франції відрізняється не лише незначними елементами, а й власне процедурою розгляду заявки на патент. Разом з тим, Україна після внесення змін до законодавства у 2020 році вийшла на новий рівень правового регулювання, при цьому не поступаючись провідним країнам світу, в тому числі, Франції. Більше того, у Франції, на противагу нашій державі, не передбачена можливість розголошення винаходу до моменту подання заявки на патент, навіть на виставках, а також відсутня стадія кваліфікаційної експертизи, що є скоріше недоліком законодавства цієї країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Code de la propriété intellectuelle. Dernière mise à jour des données de ce code: 30 juin 2022. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006069414/>.
2. Arrêté du 19 septembre 1979 relatif aux modalités de dépôt des demandes de brevet d'invention et de certificat d'utilité et d'inscription au registre national des brevets. Dernière mise à jour des données de ce texte : 23 septembre 1979. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000288567/>.
3. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>.
4. Орлюк О.П., Андрощук Г.О., Бутнік-Сіверський О.Б. Право інтелектуальної власності: академічний курс: Підруч. для студ. вищих навч. П68 закладів. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — 696 с.
5. L'Institut national de la propriété industrielle. URL: <https://www.inpi.fr/comprendre-la-propriete-intellectuelle/le-brevet>.
6. La délivrance des brevets et des certificats d'utilité. Directives brevets et certificats d'utilité. URL: https://www.inpi.fr/sites/default/files/DIRECTIVES_BREVETS_LIVRE1_INSTRUCTION%20ODES%20DEMANDES_140422.pdf.

ДУБОВА АЛІНА ОЛЕКСАНДРІВНА
СТУДЕНТКА З КУРСУ ОС «БАКАЛАВР»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ
АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕТОДІВ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ
У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Період дії режиму воєнного стану створює нові виклики для України, зокрема, у юридичній царині. Спостерігаються перебої в роботі судових органів, деякі з яких припинили свою роботу або змінили місце перебування, відповідно, працівники завантажені великою кількістю справ. Через складну економічну ситуацію певні громадяни не спроможні звертатися за судовим захистом своїх порушених прав, зокрема, у сфері інтелектуальної власності. Вищезазначені причини зумовлюють дещо формальний підхід у розгляді таких спорів. Переконана, що охорона результатів творчої діяльності особи має ефективно здійснюватись навіть у такий неспокійний час, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Надання Україні статусу кандидата на членство в Європейський Союз є важливим поштовхом для подальшого інтегрування національного законодавства у європейський простір. Насамперед іде мова про виконання Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». Враховуючи дію воєнного стану в Україні, маємо зважати на положення таких нормативних актів, як: Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», Указ Президента України від 14 березня 2022 року № 133/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», Закон України «Про правовий режим воєнного стану», Закон України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів».

Крім цього, важливо звернути увагу на Закон України "Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України", який набув чинності 13 квітня 2022 року. Необхідність створення механізмів захисту інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності у період дії воєнного стану зумовив оперативне прийняття даного Закону задля мінімізації впливу негативних факторів на відповідні права громадян України. Зокрема, нормативним актом передбачено зупинення строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав, визначених спеціальними законами України у

сфері інтелектуальної власності та підзаконними актами, з 24 лютого 2022 року.

Не зважаючи на військовий час, продовжують виникати суперечки у застосуванні національного і міжнародного законодавства щодо інтелектуальної власності. Завдяки широкому спектру альтернативних способів вирішення зазначених конфліктів, постає актуальним питання їх врегулювання в позасудовому порядку. Пропоную детальніше розглянути процес здійснення альтернативного розв'язання спорів у сфері інтелектуальної власності.

Найпоширенішими у світовій практиці є такі альтернативні методи: медіація, експертний висновок й арбітраж. Центр арбітражу та посередництва Всесвітньої організації інтелектуальної власності використовує ці інструменти та рекомендує різні варіанти для судових органів та інших організацій. Центром ВОІВ для кожної з процедур підготовлено відповідні правила [1]. Одним із найважливіших моментів, який слід завжди враховувати, є тісний зв'язок, який існує з чинним місцевим законодавством, оскільки це центральний компонент не лише для змістовної та процедурної реалізації цих механізмів, але й для успіху цих заходів і, що ще важливіше, безпосередня вигода для користувачів, які потребують впевненості у комерційних судових процесах.

Медіація – це процедура, під час якої конфліктуючі сторони просять нейтральну третю сторону, медіатора, допомогти їм домовитися про взаємо задовільне вирішення їхнього спору [2]. Ефективність цього способу захисту успішно доведено на міжнародному рівні, зокрема, Міжнародним інститутом із запобігання конфліктам і вирішення конфліктів. Він є некомерційним аналітичним центром, який пропонує найсучасніші рішення й ресурси для вирішення конфліктів [3]. Зокрема, у 2002 р. світовими лідерами у сфері медіації створено Принципи для організацій, які забезпечують проведення медіації, що відтворюють найкращу світову практику в цій галузі [4]. Добровільність цієї процедури є однією з найважливіших особливостей медіації, оскільки дозволяє використовувати її лише за запитом сторін. Єдиною метою медіаторів у такому випадку є консультування, враховуючи позиції кожної зі сторін, щоб досягти рішення, яке буде вигідним як для їхніх особистих, так і для комерційних інтересів. Наприклад, медіація є особливо доцільною у суперечках, що стосуються оспорення права інтелектуальної власності, де сторони бажають зберегти існуючі ділові відносини.

Можливість офіційно врегулювати спору завдяки вищезазначеному методу в Україні відкрилась з прийняттям у кінці 2021 року Закону України «Про медіацію». На сьогоднішній день медіація є гнучким інструментом пошуку порозуміння між конфліктуючими сторонами, адже порядок, можливість проведення дистанційних бесід, тривалість та кількість зустрічей залежить від сторін. Під час загарбницької війни в Україні, почуття особливо загострюються, тому звернення до медіатора є оптимальним варіантом вирішення спору.

Наступним позасудовим засобом вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності є експертний висновок. Його можна визначити як процедуру, за допомогою якої технічний, науковий або комерційний конфлікт між сторонами надається одному або кільком експертам для винесення рішення з цього приводу [5]. У даній ситуації висновок експерта буде обов'язковим для сторін, якщо вони не домовляться про інше. Залучення експертів підходить для суперечок, пов'язаних із технічними питаннями, наприклад, оцінка прав інтелектуальної власності, тлумачення патентних претензій та обсяг прав, на які поширюється ліцензія. У цьому типі спору необхідна нейтральна оцінка, оскільки вона слугує для полегшення переговорів між сторонами на ранній стадії конфлікту.

Як третій позасудовий засіб, який використовується Центром ВОІВ з арбітражу та посередництва, є арбітраж. Він є системою приватного судового розгляду, за допомогою якої сторони погоджуються передати свій спір до арбітражного суду за своїм вибором і визнають, що рішення суду є незмінним і обов'язковим [6]. За ієрархічно шкалою арбітраж є найвищим рівнем, бо пройшовши через попередні, сторони не змогли вирішити розбіжності самостійно і потребують висновку, як остаточно, безапеляційно розв'яже наявні суперечності. Деякі установи також проводять прискорені арбітражні процедури, які є значно дешевшими. Останній варіант може також проводитися разом із медіацією або експертним висновком.

Як бачимо, альтернативні методи вирішення спорів є інструментами, які здатні змінити парадигму традиційного правосуддя як на територіальному, так і на міжнародному рівнях. Наразі актуальними вбачаються такі їх характеристики, як: короткостроковість, низька вартість, конфіденційність, можливість використання гібридної процедури.

Отже, обставини нашого сьогодення вимагають від осіб побудови конструктивного діалогу під час вирішення різних спорів, створення належних умов для прийняття рішення, а також понесення відповідальності за вчинені дії та відшкодування завданої шкоди. На мою думку, необхідно зважати на проаналізовані процедури, що вже є частиною європейського досвіду у контексті вирішенні спорів, пов'язаних з інтелектуальною власністю, та вдосконалювати наявне законодавство.

Ураховуючи відкритість міжнародних установ і співробітництво України з європейськими партнерами, наша держава має всі можливості імплементувати вище проаналізовані процедури з позасудового вирішення спорів у національне законодавство з урахуванням національних особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Центр ВОІВ з арбітражу та посередництва. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/index.html> (дата звернення: 26.09.2022).

2. Альтернативні методи вирішення спорів щодо інтелектуальної власності. URL: https://www.clarkemodet.com/news-posts/metodos-alternativos-de-solucion-de-controversias-de-propiedad-intelectual/#_ftn3 (дата звернення: 26.09.2022).
3. Міжнародний інститут із запобігання конфліктам і вирішення конфліктів. URL: <https://www.cpradr.org> (дата звернення: 27.09.2022).
4. Принципи для організацій, які забезпечують проведення медіації. Principles for ADR Provider Organizations. URL: <http://www.cpradr.org/RulesCaseServices/CPRRules/PrinciplesforADRProviderOrganizations.aspx>(дата звернення: 27.09.2022).
5. Тан, Джойс А., «Альтернативні варіанти вирішення спорів ВОІВ: посібник для відомств інтелектуальної власності та судів», ВОІВ, Женева, Швейцарія, 2022 р. URL: <https://tind.wipo.int/record/46170> (дата звернення: 27.09.2022).
6. Margaret L Moses, "The Principles and Practice of International Commercial Arbitration", segunda edición, Cambridge University Press, Cambridge, Inglaterra, 2012, p.1.

ЄФІМЕНКО АНАСТАСІЯ ГРИГОРІЇВНА
АСПІРАНТКА КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**ВІЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ БЕЗ ЗГОДИ АВТОРА:
ПІДХОДИ ДО ФОРМУЛЮВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ
В УКРАЇНІ ТА ЄС**

Термінологічний апарат відіграє важливу роль у формуванні законодавства, а також його подальшого правозастосування. Один із термінів, що має варіації понятійного апарату для свого визначення є “вільне використання творів”. Наукова література та законодавство країн континентальної системи права оперує поняттями “вільне використання”, “правомірне використання”, “виключення та винятки”, “допустиме використання”.

Міжнародні договори та директиви ЄС щодо авторського права дають незначний провід на це питання, використовуючи терміни “винятки” та “обмеження” у взаємозамінний спосіб. Щодо міжнародного рівня, то Бернська конвенція не встановлює такі положення [1], в той час коли Договір ВОІВ [2], та Угода ТРІПС [3], використовують як “винятки”, та “обмеження”. Стосовно законодавства ЄС термін “винятки” використовується в Директиві 96/9/ЄС (бази даних) [4], та Директиві 2009/24/ЄС (програмне забезпечення) [5], а слово “обмеження” міститься в Директиві 2006/115/ЄС [6], тоді як комбінований вираз “винятки та/або обмеження” використовується в Директиві 2001/29/ЄС про гармонізацію авторського права в інформаційному суспільстві [7], Директиві 2012/28/ЄС (осиротілі твори) [8], та Директиві 2019/790/ЄС (авторське право в цифровому середовищі) [9].

Результатом присутності обох термінів в європейському законодавстві є різноманіття термінології на національному рівні перед прийняттям Директиви 2001/29/ЄС. Поняття “винятки” було присутнє в законах Бельгії, коли в Німеччині – “обмеження” (Schranken), коли Франція унікала використання окремого поняття для такого явища ми послуговувалися формулюванням “автор не може заборонити наступне”.

Тіто Рендас доречно зазначив, що європейський законодавець послуговувався комбінуванням національних законодавств, формуючи регіональне законодавство в ЄС і з великою вірогідністю обирав таку термінологію без чіткого розрізнення термінів “виняток” та “обмеження” [10].

Це підтверджується послідовністю судового тлумачення Судом справедливості ЄС (далі – Суд). У справі VG Wort, Суд зазначив, що Директива

2001/29/ЕС використовує “обмеження та винятки” як окремі терміни, а отже різниця між ними має бути окреслена. За логікою Суду, обмеження є більш слабким обмеженням виключних прав правовласника, ніж виняток, і що лише положення, які передбачають використання, яке є абсолютно безкоштовним, кваліфікуються як винятки [11].

За тлумачним словником, виняток – це відхилення від звичайного, від загального правила, коли обмеження – це правило, настанова, що обмежує чий-небудь права, дії та інше [12]. Винятки можна визначити як правові положення, які відступають від змісту іншого загального правила. Щоб вважатись винятком, правова норма має виділити певні групи ситуацій з іншого правила та трактувати цю групу всупереч загальному правилу. Саме тому, вважаємо, поняття “виняток” більш доречним оскільки в його суть закладена мета створити можливість для третіх осіб вільно використати твір правовласника виключно за запропонованим законом сценарієм для забезпечення реалізації основоположних прав та свобод людини, а не створити безпосередні обмеження виключних прав правовласника. Так, “обмеження” виключних прав правовласника впливають із самої природи авторського права, і не повинні бути чітко прописані в законі, щоб бути широко прийнятими. Такими є, наприклад, обмежений строк захисту авторського права та відсутність захисту ідеї, а тільки її вираження.

Можна прийти до висновку, що обмеження є внутрішніми елементами самої правової норми, коли винятки передбачають реалізацію сценаріїв, відмінних від загального правила.

Щодо законодавства України одночасно застосовує різні терміни. Так, стаття 424 ЦК України передбачає, що законом можуть бути встановленні винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав. Стаття 444 ЦК містить формулювання “випадки” правомірного використання твору без згоди автора [13] так само як і ч.1, 7 ст. 21 Закону України “Про авторське право і суміжні права” [14]. В. Троцька доречно зазначає про наявність неузгодження в українському законодавстві [15].

Варто звернути увагу на проект Закону України від 08.06.2021 р. N 5552-1 пропонує узгодити термінологію в Законі та ЦК до поняття “випадки” [16]. За тлумачним словником, випадок – це те, що сталося, трапилось (звичайно несподівано) [12]. Вважаємо, що вибір терміну випадок є недоречним та таким, що вводить в оману щодо суті поняття, оскільки передбачає випадковий ланцюжок подій, що призвів до його застосування. Повертаючись до аналізу змісту терміну виняток, його застосування є більш змістовним та узгодженим з європейським законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text.
2. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text
3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text
4. Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради про правовий захист баз даних". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_241#Text
5. Директива 2009/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради про правовий захист програмного забезпечення". URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>
6. Директива 2006/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради про право надання в прокат і право надання в позичку та про деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності". URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32006L0115>
7. Директива 2001/29/ЄС Європейського парламенту та Ради про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text.
8. Директива 2012/28/EU Європейського парламенту та Ради про певні дозволені види використання сирітських творів Текст має відношення до ЄЕЗ. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0028>.
9. Директива Європейського парламенту та Ради (ЄС) 2019/790 про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-19#Text.
10. Rendas, Tito, Are Copyright-Permitted Uses 'Exceptions', 'Limitations' or 'User Rights'? the Special Case of Article 17 CDSM Directive (November 22, 2021). Journal of Intellectual Property Law & Practice. URL: <https://ssrn.com/abstract=3968252>
11. Judgment of the Court (Fourth Chamber), 27 June 2013 Case C-457/11 VG Wort and Others. URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-457/11>
12. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/>
13. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
14. Закон України «Про авторське право та суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
15. Троцька В., Сутність вільного використання об'єктів авторського права і суміжних прав / В. Троцька // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2014. - № 4. - С. 19-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2014_4_4
16. Проект Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 5552-1 від 09.06.2021. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72188

ЗЕРОВ КОСТЯНТИН ОЛЕКСАНДРОВИЧ
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, СТАРШИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК
СЕКТОРУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НАПРН УКРАЇНИ;
ФАХІВЕЦЬ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ЦЕНТРУ З
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, АСИСТЕНТ КАФЕДРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ID ORCID: 0000-0003-2916-7528

ПРАВОВА ПРИРОДА NFT **ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА**

В останні роки все частіше можна зустріти оферти до придбання NFT (умовно: «придбай NFT сьогодні за 20, продай завтра за 200»). Зазначене явище в цифровому середовищі набуває масштабів «золотої лихоманки», але скоріше – «мильної бульбашки».

У зв'язку з чим доцільно розглянути правову природу NFT, а саме - через призму авторського права.

Технологічно, NFT (англ. non-fungible token) є невзаємозамінним токеном тобто певною віртуальною стандартизованою (наприклад за протоколом ERC-721) цифровою одиницею у формі запису хеш-суми в певній децентралізованій мережі.

Українське законодавство прямо не регулює створення та обіг NFT. В науковій літературі можна знайти поодинокі дослідження NFT через призму авторського права. Наприклад Л. Тарасенко вважає, що NFT є об'єктивною цифровою формою вираження твору [1, с.95].

Вказана точка зору вбачається надзвичайно дискусійною, оскільки з точки зору авторського права NFT токен не може вважатися формою вираження (існування) об'єкту авторського права, оскільки токен є певним стандартизованим записом і містить лише посилання на місце зберігання твору в цифровій формі. Сам твір в цифровій формі має цифрову форму вираження і може зберігатися (бути відтвореним) на певному сервері, розподілений за допомогою мережевого протоколу IPFS чи зберігатись на спеціалізованих децентралізованих серверах [2].

«Токенізації» може підлягати будь-який об'єкт авторського права, що може бути відтворений у цифровій формі. Відтак, токенизований твір (фотографічний твір, аудіовізуальний твір, твір образотворчого мистецтва, музичний твір тощо) за наявності ознак оригінальності (творчого характеру) є об'єктом авторського права. Але, на нашу думку, об'єктом авторського права є не сам NFT, а саме

твір, посилання на який, зафіксовано за допомогою специфічної цифрової форми.

Токен існує в одному унікальному записі (такий запис не можна вважати примірником твору, оскільки він не виражений в матеріальній формі), що зумовлює його ліквідність. Вказане певною мірою наближає токенизований твір до оригіналу витвору мистецтва, який створено в певній формі – картина, скульптура тощо. «Водночас вартість будь-якого примірника NFT-твору є доволі оціночним фактором, оскільки, як свідчить практика продажу/перепродажу NFT-творів, ціну на такий товар спрогнозувати складно, зважаючи на непередбачуваний попит на таку специфічну цифрову продукцію» [1,с.92].

Л. Тарасенко також зауважує, що «власник NFT – об'єкту здійснює всі авторські права на цей твір самостійно: використовує на власний розсуд, дає дозвіл на використання NFT-твору третім особам (в тому числі із застосуванням смарт-контрактів). Також автор (власник NFT – твору) може відчужити права на цей твір, уклавши відповідний договір (купівлі продажу, дарування тощо, зазвичай шляхом укладення саме смарт-контракту)» [1, с.92].

Із вказаною тезою також навряд чи можна погодитись, оскільки 1) сама процедура «токенізації» твору є його використанням (за загальним правилом – відтворенням (завантаженням на певний сервер) та поданням твору до загального відома публіки (подальша доступність об'єкту в мережі)), яке не охоплюється винятками та обмеженнями з авторського права, а отже, - потребує згоди правоволодільця на твір. Якщо така процедура була здійснена без згоди суб'єкта авторського права, то будь які подальші дії щодо NFT будуть порушувати авторське право і не наділятимуть правом інших суб'єктів (користувачів, що придбали NFT) та 2) перехід права власності на NFT, за загальним правилом (відсутності окремого договору розпорядження майновими авторськими правами) не зумовлює прав інтелектуальності власності на твір.

Таким чином, вважаємо, що недоцільно розглядати NFT як форму вираження твору. NFT є записом (посиланням), яким попередньо має бути здійснений із письмової згоди суб'єкта авторського права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тарасенко Л. NFT Новітній цифровий об'єкт авторського права чи форма вираження твору. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. №2. С. 90–97.
2. О технологиях NFT и Блокчейн. URL: <https://dtf.ru/u/91343-nightrunner/985679-o-tehnologiyah-nft-i-blokcheyn>

ЗОСИМЕНКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
АСПІРАНТ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ**
ID ORCID: 0000-0001-6375-0691

ДОСТУП ДО ІННОВАЦІЙНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У лютому 2022 року для України та її населення розпочався непростий і складний період протистояння збройній агресії, період який вимагає від органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств і установ, так і від громадян докладання значних зусиль з організації і виконання своїх обов'язків, забезпеченні соціальних стандартів для населення, у реалізації прав громадян на доступ до медичної допомоги, доступу до лікарських засобів, в тому числі до оригінальних (інноваційних) лікарських засобів.

Наряду із складним періодом війни спостерігається збільшення кількості реєстрації випадків коронавірусної інфекції. При цьому слід враховувати, що при фіксуванні кількості хворих, слід звертати увагу на наступні чинники, зокрема, реєстрація випадків захворювання здійснюється у випадках звернення громадян за медичною допомогою при яких здійснюється їх госпіталізація, і не здійснюється реєстрація тих випадків, у яких перебіг хвороби має середній ступінь тяжкості або легкий перебіг. Крім того, статистика не ведеться у зоні бойових дій і на тимчасово окупованих територіях.

Як зазначає головний санітарний лікар І.Кузін: «Мова йде про те, що рівень тестування в країні впав майже на 90%. Сумарно впродовж тижня ми реєструємо близько 4 тисяч нових випадків інфікування ковід.» [1].

Україна на сьогоднішній день використовує вакцини від коронавірусної інфекції двох типів – «Пфайзер» і «Коронавак», які мають відповідні строки придатності, у зв'язку з чим постає питання забезпечення населення відповідними вакцинами, і не тільки від коронавірусної інфекції. Слід відзначити, що на тимчасово окупованих територіях залишилися потужності фармацевтичних виробництв, які забезпечували громадян країни відповідними лікарськими засобами.

Тому вже зараз постає питання забезпечення населення лікарськими засобами, і вакцинами імпортного виробництва. Насьогодні вже було замовлено відповідну кількість вакцин «Пфайзер», яка не потребує температури зберігання -20 або -70 градусів, і її поставки гарантовані до кінця 2022 року і майже на весь 2023 рік [1].

Одночасно, аналізуючи ситуацію на внутрішньому ринку фармацевтичної галузі, яка безпосередньо впливає на споживачів лікарських засобів, слід відзначити, що залишаються відкритими питання організації логістики, забезпечення сировиною національних виробників фармацевтичної галузі. Виконавчий директор компанії "Фармак" Володимир Костюк зазначив, що через активні бойові дії, еміграцію, закриття бізнесів тощо фармацевтичний ринок відкинуло на п'ять-десять років назад [2].

Виходячи із вкрай ускладненої ситуації, яка в тому числі, пов'язана з тим, що залишаються питання постачання сировини для фармацевтичних виробництв, виробники якої розташовані в зоні бойових дій та частина виробничих потужностей національних фармацевтичних виробників залишилася на тимчасово окупованих територіях, питання закупівель лікарських засобів, в тому числі оригінальних (інноваційних) лікарських засобів, стане пріоритетним для органів охорони здоров'я, у зв'язку з чим постає питання подальшого законодавчого удосконалення механізмів, спрямованих на здійснення закупівель лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів.

До військової агресії, у національне законодавство у сфері охорони здоров'я були внесені зміни, зокрема Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» доповнено статтею 79-1 якою запроваджено новий правовий механізм, а саме договори керованого доступу, який спрямований на здійснення закупівель лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів. [3].

Договори керованого доступу часто також відомі як інноваційні угоди. Ці терміни можна використовувати як взаємозамінні [4].

Процедура укладання договорів керованого доступу передбачає спершу проходження державної оцінки медичних технологій, надалі відбувається засідання робочої групи з питань укладання договору керованого доступу – вона утворюється відповідним наказом МОЗ, потім виноситься рішення про укладання такого договору. Після цього робоча група надає доручення відповідній переговорній групі провести перемовини щодо укладання договору керованого доступу. Варто зазначити, що переговори є конфіденційними.

Договір керованого доступу може бути: фінансовим, тобто передбачати знижку на поставку до початку лікування; заснованим на результатах, коли оплата відбувається лише за наявності певного результату або за умови накопичення інформації про ефективність лікарського засобу [5].

Використання у договірній практиці даного виду угод направлено на створення балансу інтересів як виробників, постачальників відповідної продукції, так і інтересів держави щодо забезпечення доступу населення до оригінальних інноваційних лікарських засобів.

Договори керованого доступу використовувались здебільшого для

закупівлі ліків для онкологічних захворювань – 57%, хвороб очей – 33,9%, хвороб шкіри – 28,8%. Договори дозволяють закупівельній організації (для прикладу, ДП «Медзакупівлі України») за дорученням МОЗ вступати в прямі перемовини з виробниками оригінальних інноваційних лікарських засобів для їх закупівель. Щойно новітні ліки з'являтимуться на світовому ринку, Україна матиме можливість вести переговори щодо їх закупівлі напряму з виробником. [6].

Проте, на сьогоднішній день Україна не уклала ще жодного договору керованого доступу. Наразі представники Держзакупівлі України та МОЗ, які входять до складу переговорної групи, ведуть переговори з виробниками щодо підписання договорів керованого доступу.

Слід відзначити, що і у воєнний час відбуваються законодавчі заходи в частині регулювання і вдосконалення способів і існуючих механізмів забезпечення громадян України лікарськими засобами.

Так, наказом МОЗ України від 23.08.2022 р. № 1512 затверджено Реєстр граничних оптово-відпускних цін на деякі лікарські засоби, що закуповуються за бюджетні кошти, станом на 11 серпня 2022 р. Попередній реєстр втратив чинність. Затверджений реєстр містить перелік препаратів, які включені до Національного переліку основних лікарських засобів та стосовно яких запроваджено державне регулювання цін під час їх закупівель за бюджетні кошти. Проте регулювання не поширюється на лікарські засоби, які закуповуються за договорами керованого доступу, на лікарські засоби, які закуповуються міжнародними організаціями [7].

Одночасно, слід відзначити, що 30.08.2022 р. в наказ МОЗ України від 12.11.2021 р. № 2521 «Про утворення переговорної групи з питань договорів керованого доступу та початок проведення переговорів» були внесені зміни наказом МОЗ України від 30.08.2022 р. № 1565, яким перелік лікарських засобів, стосовно яких проводяться переговори з укладання договорів керованого доступу, було доповнено новими лікарськими засобами (обінутузумаб, ланреотид, летермовір, гемтузумаб озогаміцин, алектиніб) [8].

З набуттям чинності Закону України від 21.09.2021 р. № 1756 «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших законів України щодо закупівель лікарських засобів за договорами керованого доступу» дія Закону України «Про публічні закупівлі» не поширюватиметься на випадки, якщо предметом закупівлі є оригінальні (інноваційні) лікарські засоби, що підлягають закупівлі за договорами керованого доступу, які укладаються відповідно до закону центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, або за його дорученням особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, з власником реєстраційного посвідчення на оригінальний (інноваційний) лікарський засіб або уповноваженим ним представником.

Інформація про міжнародну непатентовану назву (за наявності),

торговельну назву, форму випуску та дозування лікарського засобу, щодо якого укладено договір керованого доступу, а також про заявника, уповноваженого представника заявника (за наявності), строк дії договору керованого доступу оприлюднюється в електронній системі закупівель протягом трьох робочих днів з дня укладення відповідного договору керованого доступу. Щорічний звіт за результатами моніторингу договору керованого доступу оприлюднюватиметься в електронній системі закупівель протягом трьох робочих днів з дня проведення моніторингу [9].

Важливим моментом цих законодавчих змін є те, що не дивлячись на ті випробування, які проходить наразі наше суспільство, воєнну агресію, продовження пандемії коронавірусу, триває кропітка робота законодавця в сфері забезпечення реалізації фундаментального права на медичну охорону в контексті доступу саме до лікарських засобів. Наразі залишаються питання вдосконалення правового механізму закупівель лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів через укладання договорів керованого доступу, які в цьому році можуть бути укладені вперше в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Covid-19 та календар щеплень під час війни, інфекційні спалахи й мавпяча віспа — інтерв'ю з головним санітарним лікарем. URL: <https://suspilne.media/244006-covid-19-ta-kalendar-seplen-pid-cas-vijni-infekcijni-spalahi-j-mavpaca-vispa-intervu-z-golovnim-sanitarnim-likarem/>.
2. Українські фармкомпанії за I кв. зуміли налагодити логістику та відкоригували номенклатуру з урахуванням воєнного часу. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/pharmacy/826287.html>
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
4. Managed Entry Agreements in the context of Medicines Adaptive Pathways to Patients Final Report. URL: <http://adaptsmart.eu/wp-content/uploads/2016/12/CRA-MEA-in-the-context-of-MAPPs-Final-Report-16-December-2016-STC.pdf>
5. Завдяки договорам керованого доступу ми зможемо придбати інноваційні ліки. URL: <https://www.apteka.ua/article/581753>
6. Постанова про договори керованого доступу при наданні медичних послуг. URL: <https://voxukraine.org/imore-153-dogovori-kerovanogo-dostupu-ta-ipoteka-pid-7/>
7. Про затвердження Реєстру граничних оптово-відпускних цін на деякі лікарські засоби, що закуповуються за бюджетні кошти: Наказ МОЗ України. URL: <https://www.apteka.ua/article/644036>
8. Про внесення зміни до наказу Міністерства охорони здоров'я України: Наказ МОЗ України від 12 листопада 2021 року № 2521. URL: <https://www.apteka.ua/article/644490>
9. Про внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" та інших законів України щодо закупівель лікарських засобів за договорами керованого доступу: Закон України від 21.09.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-20#Text>

ІВАНКО ОЛЕКСАНДР ЄВГЕНІЙОВИЧ

СТУДЕНТ ГР.БЕМ-820Б

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

КОБЄЛЄВ ВАЛЕРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ

ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Досвід промислово розвинених країн, таких як США, Італія, Японія, Великобританія, Німеччина, Франція, економіці яких належить значне, а за рядом показників і провідне місце у світі, ілюструє важливу роль малого та середнього інтелектуально-інноваційного бізнесу. Частка останнього в цих країнах складає до 90-95% всіх підприємств, 50-60% виробництва валового національного продукту, він виступає роботодавцем для понад 50% працездатного населення. Тут важливо зазначити, що за критеріями міжнародної практики критична маса комерційних структур, для характеристики господарства як ринкове, має становити не менше одного діючого підприємства на 30-50 жителів конкретної території. Визначення оптимальної кількості малих підприємств для повного функціонування національної ринкової системи в даний час є досить проблематичним.

Відповідно до офіційної статистики, в Україні налічується 250 тисяч малих інтелектуально-інноваційних підприємств, на яких працює майже 2 мільйони осіб. Проте лише три чверті малих підприємств реально виробляють продукцію. Водночас, навіть такі параметри розвитку малого підприємництва ще не відповідають можливостям та потребам української економіки, оскільки на 10 тисяч мешканців України припадало лише 48 малих підприємств. Щодо обсягів, показники досить скромні: малий та середній бізнес приносить у «скарбницю» українського ВВП лише 9% доходів. Уряд заявив про намір у найближчі кілька років збільшити цю частку до 20%, сприяти створенню 100 тисяч нових підприємств та 1 мільйон робочих місць, що відтворює в цілому позитивні тенденції в розвитку.

Україна – європейська країна і ставить перед собою глобальні цілі

довгострокового розвитку - забезпечення високого рівня добробуту населення, закріплення геополітичної ролі країни як одного з глобальних лідерів, що визначають світовий політичний порядок денний. Єдиним можливим способом досягнення цих цілей є перехід економіки на інтелектуально-інноваційну соціально орієнтовану модель розвитку. Кількісні показники такої економіки до 2025 року - зайняття суттєвої частки на ринках високотехнологічних та інтелектуальних послуг за 5-7 позиціями, підвищення у 2 рази частки високотехнологічного сектора у ВВП, суттєве збільшення частки інноваційної продукції випуску промисловості та частки інноваційно активних підприємств [1, 7, 13]. Все це означає необхідність формування економіки лідерства та інновацій, основні положення якої закріплені в стратегії інноваційного розвитку України на період на перспективний період. Відповідно до стратегії розвитку, головним чинним та основним суб'єктом інноваційного розвитку є бізнес, переважно малий. Факторами ефективного розвитку малого інноваційного підприємництва є розуміння його сутності, визначення ключових напрямів його розвитку та формування адекватної даному сектору системи державної підтримки. На жаль, в українській та зарубіжній економічній науці та статистиці не виділено категорію «малі інноваційні підприємства». Слід зазначити, що мале інтелектуально-інноваційне підприємництво охоплює і інші малі підприємства, які здійснюють розробку та впровадження інновацій у власне виробництво, які створюються ними в результаті виробничо-комерційної діяльності.

Таким чином, пропонуємо визначати малий інтелектуально-інноваційний бізнес як підприємницьку діяльність, яка заснована на потоці інновацій, на постійному технологічному вдосконаленні, якій притаманні такі ознаки, як гнучкість і мобільність у мінливих умовах економіки. Це виробництво інтелектуально-інноваційних технологій та високотехнологічної продукції з дуже високою додатковою вартістю.

Разом з тим, незважаючи на значний масштаб вжитих у останні роки заходів щодо підтримки інноваційної активності малих підприємств, існуюча система його фінансової підтримки працює недостатньо ефективно. Необхідно прискорити цей процес за рахунок підвищення інформованості інтелектуально-інноваційних компаній про всі можливості інтелектуально-інноваційної інфраструктури та зниження адміністративних бар'єрів для їх отримання. З метою подальшої інтенсифікації виконання стратегії інтелектуально-інноваційного розвитку за напрямом «Малий інтелектуально-інноваційний бізнес» слід запропонувати такі заходи як:

- поліпшення доступу до «довгих грошей» для малих та середніх інноваційних підприємств, субсидування процентної ставки за кредитами, що видаються на розвиток і модернізацію інтелектуально-інноваційного бізнесу;

- полегшення доступу інтелектуально-інноваційних підприємств до банківських інструментів за допомогою створення та запуску спеціалізованих

програм у великих банках та додаткових фінансових інструментів (включаючи державні гарантії в рамках тендерів та великих угод), які сприятимуть більш інтенсивному розвитку інтелектуально-інноваційної економічної системи, отриманню практичних результатів у реальному секторі економіки;

- розвиток податкових, правових та управлінських механізмів, що дозволяють використовувати весь спектр фінансових інструментів, доступних інвесторам і стартап підприємцям у всьому світі;

- ліквідація прогалин в «інтелектуально-інноваційному ліфті», вдосконалення координації діяльності інститутів розвитку, щоб уникнути дублювання функцій;

- підтримка створення галузевих венчурних фондів, орієнтованих на ключові напрями розвитку промисловості та економіки з метою диверсифікації венчурних інвестицій та уникнення тотального домінування ІТ-сектора, часом на шкоду іншим секторам.

Запропоновані заходи допоможуть підвищити ефективність координації державними інституціями розвитку інтелектуально-інноваційної діяльності малих підприємств з метою формування повного циклу підтримки підприємців у всіх аспектах розвитку інтелектуально-інноваційного бізнесу та на всіх етапах його розвитку.

Подальший динамічний розвиток бізнесу значно сприяє підвищенням темпам загальноекономічного зростання. Проте, його активність, на наш погляд, затримується фінансовими бар'єрами. Основним джерелом інвестицій поки що залишаються власні фінансові ресурси суб'єктів малого бізнесу та сімейні позички. Банківські кредити використовуються обмежено через великі відсоткові ставки та відсутність гарантій для банків (у вигляді заставної чи високоліквідних активів).

Дефіцит фінансування ще більш помітний у компаніях, які займаються НДДКР у країнах із перехідною економікою. В Україні близько 80% опитаних підприємств заявили, що нестача власних коштів обмежила їх інноваційну діяльність, тоді як 54% назвали недостатньою державну фінансову підтримку. У Європі підприємства, що займаються НДДКР у країнах з перехідною економікою, отримують близько 15% доходів від НДДКР за рахунок прямих та непрямих заходів підтримки. У країнах, де фірми інвестують найбільше НДДКР, державна частка у фінансуванні НДДКР компанії знижується близько 5%. Загалом для надолуження потрібна підтримка НДДКР та інноваційної діяльності, що дозволить зробити процес самозабезпечуваним, як у розвинених країнах. Проте, навіть у цих країнах є суттєві заходи підтримки для підприємств, які здійснюють ризиковані інвестиції у нову продукцію та послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.

2. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T.O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
3. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
4. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
5. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
6. Кобєлева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
7. Pererva, P., Kuchynskiy, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
8. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
9. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
10. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
11. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
12. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
13. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
14. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
15. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

16. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ (екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
17. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
18. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
19. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.

ІВКІН МИКОЛА ЮРІЙОВИЧ
СТУДЕНТ 2 КУРСУ ОС «МАГІСТР»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗАЯРНИЙ ОЛЕГ АНАТОЛІЙОВИЧ
ДОКТОР ЮРИДИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР, ПРОФЕСОР КАФЕДРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА (НАУКОВИЙ КЕРІВНИК)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**НОВЕЛИ ПРОЄКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МЕДІА»
В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ВІДНОСИН СТОСОВНО
ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІА**

30 серпня 2022 року Верховною Радою України було прийнято в першому читанні проєкт Закону України «Про медіа», прийняття якого є давно очікуваною подією як з точки зору євроінтеграційних зобов'язань України як сторони Угоди про асоціацію з ЄС, а з недавніх пір – і країни-кандидата на членство в ЄС, так і з точки зору упорядкування законодавчого регулювання медіаринку загалом. Крім того, певні зміни зазначений проєкт Закону пропонує і до правового регулювання відносин, що виникають стосовно об'єктів авторського права у діяльності медіа – що зумовлює актуальність дослідження окремих його норм і з точки зору права інтелектуальної власності.

Передусім слід зазначити, що станом на сьогодні законодавство, що регулює діяльність медіа, в тому числі і їх участь у відносинах щодо об'єктів інтелектуальної власності, є достатньо розгалуженим та багаторівневим – окрім норм Конституції України, а саме її статей 41 та 54 [1], низки міжнародних договорів, Цивільного кодексу України тощо, до нього належать і багаточисленні закони стосовно різних галузей діяльності ЗМІ, серед яких – Закони України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про інформаційні агентства», «Про рекламу», «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про науково-технічну інформацію» та інші [3, с. 45].

Проте зазначені закони переважно містять незначний масив норм, що стосуються питань інтелектуальної власності загалом і, зокрема, авторського права, обмежуючись здебільшого відсильними або бланкетними нормами. Так, для прикладу, статтю 4 Закону України «Про рекламу» передбачається, що використання у рекламі об'єктів авторського права і (або) суміжних прав

здійснюється відповідно до вимог законодавства України про авторське право і суміжні права [4]. Іншим подібним прикладом є стаття 47 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», відповідно до якої «використання програм чи передач інших телерадіоорганізацій здійснюється відповідно до Закону України «Про авторське право та суміжні права» [5]. Нарешті, відповідно до статті 41 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» порушенням законодавства України про друковані засоби масової інформації є порушення законодавства з питань інтелектуальної власності» [6].

Таким чином, загалом слід погодитись із І.В. Зайцевою-Калаур стосовно того, що у разі виникнення темпоральних та ієрархічних колізій між нормами різних законів, що регламентують діяльність ЗМІ, та нормами Закону України «Про авторське право і суміжні права» в питаннях, що так чи інакше стосуються відносин інтелектуальної власності за участі ЗМІ, пріоритет належатиме другому Закону, виходячи з принципу *specialia genegalibus derogant* (спеціальний закон має перевагу перед загальним) [3, с. 43]. Проте така фрагментарність законодавства, яке регулює діяльність медіа, відносно питань інтелектуальної власності, не завжди може бути вирішена відсилкою до спеціального Закону. Зокрема, суттєвим недоліком чинного законодавства про медіа (окрім того, що воно, власне, не містить визначення поняття «медіа» як такого) є неможливість поширення його у повній мірі на електронні медіа, і в тому числі – на так звані «нові» медіа (зокрема, соціальні мережі) – а отже, в тому числі і складність запобігання порушенням законодавства про захист авторського права з боку таких суб'єктів медіаринку, оскільки, на відміну від друкованих ЗМІ, телебачення та радіомовлення, «нові» медіа залишаються поза зоною впливу відповідних державних регуляторів, що позбавляє суб'єкта потенційно порушуваних ними авторських прав можливості захисту своїх прав не лише в судовому порядку, а й, приміром, шляхом звернення до Національної ради з питань телебачення та радіомовлення.

В той самий час, прийнятий нещодавно у першому читанні проєкт Закону України «Про медіа» (реєстр. № 2693-д від 02.07.2020) не лише стає довгоочікуваним єдиним законом, який регулює правовий статус усіх засобів масової інформації, і не лише вводить у законодавство термін «медіа», а й вперше надає нормативне визначення «онлайн-медіа», визначаючи його як «медіа, що регулярно поширює інформацію у текстовій, аудіо, візуальній чи іншій формі у електронному (цифровому) вигляді за допомогою мережі Інтернет на власному веб-сайті або власній сторінці на платформі спільного доступу до інформації» [7].

При цьому важливо враховувати, що в той самий час статтею 2 законопроєкту прямо вказується, що ним не регулюється поширення масової інформації фізичними особами, які не діють як медіа (не є суб'єктами у сфері медіа) [7] – тобто, активність фізичних осіб у тих-таки соціальних мережах, незалежно від обсягу їх аудиторії, якщо вони не відповідають критеріям медіа, в тому числі й активність, яка порушує авторські права третіх осіб, не

підпадатиме під регулювання зазначеного Закону. Тим не менш, в будь-якому разі сама поява у вітчизняному правовому полі поняття «онлайн-медіа» і поширення на них відповідальності за свій контент, яка до цього була властива лише друкованим ЗМІ та телерадіокомпаніям, вже є значним кроком уперед – у тому числі й в контексті захисту авторських прав в медіапросторі.

Проте більш цінними в контексті нашого дослідження є положення проекту Закону України «Про медіа», які напряду стосуються питань використання об'єктів авторського права та суміжних прав та захисту прав та інтересів суб'єктів таких прав. Так, зокрема, в цьому контексті, як одну з новел законопроекту, які мають позитивно спрацювати на захист прав інтелектуальної власності, слід відмітити положення частини п'ятої статті 22 проекту Закону, відповідно до якої провайдер аудіовізуальних сервісів зобов'язаний укласти договори щодо використання об'єктів авторського права і суміжних прав (ліцензійний договір) з правовласниками телеканалів або радіоканалів до надання їх користувачеві [7].

Крім того, слід звернути увагу також на імперативну вимогу до провайдерів платформ спільного доступу до відео передбачати в умовах користування сервісом платформи спільного доступу до відео заборону на поширення користувацької інформації, яка порушує вимоги законодавства про авторське право та суміжні права, яка міститься в статті 23 проекту Закону. Як зазначає з цього приводу В. Мієнко, основною метою існування такої норми є заборона поширення реклами на численних піратських онлайн-кінотеатрах, які є одними з головних порушників прав інтелектуальної власності в Інтернеті – і така норма може бути корисною, оскільки обмеження розміщення реклами на піратських ресурсах буде призводити до зменшення їх фінансування, а відтак на певному етапі може бути втрачений сенс існування такого ресурсу і, таким чином, зменшено вплив та розповсюдження піратського контенту [8].

В той самий час, з менш позитивного боку, на нашу думку, слід відмітити норму п. 29.14 Прикінцевих положень законопроекту, якою пропонується, зокрема, виключити з Закону України «Про авторське право і суміжні права» частину третю статті 13 [7] - відповідно до якої, за чинної редакції, авторське право на інтерв'ю є співавторством – співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла; а опублікування запису інтерв'ю допускається лише за згодою особи, яка дала інтерв'ю [2]. Логіка виключення зазначеного положення, вочевидь, полягала в розширенні можливостей засобів масової інформації вільно поширювати інформацію, отриману від представників суб'єктів владних повноважень та іншу інформацію, що має суспільне значення – проте при цьому, як видається, особа, яка дає інтерв'ю, невинувато позбавляється свого права як співавтора такого інтерв'ю, а отже, як немайнових, так і майнових прав інтелектуальної власності.

Висновок. Так чи інакше, слід, безумовно, визнати, що потенційне прийняття Закону України «Про медіа» у другому читанні та в цілому стане важливим кроком для комплексного, повного та більш відповідного кращим

європейським практикам регулювання медіаринку, в тому числі і з точки зору захисту авторського права та суміжних прав у діяльності медіа, в тому числі і з огляду на окремі його норми, які запроваджують додаткові порівняно з чинним на сьогодні законодавством гарантії дотримання таких прав з боку, наприклад, інтернет-провайдерів чи провайдерів платформ спільного доступу до відео – хоча, в той самий час, проєкт Закону ще потребує подальшого доопрацювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст.64.
3. Зайцева-Калаур І.В. Організації засобів масової інформації як суб'єкти авторського права: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Зайцева-Калаур Інна Вячеславівна ; Хмельницький університет управління і права. - К., 2013. - 199 с.
4. Закон України «Про рекламу» від 03.07.1996 № 270/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 39, ст. 181
5. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21.12.1993 № 3759-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 10, ст. 43.
6. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16.11.1992 № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 1, ст. 1.
7. Проєкт Закону України «Про медіа» (реєстр. № 2693-д від 02.07.2020). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69353
8. Захист прав інтелектуальної власності і боротьба з піратством – що пропонує законопроєкт про медіа. URL: <https://www.nrada.gov.ua/zahyst-prav-intelektualnoyi-vlasnosti-borotba-z-piratstvom-shho-proponuye-zakonoprojekt-pro-media/>

ІЛЬЧЕНКО ІВАН ПЕТРОВИЧ
СТУДЕНТ 2 КУРСУ ОС «МАГІСТР»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**ПРАВОВА СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ
СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НІМЕЧЧИНІ**

Актуальність теми дослідження зумовлена тим фактом, що аналіз зарубіжного досвіду, виокремлення його позитивних аспектів та недоліків та простеження особливостей регулювання прав інтелектуальної власності в певній іноземній державі, є необхідною умовою для побудови адекватної стратегії економічного розвитку України. Визначення ключових чинників вдосконалення вітчизняного законодавства можливо завдяки вивченню досвіду становлення та поширення інтелектуальної праці у тих країнах, що сьогодні демонструють високі темпи розвитку.

З огляду вищесказаного, хотілося б зупинитися на досвіді правового регулювання об'єктів інтелектуальної власності в Німеччині, яка має досить цікаву систему правової охорони у даній сфері.

Розпочну з того, що права інтелектуальної власності гарантуються в Німеччині за такими нормативно-правовими актами:

- Закон про авторське право (захист авторських прав та суміжних прав, тобто захист творів, які є результатом інтелектуальної діяльності);
- Закон про авторське право на твори мистецтва (захист права щодо власного іміджу);
- Патентний акт (реєстрація та захист патентних прав, тобто захист нових технічних винаходів, які можуть бути комерційно використані, і які засновані на винахідницькому кроці);
- Закон про корисну модель (реєстрація та захист корисних моделей), тобто захист нових технічних винаходів, які можуть бути комерційно експлуатовані і які засновані на винахідницькому кроці; ступінь винахідливості, що вимагається, однак, нижче, ніж при патенті);
- Закон про проектування (реєстрація та захист конструкцій (тобто, дво- або тривимірний прояв продукту або його частин, що є новим та індивідуальним);
- Закон про напівпровідники (захист тривимірних конструкцій на напівпровідниках);
- Закон про захист сортів рослин (захист сортів рослин);
- Закон про торгову марку (захист торгових марок, торгових назв, робочих назв, географічних назв походження); та

- Закон про недобросовісну конкуренцію (частково регулює захист торгової таємниці) [1, с.33].

Певні права інтелектуальної власності можуть бути набуті також за європейським законодавством (наприклад, торгові марки Співтовариства, проекти громад, сорти рослин Співтовариства, патенти спільноти).

Німеччина приєдналася до Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) у 1970 році і ратифікувала всі відповідні міжнародні угоди, такі як Договір ВОІВ про патентну співпрацю, Договір ВОІВ про товарні знаки, Договір ВОІВ про авторське право та Договір ВОІВ про патенти. Крім того, Німеччина уклала велику кількість двосторонніх і багатосторонніх договорів і угод щодо міжнародного співробітництва в галузі патентів, таких як Європейська патентна конвенція та Паризька конвенція з охорони промислової власності.

Німеччина підписала Договір ВОІВ про виконання та фонограми, Договір ВОІВ про авторське право та Європейську директиву 2001/29/ЕС, які передбачають правовий захист від обходу технічних заходів власниками авторських прав з метою захисту своїх прав. Вимоги, включені до згаданих договорів, були реалізовані в розділі 95а німецького Закону про авторське право. Однак охороняються лише ті технічні заходи, які створені для захисту твору, на який поширюється авторське право.

Права інтелектуальної власності за німецьким правом, як правило, є трансферними. Однак, авторські права не можуть бути повністю передані третім особам.

За німецьким авторським правом можуть передаватися тільки так звані права користування (тобто ті права, що дозволяють комерційну експлуатацію твору, захищеному авторським правом), тоді як немайнові права не можуть бути передані [2, с.24].

Якщо провести паралель законодавства Німеччини в сфері права інтелектуальної власності та нашим законодавством у цій сфері, то варто зазначити, що в Німеччині, так як і в нас, немає єдиного кодифікованого законодавчого акту, який регулює сферу інтелектуальної власності.

Як бачимо нормативна база регулювання даної сфери представлена окремими законами, що регулюють певні об'єкти інтелектуальної власності, що так само характерно для нашого законодавства. Так само як і Україна, Німеччина є учасницею багатьох міжнародних договорів, що регулюють сферу інтелектуальної власності.

Близьким до нашого законодавства є Патентний закон Німеччини. Як в Україні так і в Німеччині за результатами експертизи видають патент на секретний винахід, відомості про нього заносять до відповідного Реєстру.

Щодо використання прав, що випливають з патенту на секретний винахід, то в Німеччині дія патенту призупиняється поки його не буде розсекречено. В Україні використання секретного винаходу дозволяється, але обмежується ст.6 Закону України "Про державну таємницю".

У Німеччині права інтелектуальної власності в основному адмініструються і надаються Німецьким органом торгівлі і патентів (DPMA). Він видає документи на товарні знаки, патенти, конструкції, корисні моделі, а також географічні позначення.

Права інтелектуальної власності, які надаються згідно з європейським законодавством, адмініструються або Управлінням з гармонізації внутрішнього ринку, або Управлінням з питань різноманіття рослин Співтовариства, де згадані установи також виконують певні процедурні моменти щодо забезпечення прав інтелектуальної власності, таких процесів або розглядають заяви про визнання цих прав недійсними [1, с. 43].

Апеляції проти рішень у таких випадках Німецького органу торгівлі і патентів вирішуються Федеральним патентним судом

Далі апеляції, якщо це є прийнятним, направляються до Федерального Верховного суду (BGH).

Більшість виконавчих процедур щодо прав інтелектуальної власності, які адмініструються владою, а також тих прав інтелектуальної власності, що підлягають інституційному управлінню, лежать в руках цивільних судів.

Для забезпечення прав інтелектуальної власності в контексті підробки значну роль відіграють також німецькі митні органи.

Кожен може подати запит на скасування винаходів, корисних моделей, торгових марок у письмовій формі до Відомства із патентів та торгових марок Німеччини.

Рішення про скасування корисної моделі приймається відділом корисних моделей Відомства. Апеляція на рішення надсилається до Федерального патентного суду Німеччини. Під час провадження щодо скасування корисної моделі слухання проводяться публічно.

Німецькі цивільні суди розглядають справу з порушенням всіх прав інтелектуальної власності.

У деяких випадках (наприклад, торгові марки, патенти і конструкції) вони також відкривали провадження за позовною заявою про їх недійсність.

Різниця між адміністративною процедурою та судовою загалом існує лише в контексті провадження щодо визнання недійсності або скасування торгових марок або промислових зразків Співтовариства або німецьких торгових знаків або корисних моделей [2, с. 28].

У таких випадках, як правило, одне з розглядів, відкладаються, поки інше не прийме остаточне рішення.

В Німеччині декілька судів сформували спеціальні внутрішні підрозділи, які розглядають виключно справи щодо певних прав інтелектуальної власності, таких як торгові марки та патенти. Те ж саме було зроблено і в контексті прав інтелектуальної власності на основі європейського законодавства.

Заслуговує на увагу діяльність Федерального патентного суду (далі – ФПС) – єдиного в судовій системі Німеччини, який має в своєму складі професійних суддів, які є технічними експертами і мають освіту в галузі

природничих або технічних наук. Діяльність ФПС здійснюється в сенатах, тобто структурах, які ухвалюють рішення і мають різну спеціалізацію. Вони працюють колегіально, тобто рішення ухвалюють не одноосібно суддею, а декількома суддями [1, с. 56].

07.08.2021 р. Німеччина офіційно ратифікувала Угоду про єдиний патентний суд ЄС (EU Unified Patent Court) (далі – Угода UPC). Цей процес відбувся після битв останніх років з приводу конституційності ратифікованого закону.

Цей крок завершує національний процес ратифікації Німеччини, але перспективи набуття чинності Єдиним патентним судом ЄС найближчим часом залишаються невизначеними, особливо після того як Великобританія у 2020 р. перестала бути членом ЄС.

Отже, на основі вищевикладеного матеріалу можна дійти висновку, що зарубіжний досвід Німеччини у сфері регулювання права інтелектуальної власності свідчить про часткову схожість її законодавства з нашим вітчизняним, що підтверджується відсутністю єдиного кодифікованого законодавчого акту, який регулює сферу інтелектуальної власності, а нормативна база представлена окремими законами, які регулюють конкретні об'єкти права інтелектуальної власності, що аналогічно існує і в нас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2-х кн. Кн. 2. Виступи, статті європейських спеціалістів. ред.: А. С. Довгерт. К.: Вид. Дім "Ін Юре", 2001. 459 с.
2. Андрощук Г. Федеральний патентний суд Німеччини як орган патентної юрисдикції. Інтелектуальна власність. 2008. № 4. С. 38.

КЛИМЕНКО ПОЛІНА ВОЛОДИМИРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС «МАГІСТР»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
ЩОДО АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

Профільний Закон у сфері авторського та суміжних прав – «Про авторське право та суміжні права» був прийнятий ще в 2001 році. Відтоді він, звісно, зазнавав змін, але не дуже суттєвих. Очевидно, що з 2001 року світ не стояв на місці і розширювались сфери існування авторського права, розширилось коло об'єктів, які стали регулюватись авторським правом, посилилась відповідальність за порушення у сфері авторського права. Європейське законодавство в сфері авторського права в цей період теж змінювалось. Зміни зафіксовані зокрема в Директиві 2019/790 Європейського Парламенту та Ради від 07 квітня 2019 р. про авторське право і суміжні права в цифровому єдиному ринку, Директиві 2011/77/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 27.09.2011 р. про строк охорони авторського права і деяких суміжних прав, Директиві 2009/24/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23.04.09 р. про правову охорону комп'ютерних програм, Директиві 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних та інших.

В контексті України, варто сказати про сучасний стан законодавства у сфері авторського права та суміжних прав. Загальні питання інтелектуального права, зокрема авторського та суміжних прав регулює Цивільний кодекс України (далі – ЦКУ). І нерідко виникає питання щодо колізії між нормами Цивільного кодексу та нормами спеціального закону («Про авторське право та суміжні права»). Зокрема, в статті 440 ЦКУ сказано, що майновими правами інтелектуальної власності на твір є: 1) право на використання твору; 2) виключне право дозволяти використання твору; 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом [1]. Натомість в Законі України «Про авторське та суміжні права» (далі – Закон) в статті 15 сказано, що до майнових прав автора належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами [3]. На перший погляд, суть майнових прав не відрізняється в Законі та ЦКУ, але разом з тим, якщо дивитись на норми Закону, то виходить, що інших майнових прав автор не має – лише право використання та право на дозвіл або заборону використання іншими особами. Окрім того, право використання в Законі визначено як виключне, а в ЦКУ воно визначене просто як майнове право.

Також певні розбіжності існують і щодо службових творів, створених за трудовим договором. В ЦКУ закріплено, що майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором [1]. В Законі ж закріплено, що виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем [3]. І таких колізій між Законом та ЦКУ можна знайти ще декілька.

Ще одним цікавим моментом, який ніяк не пояснюється законодавцем є те що такі поняття як камкординг* та кардшейрінг* вживається і в складі піратства і як окреме порушення авторського та суміжних прав (п. 3, ч. 1 ст.50 Закону «Про авторське та суміжні права»). Благо в кримінальному кодексі просто перелічені порушення в сфері авторського та суміжних прав і камкординг та кардшейрінг не включається до піратства [2]. Але ось така непевна позиція даних видів порушень в спеціальному законодавстві може призвести до неправильного застосування матеріального права судами.

Можна ще багато говорити про сильні та слабкі сторони чинного законодавства України у сфері авторського та суміжних прав, але варто сказати про головне – сучасне законодавство ще не повністю відповідає Європейським стандартам, яким вона має відповідати, щоб Україна мала змогу стати частиною Європейського Союзу.

Переходячи до питання оновлення авторського законодавства України, то варто зазначити, що в 2021 році було зареєстровано ряд законопроектів щодо авторського права. А 1 липня 2022 Верховна Рада України прийняла за основу Проект Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 5552-1 від 09.06.2021 (далі за текстом - «Законопроект»). Ним вносяться суттєві оновлення у сферу авторсько-правових відносин.

*Камкординг – це відеозапис аудіовізуального твору під час його публічної демонстрації в кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, де відбувається така публічна демонстрація, для будь-яких цілей без дозволу суб'єкта авторського права або суміжних прав;

*Кардшейрінг – це забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми (передачі) організації мовлення, доступ до якої обмежений суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав застосуванням технічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо), в обхід таких технічних засобів захисту, в результаті чого зазначена програма (передача) може бути сприйнята або в інший спосіб доступна без застосування технічних засобів захисту.

Законопроект 5552-1 пропонує наступні зміни:

- чітко визначено зміст оригінальності твору як критерію охороноздатності творів;

- надано визначення «музичного кліпу» та віднесено його до аудіовізуальних творів, чим також деталізується перелік об'єктів, що охороняються Законом;

- визначено, що до частини твору, яка може використовуватися самостійно, а отже й охороняється Законом, відносяться, з-поміж іншого, оригінальний персонаж твору та оригінальне ім'я персонажу твору;

- визначено момент, з якого твір вважається створеним, а саме: «Твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо)»;

- розширено перелік немайнових авторських прав, зокрема право на оприлюднення твору;

- зникла норма про те, що ніхто не має права опублікувати твір без згоди автора, проте залишено норму, яка дозволяє оприлюднення твору його правонаступниками, якщо це не суперечить волі автора;

- встановлено норми, які регулюватимуть відносини з користувачами, збирання винагороди і відрахувань із користувачів [4].

Очевидно, що багато змін, які пропонуються є позитивними та прогресивними у регулюванні авторських та суміжних прав, проте, законопроект разом з тим має певні недоліки.

Перше, це те, що в Законопроекті не передбачено визначення терміну «виключне право», хоча він часто використовується за текстом. Водночас поточна редакція Закону наводить його визначення. Така прогалина зумовлює неможливість встановлення змісту «виключності» права, яка по суті означає право, яке належить лише певній особі.

По-друге, Законопроектом передбачений вичерпний перелік способів використання твору. Водночас, поточною редакцією Закону прямо визначено, що цей перелік не є вичерпним, що повністю обґрунтовано, тому, що на практиці неможливо передбачити усі способи, якими може використовуватися твір.

Також, Законопроект, не усуває недолік, який існує й в чинній редакції Закону. Так, у визначеннях таких способів використання творів, як: приватне копіювання, публічне виконання, публічне демонстрування та публічне сповіщення, фігурує словосполучення «близькі знайомі сім'ї». В контексті Законопроекту, це означатиме, що зазначені види використання творів у колі лише «близьких знайомих сім'ї» не буде порушенням авторських прав. Вважаємо, що під визначення «близьких знайомих сім'ї» може підпадати необмежена кількість осіб, що потенційно може призвести до зловживань та правопорушень.

Окрім того, варто зазначити, що Законопроект не усуває ряд колізій із ЦКУ. Зокрема, це стосується розподілу майнових прав на твори, створені за

замовленням, або у зв'язку з виконанням трудового договору, про що ми зазначали вище.

Підсумовуючи все вищезазначене, варто сказати, що законодавство у сфері авторського та суміжних прав потребує перегляду та оновлення, усунення колізій із ЦКУ та імплементації міжнародних норм. Україна, яка зараз активно та впевнено рухається в напрямку Європейського Союзу, має здійснити це оновлення. Розробка та прийняття змін у сфері авторського та суміжних прав, що враховують сучасні тенденції розвитку цієї сфери, мають допомогти Україні зробити ще один крок на цьому напрямку. Прийнятий за основу Верховною Радою Законопроект 5552-1 вносить ряд позитивних змін до українського законодавства. Залишається тільки чекати що вийде із цього оновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.09.2022).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 01.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.09.2022).
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 01.09.2022).
4. Проект Закону про авторське право і суміжні права № 5552-1 від 09.06.2021. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/761769> (дата звернення: 01.09.2022).

КЛЬОВАН АРІНА ДМИТРІВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-820Б
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ДЬЯКОВА НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА
СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПАТЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В даний час пріоритетним інструментом отримання та утримання промисловими підприємствами конкурентних переваг на вітчизняному та світовому ринку є їхня активна інтелектуально-інноваційна діяльність. При цьому необхідність активізації інноваційних процесів найбільш актуальна для експортно-орієнтованих підприємств, конкурентні позиції яких багато в чому мають чітко виражений міжнародний характер. Нарощування масштабів та темпів інноваційної діяльності цих підприємств вимагають вироблення раціональних підходів до патентної охорони інтелектуальних розробок, у тому числі і за кордоном.

Як відомо, інтелектуальна власність поділяється на об'єкти авторського та суміжних прав, промислової власності, а також нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності. У сфері реального сектору економіки найбільше використовуються об'єкти промислової власності. Актуальність проведеного нами дослідження зумовлена інтересами ефективного використання інтелектуального потенціалу України та гармонізацією з вимогами ЄС нормативно-правової бази, у тому числі у промисловій сфері. У зв'язку з прагненням України співпрацювати у розглянутій сфері з іншими країнами в рамках Світової організації торгівлі, питання правового регулювання охорони промислових виробів, набувають виключно важливого характеру та потребують відповідей, які можна отримати лише в результаті вивчення світового досвіду, правової та судової практики зарубіжних країн.

Щодо об'єктів інтелектуальної власності в нашій країні та у інших країнах представлені два основні підходи, що враховують вичерпний та невичерпний переліки об'єктів охорони. Так, у деяких країнах Європи представлений

вичерпний перелік об'єктів охорони інтелектуальної власності, а саме: твори науки, літератури та мистецтва; програми для електронних обчислювальних машин; бази даних; виконання; фонограми; повідомлення в ефір радіо- або телепередач; винаходи; корисні моделі; промислові зразки; селекційні досягнення; топології інтегральних мікросхем; секрети виробництва; фірмові назви; товарні знаки та знаки обслуговування; найменування місць походження товарів; комерційні позначення. У той час як закони країн ЄС, так само як і Конвенція ВОІВ та Цивільний кодекс України, містять невичерпний перелік об'єктів охорони. Зазначений підхід, на нашу думку, є більш доцільним, оскільки з розвитком людської цивілізації з'являтимуться дедалі нові об'єкти права інтелектуальної власності, насамперед у галузі біотехнологій, комп'ютерних технологій та інших.

Патентне відомство в кожній країні надає власникам охоронних документів (патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки; свідоцтва про знаки для товарів та послуг) монопольне право на певні об'єкти інтелектуальної власності. Разом з тим, слід зазначити, що не всі ідеї винахідників є патентоспроможними. Патентоспроможність означає захищеність об'єкта юридичними засобами. В Україні, країнах ЄС виділяють такі суттєві вимоги до патентоспроможності винаходу: абсолютна світова новизна, винахідницький рівень, промислова застосовність. Причому винахід є новим, якщо він не відомий у світі і має технічний рівень, що перевершує всі відомі на даний момент розробки у певній сфері. Тому простота винаходу не може служити підставою для відхилення заявки на видачу патенту (не відповідність винахідницькому рівню), якщо сутність його розкривається з матеріалів заявки.

Відповідність критерію «промислова застосовність» винаходу у промисловій сфері має виняткове значення, оскільки промислові засоби повинні проводитися у належних виробничих умовах та відповідати вимогам ефективності, якості та безпеки. Щоб уникнути необмеженої патентної монополії, що негативно діє на потенційних розробників і виробників, що викликає небажані наслідки для вітчизняної економіки, патентні претензії повинні обґрунтовуватися належними достовірними даними, що підтверджують відтворюваність винаходу або корисної моделі в певній галузі.

Однією з важливих особливостей американського патентного законодавства є також положення про те, що заявником, зазначеним у заявці на патент, може бути лише винахідник. Це право нікому не передається. Патентовласником може стати будь-яка юридична або фізична особа, яка отримала від винахідника право на отримання патенту, але заявником – лише винахідник. До того, як заявку буде надіслано на патентну експертизу, винахідник має підписати декларацію. У ній стверджується, що нововведення, що заявляється, створено саме цим винахідником у тому вигляді, як воно заявлено у формулі винаходу.

Проведений аналіз також показав, що у Сполучених Штатах існує підхід,

який відрізняється від інших країн, до надання патентних прав. Так, у США потрібно, щоб через 3,5, 7,5 та 11,5 роки після початкової видачі патенту сплачувались мита за його підтримку, тоді як в інших країнах необхідна щорічна сплата таких мит.

Для корисних моделей встановлені менш суворі умови патентоспроможності, скорочені терміни та спрощені процедури розгляду заявки. Платою за ці переваги є скорочений термін дії патенту – 10 років. У США та Великій Британії охорона корисних моделей взагалі не передбачена. У деяких країнах до корисних моделей пред'являються менш суворі вимоги, отже, не потрібна відповідність критерію «неочевидність» (винахідницький рівень, винахідницький крок). В Угорщині, Німеччині та Іспанії до корисних моделей застосовується умова відносної, а не абсолютної світової новизни. У рідкісних випадках, крім пристрою, як корисна модель може охоронятися спосіб (Україна, Австрія, Естонія, Франція, Ірландія, Португалія) та речовина (Німеччина, Україна, Філіппіни). У більшості держав співіснування національного патенту на винахід та патенту на корисну модель не допускається (винятком є Німеччина та Україна).

Наявні на сьогодні дані щодо правової охорони винаходів в Україні іноземними заявниками, у тому числі в промисловій галузі, дозволяють зробити висновок, що охорона об'єктів інтелектуальної власності достатньо врегульована в законодавстві України, що має велике значення для вітчизняної економіки та можливості виходу іноземних фірм на український ринок із новими інтелектуально-інноваційними розробками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Литвинова Е.В., Посылкина О.В. Сравнительный анализ патентного законодательства Украины, Российской Федерации, Европы и США в сфере фармации // Научные ведомости. Сер. Медицина. Фармация. 2014. - № 4(175), вып.25.- С. 150-157.
2. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
3. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
4. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
5. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
6. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.

7. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
8. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
9. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
12. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // *Business Studies*. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
13. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchynskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
14. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
15. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
16. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
17. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
18. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
19. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
20. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

КОБЄЛЄВА АННА ВАЛЕРІЇВНА
АСПІРАНТКА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПАТЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА **УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Сучасна економіка нашої країни висуває до функціонуючих у її рамках суб'єктів господарювання певні вимоги. Одним з найбільш значущих і у той же час важко виконуваних вимог є гнучкість економічних суб'єктів, уміння їх адаптуватися до зовнішнього середовища, що безперервно змінюється. Виконання цієї вимоги забезпечує безкризове існування суб'єктам економіки і досягається постійними перетвореннями різних інтелектуальних сфер його діяльності, тобто комерціалізацією результатів інноваційної діяльності. Інтелектуально-інноваційні технології в цей час становлять основу сталого і в той же час ефективного ведення виробничо-комерційної діяльності на промислових підприємствах нашої країни.

Механізм державної підтримки об'єктів права інтелектуальної власності, який сьогодні практично відсутній в Україні, не сприяє експорту продукції національних товаровиробників, незважаючи на їх високу конкурентоспроможність. Виходячи з цього, для забезпечення ефективної дії інтелектуально-інноваційної складової забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки слід особливу увагу приділити питанням формування та розвитку вітчизняного ринку об'єктів інтелектуальної власності.

Ринок інтелектуальної власності – це сукупність попиту та пропозиції (продавців та покупців) на результати інноваційно-інтелектуальної діяльності, які охороняються винятковим правом, містять нові знання, уречевлені в об'єктах інтелектуальної власності (ОІВ). На рис. 1 (стор. 146) наведено схему ринкової комерціалізації інтелектуально-інноваційних технологій та взаємодії основних суб'єктів, які приймають безпосередню участь в цьому процесі.

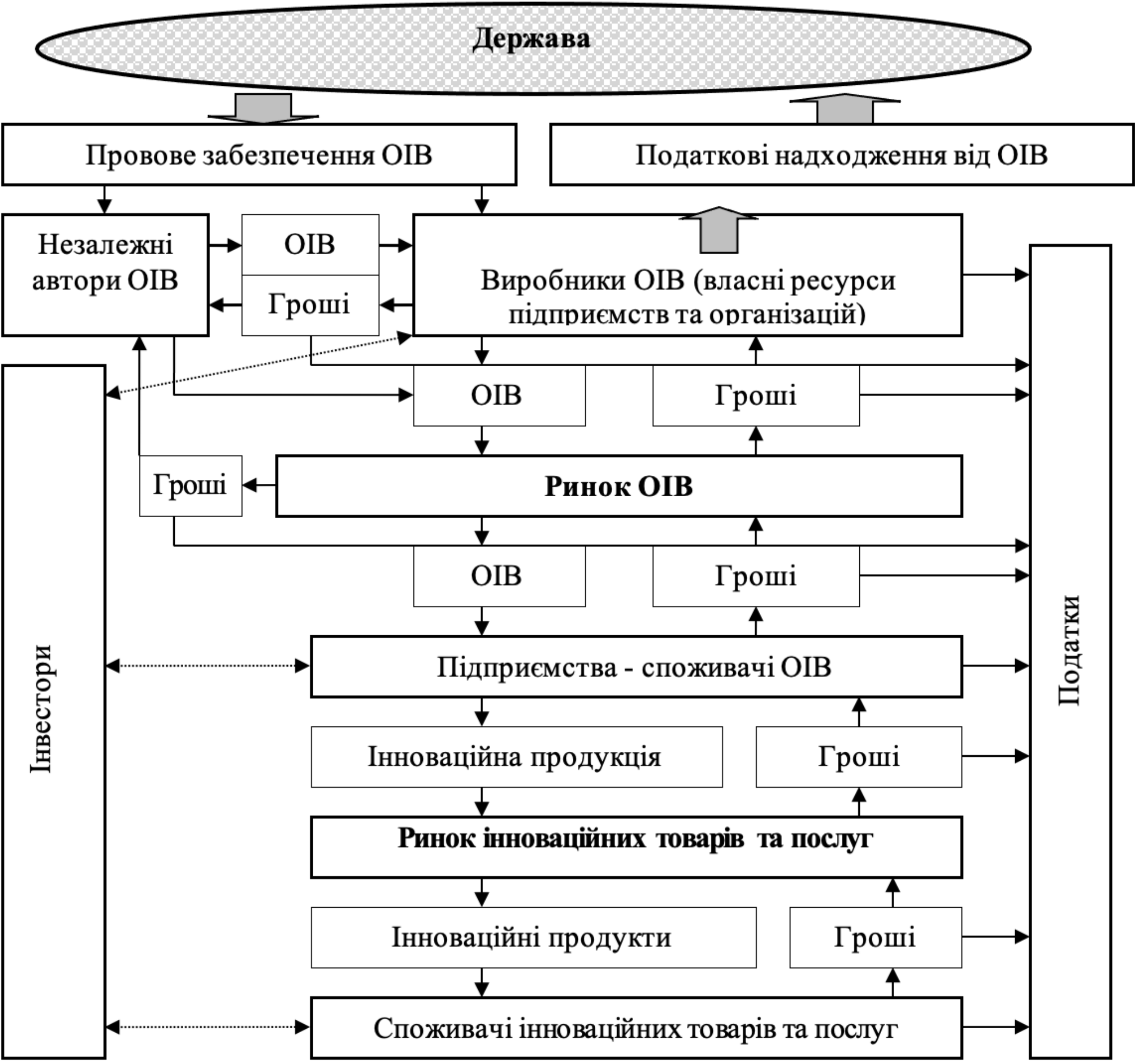
Аналіз схеми ринкової комерціалізації інтелектуально-інноваційних технологій дозволяє виявити та обґрунтувати основних ринкових суб'єктів цього процесу. Їх базовий перелік сформовано в роботі [7, с. 415], та використано для відповідного аналізу в роботі [4, с.73], який потребує свого розвитку та більш детального обґрунтування.

По-перше, в якості одного з основних суб'єктів ринкової комерціалізації інтелектуально-інноваційних технологій виступає держава, яка забезпечує правову охорону та правовий захист виключних прав інтелектуально-інноваційних технологій та регулює загальні правові та господарські відносини між ринковими суб'єктами. В свою чергу, інші суб'єкти мають в основному

матеріальні (грошові) відносини з державою, так як на кожному етапі процесу комерціалізації необхідно здійснювати законодавчі платежі та відрахування в національний, регіональний та місцевий бюджети. Уникнути матеріальних (грошових) відносин з державою неможливо, так як вони чітко зафіксовані в податковому законодавстві.

Рисунок 1.

Схема ринкової комерціалізації інноваційно-інтелектуальних технологій

Джерело: розроблено автором з використанням пропозицій [4]

По-друге, це підприємства та організації, виробничо-комерційна діяльність яких має чітке інтелектуально-інноваційне спрямування, в результаті якої і з'являються інтелектуальні технології. В багатьох випадках отримані цими підприємствами результати не становлять потребу для їх подальшої діяльності і для забезпечення рентабельності своєї роботи вони вступають в ринкові відносини з тими виробниками, які потребують ці результати діяльності. Для цього ці підприємства пропонують свої інтелектуально-інноваційні розробки

на ринку об'єктів інтелектуальної власності. Характер цих відносин і показано на рис.1. В тих випадках, коли отримані підприємствами та організаціями інтелектуально-інноваційного спрямування результати використовуються у власних бізнес-процесах, то етап «Ринок ОІВ» схеми на рис.1 для них немає сенсу і зразу здійснюється перехід на етап «Ринок інноваційних товарів та послуг».

По-третє, це безпосередньо автори (конкретні особистості або творчі колективи науковців) результатів інтелектуально-інноваційної діяльності (об'єктів інтелектуальної власності). Слід вказати, що авторство, як правило, належить особистостям, а правовласниками вони не завжди можуть бути. Наприклад, коли ОІВ створено в порядку виконання службового завдання і в робочих час, то правовласником інтелектуального результату буде підприємство, на якому працює цей автор. Не виключаються з розгляду і випадки, коли окремі творчі особистості самостійно працюють над вирішенням якихось наукових виробничих проблем і, у випадку їх позитивного вирішення, мають або самостійно вийти на ринок ОІВ зі своїми напрацюваннями, або ввійти в господарські відносини з підприємствами, основним або супутнім видом діяльності є розробка або використання інтелектуально-інноваційних технологій. Ці варіанти дій самостійних авторів-розробників ОІВ також показано на рис.1.

По-четверте, це підприємства-споживачі інтелектуально-інноваційних технологій, основним видом виробничо-комерційної діяльності є випуск і представлення на ринок інноваційної продукції, при виробництві якої використано ті чи інші ОІВ. Результати своєї діяльності ці підприємства представляють на ринок інноваційних товарів та послуг, де вони і знаходять свого кінцевого споживача.

По-п'яте, це представники джерел фінансування інтелектуально-інноваційної діяльності, в результаті якої і з'являються ОІВ та їх практичне втілення у інноваційну продукцію. До цієї групи слід віднести власні кошти різних підприємств, вітчизняні та зарубіжні інвестори, різного роду фонди підтримки інноваційної діяльності. В багатьох випадках суттєву підтримку інтелектуально-інноваційним процесам надають державний, регіональний та місцевий бюджети.

В роботах [4, 7] вказується на можливості використання в якості суб'єктів ринкової комерціалізації інтелектуально-інноваційних технологій виробників контрафактної продукції. Не заперечуючи проти цієї групи в цілому (її наявність в кожній країні в більшій чи меншій мірі безперечно має місце), в свій аналіз ми цю групу не включаємо. Хоча виключні права на ОІВ при виробництві контрафактної продукції можуть належати цим виробникам на законній підставі, все ж таки ці підприємства займаються незаконною діяльністю, які відносяться до господарських злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
2. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
3. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
4. Горбачев Н.Н., Мальченко Н.С., Якимахо А.П. Рынок интеллектуальной собственности в экономике знаний // Открытое образование. 2010. №2.
5. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
6. Кобєлева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
7. Лукичева Л.И. Управление интеллектуальным капиталом: [Уч. пособие] / Л.И. Лукичева. – М.: Омега-Л, 2007.– 552 с.
8. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
9. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
10. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
11. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
12. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
13. Грабченко А.И., Смолувик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
14. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
15. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

16. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
17. Kosenko O.P., Kobielieva T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
18. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolz University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
19. Kobielieva T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
20. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
21. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.

КОВАЛЕНКО ОЛЬГА ВІТАЛІЇВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-920А
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КОСЕНКО АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПАРАЛЕЛЬНОГО ІМПОРТУ

Чинне законодавство України під імпортом товарів визначає купівлю (у тому числі з оплатою у негрошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів, з ввезенням або без ввезення цих товарів на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для споживання установами та організаціями України, які розташовані за її межами. Закон України «Про ратифікацію Договору про зону вільної торгівлі» імпортом називає ввезення товару на митну територію сторони без зобов'язання щодо зворотного вивезення.

Митне законодавство України під імпортом (митний режим імпорту (випуску для вільного обігу) визначає митний режим, згідно з яким іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів та виконання всіх необхідних митних формальностей, випускаються для вільного обігу на митній території України.

Вже довгий час гравці оптового та роздрібного ринків торгівлі виборюють право самостійного ввезення в Україну оригінальних товарів з-за кордону. У процесі цієї діяльності в митному процесі з'явилося неофіційне визначення «паралельний імпорт», під яким мається на увазі ввезення на ринок країни оригінальних товарів, виготовлених правовласником та введених в обіг вперше в іншій країні ним або за його згодою. Такий імпорт здійснюється без згоди власника торгової марки на території імпорту. Іншими словами – це ввезення на територію України оригінальних товарів, компаніями які легально закупили їх в інших країнах, сплативши податки та мита. Для компаній імпортерів це дає рівні можливості розширювати асортименти продукції, яка потрапляє на ринок України, а також забезпечує конкурентну ціну для

покупця. Проте, чинне законодавство України, все одно зобов'язувало учасників ринку купувати багато товарів лише в офіційних дистриб'юторів.

Паралельний імпорт тісно пов'язаний з бердовими товарними знаками. В даний час товарний знак виконує ряд функцій, до яких відносяться: а) функція індивідуалізації (відрізняє виробника і його продукцію від інших); б) гарантійна функція (ліцензія зараховує до споживача певний набір корисних властивостей товарів і послуг, їх якість і надійність на ринку); в) рекламна функція; г) захисна функція (захищає підприємницьку діяльність власника торговельної марки від недобросовісної конкуренції); д) відмітна функція (дозволяє покупцеві ототожнювати маркований товар з конкретним виробником, викликає певне уявлення про якість продукції) [2].

Товарний знак має особливе значення для міжнародної торгівлі з урахуванням глобального характеру поставок тих чи інших товарів і необхідності для юридичних кредиторів повною мірою використовувати весь потенціал функцій своїх товарних знаків. Цьому аспекту багатостороннього регулювання міжнародної торгівлі багато в чому присвячено Угоду про пов'язані з торгівлею аспекти прав інтелектуальної власності. ТРІПС). Ця міжнародна угода, що входить до пакету документів, що засновують Світову організацію торгівлі (СОТ), встановлює мінімальні стандарти визнання і охорони основних об'єктів інтелектуальної власності. Угода ТРІПС була прийнята під час Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів в 1994 році. Відповідно до статті 15 розділу 2 ТРІПС «...будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, здатна відрізнити товари або послуги одного підприємства від товари або послуги інших підприємств можуть бути товарним знаком. Такі позначення, зокрема слова, включаючи імена осіб, літери, цифри, зображувальні елементи та комбінації кольорів, а також будь-яку комбінацію таких символів, можуть бути зареєстровані як торговельні марки». При цьому в статті ТРІПС підкреслюється, що «власник зареєстрованої торговельної марки має виключне право не допускати третіх осіб без його згоди до використання в ході торгівлі ідентичних або схожих позначень для товарів або послуг, які ідентичні або схожі з тими, щодо яких зареєстрована торговельна марка, коли таке використання могло призвести до виникнення можливості порівняння».

Побудова ефективного механізму захисту інтелектуальної власності нерозривно пов'язана з такими поняттями, як «принцип вичерпання виключного права на торговельну марку» і «паралельний імпорт».

По суті, паралельний імпорт - це ввезення на митну територію України для продажу брендovаних оригінальних товарів, але не правовласником або уповноваженою ним особою, а будь-яким імпортером, який придбав ці товари за межами України. Паралельний імпорт передбачає принцип "вичерпання прав", або "права першого продажу". Відповідно до цього принципу, після того, як товар був проданий правовласником, правовласник втрачає можливість

контролювати подальше використання даного продукту і пред'явлення будь-яких претензій до посередників, які повторно продають цю продукцію, часто завдаючи шкоди офіційній мережі [1].

Найбільш ефективним застосуванням принципу вичерпання прав, а, отже, і захисту від паралельного імпорту, є митні заходи щодо захисту товарного знака. Відповідно до пункту 4 статті 51 ТРІПС «Призупинення випуску товарів в обіг митними органами» митні органи при ввезенні товарів з незаконно використаним товарним знаком або товарів, вироблених з порушенням авторського права, припиняють випуск таких товарів у вільний обіг.

Відповідно до цього принципу паралельний імпорт неможливий без узгодження з правовласниками. У зарубіжній практиці, крім регіонального принципу вичерпання виключного права на товарний знак, використовуються також національні та міжнародні принципи. При цьому міжнародний принцип легалізує паралельний імпорт, так як при першому введенні товарів в цивільний оборот на території будь-якої держави (право першого продажу) права на товарний знак вичерпуються і правовласник вже не може здійснювати перепродаж цього товару в подальших ланцюгах поставок. Немає єдиної точки зору на питання, що визначає, який з принципів вичерпання виключного права на торговельну марку має залишитися на її території. Це пов'язано з тим, що питання вибору оптимального принципу вичерпання виключного права на торговельну марку зачіпає широке коло зацікавлених сторін: споживачів, правовласників, виробників, інвесторів, імпортерів, продавців, антимонопольних, фіскальних і контролюючих органів.

На нашу думку, державне регулювання ринку товарів слід максимально замінити вільною конкуренцією як найбільш ефективним інструментом формування справедливих ринкових відносин. За аналогією з низкою розвинених країн (Японія, США, Франція, Німеччина) пропонується запровадити міжнародний принцип вичерпання права в якості базового на території членів і кандидатів на членство в ЄС з можливістю зняття коштів для захисту інвесторів. Незалежні імпортери виступають за зняття бар'єрів для паралельного імпорту товарів, прогнозуючи збільшення кількості учасників зовнішньоекономічної діяльності, збільшення обсягів імпорту товарів, що в результаті може призвести до пожвавлення «внутрішньобрендової» конкуренції і зниження цін на внутрішньобрендовому ринку. З іншого боку, регіональний принцип вичерпання виключного права на торговельну марку, який стримує паралельний імпорт товарів, позитивно впливає на розвиток вітчизняного виробництва товарів і має захисників в особі державних органів, що здійснюють нагляд за розвитком промисловості, а також правовласників, які локалізували або планують локалізацію виробництва на певній території, офіційних імпортерів і дистриб'юторів.

Незважаючи на те що було проведено безліч досліджень на тему можливої легалізації паралельного імпорту, їх результати відрізняються і навіть

суперечать один одному. Це пов'язано з труднощами у виборі джерел даних для аналізованих сегментів ринку, а результати в основному залежать від обраної позиції організації або організації, яка ініціює таке дослідження. Міжнародний досвід показує, що в чистому вигляді той чи інший принцип вичерпання прав на товарний знак не застосовується і супроводжується обмеженнями або винятками із загального правила.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковалев В.Е. Легализация параллельного импорта в условиях Евразийского экономического союза: за и против // Интеллектуальная собственность: от надежной защиты к эффективному управлению. Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2015. С. 35-41.
2. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Принт, 2019. 1002 с.
3. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
4. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
5. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
6. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
7. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
8. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
9. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // *Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
10. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.

11. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
12. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
13. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
14. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
15. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
16. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
17. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
18. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
19. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
20. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolz University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.

КОДИНЕЦЬ АНАТОЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
ДОКТОР ЮРИДИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НАПРН УКРАЇНИ;
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Інноваційний розвиток України не можливий без створення сучасної системи нормативного регулювання відносин у сфері охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності, яка б забезпечувала надійний захист прав суб'єктів авторів і виконавців, гарантувала їх визнання та охорону від правопорушень.

Відзначимо, що інтелектуальна власність є основою розвитку сучасної економіки, а реалізація права особи на вільний розвиток своєї особистості, що виражається у втіленні унікальності внутрішнього світу у результатах творчості є основоположним, базовим правом людини. Забезпечення свободи творчості та надійне гарантування і захист прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності є одним із основоположних завдань держави.

Впродовж останніх років була проведена ґрунтовна робота по оновленню спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності, закріпленню європейських підходів регламентації відносин охорони результатів творчої діяльності, проведено значні інфраструктурні зміни у цьому напрямі.

Звичайно, запровадження воєнного стану на території України призупинили ці процеси. Водночас, у цих складних умовах виникли проблеми реалізації та захисту прав суб'єктів у сфері інтелектуальної власності, наслідком розв'язання яких стало прийняття 01 квітня 2022 р. Закону України “Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України” [1].

Концепція Закону від 01.04.2022 р. спрямована на забезпечення зупинення у період дії воєнного стану строків, пов'язаних з набуттям, оформленням та продовженням прав інтелектуальної власності. У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, тому надзвичайно важливо у цей період створити правові механізми захисту інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності, не допустити припинення

прав інтелектуальної власності.

Прийнятий Закон зупиняє перебіг строків, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав, визначених спеціальними законами України у сфері інтелектуальної власності, а також надає можливість уповноваженим особам подати документи (заяви, клопотання, заперечення, відповіді, тощо), подання яких вимагається спеціальними законами України у сфері інтелектуальної власності та іншими підзаконними актами, протягом дев'яноста днів від дня скасування воєнного стану, без сплати збору за продовження, подовження чи поновлення відповідних строків.

Відзначимо, що передбачені Законом правила зупинення перебігу строків не мають наслідком зупинення дії свідоцтв, патентів, якими засвідчуються виникнення прав інтелектуальної власності відповідно до законодавства, а також відповідних прав інтелектуальної власності. Під час дії воєнного стану встановлені законодавством права інтелектуальної власності продовжують діяти і реалізуються суб'єктами права інтелектуальної власності у повному обсязі.

Фізичні особи та/або юридичні особи мають право подати документи (заяви, клопотання, заперечення, відповіді тощо), не пізніше 90 днів з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, без сплати зборів за поновлення, подовження або продовження строків, передбачених цими законами.

Позитивно оцінюючи зазначені положення Закону також підкреслимо, що підстави зупинення строків поширюються передусім на фізичних та юридичних осіб заявників та володільців охоронних документів, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності (Національний орган інтелектуальної власності) зобов'язаний як і раніше, так і надалі забезпечувати виконання своїх функцій у повному обсязі (тобто, приймати заявки, клопотання, рішення за наслідками їх розгляду тощо).

Ще одним Законом, який був нещодавно прийнятий Верховною Радою України та частково стосується сфери інтелектуальної власності став Закон України «Про заборону пропаганди російського неонацистського тоталітарного режиму, акту агресії проти України з боку Російської Федерації як держави-терориста, символіки, яка використовується збройними та іншими воєнними формуваннями Російської Федерації у війні проти України» від 22.05.2022 р. [2]. Законом було встановлено заборону на використання символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну та відповідальність за такі дії. Зокрема, використанням символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну, зокрема, було встановлено використання латинських літер "Z", "V" окремо або шляхом заміни цими літерами кирилических літер "З", "С", "В", "Ф" чи інших літер,

а також використання символіки збройних сил Російської Федерації, інших збройних формувань або органів держави-агресора.

Водночас, заборона використання символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну не поширюється на випадки її використання з легітимною метою, правомірного її використання, що не мають ознак пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, зокрема: у творах, матеріалах вироблених та (або) поширених з метою засудження російського нацистського тоталітарного режиму; у фотографічних творах, інформаційних, інформаційно-аналітичних творах, матеріалах засобів масової інформації, які не спрямовані на підтримку, пропаганду або виправдання збройної агресії проти України; у торговельних марках, заявлених на реєстрацію або які в інший спосіб отримали правову охорону до 24 лютого 2022 року; на трофейній техніці; в експозиціях музеїв тощо.

Ще одним важливим питанням, яке виникло в умовах дії воєнного стану у практиці діяльності державного органу, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності (функції якого наразі виконує ДП Укрпатент) є питання щодо дій, пов'язаних з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, заявниками яких є Російська Федерація або особи, пов'язані з державою – агресором. Іншими словами, чи існують правові підстави для призупинення в умовах дії воєнного стану процедур щодо набуття праві інтелектуальної власності в Україні такими особами.

Слід відзначити, що Кабінетом Міністрів України у постанові від 3 березня 2022 р. № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» [3] визначено, що «для забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави України у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації установити до прийняття та набрання чинності Законом України щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором, мораторій (заборону) на: виконання, у тому числі в примусовому порядку, грошових та інших зобов'язань, кредиторами (стягувачами) за якими є Російська Федерація або далі - особи, пов'язані з державою-агресором».

Водночас, на рівні Цивільного кодексу України (надалі - ЦК України) та спеціальних законів про охорону прав інтелектуальної власності не передбачено можливості призупинення процедури прийняття та розгляду заявок щодо набуття прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану особами, пов'язаними з державою - агресором.

Зокрема, відповідно до ст. 4 ЦК України основу цивільного законодавства України становить Конституція України. Основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України. Актами цивільного законодавства є також інші закони України, які приймаються відповідно до

Конституції України та цього Кодексу.

Тобто, формально (у звичайних умовах) ЦК України має вищу юридичну силу, ніж норми спеціальних законів та підзаконних правових актів. Проте, розгляд питання щодо дії актів цивільного законодавства слід також оцінювати через призму сучасних умов дії воєнного стану.

Згідно ст. 1 Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. [4] воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводится в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає... тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» [5] у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, в Україні був введений воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 р. Указом також визначено, що «у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися окремі конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені Конституцією України.

Одним із таких прав, яке може бути обмежене в умовах воєнного стану встановлене статтею 41 Конституції України право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Таким чином, згідно зі ст. 64 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами інтелектуальної, творчої діяльності може бути обмеженим на період дії воєнного стану.

В умовах воєнного стану на Кабінет Міністрів України покладається вжиття заходів щодо запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні. Окремі із зазначених заходів були визначені Кабінетом Міністрів України у постанові від 3 березня 2022 р. № 187, якою був встановлений мораторій (заборону) на виконання, у тому числі в примусовому порядку, грошових та інших зобов'язань, кредиторами за якими є Російська Федерація або особи, пов'язані з державою-агресором.

Отже, під час дії воєнного стану при здійсненні дій, пов'язаних з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності слід керуватися Конституцією України, Цивільним кодексом України, спеціальними законами у сфері інтелектуальної власності з урахуванням норм, встановлених Законом України «Про правовий режим воєнного стану», Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. та Постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2022 р. № 187. Відтак, дії державного

органу щодо призупинення прийняття заявок на об'єкти інтелектуальної власності, здійснення їх експертизи в порядку, встановленому законодавством у сфері інтелектуальної власності, заявниками яких є особи, пов'язані з державою – агресором відповідають вимогам законодавства України. Підсумовуючи розгляд особливостей охорони прав інтелектуальної власності в умовах дії воєнного стану в Україні, слід наголосити на важливості та своєчасності прийнятих нормативних положень, спрямованих на реалізацію та захист інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері інтелектуальної власності у цих складних умовах. Незважаючи на окремі недоліки нормативної техніки окремих законодавчих положень актів, прийнятих у цей час, відзначаємо пріоритетну спрямованість їх норм на захист національних інтересів у сфері інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України” від 01 квітня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20>.
2. Закон України Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну від 22 травня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2022 р. № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-2022-%D0%BF#Text>.
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n181>.
5. Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

КОНДИК ДМИТРО ПАВЛОВИЧ
ПРОВІДНИЙ ЕКСПЕРТ ВІДДІЛУ МІЖНАРОДНИХ РЕЄСТРАЦІЙ
ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК ДП “УКРПАТЕНТ”,
АСПІРАНТ КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА
У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА З ЄВРОПЕЙСЬКИМ
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАКОНОПРОЄКТУ №5552-1
“ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА”

1 липня 2022 року Верховна Рада України підтримала у першому читанні законопроект № 5552-1 “Про авторське право і суміжні права”, з позначкою *євроінтеграційний*. Даний законопроект спрямований на адаптацію нормативно-законодавчих норм до Директив ЄС. За відповідне рішення проголосували 276 народних депутатів [1].

У зв'язку з цим представляє інтерес дослідження основних змін та новел, що будуть передбачені ним. Згідно з пояснювальною запискою документ забезпечує виконання зобов'язання країни-кандидата до ЄС, а саме України до імплементації положень Директиви Європейського Союзу № 2013/34/ЄС.

Крім цього, законодавство про авторське право і суміжні права потребує свого оновлення в аспекті взятих Україною зобов'язань з імплементації норм права ЄС щодо авторського права і суміжних прав відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони [2].

Проект Закону передбачає імплементацію в національне законодавство наступних актів законодавства ЄС:

- Директива 93/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 вересня 1993 року про узгодження деяких положень авторського права і суміжних прав та застосування їх до супутникового мовлення і кабельної ретрансляції (Офіційний вісник ЄС, L 248, 6 жовтня 1993 р., с. 15-21);

- Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних (Офіційний вісник ЄС, L 77, 27 березня 1996 р., с. 20-28);

- Директива 2001/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 травня 2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві (офіційний вісник ЄС, L 167, 22 червня

2001 р., с 10-19);

- Директива 2001/84/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 вересня 2001 року про право слідування на користь автора оригінального твору мистецтва (Офіційний вісник ЄС, L 272, 13 жовтня 2001 р., с. 32-36);

- Директива 2006/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2006 року про право оренди, позички та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності (Офіційний вісник ЄС, L 376, 27 грудня 2006 р., с. 28-35);

- Директива 2009/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2009 року про правову охорону комп'ютерних програм (Офіційний вісник ЄС, L 111, 5 травня 2009 р., с. 16-22);

- Директива 2012/28/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про окремі випадки дозволеного використання сирітських творів;

- Директива 2014/26/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про колективне управління авторським правом і суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори для онлайн використання на внутрішньому ринку (Офіційний вісник ЄС, L 84/72, 20 березня 2014 р.).

Аналізуючи дані масивні зміни є підстави вважати, що даний проєкт, що був прийнятий у першому читанні вносить найсуттєвіші зміни за нормотворчу декаду до національного авторського законодавства України з 2014 року та підписання Угоди про Асоціацію з ЄС.

Проєкт розроблений з метою удосконалення правового регулювання питань стосовно здійснення та захисту особистих немайнових та майнових прав суб'єктів авторського права та суміжних прав, серед яких:

- гармонізація положень Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права» до норм законодавства Європейського Союзу в частині, що стосується забезпечення надійної правової охорони авторського права та суміжних прав;

- усунення прогалин в чинному законодавстві, що перешкоджають реалізації окремих положень чинного законодавства, зокрема в частині забезпечення здійснення права слідування;

- удосконалення чинного законодавства в частині вирішення питань, що виникають на практиці та пов'язані зі здійсненням та захистом авторських та суміжних прав.

Розвиток науково-технічного прогресу, поява нових можливостей для відтворення та введення у цивільний оборот результатів творчої діяльності у сфері авторського права і суміжних прав зумовлює внесення відповідних змін у чинне законодавство, зокрема з метою ведення обліку оригінальних цифрових творів. Проблеми, що виникають на практиці в сфері управління авторськими та суміжними правами, а також неможливість забезпечення реалізації деяких з таких прав, наприклад *права слідування*, потребує

додаткового правового регулювання та запозичення в українське законодавство передового досвіду зарубіжних країн [3, ст. 350-355].

Вперше, у Цивільному Кодексі України у ч. 2 ст. 435 було розширено правосуб'єктність авторського права, а саме розширено їх перелік: *“Суб'єктами авторського права є автори або їх спадкоємці, правонаступники, а також інші особи, які набули майнові права на твір на підставі закону або договору, за яким передбачено передання, перехід, або розподіл майнових прав на твір.”* Тобто законодавчо передбачено майнові права автора на власний твір.

Проектом Закону пропонується, зокрема, такі механізми вирішення проблем правового регулювання сфери авторського права і суміжних прав та врегулювати:

- відносини, пов'язані з виникненням авторських та суміжних прав;
- питання, пов'язані з веденням реєстру окремих видів творів, зокрема сирітських творів;
- особливості авторського права на службові твори;
- особливості розподілу прав на твори, створені за договором творчого замовлення, службові твори;
- особливості регулювання відносин між авторами аудіовізуальних творів, складених творів, похідних творів тощо;
- випадки та умови правомірності вільного використання об'єктів авторського права і суміжних прав;
- умови та особливості використання об'єктів авторського права та суміжних прав, які набули статус «сирітських»;
- умови визнання об'єктів авторського права та суміжних прав такими, що перейшли у суспільне надбання;
- форми, порядок та способи захисту авторського права і суміжних прав у випадку посягання на них, їх оспорення або невизнання, у тому числі з використанням мережі Інтернет.

Отже, прийняття проекту Закону № 5552-1 дозволить гармонізувати законодавство України до положень законодавства Європейського Союзу в частині забезпечення правової охорони об'єктів авторського права і суміжних прав, що регулює відповідні правовідносини; запровадити дієві механізми, що дозволяють створити умови для здійснення та захисту прав та інтересів правовласників об'єктів авторського права і суміжних прав, узгодити положення законодавства України в частині охорони та захисту авторського права та суміжних прав. Звичайно, вказані новели потребують більш ґрунтовного їх вивчення, особливо у розрізі правозастосовчої практики, що й буде предметом наступних досліджень.

СПИСОК ВИКОРСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про авторське право і суміжні права: Проект Закону України № 5552-1 від 09.06.2021 року; URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/26951> (дата звернення 18.09.2022).

2. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав : Закон України від 15.05.2018 № 2415-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2415-19> (дата звернення: 18.09.2022).

3. Право інтелектуальної власності: акад. курс : підручник. для студ. вищих навч. закладів. / О.П. Орлюк та ін.; за ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.

КОРОСТАШОВА ІРИНА МИКОЛАЇВНА
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДОЦЕНТ КАФЕДРИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА ТА
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ТА МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ
ІЗ ЗНИЩЕННЯ ТОВАРІВ У РАЗІ ЗАСТОСУВАННЯ
МИТНИМИ ОРГАНАМИ ЗАХОДІВ СПРИЯННЯ
ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Вимоги та рекомендації до застосування адміністративних (митних) процедур на митному кордоні для захисту прав інтелектуальної власності містяться в Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) 1994 р. [3], що адмініструється Світовою організацією торгівлі (далі – СОТ) та низці Регламентів Європейського Парламенту і Ради (ЄС).

Угода ТРИПС вимагає від країн – членів СОТ установлювати справедливі й рівні для всіх процедури захисту прав інтелектуальної власності, які не будуть необґрунтовано обтяжливими, складними або витратними, а також не обмежуватимуться в часі для вжиття дій. З огляду на збитки, які може бути завдано у разі ігнорування порушень прав інтелектуальної власності, Угода ТРИПС передбачає термінові заходи захисту прав, включаючи попередні або тимчасові, без повідомлення заздалегідь підозрюваного порушника. Ці процедури мають гарантувати, що рішення прийматимуться на підставі поданих сторонами доказів неупередженим суддею, який раціонально застосовує норми закону [1, с.44].

Як член Світової організації торгівлі, Україна поступово імплементувала до національного законодавства норми, пов'язані із захистом прав інтелектуальної власності на митному кордоні, а саме:

- Регламент Комісії ЄС № 1367/95, що містить положення про імплементацию Регламенту Ради ЄС: № 3295/94 про засоби запобігання продажу для вільного обігу, експорту, реекспорту, а також про застосування процедури зупинення до підробленої чи піратської продукції;

- Регламент Комісії ЄС № 2549/1999 про доповнення Регламенту ЄС № 1367/95, що містить положення про імплементацию Регламенту Ради ЄС № 3295/94 про засоби запобігання продажу для вільного обігу, експорту, реекспорту, а також про застосування процедури зупинення до підробленої чи піратської продукції; – Регламент Ради ЄС № 1383/2003 про митні заходи щодо товарів з підозрою на порушення певних прав інтелектуальної власності та заходи, що мають уживатися до товарів, які порушують такі права.

Відповідно до Угоди ТРИПС та вказаних Регламентів мінімально необхідні

процедури захисту прав інтелектуальної власності мають поєднуватися з ефективними діями, спрямованими проти будь-якого правопорушення. Ці процедури мають також стримувати подальші порушення прав і надавати судовим і адміністративним органам повноваження зобов'язувати правопорушників компенсувати власникові прав інтелектуальної власності втрачені прибутки, витрати на юридичні послуги й інші збитки [2, 44]. Серед засобів захисту прав, які слід застосовувати відповідно до Угоди ТРІПС, приписи (накази припинити порушення); конфіскація незаконно вироблених товарів і засобів їх виробництва; знищення або вилучення контрафактних товарів із цивільного обігу.

На підставі Регламенту Ради ЄС № 1383/2003 у 2012 році в національне законодавство на рівні закону додатково впроваджено низку нових (на той час) митних процедур, Однією з таких процедур є процедура знищення товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності. Так згідно зі ст. 401 МК України 2012 року було втілено нову для національного митного законодавства норму, за якою в разі зупинення за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності митного оформлення товарів, переміщуваних через митний кордон України, такі товари може бути знищено під митним контролем за спрощеною процедурою, до розгляду судом справи про порушення прав інтелектуальної власності, за умови відсутності обмежень, установлених рішеннями інших уповноважених державних органів [3, с.30]. Вказана норма: 1) надавала можливість застосувати процедуру досудового врегулювання спору, що звільняло власника товарів, який переміщує через митний кордон України товари, що підозрювались у порушенні прав інтелектуальної власності від притягнення до адміністративної відповідальності разі встановлення факту порушення прав інтелектуальної власності; 2) містила застереження щодо застосування спрощеної процедури знищення товарів – обмеження, встановлені рішеннями інших уповноважених державних органів; 3) визначала умови, за яких знищення за спрощеною процедурою могло бути застосоване, за умови виконання певних митних формальностей відповідним суб'єктом. Основною умовою застосування вказаної процедури на той час було виконання митних формальностей, зокрема йшлося про «надання власником таких товарів письмової згоди на знищення за спрощеною процедурою товарів, митне оформлення яких зупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності» [3, с.30]. Особливістю цієї митної процедури стало те, що: «Таку згоду має бути надано на адресу митного органу правовласником об'єкта права інтелектуальної власності, права якого порушено внаслідок переміщення цих товарів через митний кордон. Він відповідає за надання митному органу недостовірної інформації, наприклад, пов'язаної з наявністю прав на ОПІВ або згодою власника товарів на їх знищення, тощо» [3, с. 30].

З огляду на те, що успішний досвід застосування такої процедури у

державо-членах ЄС, в яких вони існували, спонукав до того, щоб зробити процедуру знищення таких товарів обов'язковою щодо всіх порушень прав інтелектуальної власності. Однак, слід сказати, що вищевказані умови в ряді випадків: а) унеможлилювали застосування цієї процедури, а також б) містили потенційний ризик зловживання правовласником об'єкта права інтелектуальної власності своїми правами, зокрема це стосувалося повноважень щодо надання ними згоди власника товарів на їх знищення у спрощеному порядку.

Отже, досвід застосування вказаної митної процедури свідчив, як про її переваги, так і про її недоліки. Зазначене обумовило скасування Регламенту Ради (ЄС) № 1383/2003 та прийняття Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 608/2013 від 12 червня 2013 року щодо забезпечення митними органами дотримання прав інтелектуальної власності та про скасування Регламенту Ради (ЄС) № 1383/2003 [4], задля удосконалення митних процедур із захисту прав інтелектуальної власності і зокрема процедури знищення товарів, щодо яких є підозра у порушенні права інтелектуальної власності. Порядок та умови за яких товари, щодо яких є підозра у порушенні права інтелектуальної власності, можуть бути знищені під митним контролем без жодної необхідності встановлення факту порушення права інтелектуальної власності, передбачено ст.23 Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 608/2013. Зазначене, обумовило й зміни в національному митному законодавстві.

Відповідно до вказаних міжнародних актів у національному митному законодавстві з'явилася низка норм, що регламентують застосування митницею низки заходів із сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Одним із заходів сприяння, що вперше з'явився у нормах Митного кодексу України 2012 року - є знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, відповідно до статті 401 Митного кодексу України [5].

Особливістю цього заходу є те, що товари митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної можуть бути знищені під митним контролем без необхідності встановлення порушення прав інтелектуальної власності. Для проведення такого заходу мають бути виконані визначені законодавством митні формальності (сусупніть дій), що складають відповідну митну процедуру.

Умовами для застосування цієї процедури є виконання сукупності дій (митних формальностей) усіма суб'єктами - учасниками цієї митної процедури: митними органами; правовласником об'єкта права інтелектуальної власності (його представником), а також власником товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності (його декларантом).

Так, у разі підозри у порушенні прав інтелектуальної власності товарів, що переміщуються через митний кордон України має бути виконана митна процедура, що складається з трьох етапів: 1) попередні операції (призупинення митного оформлення, узгодження виконання процедури знищення, організація процедури знищення товарів, оплати послуг із знищення або руйнування та зберігання товарів й ін.; 2) поміщення товарів в митний режим знищення або руйнування та 3) завершення митного режиму знищення або руйнування. При цьому другий та третій етапи виконуються відповідно до вимог глави 25 МК України відповідно до виконання митного режиму «знищення або руйнування».

Слід звернути увагу на те, що у разі невиконання обов'язкових митних формальностей на будь-якому з етапів будь-яким із суб'єктів, як правило унеможлиблює подальше застосування митної процедури і обумовлює виконання іншої. Однак, зазначене правило в даному випадку має виключення, оскільки, як Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) Ради (ЄС) № 608/2013 від 12 червня 2013 року (п.с) ч.1 та ч.3 ст.23), так і ст.401 МК України передбачено, що невиконання власником товарів передбачених законом митних формальностей не зупиняє здійснення цієї митної процедури. Так, наприклад, якщо декларант у письмовому вигляді не надав митному органу, який призупинив митне оформлення, заперечення власника товарів щодо їх знищення, митний орган вправі вважати, що тим самим надано згоду власника товарів на їх знищення (ч.3 ст.401 МК України). Тобто, невиконання власником таких товарів митних формальностей у цьому випадку де-юре свідчить про його згоду на подальше виконання вказаної митної процедури.

Крім того, у випадку відмови власника товарів, від поміщення таких товарів у митний режим знищення або руйнування після надання митному органу згоди на їх знищення або ненадання заперечення щодо їх знищення відповідно, у тому числі недотримання строку, встановленого законодавством, правовласник вважається таким, що уповноважений власником товарів на поміщення таких товарів у митний режим знищення або руйнування (ч.9 ст.401 МК України). Тобто в цьому випадку обов'язок із заявлення таких товарів в митний режим знищення або руйнування – перекладається законодавцем на правовласника об'єкта права інтелектуальної власності. Отже, відповідно до вищевказаного, всі митні формальності, виконання яких за ст.401 МК України покладається на власника товарів - є факультативними.

Підсумовуючі, слід сказати що зміни в митному законодавстві стосовно застосування такого заходу сприяння захисту прав інтелектуальної власності, як знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, сьогодні дозволяє митним органам застосовувати цю процедуру більш оперативно та суттєво підвищити ефективність виконання митними органами України повноважень із сприяння захисту прав інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лонг Д. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування : практичний посібник / Д. Лонг, П. Рей, В. О. Жаров та ін. К.: К.І.С., 2007. 448 с.;
2. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС). Результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів : тексти офіційних документів. К. : Вимір, Секретаріат Міжвідомчої комісії з питань вступу до СОТ, 1998. С. 336–370;
3. Коросташова І.М. Нове в митному законодавстві про захист прав інтелектуальної власності (аналіз норм митного кодексу України). 2012 р. Вісник Академії митної служби України. Серія: “Право”, № 1 (10), 2013. С.27-31;
4. Регламент Ради (ЄС) № 1383/2003 та прийняття Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) Ради (ЄС) № 608/2013 від 12 червня 2013 року щодо забезпечення митними органами дотримання прав інтелектуальної власності та про скасування Регламенту Ради (ЄС) № 1383/2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_021-13#Text
5. Митний кодекс України: Кодекс, Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

КОСЕНКО СОФІЯ АНДРІЇВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-922
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ТКАЧОВ МАКСИМ МИХАЙЛОВИЧ
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩІ

Сучасний напрямок тотальної цифровізації всіх сфер діяльності передбачає активне використання результатів інтелектуальної діяльності, в тому числі творів науки, мистецтва, літератури, різних винаходів, які отримали загальну назву «об'єкти інтелектуальної власності». Особиста власність, така як бази даних, комп'ютерні програми, суміжні права (права виконавців, виробників фонограм). Але у нових об'єктів є і автори, чиї права повинні мати правовий захист і захист [1 - 20].

Щоб виявити проблеми АТІК, давайте визначимося з поняттям "інтелектуальна власність", яке, на наш погляд, має кілька певною мірою самостійних складових. По-перше, це відносини міжлюдьми щодо нематеріальних благ, які є результатами інтелектуальної діяльності або похідними від них; по-друге, це поняття, пов'язане з результатами інтелектуальної діяльності людини (прооб'єкти інтелектуальної діяльності). власні); по-третє, в широкому сенсі це інтелектуальні технології і права на них.

Поняття "права інтелектуальної власності", на наш погляд, можна розглядати в об'єктивному і суб'єктивному значеннях: в об'єктивному - як частина цивільного права, що включає в себе норми, що регулюють і домагаються права на результати інтелектуальної діяльності; в суб'єктивному - це права на об'єкти інтелектуальної власності, до яких відносяться виключні права: оскільки примітно, що згідно зі статтею 81 Всесвітнього договору про авторське право інтелектуальної власності (ВОІВ), прийнятого Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року, автомобілі "мають виключне право дозволяти будь-яке спілкування виготовлення своїх творів для громадськості за допомогою дроту або за допомогою бездротового зв'язку, включаючи

надання їх продукції громадськості таким чином, щоб представники громадськості могли отримати доступ до таких творів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором." Інтернет підпадає під це визначення, оскільки користувач мережі може в будь-який час отримати доступ до обсягу Або інший твір, а значить, перед розміщенням будь-якого матеріалу в інтернеті, навіть якщо він був отриманий нами законним шляхом, необхідно отримати дозвіл автора, так як він має виключне право на публічну публікацію своєї роботи, створюючи особисте конкурентне середовище [1, 4, 12, 19]. Якщо права автора порушені, їх потрібно захистити, але знайти док-станцію Притягнути до відповідальності за порушення цих прав в інтернеті дуже складно.

Першою перешкодою для нормального регулювання процесів в мережі Інтернет, що стосуються прав інтелектуальної власності, є екстериторіальність інтернет-середовища, що часом ускладнює визначення меж національного законодавства. Другою перешкодою є відсутність єдиного закону та єдиних правових норм, які захищають інтелектуальну власність. Це створює додаткові проблеми для стримування поширення нелегального контенту в інтернеті та встановлення особи правопорушника. Ці недоліки правового регулювання дозволяють потенційним порушникам розміщувати ресурси. Навіть якщо руйнування було усунуто відповідно до норм законодавства однієї держави, ресурс тут же «переміщається» в мережевому просторі інших країн. Певні питання в цій сфері стосуються класифікації правопорушення в інтернеті за українським законодавством. Наприклад, часткова зміна роботи автора з поста статті повного або часткового копіювання отриманого результату на сайті «Інтера» без згоди автора або повного або часткового копіювання твору і подальшого його розміщення в мережі Інтернет. Українське законодавство в даний час не передбачає детальної класифікації таких правопорушень, що ускладнює визначення відповідного способу припинення адекватного вчиненому порушенню [2, 4, 16, 18]. Встановлюється ще одна проблема. Вина правопорушника, тобто забезпечення ефективного механізму доведення порушених прав. При розгляді справ про порушення авторських прав в інтернеті українські суди, як правило, з недовірою ставляться до вас з доказами, які не мають матеріального вираження, або представлені в електронному вигляді, або у вигляді друкованої інтернет-сторінки, яка наочно ілюструє факт порушення в мережі. Відповідно, для суду найкращим доказом є про Для звичайного користувача така процедура в процесі судового захисту прав інтелектуальної власності, розміщених в інтернеті, видається досить витратною через необхідність звернення до «мережевого нотаріуса», що, в свою чергу, породжує часту відмову власника результатів господарської діяльності від необхідності захисту порушив права в судовому порядку. З самого початку це призводить до того, що правопорушник виявляється безкарним [3, 8, 9]. Тому необхідно ототожнювати отримані в цифровому

вигляді матеріали з дійсними доказами, застосовними в судовій практиці. Наступне питання - неможливість остаточного припинення несанкціонованого копіювання інформації за допомогою речовин. технології та законодавство. Відомо, що практично будь-який користувач, який має доступ до мережі Інтернет, може зберегти будь-яку інформацію на свій комп'ютер і розмістити оригінальний або особисто оброблений матеріал практично на будь-якому інтернет-сайті, при цьому не вказавши ні джерело, який надав роботу в загальний, відкритий доступ, ні автора оригінальної роботи [1, 7, 11, 17]. Варто відзначити, що звичайний користувач інтернету рідко замислюється про те, хто і яким чином, законним або незаконним, з якою метою розмістив ту чи іншу інформацію в мережі. У зв'язку з цим залишається незрозумілим і відповідь на питання про те, як бути з сумлінними користувачами, які незаконно скопіювали ту чи іншу інформацію з метою ознайомлення і подальшого видалення. Певною складністю є формування критерію добросовісності, який би виключав провину користувача затак звану крадіжку об'єкта інтелектуальної власності без існуючих мотивів. Крім всіх складнощів правового регулювання прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, варто додати наступне: захист інтелектуальної власності в мережі Інтернет є проблемою - це не стільки інформаційно-технічна проблема, не стільки проблема права і правозастосовчої практики, скільки ідеологічна проблема, заснована на принципах відкритого доступу до будь-якої інформації. Звідси виникає питання: чи є в даний час необхідність в захисті авторських прав в інтернеті? У сучасному світі, де головною цінністю є інформація, існує принцип: ділитися важливіше, ніж володіти. Звідси виникає ще одне питання: чи потрібно захищати авторські права в інтернеті і чи потрібно забезпечувати їх захист, як зробити його максимально ефективним? [5, 7, 12, 18]. При пошуку відповіді на питання, які відповідають сучасним умовам, слід враховувати необхідність забезпечення правової та технологічної охорони реалізації прав інтелектуальної власності в інтернеті. У ситуації, що склалася, при якій авторське право і суміжні права є об'єктами побутових прав порушень, потрібно не стільки для щита вже порушених прав, скільки для щита вже порушених прав. Захист прав власників від можливих посягань на результати інтелектуальної діяльності. Механізм захисту прав інтелектуальної власності повинен бути запущений не з самого початку виникнення відповідної «вимоги» з боку правовласника, а з моменту набрання чинності відповідним нормативно-правовим актом, що містить більш детальні і гнучкі правила, які б відповідали розвитку інформаційних технологій [1, 6, 9, 14].

Правовий захист інтелектуальної власності в мережі Інтернет зумовлений особливостями сфери, в якій відбуваються такі порушення. Розміщення об'єктів права інтелектуальної власності у вигляді, доступному для публічного використання, є правомірним лише з дозволу автора чи іншої особи, яка має авторське право та (або) суміжні права. В іншому випадку виникають підстави

для їх захисту у спосіб, встановлений національним законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благинин В.А., Назаров А.Д. Проблемы защиты интеллектуальной собственности в сети Интернет // Интеллектуальная собственность: от надежной защиты к эффективному управлению. Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2015. С. 15-19.
2. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
3. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
4. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
5. Кобєлева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
6. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
7. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
8. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
9. Интеллектуальная собственность: магистерский курс : учебник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Принт, 2019. 1002 с.
10. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
11. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
12. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.

13. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
14. Kobieliyeva T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
15. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
16. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
17. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
18. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
19. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
20. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

КРАВЕЦЬ ЛЮДМИЛА ВІКТОРІВНА
МОЛОДШИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ДОРОЖКО ГРИГОРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ
КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ, ЗАСТУПНИК ДИРЕКТОРА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ГОРСЬКА КАТЕРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА
СТАРШИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК,
ДОКТОР НАУК ІЗ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

МЕДІАЦІЯ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Національне законодавство в сфері інтелектуальної власності охоплює систему правових норм стосовно захисту прав, що містяться не лише в спеціальних законах даної сфери права, але й інших нормативно-правових актах. Метою їх є відновлення та визначення прав у разі їх порушення, що включає передбачену законодавством діяльність відповідних державних органів щодо поновлення та визнання прав, а також усунення перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів їх суб'єктів.

Як відомо, існує дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна та неюрисдикційна [1]. Якщо перша це насамперед діяльність уповноважених органів державної влади щодо захисту оспорюваних або порушених прав інтелектуальної власності, яка застосовує загальний (судовий) та спеціальний (адміністративний) порядок захисту, то друга форма - передбачає самостійний захист особи без звернення до органів влади. Вказаний самозахист може здійснюватися виключно в рамках закону і не може порушувати прав інших осіб. Ця форма (неюрисдикційна) передбачає захист прав інтелектуальної власності фізичної або юридичної особи, використовуючи участь спілок колективного управління, творчих союзів, спеціальних асоціацій, а також включає самозахист та медіацію.

Наразі система захисту прав інтелектуальної власності в Україні побудовано відповідно до системи Європейського Союзу, що дає підстави для її подальшого розвитку та використання.

Виходячи з того, що власник прав повинен постійно відстежувати ситуацію на ринку, де він реалізує свої права, він мусить обізнаним щодо діяльності конкурентів. Якщо у нього з'являється інформація про порушення його прав, він не повинен допускати, що це зроблено навмисне. Тому неюрисдикційна форма повинна бути першим кроком його діяльності. Так, найважливішим методом забезпечення захисту своїх прав є використання переговорного процесу. Якщо порушник погодиться на цей підхід може бути запропонована медіаційна угода або інші поступки та компенсації.

На нашу думку переговори і компроміс у багатьох випадках є кращим ніж довготривалий та дорогий для обох сторін розгляд в суді або у інших компетентних органах.

Таким ефективним методом неюрисдикційної форми на сьогодні є визнана у всьому світі медіація. Медіація - це діяльність професійних посередників, які спрямовують учасників юридичного спору до компромісу й урегулюванню спору самостійно самими сторонами. Незважаючи на значну кількість варіантів визначення поняття «медіація» є очевидним, що процес вирішення спірних питань шляхом залучення нейтральної сторони, яка сприяє прийняттю рішення, яке певною мірою, задовольняє всіх учасників процесу [2].

Медіація в її сучасному розумінні почала розвиватися у країнах англо-американської правової системи. Вперше вона виникла в Сполучених Штатах Америки під час розв'язання трудових спорів. З 1970 року медіація почала широко використовуватись у судах під час вирішення сімейних спорів та арбітражі. У 1972 році було створено першу професійну організацію медіаторів, а у 1980 році у США були відкриті перші курси по медіації та почали діяти організації, які надавали послуги застосовуючи різні моделі.

У Великобританії було створено CEDR-Центр ефективного вирішення спорів, який зіграв важливу роль в поширенні процедури посередництва в діловій практиці, що започаткувало професійний підхід до процедури медіації на континенті.

Розвиваючи цю форму у Європі, у 2012 році Парламент Німеччини імплементував Директиву Європарламенту і Ради Європи «Про окремі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах», а в подальшому був навіть прийнятий Федеральний Закон «Про розвиток медіації та інших методів позасудового врегулювання спорів [3].

Станом на сьогодні практично у всіх країнах Європи діяльність державних органів спрямована на забезпечення розвитку і поширенню медіації як важливого альтернативного засобу вирішення спорів. Це обумовлено в першу чергу недоліками судової діяльності та більш швидкому та ефективному шляху вирішення спорів.

Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів в питаннях інтелектуальної власності поступово приходить до України. В той час як в багатьох країнах світу медіація демонструє високу ефективність та

затребуваність. Цей метод будується на трьох основних і непорушних принципах: добровільність участі, нейтральність посередника (медіатора) і конфіденційність.

Саме поняття медіації не є новим для України, проте напрочуд рідко застосовується як спосіб захисту власних інтересів на відміну від європейських держав. Спочатку в Україні деякі громадські організації почали її впроваджувати у кримінальних справах. Сьогодні медіація має великий потенціал для розвитку в інших спорах з органами влади, комерційних спорах, сімейних, трудових тощо. Така недовіра до ефективності медіації була зумовлена відсутністю закону, який би врегульовував процедуру та її наслідки. Крім того, за відсутності закону залишався невизначеним статус медіатора та його роль в процесі вирішення конфлікту.

15 грудня 2021 року набув чинності Закон України «Про медіацію» (надалі-«Закон»).Новий закон має поставити крапку в цій невизначеності і надати додатковий інструмент для врегулювання спорів. Закон про медіацію детально врегульовує процедурні питання проведення медіації та її організації, визначає статус та роль медіатора.

Відтак, Законом закріплюються правові засади та порядок проведення медіації в Україні. Зокрема, визначено, що медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. Водночас, медіатор — спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію[4].

Передбачається, що процедура медіації поширюється на суспільні відносини, пов'язані з проведенням медіації з метою запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим). При цьому фізичні та юридичні особи зможуть звернутись до медіатора для проведення медіації як до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, так і під час судового, третейського чи арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу.

Набути статус медіатора зможе будь-яка фізична особа, яка має вищу освіту та пройшла базову підготовку у сфері медіації в Україні або за її межами. Суттєвим нюансом є те, що медіатор повинен бути неупередженою особою, яка допомагає сторонам конфлікту (спору) здійснювати комунікацію, досягати порозуміння та проводити переговори. Медіатор має право надавати сторонам медіації консультації та рекомендації щодо порядку проведення медіації та фіксування її результатів.

Попри вищезазначене загалом ухвалений закон може мати позитивний вплив на вирішення спорів (зокрема, тих, що вже знаходяться на розгляді в суді). Проте наразі важко прогнозувати, чи зменшить запровадження інституту медіації кількість судових спорів. Усе залежатиме від готовності суспільства його застосовувати та від кваліфікації медіаторів.

Отже, необхідно популяризувати процедуру альтернативного вирішення конфліктів (спорів). Своєю чергою професійний рівень і рівень моральних якостей медіаторів має бути гідним того, щоб до них зверталися за кваліфікованою допомогою.

За наведених умов інститут медіації має шанс стати дієвим інструментом у вирішенні конфліктів та користуватиметься попитом. Вважаємо, що практика застосування медіації неодмінно займе своє місце серед альтернативних способів вирішення спорів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Право інтелектуальної власності: навчальний посібник/ Еннан Р.Є., Кулініч О.О., Мазуренко С.В., Менсо І.В., Романадзе Л.Д. – К.:Алерта, 2016-492 с.
2. Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах. URL:<https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf>
3. Бирюков П.Н. Об институте медиации в Германии. URL: <http://lexandbusiness.ru/view-article.php?id=5832>
4. Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

КРИВОШЕЇНА ІНГА ВАЛЕРІЇВНА
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДОЦЕНТ КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ОСОБЛИВОСТІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, ЯКІ НАЛЕЖАТЬ ДЕКІЛЬКОМ ОСОБАМ СПІЛЬНО

На сьогодні загальновідомим є факт можливості створення об'єктів інтелектуальної власності у співавторстві, винайдення нових технологічних рішень співвинахідниками. Такі об'єкти, крім об'єктів щодо яких існують обмеження в розпорядженні майновими правами інтелектуальної власності, є об'єктами цивільного обігу, а отже і предметом комерціалізації.

Результати інтелектуальної, творчої діяльності створені дома і більше особами породжують факт спільної приналежності прав на такі об'єкти, що вимагає дослідження особливостей можливості їх комерціалізації, що зумовлено множинністю правоволодільців щодо одного результату інтелектуальної діяльності.

Такі особливості зумовлені, з одного боку, наявністю двох і більше осіб правовласників, кожен з яких має власні інтереси і уявлення щодо мети, способів, сфери використання об'єкта інтелектуальної власності, умов розпоряджання правами на нього, а з іншого боку – неподільністю результату інтелектуальної діяльності, який за своєю природою є нематеріальним благом і характеризується унікальністю, неповторністю саме у розумінні його єдності та цілісності [1, с. 29].

Комерціалізація майнових прав на такі об'єкти потребує узгоджених дій співволодільців. Спеціальне законодавство в сфері інтелектуальної власності стоїть на позиції, згідно з якою використовувати результати інтелектуальної, творчої діяльності створені спільною творчею працею кожен із співволодільців майнових прав на них може на власний розсуд, в той час як розпорядитись майновими правами можливо лише за наявності спільної згоди.

В цілому, під комерціалізацією об'єктів інтелектуальної власності слід розуміти процес їх залучення в економічний обіг, використання об'єктів інтелектуальної власності в господарській діяльності, також здійснення комерційних дій з перетворення результатів інтелектуальної діяльності в ринковий товар.

Необхідно зауважити, що виникнення майнових прав декількох осіб можливе щодо більшості об'єктів інтелектуальної власності. Розглядаючи підстави такого спільного виникнення майнових прав на один об'єкт інтелектуальної власності, зупинимось на кожній з окремо.

Першою та найбільш розповсюдженою підставою є *створення об'єкта права інтелектуальної власності спільною творчою працею двох і більше осіб*. Так, наприклад, відповідно до ч.2 ст. 8 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [2] винахідники, які спільно створили винахід (корисну модель) мають однакові права на реєстрацію винаходу (корисної моделі), секретного винаходу (секретної корисної моделі), якщо інше не передбачено угодою між ними. При цьому взаємовідносини при використанні винаходу (корисної моделі), володільцями патенту на який є кілька осіб, визначаються договором між ними. Варто зауважити, що законодавством не визначається конкретного виду договору, який має бути укладений в даному випадку. Крім того, відповідно до ст. 639 Цивільного кодексу України [3] договір може бути укладений у будь-якій формі, якщо вимоги щодо форми договору не встановлені законом. Таким чином, можна припустити можливість існування такого непоіменованого правочину в усній формі. Однак, варто звернути увагу на положення спеціального законодавства, відповідно до якого в разі відсутності такого договору кожний володільць патенту може використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, але жоден з них не має права давати дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) та передати права на винахід (корисну модель) іншій особі без згоди інших володільців патенту. Другим питанням в цьому контексті є - яким чином має надаватись згода? Варіантом вирішення є можливість всім співволодільцям виступати на боці сторони договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Другою підставою виникнення спільних майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності є *спадкування*. Чинне законодавство України не передбачає спеціальних норм щодо спадкування майнових прав інтелектуальної власності. В той же час слід враховувати ст. 1218 Цивільного кодексу України, відповідно до якої до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинились внаслідок його смерті. При цьому необхідно враховувати можливість спадкування за законом, коли спадкоємці однієї групи стають співволодільцями майнових прав на результат інтелектуальної, творчої діяльності, крім того, частки кожного із спадкоємців за законом є рівними. Таким чином, спадкуючи майнові права інтелектуальної власності спадкоємці мають приймати рішення щодо їх розпорядження за взаємною згодою.

Третьою підставою виникнення спільних майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності є *створення їх за замовленням*. Цивільний кодекс України містить спеціальний поіменований правочин в ст. 1112, що надає

визначення договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. При цьому розподіл майнових прав на такий об'єкт за загальною нормою 430 ЦКУ відбувається наступним чином: особисті немайнові права належать виконавцю, майнові права – замовникові і творцеві спільно, якщо інше не встановлено договором або законом. В той же час відповідно до ст. 440 ЦКУ майнові права на твір створений за замовленням належать замовникові, якщо інше не встановлено договором або законом. Таким чином, при комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, що були створені за замовленням необхідно також враховувати можливість приналежності майнових прав на них кільком особам, що також призводить до необхідності отримання згоди від всіх правоволодільців.

Четвертою підставою виникнення майнових прав інтелектуальної власності у декількох осіб є *створення так званого службового твору*. Згідно ст. 429 ЦКУ майнові права на об'єкт створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, в якій він працює, спільно якщо інше не встановлено Цивільним кодексом України або договором. Виключенням із загального правила є комп'ютерні програми та бази даних (як службові твори), майнові права на які відповідно до ч. 3 ст. 440 ЦКУ належать роботодавцю, якщо інше не передбачено договором. Таким чином, при комерціалізації службових результатів інтелектуальної творчої діяльності слід враховувати можливість множинності суб'єктів таких прав.

Підсумовуючи зауважимо, що основна роль у вирішенні питань щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, що належать кільком особам надається договірному регулюванню, при цьому в законодавстві не визначено поняття, істотні умови та форма такого договору, такими договірними конструкціями може бути договір про здійснення права, договір про порядок використання об'єкта інтелектуальної власності майнові права на який належить кільком співволодільцям або договір щодо наділення повноваженнями на розпорядження майновими правами одного із співволодільців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль І.Ф. Комерціалізація прав інтелектуальної власності: навч. посіб. Київ. Юрінком Інтер, 2018. 272 с.
2. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
3. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n3174>

КРИКУН НАДІЯ ПЕТРІВНА
СТУДЕНТКА 3-ГО КУРСУ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ДОРОЖКО ГРИГОРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ
КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ, ЗАСТУПНИК ДИРЕКТОРА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

РОМАШКО АЛЛА САЗОНІВНА
КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ДАНІ

На даний момент одним з актуального є захист даних (в тому числі і персональних), він поширений по всіх країнах світу і продовжує розвиватись.

Саме поняття захист даних відсутнє в законодавстві України. Відповідно до Закону України «Про інформацію» [1] – є поняття захисту інформації «сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї», а інформація це «будь-які відомості та/або дані..» [1]. В Законі України «Про захист персональних даних» [2] приведене поняття, що стосується виключно персональних даних і це «відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована».

Є думка, що дані є неконкурентним товаром [3], як вуличне освітлення: до них можуть отримати доступ багато хто одночасно та споживати їх знову і знову без шкоди для їх якості чи ризику для їхніх ресурсів. Обсяг даних постійно зростає: з 33 зетабайт, згенерованих у 2018 році, до 175 зетабайт, як очікується, у 2025 році. Цей потенціал неосяжний, 80% промислових даних ніколи не використовуються. Закон про дані вирішує юридичні, фінансові та технічні проблеми, які призводять до недостатнього використання даних. Закон про дані дозволить перемикається між різними постачальниками хмарних послуг обробки даних, а також встановлює засоби захисту від незаконної передачі даних.

Разом з вищезазначеним дані можуть бути не лише статистичними, доступними кожному, але й такі, що представляють авторське право,

комерційну таємницю чи іншу конфіденційну інформацію.

Вже зараз в Євросоюзі розробляються способи обробки та використання даних, при яких третя сторона, платформа для обміну даними, є посередником між власником даних та споживачем даних [4]. Також в ЄС прийнятий Закон про управління даними, що має допомогти підприємствам у використанні даних та буде стимулювати інновації.

В Україні діє Закон «Про захист персональних даних» [2], а також прийнятий на початку 2022 року і вступив у дію з 16.09.2022 Закон «Про хмарні послуги» [5]. В процесі, пов'язаному з наданням хмарних послуг, приймають участь користувач послуг; надавач хмарних послуг; надавач послуг центру обробки даних; органи державної влади.

У разі якщо надавач хмарних послуг надає хмарну послугу та/або послугу центру обробки даних спільно або з використанням хмарних послуг надавача хмарних послуг, вони несуть перед користувачем солідарну відповідальність за зобов'язаннями, що виникають з договору про надання такої хмарної послуги та/або послуги центру обробки даних, якщо інше не передбачено договором з користувачем.

В статті 6 Закону [5] визначена організаційна система державного управління і регулювання до якої входять:

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) регулятор комунікаційних послуг;
- 3) центральний орган виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику при наданні хмарних послуг;
- 4) орган, уповноважений здійснювати контроль за дотриманням законодавства про захист персональних даних;
- 5) Міністерство оборони України;
- 6) Національний банк України;
- 7) Центральна виборча комісія.

Як видно з вищезазначеного до процесу управління долучено 7 органів (а в семи няньок...).

Що ж до зазначеного в Законі [5, ст.3, п.4] центру обробки даних, то це спеціалізований технічний комплекс і він надає послуги з адміністрування, технічної підтримки, розміщення обладнання, надання технічних засобів у користування, кіберзахисту. Саме обробкою даних центр обробки даних, відповідно до Закону [5], не займається. Визначення терміну обробка персональних даних наведено в Законі [4], а це « будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем».

Оскільки, розвиток та/або захист даних в країні набирає великого значення і прогресу, що вказує про вдосконалення цифрового життя країни на рівні

інших розвинених країн, то для подальшої гармонізації з законодавством Євросоюзу варто розробити законодавство щодо:

- даних;
- захисту даних;
- управління даними,

врахувавши положення, що стосуються авторського права та комерційної таємниці. Також варто врахувати проблему, з якою зіткнулися західні колеги при обміні даними, а саме «чіткіше визначення того, що відноситься до “дослідницьких цілей”. Зараз дослідники та університети стикаються з невизначеністю, і вона стримує інновації» [3]. Розробка таких нормативно-правових актів буде сприяти створенню інноваційних об'єктів інтелектуальної власності та загалом інноваційній діяльності, що має велике значення для нашої країни з в цей складний час, а також слід готуватися і до відродження країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. Дата оновлення 16.07.2020. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2938-17> (дата звернення 21.09.2022).
2. Про захист персональних даних: Закон України від 91.06.2010 № 2297-VI, оновлення від 16.09.2022 р. . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D1%96%D0%B4#w1_3 (дата звернення: 21.09.2022).
3. Закон про дані: Комісія пропонує заходи для справедливої та інноваційної економіки даних. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1113 (дата звернення 21.09.2022).
4. Дилема про захист даних: рішення компанії Apheris / BOIC журнал, червень 2022. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/ru/2022/02/article_0001.html?utm_source=%D0%98%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B5+%D0%B1%D1%8E%D0%BB%D0%B%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8+%D0%92%D0%9E%D0%98%D0%A1&utm_campaign=a1a45fefaa-DIS_MAG_RU_160822&utm_medium=email&utm_term=0_4191b09bb8-a1a45fefaa-256902933 (дата звернення: 21.09.2022).

КРИКУН НАДІЯ ПЕТРІВНА
СТУДЕНТКА 3-ГО КУРСУ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ЛЯШУК В.Р.
СТУДЕНТКА 2-ГО КУРСУ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

РОМАШКО АЛЛА САЗОНІВНА
КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ. ПОРІВНЯННЯ СИСТЕМ ЯКОСТІ

В нашій країні правова охорона географічним зазначенням надається відповідно до Закону України «Про правову охорону географічних зазначень» [1]. На даний час, відповідно до зазначеного Закону, в Україні охороняється два види географічних зазначень, це власне географічні зазначення та найменування місця походження» в той час як в Євросоюзі охороняється більше видів географічних зазначень [2].

На забезпечення євроінтеграційних процесів, 6 вересня 2022 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України "Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів" [3]. Станом на 19.09.2022 Закон підписаний Головою Верховної Ради України та, наразі знаходиться на підписі Президента.

В Законі [3], до вже відомих в Україні географічного зазначення та найменування місця походження додано ще «традиційна гарантована особливість», а також чітко окреслена сфера застосування цього Закону і, варто зауважити що, він не стосується вин, вермутів, спиртових напоїв (коньяк, горілка, віскі...), спиртових настоянок та лікерів.

Прийняття цього Закону це крок до наближення до законодавства Європи, до популяризації продукції українського виробника, до розширення ринків бо в Євросоюзі створена структура, «яка пропагує продукти та напої високої якості з ЄС тим самим роблячи їх привабливими – тут можна знайти не лише

самі зазначення, а й фото продуктів, рецепти та кулінарні книги» [4]. Проте це лише невеликий крок, бо кількість видів географічних зазначень в Євросоюзі значно більша [5].

Варто згадати і про Лісабонську систему (адмініструється Всесвітньою організацією інтелектуальної власності) за якою до 2020 року охоронялось лише найменування місця походження, проте з 26.02.2020 вступив в силу Женевський акт Лісабонської угоди [6] і тепер можлива охорона географічних зазначень. Хоча Україна (як і Європейське співтовариство) і не приєдналась до Лісабонської системи, але підхід до охорони за Лісабонською системою реалізований в Законі щодо правової охорони географічних зазначень [1], за яким для будь-якого товару можлива охорона географічного зазначення та назви місця походження.

Порівняємо види зазначень в Україні за Законами [1 та 3] та в Євросоюзі.

Євросоюз	Україна
<p><u>Захищене зазначення походження (PDO).</u></p> <p>Назви продуктів, зареєстровані як PDO, мають найсильніший зв'язок із місцем їх виробництва, бо весь процес виготовлення в даному регіоні.</p> <p>Продукція : продукти харчування, сільськогосподарська продукція та вина.</p>	<p>На підставі Закону «Про правову охорону географічних зазначень» назва місця походження для будь якого товару, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території [1].</p> <p>Продукція : будь-яка, що відповідає вимогам.</p> <p>На підставі Закону «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» [3] назва місця походження, (не суперечить визначенню за Законом [1], але уточнюється).</p> <p>Продукція : окремі види продукції харчування та сільськогосподарської продукції, відсутні вина та спиртовмісні напої</p>
<p><u>Захищене географічне зазначення (PGI).</u></p> <p>PGI підкреслює зв'язок між конкретним географічним регіоном і назвою продукту, де певна якість, репутація чи інша характеристика в основному пов'язана з його географічним походженням (хоча би один з етапів виробництва в певному регіоні). Продукція : продукти харчування, сільськогосподарська продукція та вина.</p>	<p>На підставі Закону «Про правову охорону географічних зазначень» для будь якого товару, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території [1].</p> <p>Продукція : будь-яка, що відповідає вимогам.</p> <p>На підставі Закону [3] географічне зазначення товару, який походить з певного географічного місця (країни, регіону як частини країни, населеного пункту, місцевості тощо) та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, обумовлені головним чином географічним місцем його походження.</p> <p>Продукція : окремі види продукції харчування та сільськогосподарської продукції, відсутні вина та спиртовмісні напої</p>

Євросоюз	Україна
<p><u>Географічне зазначення спиртних напоїв (GI)</u></p> <p>GI захищає назву спиртного напою, що походить із країни, регіону чи місцевості, де особлива якість, репутація чи інші характеристики продукту в основному пов'язані з його географічним походженням. Продукція : спиртні напої.</p>	<p>Охорона передбачена на підставі Закону «Про правову охорону географічних зазначень» передбачено, як охорона географічного зазначення і як охорона назви місця походження [1].</p> <p>Продукція : будь-яка, що відповідає вимогам.</p> <p>Охорона не передбачена на підставі Закону «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» [3]</p>
<p><u>Інші схеми якості ЄС</u></p> <p>наголошують на традиційному процесі виробництва або продуктах, виготовлених у складних природних зонах, таких як гори чи острови</p>	<p>На підставі Закону [3] особливим показником якості визнається показник "гірський продукт". Особливий показник якості "гірський продукт" застосовується щодо продуктів тваринництва, вироблених та перероблених у гірських районах, або щодо продуктів тваринництва від тварин, які протягом принаймні двох третин життя вирощувалися в таких гірських районах, якщо продукти перероблялися в таких районах, або щодо продуктів тваринництва, одержаних від тварин на відгінній формі випасання, які принаймні чверть життя утримувалися на відгінних пасовищах у гірських районах. Законом [3] передбачено інші особливі показники якості</p>
<p><u>Традиційна фірмова страва</u></p> <p>гарантована</p> <p>Гарантована традиційна особливість (TSG) висвітлює традиційні аспекти, такі як спосіб виробництва продукту або його склад, без прив'язки до конкретної географічної області. Назва продукту, зареєстрованого як TSG, захищає його від фальсифікації та неправильного використання.</p> <p>Продукція : продукти харчування та сільськогосподарська продукція.</p>	<p>Традиційна гарантована особливість. На підставі Закону «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» [3] -охорона надається найменуванню сільськогосподарської продукції (сільськогосподарського товару) або харчового продукту як традиційній гарантованій особливості, якщо на нього не поширюються критерії невизнання правової охорони, незалежно від наявності взаємозв'язку між таким найменуванням та певною географічною територією, якщо його традиційно використовують для позначення певного традиційного продукту або воно вказує на традиційний чи специфічний характер сільськогосподарського товару або харчового продукту або описує конкретний сільськогосподарський товар або харчовий продукт, який є результатом способу виробництва чи переробки або має склад, що відповідає традиційній практиці виробництва такого продукту або описує сільськогосподарський товар або харчовий продукт, вироблений із сировини чи інгредієнтів, що використовуються традиційно.</p> <p>Продукція : окремі види продукції харчування та сільськогосподарської продукції, відсутні вина та спиртовмісні напої</p>

Висновок. Україна не приєдналась до Лісабонської системи і, наближаючись до Європейського законодавства, залишила поза увагою частину сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, зокрема вина та спиртовмісні напої, обмежившись введенням системи якості «гірський

продукт» та «традиційна гарантована особливість». На наш погляд потрібно доопрацювати законодавство України для більшої інтеграції з європейським законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16.06.1999 №752-XIV. Дата оновлення – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> – (дата звернення 19.09.2022)
2. Гаврушкевич Н.В., Ткаченко О.В. Географічні зазначення в Україні та світі Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, (22.04.2021, м. Київ) : ел.збірник / Упоряд.: М.В. Дубняк, А.С. Ромашко, – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 185 с. С.36-40 URL: https://drive.google.com/file/d/1GFLHzTH_hBaZC9ho7_avfUeg3k6ue-4G/view (дата звернення 19.09.2022)
3. Проект Закону «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1469900> (дата звернення 19.09.2022)
4. Ромашко А.С., Кравець В.О. Географічні зазначення. Інформаційні ресурси Європи та їх роль. Висновки для України Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, (22.04.2021, м. Київ) : ел.збірник / Упоряд.: М.В. Дубняк, А.С. Ромашко, – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 185 с. С.59-63 URL:https://drive.google.com/file/d/1GFLHzTH_hBaZC9ho7_avfUeg3k6ue-4G/view (дата звернення 19.09.2022)
5. Пояснення щодо географічних зазначень і схем якості https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_en#aims
6. Основные положения Женевского акта Лиссабонского соглашения https://www.wipo.int/treaties/ru/registration/lisbon/summary_lisbon-geneva.html

КРУЧАЙ РОКСОЛАНА ВІКТОРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПОСТУПОВЕ ВТІЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО
ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
В КОНТЕКСТІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Україна офіційно отримала статус кандидата в члени Європейського Союзу. Це справді історичне і, безумовно, важливе рішення для усього українського народу, яке було прийнято 23 червня 2022 р. на саміті лідерів Євросоюзу у Брюсселі.

Такий потужний крок є рушієм змін багатьох аспектів, але очевидно, що гармонізація і реформація складатимуть певні поступові етапи, посиляючись на нинішні обставини та умови. Основним провідником ще з 2014 р. служить Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) [1]. Зокрема, там ідеться про чималу низку статей, стосовно права інтелектуальної власності, які вже введені в національне законодавство. Тут особливо варто зупинитись на декількох нормативно-правових актах. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями» від 21.07.2020 р. (далі – Закон №815-IX) надана можливість досудового скасування свідоцтва в Апеляційній палаті НОІВ щодо промислових зразків є важливою для боротьби з «патентним тролінгом» (явище, яке базується на зловживанні правами на промислові зразки, які не є новими, і здебільшого має місце саме на митному кордоні). Законом № 815-IX для боротьби з цим явищем, а також з метою превенції такого в майбутньому, встановлено додатковий адміністративний спосіб анулювання реєстрацій - так званий механізм «post grant opposition» (визнання недійсними свідоцтв на промислові зразки в Апеляційній палаті) [2].

Окрім цього, важливим кроком стало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності», функції якого виконує ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (далі – Укрпатент). Створення НОІВ має чітко встановити ту дворівневу систему органів. Данило Цьвок – директор з питань розвитку відносин у сфері інтелектуальної Укрпатенту зазначив: “Завдяки дворівневій системі новий орган перетвориться на єдину організаційну одиницю, яка займатиметься практичними речами: проведенням

експертизи, видачею охоронних документів, прямою співпрацею з бізнесом, просвітницькими ініціативами та запровадженням додаткових адміністративних механізмів регулювання відносин у сфері ІВ. Зі свого боку, Міністерство економіки України буде центром формування політики та стратегічних змін”. Він додав: “Дворівнева система управління та концепція єдиного органу з широкими повноваженнями, які якнайбільше задовольняють суспільні потреби в набутті та захисті прав ІВ, вже давно сформована та успішно функціонує в багатьох розвинених країнах, таких як Німеччина, Японія, Польща, Естонія тощо” [3].

Але зараз варто повернутись до останньої, однієї з умов, яка повинна бути виконана для прийняття України до Європейського Союзу – реформа законодавства про медіа, яке має відповідати Директиві ЄС. Станом на сьогодні законопроект «Про медіа» взято за основу. Але насправді довкола нього велось і ведеться чимало обговорень. Єврокомісія рекомендувала нашій державі «боротися з впливом приватних інтересів шляхом ухвалення закону про медіа, який приводитиме законодавство України у відповідність до Директиви ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та надає повноваження незалежному медіарегулятору» [4].

Якщо дивитись загально, то «відповідно до статті 396 Угоди про асоціацію Сторони здійснюють співробітництво з метою просування аудіовізуальної галузі в Європі та заохочення спільного виробництва у галузі кінематографії та телебачення. Співробітництво може включати, *inter alia*, питання підготовки журналістів та інших працівників медіа-сфери, як друкованих, так і електронних видань, а також питання підтримки засобів масової інформації (громадських і приватних), з метою посилення їхньої незалежності, професіоналізму та зв'язків з іншими європейськими ЗМІ відповідно до європейських стандартів, зокрема стандартів Ради Європи» [5].

Вище було зазначено, що безумовність необхідності прийняття закону є очевидним і навіть сам законопроект розроблявся ще з 2020 р. Та саме постійні поправки викликали нерозуміння і часто обурення. Я б хотіла висловити декілька позицій, адже думки в усіх неоднозначні. Спочатку перелічу основні суперечливі аспекти, які одразу викликають думку, що законопроект диктуватиме проросійські мотиви, зокрема: 1) зменшення української пісенної квоти на радіо на 10%; 2) повернення артистів-росіян на екрани через нівелювання переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці; 3) скасування заборони на популяризацію органів російської влади та її окремих представників у телепередачах і фільмах; 4) скасування заборони на приниження та зневажання української мови у фільмах; 5) дозвіл телеканалам транслювати фільми російською; 6) скасування заборони пісень російських виконавців [6].

Стосовно зменшення української пісенної квоти на радіо, то вона має бути піднята до 40%, а 10% – це вже як можливий відступ. Таке пояснення дав

Микита Потураєв, народний депутат, який був ініціатором саме цього проєкту, хоча у самому законопроєкті йдеться про 35%. Стосовно другого аспекту, то такі списки не повинні ліквідуватись, хоч Микола Княжицький, народний депутат фракції "Європейська Солідарність", наголосив, що існує певний ризик скасування "чорних списків" осіб, які можуть завдати шкоди національній безпеці [7]. Варто зупинитись на 3 та 4 пунктах. Як можна проаналізувати, то абзацом третім частиною 3 статті 15 Закону України «Про кінематографію», законодавець чітко забороняє будь-яке приниження чи зневажання української мови. У законопроєкті «Про медіа» подібне формулювання, однак попередньо центральний орган не повинен вносити такі фільми до Державного реєстру фільмів. Насправді невідомо чи це практична реалізація чинних норм, чи навпаки ускладнена і дещо суб'єктивна процедура.

Відповідно до частини 5 статті 40 законопроєкту «Про медіа»: телемовники та радіомовники, які здійснюють мовлення мовами корінних народів України, незалежно від категорії мовлення, повинні забезпечити сумарний тижневий обсяг мовлення державною мовою та мовами корінних народів України в обсязі не менше 75 відсотків, при цьому не менше 30 відсотків – державною мовою, у тому числі програм новин, інформаційно-аналітичних та розважальних програм (ведучими (дикторами) радіопрограм). Ця норма втілена і в Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації» від 23.05.2017 р. [8]. Але цей нормативно-правовий акт був чинним ще до прийняття Закону України «Про функціонування української мови як державної». Отже, очевидним є те, що мав би бути дещо інший підхід до сумарного тижневого обсягу мовлення саме українською мовою і точно недостатньо лише субтитрування, як це передбачає законопроєкт.

Щодо останнього аспекту, то в законороекті насправді немає ніяких прямих вказівок стосовно заборони пісень російських виконавців. І це справді дивує, адже навіть без додаткових списків є очевидна проросійська позиція таких, які або замовчують російську війну в Україні, або взагалі прямо підтримують вторгнення і режим.

Наразі законопроєкт «Про медіа» готується до другого читання і є великі сподівання, що будуть внесені знову поправки, які усунуть будь-які сумніви в твердій позиції будувати максимально проукраїнські ресурси, що чітко відповідають європейським стандартам.

Загалом це певні поступові аспекти, які я хотіла виділити і які є рекомендаціями для відповідності членства України у Європейському Союзі у контексті права інтелектуальної власності. Протягом останніх 8-ми років було чимало реформ і концепцій. Зараз нові завдання і рекомендації, з якими ми точно можемо впоратись, бо ми давно обрали курс на євроінтеграцію. Далі буде чимало змін, які, не виключено, буде вже демонструвати Україна для європейської спільноти, адже відносини розвиваються і постійно

вдосконалюються, а ми активно це підтримуємо і сприяємо всупереч усім обставинам. У цій роботі я коротко наголосила лише на декількох нормативно-правових актах, які були реалізовані після Угоди про асоціацію. При цьому, зауважу, що була проведена насправді значна реформаторська діяльність. І взяла до уваги останній законопроект, що мав би втілити рекомендацію на вступ до ЄС після надання Україні статусу кандидата.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: від 27.06.2014 р. : станом на 30.11.2015 р.
2. Провнесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями : Закон України від 21.07.2020 р. No 815-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#Text>
3. НОІВ - це про зручний та ефективний державний IP-сервіс. Юридична Газета. 17.07.2020.
4. EU Commission's Recommendations for Ukraine's EU candidate status. https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-commissions-recommendations-ukraines-eu-candidate-status_en?s=232. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-commissions-recommendations-ukraines-eu-candidate-status_en?s=232.
5. ВИСНОВОК щодо проекту Закону України про медіа. <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1453030>.
6. Про медіа : законопроект від 02.07.2020 р. No 2693-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69353.
7. Рада попередньо підтримала новий закон про медіа. Що він передбачає та як вплине на вступ до ЄС. Суспільне. URL: <https://suspilne.media/276494-rada-poperedno-pidtrimala-novij-zakon-pro-media/>
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації : закон від 23.05.2017 р.

КУЗЬМЕНКО ГЛІБ ВОЛОДИМИРОВИЧ
СТУДЕНТ 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ
В УКРАЇНІ ТА ІНШИХ ДЕРЖАВАХ

У торгівлі та промисловості крадуть всі.

Я сам багато чого вкрав.

Але я вмю красти, а вони не вмюють.

Томас Едісон

Невід'ємною ознакою нашого часу є жорстока конкурентна боротьба за світові ринки, правила якої постійно змінюються через нестабільність світової економіки з її глобальними процесами та підводними течіями. Життєздатність як окремого підприємства так і національної економіки забезпечується наявністю об'єктивних конкурентних переваг, що дозволяють успішно конкурувати «за клієнта». Історія розвитку світової економіки та розповсюдження досягнень науково-технічного процесу наочно вказує: конкурентоздатність економіки країни у цілому визначається конкретними перевагами, що створеними її національними підприємствами. Наприклад, ми говоримо «SONY» - маючи на увазі Японію, кажемо «Huawei» - маємо на увазі Китай, тому що саме ці фірми представляють свої країни на світовому ринку.

Таким чином, знання, досвід та творчий потенціал робітників створюють інтелектуальний капітал компанії, створюючи її інноваційні та конкурентні переваги та забезпечує її конкурентоздатність, як на внутрішньому ринку, так і за її межами.

Характерною рисою розвитку усіх без виключення країн є підвищення у виробництві науково-технічних знань та інших результатів творчої діяльності особи. Використання накопиченого потенціалу знань обумовлює суттєві зміни стратегічних орієнтирів підприємств та організацій: значення фізичних ресурсів (предметів, засобів праці) поступово зменшується на відміну від значення послуг та нематеріальних ресурсів, яке зростає. Використання таких ресурсів надає для їх власників виключні та недоступні можливості у виробництві та реалізації власної продукції.

Насичення ринку різноманітними товарами змушує підприємства постійно вдосконалювати можливості виробництва, просування та реалізації власних товарів і послуг. За таких умов, дієвим інструментом конкуренції виявляється використання нематеріальних ресурсів. Наприклад, володіння ліцензією надає

її власнику виключне право використання визначеного технічного досягнення, що в свою чергу забезпечує йому відповідні конкурентні переваги. Зареєстроване визначення походження товару завжди гарантує споживачу особливі, а іноді унікальні якості товару, що підвищує конкурентоспроможність товару та виробника.

Одним з необхідних умов успішної діяльності будь-якого підприємства у ринковій економіці є використання його власних дизайнерських рішень. Тому сьогодні виробники мають не тільки вкладати велику кількість коштів у дизайн, а й у захист результатів творчої діяльності дизайнерів, шляхом отримання права на промисловий зразок.

Промислові зразки займають значне місце у цивільному обороті об'єктів інтелектуальної власності. Вони є одним із способів правової охорони дизайнерських рішень, і відіграють суттєву роль у реалізації продукції підприємств. Промисловий зразок є результатом творчої діяльності людини в області художнього конструювання. Інакше кажучи, це оригінальне, естетичне та декоративне вирішення зовнішнього вигляду продукту товару.

За своїм призначенням промисловий зразок має приваблювати покупців своїм зовнішнім виглядом. У більшості випадків, зовнішня форма товару виявляється основним фактором його реалізації. Для захисту промислових зразків, від неправомірного копіювання або імітації, вони повинні бути належним чином зареєстровані. Охорона промислового зразку означає, що його не можна скопіювати або зімітувати без дозволу власника прав на нього. Такі копії чи імітації, виготовлені без прав на нього, не можуть ані продаватися ані імпортуватися.

Документом, що підтверджує право власності на промисловий зразок є свідоцтво на промисловий зразок. Відповідно до статі 461 ЦК України, промисловий зразок вважається придатним до отримання права інтелектуальної власності на нього, якщо він визнаний новим (до змін та доповнень 2020 року). Якщо сукупність суттєвих ознак промислового зразка не стало загальнодоступною у світі до дати подачі заявки на реєстрацію, так звана мірова новизна, він рахується новим. Під час встановлення новизни промислового зразка, береться до уваги зміст усіх раніше отриманих Укрпатентом заявок, за виключенням тих, які вважаються відкликаними, вже відкликані або відносно них Укрпатентом прийнято рішення у відмовленні у видачі свідоцтва і вичерпано можливості оскарження таких рішень. Строк дії на свідоцтва на промисловий зразок становить 5 років з дня подання заявки.

Об'єм Правової охорони промислового зразку визначається сукупністю суттєвих ознак надані на зображенні виробу товару. Промисловий зразок може мати такі просторові ознаки, як форма або об'єм, а також двомірні ознаки, як орнамент лінії або колір [1].

Одним з варіантів промислового зразка може бути зовнішній вид виробу, які належать до однієї і тієї ж групи та схожі за сукупністю суттєвих ознак,

однак мають відмінності у несуттєвих ознаках, котрі сприймаються візуально. Наприклад, декілька стільців, котрі відрізняються один від одного фактурою, або кольором декоративної обшивки, тощо.

Набір виробів може бути визнаний промисловим зразком, якщо до його складу входять вироби, які виконують різні функції, але підпорядковані загальному призначенню, тобто набір або комплект. З точки зору художнього конструювання, всі вироби набору (комплекту), повинні мати загальне композиційне та стилістичне рішення. Наприклад, набір манікюрних інструментів, чайний сервіз, меблевий гарнітур, комплект постійної білизни, тощо.

Поняття «один виріб» може бути використане як по відношенню до цілого виробу, наприклад, автомобіль, так і по відношенню до його частин, наприклад, фари, бампер, які теж можуть бути заявлені, як самостійні промислові зразки.

Володілець промислового зразка може заборонити третім особами виготовляти, використовувати або імпортувати вироби, у яких втілений або укладений зразок, що повністю або у значній мірі копіює охоронюваний зразок, якщо така діяльність має за мету комерційні цілі. Промислові зразки використовуються у широкому асортименті промислових або ремісних виробів, зокрема: пакування, контейнер, меблі чи предмети домашнього вжитку, освітлення, прикраси або текстильні вироби. Промислові зразки можуть також застосовуватися до графічних символів, інтерфейсів та логотипів.

У залежності від конкретних національних законів та видів зразків, промисловий зразок може також охоронятися, як художній витвір у рамках авторського права. Гарним прикладом може слугувати законодавство Європейського Союзу. Відсутність будь-яких перешкод подібної охорони дизайну було зазначено у відповідному рішенні Європейського Суду. В одній із справ суд встановив, що промисловий зразок, зареєстрований у країні-учасниці Європейського Союзу, також має право на охорону у відповідності до закону про авторське право цієї держави, починаючи з дати коли промисловий зразок був створений або зафіксований у будь якій об'єктивно вираженій формі. Критерії обороноздатності авторського виробу визначається кожною державою-учасником самостійно.

Однак даний правовий режим розповсюджений не у всіх країнах. Наприклад у США режим авторського права, як правило, не розповсюджується на захист утилітарних або функціональних виробів (§ 101 розділу 17 зводу законів США). Авторсько-правова охорона естетично-утилітарних виробів можлива лише за умови, якщо їх форма та (або) конфігурація можуть бути уявно відділені від самого виробу, у якому вони втілені. Окрім того, судовою практикою була напрацьована позиція, згідно якої окремий елемент промислового зразку може охоронятися як авторський витвір у випадку його можливого незалежного існування [2].

Великий інтерес для цього дослідження становить система патентних

режимів охорони дизайну, що сформувалась в Австралії. Протягом багатьох років уряди, що змінювали один одного, проводили політику обмеження охорони, що надається авторським правом художнім творам, втіленим у продуктах масового виробництва [4].

Основна ідея полягала в тому, що режим промислових зразків, закріплений у Законі про промислові зразки 2003 р., є більш придатною формою правової охорони для продукції масового виробництва. Розділ 8 частини III Закону про авторське право 1968 р. регулює взаємозв'язок між охороною авторських творів і промислових зразків. Стаття 78 закону передбачає, що авторське право на художній твір не підлягає захисту щодо творів, створених з відповідним дизайном цього художнього твору, які були застосовані в промисловому масштабі. За загальним правилом, промисловим застосуванням вважається виготовлення 50 і більше продуктів, у яких було втілено дизайн [4].

Охорона дизайну існує і в Японії, де промислові зразки традиційно не підлягають охороні як об'єкти авторського права. Для того, щоб твори прикладного мистецтва охоронялися авторським правом, суд вимагає високого рівня творчості. В одній із справ вирішувалося питання охорони дитячого крісла, як об'єкта авторського права. Суд постановив, що законодавче формулювання "виражене творчим способом", що використовується в підпункті 1 пункту статті 2 закону про авторське право, означає таке: «Вираз, про який ідеться, не обов'язково повинен мати творчий початок у строгому сенсі цього слова, але має демонструвати певні унікальні характеристики автора». Дана справа є унікальною, оскільки загалом не відображає сформовану одноманітну судову практику [3].

Такі приклади відображають найбільш релевантний підхід до охорони дизайнерських виробів. Механізми охорони дизайну дають змогу, з одного боку, провести змістовну межу між формами охорони авторських творів і промислових зразків, з іншого - забезпечити можливість подвійної охорони об'єктів дизайну, коли провести цю межу стає важко. Крім того, цей підхід запобігає подвійному стягненню за порушення інтелектуальних прав на дизайн у разі їх перетину.

Вітчизняне законодавство дозволяє відносно швидко та за відносно невеликі кошти отримати будь-якій особі патентну охорону на будь-який об'єкт промислової власності. Для отримання свідоцтва на корисну модель або промисловий зразок достатньо оформити заявку та своєчасно сплатити всі збори за видачу охоронних документів – такі свідоцтва видаються під відповідальність заявника без перевірки заявлених об'єктів на предмет патентоспроможності та новизни.

Яскравим прикладом може слугувати відома історія з лікарським засобом «Біле вугілля» у справі №910/9784/18.

Так пакування та маркування оригінального лікарського засобу «Біле вугілля» ® – лідеру вітчизняного ринку сорбентів, назва якого зареєстрована як

товарний знак, а ТМ «БЕЛЫЙ УГОЛЬ» (Біле вугілля) визнано в Україні загальновідомою з 01.01.2011 для товарів 5 класу Міжнародної класифікації товарів та послуг (МКТП). У 2017 році іншим виробником сорбентів були запатентовані як промисловий зразок в результаті чого продукт під назвою «Белый Уголь–Здравофарм» продавався численними аптечними мережами України. У даному випадку володільцем знаку та розробником препарату ТОВ «ОмніФарма Київ», а ТОВ «Здравофарм» використовував у своїй діяльності позначення, схоже з позначенням «Біле Вугілля», що належало ТОВ «ОмніФарма Київ». Як показує історія захисту бренду «Біле Вугілля» в Україні будь-яку торгову марку ТМ можна зареєструвати в якості промислового зразка, отримавши патент на етикетку з усіма необхідними позначеннями, логотипами та дизайном. Власник патенту може без перешкод використовувати чужий дизайн, знак і, відповідно, гудвіл їх власника у своїй діяльності для збільшення конкурентних переваг, поки такий патент діє. Навіть при наявності такої правової охорони бренду «БЕЛЫЙ УГОЛЬ», такий процес його захисту від недобросовісного використання третіми особами тривав майже два роки. Дана ситуація носить негативний характер, однак слугує чудовим прикладом так званого «патентного тролінгу».

Виробникам товарів та послуг потрібно самим турбуватися про охорону свого інтелектуального капіталу, а не сподіватися на правову культуру своїх конкурентів. Бурхливий світовий процес глобалізації сприяє розвитку інноваційної економіки, посилює конкурентну боротьбу за споживача та вимагає створення нових конкурентних переваг. Виживає той, хто здатен мобільно реагувати на сучасний мінливий світ.

У 2020 році був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьбу з патентним тролінгом» (ЗП № 2258), який вніс зміни у правове регулювання правовідносин, що пов'язані із промисловим зразком. Згідно закону, для визначення обороноздатності промислового зразка був створений новий критерій – індивідуальний характер, який унеможлиблює патентний тролінг та отримання свідоцтва на біле вугілля, як у прикладі, що описаний вище. [5]

Обсяг правової охорони промислового зразка, який є зареєстрований, складається із словесного опису ознак та із зображення, яке вноситься до реєстру. До того ж термін охорони промислового зразка був збільшений до 25 років та введено нову «множинну» заявку, що об'єднує декілька промислових зразків за аналогією з міжнародною заявкою за Гаазькою угодою. Вказаним вище законом зазначаються засади для протидії надання правової охорони тим промисловим зразкам, що мають лише зовнішні ознаки, які обумовлені технічними особливостями. Така міра об'єднує реєстрацію простих форм та деталей промислових зразків.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене можна зазначити, що

законодавство України не є ідеальним у правовому регулюванні промислового зразку, але воно поступово змінюється, і ці зміни спрямовані на закриття правових прогалин. З плином часу та з імплементацією подібних новел ми зможемо вдосконалити власну модель правового захисту промислових зразків до рівня країн Європейського Союзу та США.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Code of Laws of the United States of America. URL: <https://uscode.house.gov/>
3. Protecting and enforcing design rights. URL: Japan // World Trademark Review. 2019 <https://www.worldtrademarkreview.com/global-guide/designs/2020/article/protecting-and-enforcing-design-rights-japan>
4. Review of the Designs System. URL : https://www.ipaustralia.gov.au/sites/default/files/issues_paper_on_designs_review.pdf
5. Прийнято Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентним тролінгом. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/196278.html>

КУЛИК СТАНІСЛАВ СЕРГІЙОВИЧ
АСПІРАНТ ВІДДІЛУ ПРОБЛЕМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА,
КРИМІНОЛОГІЇ ТА СУДОУСТРОЮ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М.КОРЕЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ШКОДА, ЗАПОДІЯНА ПОРУШЕННЯМ ПРАВ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Найрозповсюдженіше і найпростіше сучасне визначення каже, що інтелектуальна власність – результат інтелектуальної, творчої діяльності однієї людини або кількох осіб [1]. Тобто, інтелектуальною власністю пропонується вважати все, що людина створює своїм розумом, але виключно нове, унікальне. Але ж навіть таке визначення і розуміння ґрунтується виключно на матеріалістичному сприйнятті світу. З боку права, держави то є цілком логічним, бо саме таке створення чогось нового й є основним рушієм економіки та зростання добробуту всієї держави. Творці (автори, винахідники, виконавці тощо) створюють нові винаходи, твори, які прямо чи опосередковано задовольняють потреби людей. Саме переконання в тому, що будь-який творець сам своєю інтелектуальною діяльністю створює щось нове у світі, я пропоную брати за основу аналізу сутності інтелектуальної власності. Оскільки інші бачення походження таких нових ідей виключає їх захист в сучасному розумінні. Якщо розділяти світосприйняття Платона, наприклад, то слід вважати усі винаходи і твори лише викладеними їхніми творцями, взятими якимось чином з «ідеального світу», тож і ніякий захист, ніяких прав надаватися таким творцям не має. Якщо вважати усі нові ідеї насправді ідеями якихось надістот (Бога тощо), які транслюють їх через творців, то, знову ж таки, виникає сумнів у тому, що тим творцям мають надаватися якісь права. Тож переконання в тому, що людина сама створює нові унікальні ідеї своїм власним розумом, лежить в основі сучасного уявлення про право інтелектуальної власності.

Слід зазначити, що сучасне законодавство України не містить визначення інтелектуальної власності. В Цивільному кодексі України лише встановлене поняття права інтелектуальної власності. Тож фактично інтелектуальною власністю в Україні на законодавчому рівні визнаються лише перелічені в законі об'єкти права інтелектуальної власності, які в свою чергу поділяються на такі, що охороняються, і такі, що не охороняються. У Цивільному кодексі України закріплено, що «До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські

пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [2]. Очевидно, що усі можливі результати розумової діяльності передбачити неможливо, тому у законі визначені тільки основні, відомі, які мають значення для творців, держави та економіки зараз. Усі перелічені об'єкти, уся власність є нематеріальною, хоч і має бути вираженою в матеріальній формі задля захисту. Слід звернути увагу, що інтелектуальна власність, не реалізована в матеріальній формі, ідея в чистому вигляді, не захищається державою. Це пов'язано з тим, що без матеріальної форми такий об'єкт не може взаємодіяти із матеріальним світом, а творець не може вступати у зв'язку з нею у відносини з іншими особами чи суспільством. Тому визначення інтелектуальної власності в законі не співпадає із глобальною об'єктивною реальністю, де будь-яка ідея, інформація, унікальне знання по суті є інтелектуальною власністю.

В протиположності інтелектуальній визначається власність звичайна – речі, майно. Об'єкти такої власності цілком зрозумілі і матеріальні. Це фактично будь-які об'єкти матеріального світу, окрім самої людини. Їх можна відчувати п'ятьма основними чуттями людини. Існує влучна думка, що власність – це складне динамічне утворення, яке: виявляється в продуктах матеріальної та духовної діяльності особистості; впливає на загальний стан людини; визначає принципи та норми її життєдіяльності; забезпечує відповідний рівень соціальних благ у суспільстві; зумовлює відповідну свободу в межах суспільства; наділяє особистість упевненістю в собі. Від правильного розпорядження власністю залежить її продуктивність і користь як для безпосереднього власника, так і для осіб, за яких він відповідає [3, с. 694]. А річ, предмет як буття для людини та предметне буття людини є водночас і наявним буттям людини для іншого, виявом її ставлення до нього, суспільних відносин між людьми [4, с. 53].

Нематеріальний характер інтелектуальної власності полягає в тому, що сутність її не у світі фізичному, її неможна напряму відчувати. А взаємодіяти усі, окрім творця, люди можуть виключно з матеріальним втіленням тієї інтелектуальної власності. Так створений автором літературний твір своїм матеріальним втіленням матиме книгу. Але сама книга як річ не є об'єктом інтелектуальної власності, а лише майном, власністю, фізичним тілом. Таким об'єктом буде лише сам твір, його ідея, сюжет, які згенеровані, створені у розумі творця, автора.

Якщо інтелектуальна власність є результатом творіння людського розуму, результатом його інтелектуальної або творчої діяльності, то логічно припустити, що й містяться вони саме там – у людському розумі. Але розум виражає здатність мислити, аналізувати факти, інформацію і робити висновки та є частиною свідомості [5]. Це більше оціночне поняття. То, можливо, об'єкти інтелектуальної власності після їх створення перебувають у свідомості творця?

Тоді з відомих концепцій свідомості варто виділити саме ту, яка може допускати такий факт, а саме, що свідомість є знанням, а все, що ми знаємо, це є свідомість [6]. Тоді можна стверджувати, що згенеровані розумом творця об'єкти інтелектуальної власності, ідеї містяться у вигляді знань про це у свідомості творця.

Змістом права власності є право власника володіти, користуватися й розпоряджатися майном, річчю, яка йому належить. Тобто, власник має право фактичного фізичного впливу на річ, вилучати з неї корисні властивості для задоволення людських потреб та визначати юридичну та фактичну долю речі аж до її знищення. Науковці визначають, що право власності – це визнане законом право, яке закріплює абсолютну належність майна особі (власникові) та визначає її права володіння, розпорядження та обов'язки щодо цього майна [7, с. 64]. Таким чином очевидно, що право власності, як і сама власність, нерозривно пов'язане з матеріальним світом та з самим конкретним матеріальним об'єктом, що є власністю.

Змістом же права інтелектуальної власності є нематеріальні правомочності. Їх поділяють на особисті немайнові права інтелектуальної власності та майнові права інтелектуальної власності. Особистими немайновими визнаються: 1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності; 2) право перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності; 3) інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Майновими ж є: 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) виключне право дозволити використання об'єкта права інтелектуальної власності; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом [2]. І хоч законодавець й залишив невичерпними ті переліки прав інтелектуальної власності, фактично на практиці розглядаються саме вказані п'ять (2 + 3), а інші поки не визначені. Як і сама інтелектуальна власність, права інтелектуальної власності мають нематеріальний характер.

Залежно від об'єктів права інтелектуальної власності в законодавстві України поділяють на наступні групи:

- право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право);
- право інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму та програму (передачу) організації мовлення (суміжні права);
- право інтелектуальної власності на наукове відкриття;
- право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок;

- право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу;

- право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію;
- право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин;
- право інтелектуальної власності на комерційне найменування;
- право інтелектуальної власності на торговельну марку;
- право інтелектуальної власності на географічне зазначення;
- право інтелектуальної власності на комерційну таємницю [2].

Звісно, будь-які порушення визнаних прав інтелектуальної власності негативно впливають на творців, економіку і державу в цілому. Але ми пропонуємо розглянути ті, що держава визнала найнебезпечнішими, за які в Україні навіть встановлена кримінальна відповідальність. Згідно чинного кримінального законодавства нашої держави, кримінальними правопорушеннями визнаються:

- умисне порушення авторського і суміжних прав (стаття 176 Кримінального кодексу України);

- умисне порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (стаття 177 Кримінального кодексу України);

- умисне порушення прав на знак для товарів і послуг (торговельну марку) (стаття 229 Кримінального кодексу України);

- умисне розголошення комерційної таємниці (стаття 232 Кримінального кодексу України) [8].

Виходячи із загального змісту прав інтелектуальної власності, порушенням може бути або невизнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності, або використання об'єкта права інтелектуальної власності без дозволу. Але ідентифікатором наявності самого кримінального правопорушення і його тяжкості є матеріальна шкода, заподіяна таким діянням.

Проаналізувавши сутність прав інтелектуальної власності ми нарешті можемо детально розібрати, що ж таке матеріальна шкода від їх порушення. В загальному розумінні шкода – це зменшення чи знищення майнової (матеріальної) чи немайнової (моральної) сфери особи [9]. Я вважаю, що таке визначення варто доповнювати для глибинного розуміння її сутності. Шкода – то погіршення майнового чи немайнового стану особи. І, якщо визначення моральної (немайнової) шкоди може здаватися складним, то з матеріальною ніби має бути все просто. Але то тільки поверхневе враження.

Моральна шкода – зменшення чи знищення немайнової сфери особи, втрати немайнового характеру. Вона полягає у фізичному болю та стражданнях, душевних стражданнях, приниженні честі та гідності, а також ділової репутації [2]. Така шкода насправді є суспільно-етичною категорією, наявність якої та розмір оцінюється більше за нормами моралі, ніж права. І

саме моральна шкода, її походження, оцінка та відшкодування становлять надзвичайно цікавий предмет філософського дослідження.

Майнова (матеріальна) шкода – зменшення чи знищення майнової (матеріальної) сфери особи, погіршення її матеріального стану. Майнова шкода оцінюється розміром завданих збитків – вартісним, грошовим еквівалентом завданої шкоди. Збитки можуть бути реальними (прямі збитки) та упущеною вигодою (непрямі збитки). Реальні, прямі збитки – то оціночна вартість пошкодження, погіршення майна або знищеного майна, речі в цілому. Упущена ж вигода – то можливий дохід, який би особа могла б отримати, якби її право не було порушене.

Об'єкти прав інтелектуальної власності хоч і мають для захисту мати матеріальне втілення, але сама їх сутність не у створеній речі, а в ідеї її створення і реалізації тієї ідеї, у знанні про неї, яке міститься у свідомості їх творця. Важко уявити ситуацію, коли б одна особа могла напряду спричинити шкоду знанням, які перебувають у свідомості іншої особи. Тож і порушення прав інтелектуальної власності не можуть пошкодити, погіршити чи знищити об'єкти інтелектуальної власності у свідомості людини. Не беруся стверджувати, що таке неможливо в принципі, оскільки сучасні методи маніпуляції свідомістю дозволяють здійснювати великий спектр впливу на неї. З цього випливає висновок, що оскільки інтелектуальна власність по суті є лише знанням у свідомості людини (творця), категорією нематеріальною, то й матеріальна шкода у вигляді прямих збитків порушенням прав інтелектуальної власності цій людині заподіяна бути не може.

Держава здійснює захист прав інтелектуальної власності і визнає їх порушення суспільно небезпечними, щоб стимулювати інтелектуальну і творчу діяльність творців, щоб вони, реалізуючи свої права, могли розраховувати на визнання, славу та отримання не тільки суспільної, а й особистої матеріальної користі, доходу. Тож кожен творець може як сам використовувати свої об'єкти інтелектуальної власності (наприклад, створюючи та продаючи матеріальні втілення тих об'єктів), так і дозволяти використання іншим особам – за плату. Це і є економічне підґрунтя інтелектуальної та творчої діяльності. Тож якщо хтось без дозволу творця використовує об'єкт інтелектуальної власності, то він позбавляє того творця доходу від можливої оплати за дозвіл. Таке діяння є порушенням майнових прав інтелектуальної власності, а неотриманий дохід – матеріальною шкодою, заподіяною творцю у формі упущеної вигоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖРЕЛ

1. Official Website of the International Trade Administration / [Електронний ресурс] режим доступу URL: <https://www.trade.gov/protect-intellectual-property> (дата звернення: 13.09.2022).
2. Цивільний кодекс України / [Електронний ресурс] режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 13.09.2022).

3. Подольська Є. А. Філософія : підручник / Є. А. Подольська. – Київ : ЦНЛ, 2006. – 704 с.
4. Маркс К. Святое семейство, или критика критической критики. Против Бруно Бауэра и компании / К. Маркс, Ф. Энгельс // Избранные сочинения : в 9 т. / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М. : Политиздат, 1984. – Т. 1. – 583 с.
5. Розум як продукт діяльності мозку (англ. The Mind is What the Brain Does) — стаття в часописі National Geographic (березень 2005), 2-31 / [Електронний ресурс] режим доступу URL: <https://www.nationalgeographic.com/ngm/0503/feature1/> (дата звернення: 13.09.2022)
6. Комаха Л.Г. Принципи істини як аргументи наукового пізнання: смослодіяльнісний вимір / Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В.В.Лях. – Випуск 1–2 (149–150). – К., 2016. – с. 127 – 135
7. Цивільне право України. Загальна частина / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.
8. Кримінальний кодекс України / [Електронний ресурс] режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 13.09.2022)
9. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар за заг. ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої, К.: Правова єдність, 2007. — 1140 с. — Коментар до ст. 1166.

КУХАРЧИШИН НАТАЛІЯ ІВАНІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Стратегічний курс нашої держави, який визначено як на законодавчому рівні, так і на рівні суспільної правосвідомості – інтеграція з європейським співтовариством. Вказана інтеграція, у практичному аспекті, може бути виражена у економічному, політичному, культурному, науковому співробітництві, науково-технічному обміні у сфері новітніх технологій, побудові спільної інфраструктури.

Європейський вибір – це не суто декларативна заява, а реальність, яку необхідно поступово втілювати у життя; це перспектива подальшого інноваційного розвитку країни. Проте, необхідно зазначити, що втілення даної стратегічної мети (кінцевим етапом якої можна визначити членство у Європейському Союзі) потребує приведення вітчизняного законодавства у відповідність до права європейського співтовариства.

Одним із необхідних та нагальних напрямків реформування системи права України є вдосконалення та гармонізація законодавства у розрізі права інтелектуальної власності, зокрема, у сфері захисту об'єктів права інтелектуальної власності.

Перш за все, з метою розкриття визначеної проблематики, необхідно надати характеристику основним нормативно-правовим актам у сфері захисту інтелектуальної власності.

Так, центральне місце в євроінтеграційному процесі правового вдосконалення законодавства України про охорону інтелектуальної власності займає Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Угода про Асоціацію), яка Україною була ратифікована 16 вересня 2014 року [1]. Частина 3 глави 9 розділу IV Угоди про Асоціацію присвячена захисту прав інтелектуальної власності, а саме заходам, процедурам та засобам захисту (у загальному виді регламентовано процес доказування, застосування попередніх, попереджувальних, виправних, альтернативних заходів, особливості встановлення збитків тощо).

Також, окремо варто визначити роль Директив Європейського Союзу, які за своєю природою відносяться до вторинних джерел комунітарного права.

Серед основних Директив у сфері права інтелектуальної власності можливо виокремити наступні:

1. Директива 2004/48/ЄС «Про забезпечення дотримання інтелектуальної власності» - основним завданням Директиви є забезпечення в рамках права ЄС ефективного захисту прав творців, учасників правовідносин у сфері права інтелектуальної власності, наближення законодавчих систем з метою забезпечення еквівалентного та належного рівня захисту на внутрішньому ринку [2, с. 47-48].

2. Директива 98/71/ЄС «Про правову охорону промислових зразків» - визначає строк охорони та обмеження, які застосовуються до промислових зразків, умови патентопридатності.

3. Директива ЄС 2015/2436 про наближення законодавств держав-членів щодо торговельних марок – регулює правове становище торговельних марок як об'єктів власності, підстави для відхилення або визнання недійсності, анулювання прав на торговельні марки, регламентує відповідні процедури.

4. Директива 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві» - направлена на гармонізацію основних нормативних положень щодо права на відтворення творів авторами, виконавцями, виробниками та організаціями мовлення, права на повідомлення до загального відома публіки творів, права на розповсюдження тощо [3].

5. Директива 2019/790/ЄС про авторське право в єдиному цифровому ринку – встановлюється обов'язкова щорічна звітність про використання творів та виконань від сторін, яким було надано відповідні ліцензії, введено механізм альтернативного вирішення спорів, врегульовано право авторів та виконавців на належну та справедливу винагороду, вводиться у правовий обіг нове поняття - «твори, що вийшли з комерційного обігу» [4].

В розрізі українського законодавства, системним, цілеспрямованим та змістовним стержнем для подальшої європейської інтеграції нашої країни стала Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні (далі - Концепція), яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р. Основним напрямом реалізації Концепції було запровадження прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності шляхом ліквідації Державної служби інтелектуальної власності України, створення національного органу інтелектуальної власності на базі державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» та покладення на Мінекономрозвитку функцій формування та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності.

Враховуючи вказане вище, можливо зробити проміжний висновок щодо різноманітності та розгалуженості правових джерел в сфері захисту інтелектуальної власності; таким чином, визначення напрямів вдосконалення

правового регулювання у даній галузі, з огляду на процес євроінтеграції, необхідно розпочати з виокремлення основних способів такого вдосконалення з подальшим акцентуванням уваги на конкретні заходи.

Так, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності повинно здійснюватися за допомогою таких способів:

1. Вироблення загальної нормативної понятійно-категоріальної бази дефініцій, термінів та процедур.

2. Гармонізація законодавства шляхом спільного узгодження строків, процесів, керівних засад підготовки та затвердження нормативно-правових актів у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

3. Уніфікація законодавства шляхом створення наднаціонального правового поля, в межах якого здійснюватиметься однакове правове регулювання відповідних процедур, процесів та явищ.

4. Імплементация комунітарного права Європейського Союзу шляхом фактичного виконання нормативів та правил, регламентованих у відповідних правових джерелах.

З огляду на окреслені вище способи удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, доцільним вважається імплементация у національне законодавство та правозастосовну практику положень, які містяться у директивах Європейського Союзу. Окрім того, імплементация положень директив надасть розширені можливості щодо здійснення правової регламентації тих об'єктів права інтелектуальної власності, правовий режим яких не закріплено на вітчизняному законодавчому рівні.

Як зазначив Ангел Є., імплементация європейських норм у законодавстві щодо захисту права інтелектуальної власності є важливою для досягнення таких цілей: забезпечення прогресу у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що є важливим елементом впровадження Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу; покращення іміджу країни та її інвестиційної привабливості; налагодження взаємин з партнерами; покращення захисту прав споживачів; зменшення обсягів транзиту контрафактних товарів до Європейського Союзу [6, с. 15].

Правовий аспект удосконалення захисту інтелектуальної власності може також реалізовуватися за допомогою скорочення бюрократичних бар'єрів шляхом законодавчої дерегуляції тих адміністративних процедур (наприклад, реєстраційних), складність виконання яких належним чином не співвідноситься із необхідністю дотримання прав, свобод та законних інтересів творців, виконавців та інших суб'єктів у сфері інтелектуальної власності. Тут варто зазначити, що під законодавчою дерегуляцією мається на увазі не повна відмова від правового регулювання (як-то скасування нормативно-правових актів), а лише часткове внесення законодавчих коректив, які б були направлені на знаходження необхідного балансу між достатнім рівнем захищеності об'єктів права інтелектуальної власності, складністю процедур, строками їх

виконання та економічною доцільністю.

Окрім вказаного, проблематика захисту прав інтелектуальної власності безпосередньо пов'язана із суто процесуальними механізмами вирішення спірних питань між конкретними суб'єктами правовідносин. Європейський досвід вирішення зазначених конфліктів, в першу чергу, базується саме на позасудовому порядку вирішення спорів, однак із певною, важливою для вітчизняної практики правозастосування специфікою – головним елементом примусу у таких випадках є не діяльність органів державної влади, а застосування засобів медіації та спільного узгодження інтересів на основі взаємовигідного посередництва.

Резюмуючи вказане вище, варто зазначити, що наразі вітчизняна галузь права інтелектуальної власності знаходиться в процесі структурного реформування. Важливим, у такому випадку, видається необхідність законодавця більш детально та цілеспрямовано підходити до вдосконалення діючої системи нормативно-правових актів з урахуванням умов євроінтеграції та регулятивної практики Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 22.09.2022).
2. Шабалін, А. Деякі питання захисту права інтелектуальної власності в ЄС: Директива ЄС 2004/48/ЄС "Про забезпечення захисту прав інтелектуальної власності" [Текст] / Андрій Шабалін // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2018. - N 6. - С. 46-54.
3. Директива Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text (дата звернення 22.09.2022).
4. Капиця Ю. Директива ЄС про авторське право в єдиному цифровому ринку: нові виміри чи нові випробування? Інтелектуальна власність. 2019. № 8. С. 6–22.
5. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р. / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#n8> (дата звернення 22.09.2022).
6. Ангел Є. Виконання Україною зобов'язань щодо реформування захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні України. Аналітична записка. Київ: Інститут економічних досліджень і політичних консультацій, 2018. 15 с.

КУШНІРУК ВІКТОРІЯ ВАЛЕРІЇВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОР "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС
ПРО КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ ТА НОУ-ХАУ

В умовах поступового переходу України до ринкової економіки суб'єкти підприємницької діяльності докладають максимум зусиль для того, щоб їх бізнес був прибутковим та ефективним. Значну частину активів будь-якої комерційно успішної компанії становлять об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, у тому числі, комерційна таємниця та ноу-хау. Виходячи з численних економічних досліджень, сучасні підприємства, частіше ніж покладатися лише на патенти та інші права інтелектуальної власності, обирають захист інновації з використанням, зокрема, інституту комерційної таємниці.

В Україні проблематику охорони та захисту прав на комерційну таємницю та ноу-хау досліджували Андрощук Г., Берлач А., Вапнярчук Н., Дідук А., Дмитренко В., Килимник І., Мироненко Н., Назаренко Ю., Носік Ю., Подоляко А., Радутний О., Світличний О., Тверезенко О., Топалова Л., Чобот О. та ін. Підходи до імплементації Директиви ЄС у законодавстві України розглянуті у ряді публікацій Капіцею Ю.

Відповідно до ч. 1 ст. 505 Цивільного кодексу України комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Як стверджує Капіца Ю.М., положення ч. 1 ст. 505 ЦК України вимагає невідомості інформації, що становить комерційну таємницю. Якщо зазначена інформація стала відомою, то згідно зі ст. 508 ЦК України право інтелектуальної власності на таку інформацію припиняється. Вимога повної невідомості інформації суттєво обмежує можливості захисту комерційної таємниці, оскільки інформація може стати відомою внаслідок, наприклад, правомірного одержання ідентичної інформації різними особами; її розголошенні колишнім працівником організації тощо [1].

Специфічність інституту комерційної таємниці полягає в тому, що остання не підлягає офіційній реєстрації. Опис, який становить її сутність, має конфіденційний характер і передається іншим компаніям із суворими

застереженнями, що вказуються в ліцензійних договорах про порядок і умови передачі цієї інформації [2].

Щодо ноу-хау, то вказаний термін в законодавстві України розглядається з трьох різних позицій, встановлених Податковим кодексом України, Законами України «Про інвестиційну діяльність» та «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

Аналіз чинних правових актів зарубіжного досвіду показує, що визначення поняття ноу-хау є лише в законодавстві Великобританії, а в інших найбільш розвинутих країнах, воно існує тільки в доктрині [3].

Варто також зауважити, що в Україні триває процес адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу (далі - ЄС). Саме тому вдосконалення правового регулювання комерційної таємниці та ноу-хау в контексті євроінтеграції є як ніколи актуальним. У зв'язку з цим під час дослідження заданої теми варто враховувати положення Директиви (ЄС) 2016/943 Європейського Парламенту та Ради від 8 липня 2016 року щодо захисту нерозкритого ноу-хау та бізнесової інформації (комерційної таємниці) проти їх неправомірного набуття, використання та розкриття [4] (далі – Директива 2016/943).

Метою Директиви 2016/943 є гармонізація законодавств держав-членів ЄС. Перш за все, даний документ спрямований на закріплення в національних законодавствах однакового розуміння комерційної таємниці, яким би охоплювалися ноу-хау, комерційна і технологічна інформації за наявності у власника законного права зберігати їх в конфіденційності і виправданих очікувань, що така конфіденційність буде збережена (п. 14 преамбули Директиви 2016/943).

В Директиві 2016/943 встановлено, що в інтересах інновацій та розвитку конкуренції, положення цієї Директиви не повинні створювати будь-якого виключного права на ноу-хау або інформацію, захищену в якості комерційної таємниці. Таким чином, незалежне відкриття того ж ноу-хау або інформації повинно залишатися можливим (п. 16 преамбули Директиви).

Отже, на рівні ЄС фактично встановлено, що ноу-хау та комерційна таємниця не є об'єктом інтелектуальної власності, принаймні в класичному розумінні цього терміну.

Однак, встановлюючи загальні заходи, Директива 2016/943 не перешкоджає державам-членам ще більше підвищити рівень захисту комерційної таємниці в національних законодавствах. Тобто національне законодавство держав-членів ЄС може зберегти варіативність і в тому випадку, коли під охороною перебувають не тільки ноу-хау, комерційна та технологічна інформація, а й інші види інформації (наприклад, секрети виробництва), за умови, якщо вони будуть відповідати вимогам, встановленим Директивою 2016/943 до комерційної таємниці. За змістом розглянутого документа це є допустимим [5, с. 43].

Як слушно зазначає Капіца Ю. М., положення Директиви 2016/943 містять низку нових для права України положень стосовно: (а) складу комерційної таємниці (ноу-хау та ділова інформація); визначення власника комерційної таємниці, порушника та контрафактних товарів; (б) сфер, на які положення директиви не розповсюджуються; (в) випадків правомірного отримання комерційної таємниці; (г) не віднесення комерційної таємниці до об'єктів права інтелектуальної власності; (д) випадків неправомірного отримання комерційної таємниці, зокрема, третьою особою, яка знала або за відповідних обставин мала знати, що відомості, прямо або опосередковано отримані іншою особою, становлять комерційну таємницю. (є) заходів та процедур захисту прав, що визначають: термін подання позову до суду; вимоги щодо охорони комерційної таємниці під час судового розгляду; тимчасові та застережні заходи; виправні заходи та альтернативні заходи; положення щодо відшкодування та публікації судових рішень. Вказані положення в основному повторюють норми директиви 2004/48/ЄС з визначенням специфіки застосування відносно захисту комерційної таємниці. Проте в Україні у повному обсязі положення директиви 2004/48/ЄС не були імplementовані [2].

Важко не погодитись із тим, що відсутність достатнього правового регулювання комерційної таємниці та ноу-хау в національному законодавстві негативно позначається на динаміці розвитку приватного сектору економіки, а особливо на надходженнях закордонних інвестицій, оскільки інвестори з розвинених країн не будуть інвестувати і розкривати свої комерційні таємниці, якщо не отримають законодавчо обґрунтованих гарантій збереження такої інформації в секреті [6].

Саме тому, як ніколи необхідно прийняти Закон «Про комерційну таємницю», яким бивстановлювалась чітка регламентація терміну «комерційна таємниця» вичерпною повнотою правового регулювання даного інституту.

Стосовно прийняття спеціального закону щодо комерційної таємниці - у такому законі, крім імplementації Директиви, істотна увага має бути приділена положенням, що сприяли б запровадженню в організаціях та на підприємствах ефективної системи захисту прав на комерційну таємницю, використання крім трудових - цивільно-правових договорів з працівниками щодо особливостей захисту прав на комерційну таємницю, у тому числі врегулювання у договорах питань відшкодування майнової шкоди за неправомірне використання комерційної таємниці; визначення умов сплати компенсації за порушення прав на комерційну таємницю тощо [2].

Висновок. Таким чином, прийняття Директиви 2016/943 спрямоване на подолання колізій у правовому регулюванні комерційної таємниці та ноу-хау в країнах ЄС. В Україні нині ж існує потреба в прийнятті спеціального закону щодо комерційної таємниці та ноу-хау, який би відповідав положенням Директиви 2016/943. Це дозволило б усунути розбіжності у регулюванні даного об'єкта інтелектуальної власності та сприяло б розвитку національного бізнесу,

а також надходженню іноземних інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Капіца Ю.М. Захист прав на комерційну таємницю та ноу-хау в Україні у світлі імплементації Директиви (ЄС) 2016/943 та практики застосування. URL:[https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4\(39\).248788](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4(39).248788) (дата звернення 07.09.2022)
2. Колобов Л. Порівняльний аналіз складників комерційної таємниці та її захисту у вітчизняному законодавстві та законодавстві країн Євросоюзу. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2016/09/3.pdf> (дата звернення 10.09.2022)
3. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. OJ L 157, 15.6.2016. P. 1-18. URL: <https://cutt.ly/TCdpcGc> (дата звернення 03.09.2022)
4. Популях О. В. Правовий режим ноу-хау та комерційної таємниці в Україні. URL:https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81938/1/Polylyah_Masters_thesis.pdf (дата звернення 10.09.2022)
5. Реферативний огляд європейського права: інформаційно-аналітичний дайджест. Вип. 2 (2016) (квіт. – черв. 2016 р.). К., 2016. 103 с.
6. Митник А., Мороз І. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності. Підприємство, господарство і право. 2019. № 12. С. 42-46. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/index.php/archive-12-2019> (дата звернення 12.09.2022)

ЛЕВКО ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА
СТУДЕНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
НА ТВІР АРХІТЕКТУРИ

Сфера архітектури завжди відігравала надзвичайно важливу роль в життєдіяльності людства, проте, на жаль, в зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України ми почали ще більше відчувати значущість такої діяльності. З'явилась потреба в швидких темпах проектування не лише житлових об'єктів для вимушено переміщених осіб, які втратили свою домівку, але й об'єктів критичної та військової інфраструктури. Це, на жаль, дало широкі можливості для недобросовісних фізичних та/або юридичних осіб, які, користуючись загальним занепокоєнням та зниженим рівнем контролю (адже держава зараз більш сфокусована на інших всенациональних проблемах), діючи з корисливих мотивів, зазіхають та порушують права інтелектуальної власності таких суб'єктів авторського права як архітекторів. Відтак, моє наукове дослідження присвячене саме охороні прав інтелектуальної власності на твір архітектури.

Для початку, треба надати визначення часто вживаних в цій роботі дефініцій задля кращого розуміння тематики. Закон України «Про архітектурну діяльність» (далі – Закон № 687) розкриває нам деякі важливі терміни. Наприклад, архітектурною діяльністю є створення об'єктів архітектури, яка включає творчий процес пошуку архітектурного рішення та його втілення, координацію дій учасників розроблення всіх складових частин проектів з планування, забудови і благоустрою територій, будівництва (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту) будівель і споруд, здійснення архітектурно-будівельного контролю і авторського нагляду за їх будівництвом, а також здійснення науково-дослідної та викладацької роботи у цій сфері (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону № 687); об'єктами архітектурної діяльності (об'єкти архітектури) є будинки і споруди житлово-цивільного, комунального, промислового та іншого призначення, їх комплекси, об'єкти благоустрою, садово-паркової та ландшафтної архітектури, монументального і монументально-декоративного мистецтва, території (частини територій) адміністративно-територіальних одиниць і населених пунктів (п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону № 687).

Норма, яка міститься в статті 7 Закону України «Про авторське та суміжні права» (далі – Закон № 3792) каже нам, що суб'єктами авторського права є автори творів, зазначених у частині першій статті 8 цього Закону, та інші

фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до правочину або закону. Згідно з п. 9 статті 8 Закону № 3792 об'єктами авторського права є твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва. Також надзвичайно важливим в досліджуваному мною питанні є те, що об'єктом авторського права є не лише безпосередньо твір архітектури, але й ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності (п. 12 ч. 1 ст. 8 Закону № 3792).

Відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (далі – Закон № 3038) проектна документація (далі – проект; проектна документація; ПД) – це затверджені текстові та графічні матеріали, якими визначаються містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні вирішення, а також кошториси об'єктів будівництва. Взагалі, проектна документація є фактично невід'ємною частиною будівництва, яка є наріжним етапом початку підготовчих та/або будівельних робіт як на дозвільному етапі, так і на етапі здачі об'єкта в експлуатацію. Важливим моментом в цьому є те, що для отримання дозволу на будівництво у відповідній заяві необхідно долучати копії документів про призначення осіб, відповідальних за авторський нагляд.

В зв'язку з масштабною діджиталізацією, зокрема цифровізацією, безліч процедур перемістились в електронні системи задля більшої відкритості, меншого рівня бюрократизму, а також зниження рівня корупційних моментів. Відтак, в сфері регулювання містобудівної діяльності існує Єдина державна електронна система в сфері будівництва. Як вже було зазначено, проект є одним з основних елементів цієї сфери. Говорячи про захист прав інтелектуальної власності проєктантів, то в аспекті електронних систем існує дуже важлива норма, яка міститься в абзаці 2 ч. 10 ст. 221 Закону № 3038, а саме: «доступ до проектної документації на будівництво об'єктів здійснюється у режимі читання без можливості копіювання із застереженням, що така проектна документація є об'єктом авторського права відповідно до розділу VI Закону України «Про архітектурну діяльність».

Вважаю за необхідне зазначити, що питання об'єктів та суб'єктів авторського права в галузі архітектури, майнові права та особисті немайнові права автора (співавторів) на об'єкти архітектури регулюється нормами ст. ст. 29-31 Закону № 687.

Щодо майнових прав на об'єкт архітектури, то Підпригора О.А. зазначав, що архітектура і мистецтво містобудування, фотографічні твори і твори, одержані способами, аналогічними фотографії, скульптура, графіка, дизайн, картини тощо, твори прикладного мистецтва, науки, літератури — це все товар, завдяки продажу якого автор прагне поліпшити власне життя і життя своїх близьких [8, с. 6].

Погоджуюсь також з думкою Тарасенко Х. Ю., що ринок будівництва дедалі

більше стає насичений не лише творчими проектами, а й однотипними будівлями, які доволі часто відрізняються лише частково формою та кольоровою гамою фасаду. Цілком ймовірно, що особа, яка здійснила відтворення твору могла запозичити власне ті оригінальні ознаки, якими відрізнявся об'єкт будівництва, і, власне, ці ознаки чи деталі могли створювати загальне враження від об'єкту, відобразити ідею автора та оригінальність самого твору. Відтак, регулювання цього питання потребує певної експертизи на порушення прав інтелектуальної власності, яка б проводилась особами-спеціалістами в галузі архітектури [8]. Про це стверджує і Бамптон М., кажучи, що задля констатації копіювання потрібно аналізувати усі характеристики «свіжого» проекту, тому що для того аби порушити авторські права на проект не потрібно його копіювати цілком, достатнім є частини матеріалів, які містять значущі особливості чи елементи початкового плану [9].

Щодо такого процесу як внесення змін до проектної документації, то він врегульований Порядком розроблення проектної документації на будівництво об'єктів, затв. Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 16.05.2011 р. № 45, та Порядком затвердження проектів будівництва та проведення їх експертизи, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 р. № 560. Щодо цього питання сформульовано правову позицію.

Отже, на підставі всього вищезазначеного робимо висновок, що архітектурна діяльність є надзвичайно важливим об'єктом авторського права, який в свою чергу потребує вищого рівня регулювання та захисту від порушення таких прав інтелектуальної власності. Щодо сучасного стану можливості захисту, то відповідно до абзацу 5 ст. 2 Закону України «Про архітектурну діяльність» держава забезпечує умови для здійснення архітектурної діяльності шляхом захисту авторських прав і забезпечення свободи творчості архітекторів. Також, згідно ст. 11 вищезазначеного Закону під час будівництва об'єкта архітектури здійснюється авторський нагляд. Виходячи зі змісту інших положень цієї статті, для захисту авторських прав архітекторів існують органи державного архітектурно-будівельного контролю, а також порядок, закріплений в Розділі V, зокрема ст. ст. 51-52, Закону України «Про авторське та суміжні права». Проте, я вважаю, що для забезпечення більшого рівня законодавчої захищеності прав архітекторів необхідно створити певні комісії захисту прав інтелектуальної власності в сфері архітектурної діяльності, члени якої повинні бути спеціалістами в цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. (зі всіма змінами та доповненнями) № 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#top>.
2. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.2022 р. (зі всіма змінами та доповненнями) № 687. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#top>.

3. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. (зі всіма змінами та доповненнями) № 3792. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#top>.
4. Про регулювання містобудівної діяльності" : Закон України від 17.02.2011 р. (зі всіма змінами та доповненнями) № 3038. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#top>.
5. Порядок розроблення проектної документації на будівництво об'єктів : Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 16.05.2011 р. № 45 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0651-11#Text>.
6. Порядок затвердження проектів будівництва та проведення їх експертизи : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 р. № 560 (зі всіма змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2011-п#Text>.
7. Підпригора О. О., Підпригора О. А. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. К. Юрінком Інтер. 1998. 336 с.
8. Тарасенко Х. Ю. Право на використання об'єктів інтелектуальної власності у сфері архітектури :Наук. вісн. Ужгор. нац. ун-ту, вип. 70. ст. 206
9. Michael Bampton. Architects and Intellectual Property: Protecting Your Building Plans and Designs. NSW Architects Registration Board. 2017. URL: https://www.architects.nsw.gov.au/download/Architects%20and%20Intellectual%20Property_2017.pdf.

ЛЕВКОВИЧ ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ
СТУДЕНТ 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**НЮХОВІ ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ В УКРАЇНІ ТА ЄС:
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ**

У зв'язку з активізацією в Україні євроінтеграційних процесів питання адаптації відповідних нормативно-правових актів України до законодавства ЄС є надзвичайно актуальним. Вищезазначені процеси в свою чергу охоплюють і сферу інтелектуальної власності, яка активно розвивається і потребує своєчасного та ефективного правового регулювання.

В цьому контексті питання правового статусу нетрадиційних торговельних марок в Україні залишається недостатньо регламентованим, що в свою чергу впливає на якість правової охорони прав інтелектуальної власності на ці об'єкти.

Якщо говорити саме про нюхові торговельні марки, то проблемність простежується уже з того, що в Україні немає навіть прямої згадки даного знаку на рівні спеціального законодавства, яке регулює правовий статус торговельних марок.

Якщо ж звернутися до нормативного визначення торговельної марки, яке наводиться в Цивільному кодексі України, то під цим терміном слід розуміти будь-яке позначення або будь-яку комбінацію позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів [1]. Хоч в нормі і перераховано приклади знаків, але з вищенаведеного ми можемо зробити висновок, що формулювання «можуть бути, зокрема» вказує на невичерпність зазначеного переліку позначень, а тому ми цілком можемо говорити про те, що хоч законодавець і прямо не регламентує регулювання нюхових торговельних марок, але разом з тим він і не заперечує можливості їх правової охорони.

Якщо більш детально дослідити це питання, то згадку про нюхові торговельні марки та їх правову охорону в Україні ми можемо знайти лише на рівні «Методичних рекомендацій з окремих питань проведення експертизи заявки на знак для товарів і послуг» (далі «Методичні рекомендації»), де зазначено, що нюховий знак – це позначення, яке представляє собою запах, здатний відрізнити товар або послугу одного виробника від аналогічних товарів або послуг інших виробників. Реєстрація ж нюхових торговельних

марок відбувається лише за умови наявності притаманної їм або набутої ними в процесі використання розрізняльної здатності. Нюхові знаки представляються письмовим описом аромату, що дозволяє його чітко і однозначно ідентифікувати та вирізнити з поміж інших ароматів та смаків. Додатково може бути надано зразок аромату чи смаку або хімічну формулу його складників. При цьому, письмовий опис для зазначеного виду знаків є основоположним, оскільки запах може зникнути, а хімічна формула не буде зрозумілою для широкої публіки [2].

Якщо проаналізувати вищезазначені вимоги до реєстрації нюхових торговельних марок, то ми можемо дійти очевидних висновків. Так, видаються незрозумілими межі розрізняльної здатності відповідного запаху. Вказані вимоги надавати відповідний письмовий опис аромату, який би дозволяв чітко і однозначно ідентифікувати та вирізнити з-поміж інших ароматів, не є біологічно обґрунтованими, адже рецептори кожної людини містять унікальні особливості, які дозволяють по-різному декільком особам відчувати той чи інший запах [3]. Такі особливості людського організму не дозволяють набути запаху необхідної розрізняльної здатності, що суперечить відповідним вимогам до реєстрації даної торговельної марки.

Таким чином, оскільки в реєстратора відсутні будь-які технологічні можливості для безспірного визначення аромату і вирізнення його з-поміж інших, реєстрація нюхових торговельних марок в Україні наразі не можлива.

Якщо проаналізувати відповідне законодавство Європейського Союзу в цій сфері, то великих відмінностей, на жаль, ми не побачимо. Євроінтеграція не вирішує для України проблеми пов'язані з нюховими торговельними марками.

Так, звернувшись до статті 4 Регламенту ЄС 2017/1001, ми бачимо, що торговельна марка ЄС може складатися з будь-яких знаків, зокрема слів, у тому числі особистих імен, малюнків, літер, цифр, кольорів, форми товарів або упаковки товарів, або звуків [4]. Дане нормативне визначення хоч і дещо ширше за українське підходить до питання регулювання нетрадиційних торговельних марок, але разом з тим не закріплює в переліку ароматів або запахів, проте, як і у вітчизняному законодавстві, не виключає можливості їх правової охорони.

В свою чергу в статті 3 Регламенту ЄС 2018/626 поряд з іншими нетрадиційними знаками нюхові торговельні марки теж не наведено, але в силу відповідних приписів, їх регулювання здійснюється за загальними правилами. Відповідно до них, торгова марка повинна бути представлена в будь-якій відповідній формі з використанням загальнодоступної технології, щоб її можна було відтворити в Реєстрі чітким, точним, автономним, легкодоступним, зрозумілим, надійним і об'єктивним способом, щоб забезпечити можливість компетентним органам влади та громадськості чітко та точно визначити предмет захисту, який надається його власнику [5].

Враховуючи вищенаведені норми ми можемо дійти висновку, що

нормативне регулювання нюхових знаків в ЄС не сильно відрізняється від українського. В першу чергу також простежується наявність аналогічних проблем пов'язаних з нерозумінням способу представлення нюхового знаку, таким чином, щоб його сприйняття було однозначним і не викликало суперечностей. Формулювання Регламенту 2018/626 «торгова марка повинна бути представлена в будь-якій відповідній формі з використанням загальнодоступної технології» є достатньо широким і не відповідає потребам практики.

Вищезазначена неоднозначність способів представлення нюхової торговельної марки для реєстрації зумовлює використання реєстрантами різних варіантів такого представлення, але у всіх випадках нюховий знак все одно не реєструють.

Так, у своєму Рішенні від 12/12/2002, C-273/00 , Sieckmann, EU:C:2002:748, § 69-73 суд відхилив можливість представлення нюхового знаку хімічною формулою [6]. Така позиція цілком відповідає і вищезазначеним положенням щодо реєстрації нюхових торговельних марок у вітчизняному праві, адже хімічна формула в Україні може бути лише допоміжною формою представлення знака.

В іншій справі від 27/10/2005, T-305/04 , Odeur de fraise mûre, EU:T:2005:380, § 34 розглядався запах стиглої полуниці, як торговельної марки, де суд вважає, що вимогам представництва не відповідають ні графічне зображення запаху, ні опис запаху словами, ні поєднання обох (графічне зображення та опис словами). Суд вважав, що запах полуниці відрізняється від сорту до сорту, а опис «запах стиглої полуниці» може стосуватися кількох сортів і, отже, кількох різних запахів [6]. Тут же рішення суду напряду суперечить українському законодавству, де опис знака визначено, як обов'язковий елемент, який визначає його розрізняльну здатність.

Таким чином, враховуючи судову практику та той факт, що за чинним законодавством ЄС не було ще зареєстровано жодного нюхового знаку, ми можемо зробити висновок, що належної форми представлення наразі просто не існує. Вимоги щодо загальнодоступних технологій, якими і повинні представлятися нюхові знаки і відображатися в реєстрі наразі не відповідають розвитку науково-технічного прогресу. Навіть, якщо такі технології існують, то вони не є загальнодоступними для громадськості.

Отже, зважаючи на все вищенаведене, можемо зробити висновки, що ні в Україні ні в ЄС наразі не можливо зареєструвати нюхову торговельну марку, і, відповідно, фактів такої реєстрації останнім часом не було. Причиною цього є дві ключові проблеми, які характерні однаково і для України, і для ЄС. Першою є власне нормативне регулювання нюхових знаків, а саме той факт, що немає прямої регламентації, яка б враховувала специфіку цих знаків. Другою проблемою є відсутність технологічних можливостей за допомогою яких можна простежити розрізняльну здатність кожного нюхового знаку, розробити

відповідний реєстр та надати до нього доступ громадянам, які б самостійно мали можливість ознайомлюватися з кожним зразком.

Зважаючи на наведені висновки, можна констатувати, що адаптація нашого законодавства до законодавства ЄС в частині нюхових торговельних марок не вирішить жодної проблеми, а навпаки додасть ще більше умов та вимог до реєстрації нюхового знаку. В свою чергу адаптація тієї частини норм, які є більш гнучкими порівняно з вітчизняними теж не буде ефективною, адже, якщо механізм не працює в ЄС, то немає і гарантій, що він запрацює в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Методичні рекомендації з окремих питань проведення експертизи заявки на знак для товарів і послуг / Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності». URL: http://www.uipv.org/i_upload/file/metod-rek-tm-08022016.pdf
3. Geiregat, S. Trade Mark Protection for Smells, Tastes and Feels – Critical Analysis of Three Non-Visual Signs in the EU. IIC 53, 219–245 (2022). URL: <https://doi.org/10.1007/s40319-022-01160-3>
4. Regulation (EU) 2017/1001 / European Parliament and Council. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017R1001&from=EN#d1e583-1-1>
5. Commission implementing regulation (EU) 2018/626. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R0626&from=EN#d1e577-37-1>
6. ESearch Case Law. URL: https://euipo.europa.eu/eSearchCLW/#basic/*/27%2F10%2F2005/27%2F10%2F2005/number/305%2F04

ЛИБА МАРКІЯН СТЕПАНОВИЧ
СТУДЕНТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА КОМП'ЮТЕРНУ ПРОГРАМУ

Враховуючи бурхливий технологічний розвиток ІТ-індустрії в цілому світі та зокрема в Україні, питання авторського права на комп'ютерні програми потребує особливого розгляду та дослідження.

За загальним правилом авторське право на комп'ютерну програму покликане захищати конкретне втілення ідеї, тобто зовнішню форму вираження, а таким чином матиме значення код, а не сама ідея. Авторське право не поширюється на процеси, методи функціонування, алгоритм, концепцію чи принципи побудови програми. Таким чином змінивши код програми, але не змінюючи її функції та суть, можна одержати новий об'єкт охорони.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату [1]. Слід зазначити, що таке визначення є доволі складним в плані розуміння термінів та понять, які закладені в його суті, саме тому існує необхідність нормативно-правового визначення та тлумачення понять, щоб вони були зрозумілими не лише для громадян, а й для суду. В спеціальній літературі фігурує поняття програмного забезпечення (далі - ПЗ), яке несе в собі зміст сукупності комп'ютерних програм. Загалом кожна комп'ютерна програма виконує певну функцію, а програмне забезпечення служить для виконання поставленого завдання. Звідси можна зробити висновок, що терміни «комп'ютерна програма» та «ПЗ» співвідносяться як частина та ціле, хоча на практиці дані поняття ототожнюються [3, с. 12].

Відповідно до ч. 4 ст. 433 Цивільного кодексу України [2] та ст. 18 Закону України «Про авторське право і суміжні права» комп'ютерні програми охороняються як літературні твори, а також відповідно до ст. 28 строк охорони комп'ютерної програми як одного з об'єктів авторського права триває протягом життя автора та 70 років після його смерті [1], хоча насправді остання норма не має особливого значення, оскільки комп'ютерні програми дуже швидко старіють. Слід зазначити, що такий підхід зумовлений впливом міжнародних договорів, підписантом яких є Україна. На підтвердження цієї позиції слід навести ст. 4 Договору Всесвітньої Організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996, де зазначається наступне:

«Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори в розумінні Статті 2 Бернської конвенції. Така охорона застосовується до комп'ютерних програм незалежно від способу або форми їх вираження».

Постає питання чому законодавець поєднує охорону авторського права на комп'ютерні програми разом з літературними творами? Існує позиція, що у відповідності до норм та принципів авторського права охороняється сама форма, зовнішній вираз. За цим критерієм рядки літературного твору та комп'ютерних програми візуально схожі. Проте, на думку автора, такий підхід зумовлений історичним розвитком, оскільки авторське право зародилось в епоху комерціалізації та літератури, а вже з розвитком ІТ-індустрії вважалось недоцільним створювати новий інститут об'єктів охорони. Проте ряд науковців не погоджуються з такою позицією, оскільки комп'ютерна програма може бути реалізована та використана користувачем безпосередньо в процесі компіляції, де можуть бути відтворені не лише текст, а й мультимедійні дані, такі як відео чи аудіо, а також різні форми візуальної комунікації, включаючи векторну та растрову графіку, і графічний дизайн.

Слід зазначити, що авторське право поширюється як на цілу програму, так і на певну її складову чи частину. Тобто це повинні бути функціонально завершені елементи, наприклад модулі, підпрограми, бібліотеки. Таким чином обов'язковою умовою можливості поширення авторського права на комп'ютерну програму є її відносна самостійність та автономність роботи [5, с. 133].

Авторське право на комп'ютерну програму виникає в силу самого факту створення продукту діяльності, а також незалежно від віку автора та його дієздатності. Таким чином воно не потребує додаткової реєстрації, проте такі заходи є абсолютно доцільними з метою забезпечення належного захисту під час судових спорів з розгляду питань авторства комп'ютерної програми. В Україні існує презумпція авторства, проте перевагою реєстрації є відносно невисока ціна, а також ряд переваг в ході судового процесу у випадку розбіжностей чи зловживань. Наявність свідоцтва про реєстрацію авторського права дозволяє вільно розпорядитись правом на комп'ютерну програму чи будь-який програмний продукт. Завдяки свідоцтву можна надійно захищатись в суді та використовувати його як аргумент в захисті своїх інтересів.

Наступним пунктом нашого дослідження є окреслення сутності авторського права на комп'ютерну програму. За загальним правилом авторські права поділяються на майнові та немайнові (моральні).

До майнових прав належать ті, які безпосередньо пов'язані з правом використання твору чи заборони його використання іншими особами. Автор має право дозволяти використовувати свій програмний продукт з певними обмеженнями. Таким чином суб'єкт має право оприлюднювати програму, адаптувати чи переробляти її, а також приєднувати як конструктивний елемент до іншої програми. Існує також можливість поширювати твір шляхом

продажу або ж здавання у прокат чи найм.

Немайнові права забезпечують можливість автора мати право на зазначення свого авторства, а також можливість залишатись анонімним розробником чи працювати під псевдонімом [6].

Отже, авторське право на комп'ютерні програми слугує важливим інститутом в сфері захисту прав інтелектуальної власності, оскільки дає змогу захистити свої майнові та немайнові права як автора програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання корупції: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 27.09.2022).
2. Цивільний кодекс України: Закон від від 16.01.2003 № 435-IV. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.09.2022).
3. Яковенко І. Л. Актуальні питання правової охорони програмного забезпечення. 2018. С.12.
4. С. Р. Водорезова. Особливості правової охорони комп'ютерної програми як об'єкта інформаційних відносин. Право та інновації. 2014 № 3 (7).
5. Н. В. Філик, Г. В. Омельченко. Комп'ютерна програма як об'єкт авторського права: пробелми правової охорони. Юридичний вісник. 2016. 2 (39). С. 133.
6. К. Г. Дубас. Усе, що ви хотіли знати про авторське право в ІТ [Веб-сайт]. 2020. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/copyright-in-it/>

ЛИСАК ОЛЬГА ІГОРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРОБЛЕМАТИКА СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ ВІДНОСИН
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Відповідно до диспозиції ч. 1 ст. 421 Цивільного кодексу України (далі ЦК України), суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності [1]. Відповідно до Закону України Про авторське право та суміжні права, суб'єктами авторського права є автори творів, зазначених у частині першій статті 8 цього Закону, та інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до правочину або закону [2]. Творцем може бути будь-яка особа, незалежно від віку, стану здоров'я дієздатності та інших ознак. Із цього можна зробити висновок, що автором твору може визнаватися виключно жива особа, а саме людина як біологічний індивід. Проте із розвитком сучасних технологій постають неоднозначні кейси, коли авторами творів є неживі істоти (штучний інтелект) або ж навіть тварини, що в розумінні законодавця також не можуть бути авторами, адже не наділені винахідницькими та творчими уміннями.

Доцільно буде розглянути декілька практичних прикладів для повного розуміння ситуації. Одним із найвідоміших творчих об'єктів, створених комп'ютером (комп'ютерними технологіями), є картина «Портрет Едмунда Беламі». Даний твір був реалізований на аукціоні восени 2018 року за неймовірно велику суму – майже пів мільйона доларів США. Для розуміння: дана картина є частиною серії інших 11 картин вигаданої та згенерованої штучним інтелектом «Сім'ї Беламі», отже критичну потребу врегулювання в українському законодавстві питання суб'єктів права інтелектуальної власності можна уявити та приблизно оцінити в цифрах.

Іншими цікавими кейсами є ситуації, коли тварини стають авторами того чи іншого виду мистецтва. Девід Слейтер – фотограф і мандрівник, якому пощастило зустрітися з чорними макаками в невеликому національному парку на півночі острова Сулавесі. Раптово, під час одного із походів, мавпа вихопила фотоапарат у дослідника, та, до моменту його повернення законного власника, встигла зробити понад 100 дивовижних знімків самої себе та природи джунглів навколо [3]. Слейтер, безумовно, був неймовірно щасливим від таких рідкісних кадрів, проте його щастя може з легкістю обірватися при спробі

розпорядження даними фото або ж їх захисту від ймовірного порушення. Справа в тому, що в даному разі людина, як єдиний можливий суб'єкт права інтелектуальної власності, не зробила ніякої творчої роботи, обов'язкової умови для авторства новоствореного об'єкту інтелектуальної власності, а лише створила технічну можливість такого створення. Тварина, яка, по суті, проявила креатив, не може вважатись автором твору. Як наслідок – права інтелектуальної власності за даними фото фактично не закріплені за жодним суб'єктом.

Іншою проблематикою суб'єктів інтелектуальної власності, є питання, що стосується похідних суб'єктів, а саме спадкоємців.

Питання про спадкування авторських прав на твір, створений у співавторстві, який є нероздільним, не урегульоване законом. Якщо у померлого співавтора є спадкоємці, то майновими правами на твір, що створений у співавторстві, будуть розпоряджатися наступники співавтора та решта співавторів сумісно. Однак не вирішено питання про належність майнових прав того з померлих співавторів, що немає спадкоємців. Це питання особливо важливе під час виплати авторської винагороди співавторам, що залишились живими, бо не зрозуміло, що відбувається з долею винагороди померлого співавтора. Чи повинні долі співавторів збільшуватись за рахунок долі померлого? Чи його частка переходить у суспільне надбання?

Розглянемо кейс: вірш написаний трьома авторами: Автор А, Автор Б і Автор В. Раптово Автор В помирає, спадкоємців у якого немає. За логікою, частка спільної сумісної власності (адже мова йде про нероздільний твір) Автора В має порівну розподілятися між іншими співавторами, щоб ті вільно володіли та за потреби безперешкодно змогли в подальшому розпорядитись власним спільним творінням. Проте на практиці неможливо чітко визначити правовий статус майнових прав інтелектуальної власності покійного автора нероздільного твору, якщо у нього не буде правонаступника. Таким чином, проблематика залишається відкритою.

Висновок. Отже, проведений аналіз показує, що проблематика складу суб'єктів інтелектуальної власності має місце на вітчизняних правових просторах. Неврегульованість даних суспільних відносин тягне за собою інвестиційні та економічні втрати, адже станом на сьогодні в Україні не можливо вільно розпоряджатися власними інтелектуальними творіннями в деяких окремих випадках. Дана проблематика потребує детального вивчення з боку науковців, професійних юристів та правників, із можливим подальшим внесенням змін до законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний Кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Назва з екрана.

2. Закон України "Про авторське право і суміжні права" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>. – Назва з екрана.
3. Стаття Вуго [Електронний ресурс] // Картину, созданную искусственным интеллектом, продали за \$ 432 тысячи [сайт]. – Режим доступу: <https://www.buro247.ua/culture/arts/first-ever-artificial-intelligence-portrait-christ.html>
4. Інформаційне повідомлення ТСН [Електронний ресурс] // Макака викрала камеру і влаштувала собі фотосесію в джунглях [сайт]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/tsikavinki/makaka-vikrala-kameru-i-vlashtovala-sobi-fotosesiyu-v-dzhunglyah.html>

ЛОЗОВА ГАННА МАТВІЇВНА
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДОЦЕНТ КАФЕДРИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ, МАКРО- І МІКРОЕКОНОМІКИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

МИСНИК НАТАЛІЯ РУСЛАНІВНА
СТУДЕНКА З КУРСУ ОС "БАКАЛАВР"
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА БОРОТЬБА ІЗ ФАЛЬСИФІКОВАНИМИ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ В УКРАЇНІ

В умовах війни питання збереження здоров'я нації, надання допомоги пораненим військовим та цивільним особам, захисту від хвороб є пріоритетним завданням для українського уряду та держави. В лютому 2022 році через російсько-українську війну фармацевтична галузь країни стикнулася із серйозними викликами: забезпечити потреби у якісних, доступних ліках у достатній кількості в Україні. Через вторгнення російських військ 24 лютого 2022 значна частина аптечних закладів в лютому на початку березня 2022 року зовсім не працювала. Але цю ситуацію швидко вдалося переломити. Якщо станом на 25 лютого 2022 року працювало лише 10% аптечних закладів, то 24 березня 2022 року було відкрито вже 80% аптек. [1]. Але для України все ще залишається викликом фальсифікація й поширення фальсифікованих лікарських засобів на території країни!

У державній стратегії реалізації державної політики забезпечення населення лікарськими засобами на період до 2025 року наголошується на тому, що забезпечення належного відбору основних життєво необхідних лікарських засобів до національного переліку, забезпечення доступності лікарських засобів, забезпечення якості лікарських засобів та підвищення інвестиційної привабливості фармацевтичного ринку України є основними завданнями, які необхідно вирішувати державі [2]. Через воєнні дії відбулося посилення негативного впливу біологічних, хімічних чинників на населення та навколишнє природне середовище, висока можливість виникнення загроз біологічного, хімічного або ядерного походження, пов'язаних з військовими діями. Це вимагає від держави робити значні запаси лікарських засобів.

В умовах паніки в перші тижні війни значно зросло споживання та придбання лікарських засобів пересічними українцями. Частина українських фармацевтичних підприємств опинилася на тимчасово окупованих територіях і змушена була повністю або частково призупинити виробництво. З іншого боку,

деякі імпортовані ліки та медичні препарати зовсім зникли із українських аптек через проблеми із логістикою. З частиною іноземних виробників лікарських засобів Україна перестала співпрацювати через їх зв'язки із країною-агресором. Наведені вище фактори негативно відобразилася на фармацевтичному ринку України та призвели до суттєвих змін кон'юнктури ринку.

Серед актуальних проблем фармацевтичної галузі можна виділити наступні:

- ускладнений механізм реєстрації фармацевтичних засобів (на практиці відсутній достатньо відкритий та зрозумілий процес реєстрації лікарських засобів),

- низька якість частини лікарських засобів, ще реалізовувалися на вітчизняному ринку,

- завищення цін на лікарські препарати, що призводить до неналежної доступності потрібних ліків для всіх верств населення, і прямо суперечить інтересам суспільства і держави.

Але найбільшою загрозою для громадського здоров'я на вітчизняному фармацевтичному ринку, на нашу думку, є фальсифікація й поширення фальсифікованих лікарських засобів. Ще з 2011 року в Україні запровадили кримінальну відповідальність за фальсифікацію лікарських засобів та обіг фальсифікованих ліків [4]. Незважаючи на це, обсяги продажу таких ліків, за оцінкою українського Національного комітету міжнародної торгової палати, продовжують зростати [5]. Проблема ускладнюється тим, що такі неякісні лікарські засоби на практиці досить важко виявити. Крім того, потрібно встановити причинно-наслідковий зв'язок, що саме через їх вживання відбулося погіршення здоров'я пацієнта або навіть його смерть, та довести заподіяння шкоди життю або здоров'ю через суд. Оскільки в Україні на нашу думку відсутній належний правовий захист прав пацієнта на якісну медичну допомогу – для пересічного українця це вкрай важко, особливо в умовах воєнного часу!

Рисунок 1.

Суб'єкти, що можуть виявити підозру щодо якості лікарських засобів в Україні.

Зазначені вище групи суб'єктів можуть виявити лише підозру, відповідно до чинного законодавства України підтвердити факт фальсифікації лікарських засобів можна виключно за рішенням Державної служби лікарських засобів та контролю за наркотиками.

Фальсифікація ліків є глобальною проблемою, що прямо пов'язана із порушенням прав інтелектуальної власності. Але якщо в розвинених країнах із високим рівнем доходу кількість випадків виявлення фальсифікованих лікарських засобів за оцінкою національних регуляторних органів не перевищує 1%, то за результатами досліджень, проведених Всесвітньої організацією охорони здоров'я, майже 10,5% всіх лікарських засобів в країнах з низьким і середнім рівнем доходів, до яких в тому числі відноситься Україна, є фальсифікованими [6]. Така кількість фальсифікацій вказує не лише на невиправдані витрати коштів осіб, які вживають ці лікарські засоби, але й суб'єктів соціальної інфраструктури, які закупають їх, вказують на факт збільшення кількості серйозних захворювань і, навіть, смертей.

Той факт, що фальсифіковані лікарські засоби значно підривають довіру суспільства до методів лікування й до системи охорони здоров'я в цілому, є безперечним. Як наслідок, виникає загроза для життя і здоров'я людей. Фальсифіковані лікарські засоби, на думку фахівців, є:

- нелегальними продуктами, оскільки не відповідають базовим вимогам до лікарських засобів;
- неефективними продуктами, оскільки не містять активних компонентів або містять їх у невідповідній кількості;
- небезпечними продуктами, оскільки можуть містити токсичні домішки або незадекларовані активні фармацевтичні інгредієнти;
- неякісними продуктами, оскільки не виробляються відповідно вимог належної виробничої практики (GPM), не відповідають фармакопейними вимогам, нема впевненості щодо їх складу та властивостей [7].

Фальсифіковані лікарські засоби є потенційно небезпечними не тільки для здоров'я людей, але підривають економіку, а саме:

- знижуються доходи добросовісних виробників-фармацевтичних компаній;
- відбувається зменшення бази оподаткування, оскільки часто такі лікарські засоби виробляються у тіншовій або чорній економіці;
- виникає та поширюється недобросовісна конкуренція на фармацевтичному ринку.

В Україні, на жаль, реальні статистичні дані щодо фальсифікацій та поширення фальсифікованих лікарських засобів відсутні, ми можемо оцінити масштаби біди лише опосередковано. В першу чергу, це пов'язано із відсутністю єдиної системи моніторингу обігу лікарських засобів та недостатній їх перевірці при реєстрації нових засобів у відповідний реєстр та реєстрації прав інтелектуальної власності на фармацевтичні засоби.

Для боротьби із фальсифікованими лікарськими засобами ВООЗ розроблено спеціальні рекомендації, що викладено у “Counterfeit drugs: guidelines for the development of measures to combat counterfeit drugs” (WHO/EDM/QSM/99.1). З 2013 року діє Система глобального епіднадзора та моніторингу (GSMS). ВООЗ створено спеціальну онлайн-платформу, де розміщує інформацію про перелік фальсифікованих ліків. З 2017 року ВООЗ запроваджено спеціальний термін для позначення таких лікарських засобів: «субстандартні та фальсифіковані лікарські засоби» (SFMP), до яких відносяться фальсифіковані лікарські засоби, незареєстровані або неліцензовані лікарські засоби та субстандартні лікарські засоби, які зареєстровані, але які не відповідають стандартам якості.

ВООЗ рекомендує національним регулюючим органам (НРО) для протидії поширенню субстандартних та фальсифікованих лікарських засобів проводити інспектування та контроль на всіх стадіях кругообігу лікарських засобів на фармацевтичному ринку, зокрема:

1) на стадії розробки лікарських засобів – це контроль доклінічних та клінічних випробувань;

2) на стадії виробництва – це контроль самих готових продуктів через налагодження ефективної системи реєстрації нових лікарських засобів; ліцензування виробників (GMP); контроль якості (QC)

3) на стадії імпорту/дистрибуції – ліцензування імпортерів, дистриб'юторів, аптек; контроль імпорту на основі відповідних дозволів

4) на стадії використання – це запровадження на національному рівні Програми боротьби із підробками; фармаконагляд з боку НРО; моніторинг діяльності учасників ринку фармацевтичних продуктів; контроль реклами лікарських засобів.

Для здійснення ефективного контролю та нагляду НРО необхідно визначитися із системою кількісних та якісних індикаторів, враховуючи специфіку кожного національно фармацевтичного ринку. На думку експертів ВООЗ, основними причинами поширення субстандартних та фальсифікованих лікарських засобів у країні є:

- низькі стандарти нагляду за фармацевтичним ринком;
- технічна неспроможність НРО забезпечити належний контроль та моніторинг діяльності учасників фармацевтичного ринку;
- обмежений доступ пацієнтів до доступних, якісних, безпечних та ефективних ліків [8].

Зазначені вище три ці фактори чітко простежуються для українського фармацевтичного ринку. На фоні низьких стандартів нагляду за українським фармацевтичним ринком і відсутності належного правового захисту прав пацієнта на якісну медичну допомогу в Україні, актуальною є проблема забезпечення доступності лікарських засобів для широких верств українського населення. Всесвітня організація охорони здоров'я висуває

ключові індикатори доступності препаратів для населення, серед яких, окрім наявності препарату, його територіальної доступності, прийнятності відповідно до медичного стану та якості, виділяється поняття фінансової доступності [8]. Це означає, що споживач, який не має потрібних фінансових коштів, може безоплатно отримати препарат в спеціальному місці соціальної інфраструктури або ж купує його в доступному місці за певну доплату. На сьогоднішній день в Україні існує чотири способи забезпечення пацієнтів безкоштовними ліками: програма реімбурсації «Доступні ліки»; ліки, які закупає медичний заклад; ліки, які закупаються централізовано; місцеві програми забезпечення ліками.

Українці можуть отримати безкоштовно ті препарати, які входять до Національного переліку основних лікарських засобів, а це ліки з 31 класу мед.препаратів. На програму в 2019 році в держбюджеті передбачили 0,9 млрд грн, фактичні витрати склали 0,89 млрд. У програмі брали участь 7 тисяч 828 аптек, в 2020 році ця цифра зросла до 9 050 аптек, в 2021 році – до 9 384. В 2020 році на програму «Доступні ліки» з держбюджету планували витратити 3,1 млрд грн, а витратили – 0,94 млрд. На 2021 рік у бюджеті було передбачено 2,8 млрд грн. [8, 10, 11. 12]. В 2020 та 2021 роках відбулося фактичне невиконання запланованих у держбюджеті закупівель. Через це було зірвано належне забезпечення лікарськими препаратами українських пацієнтів, зокрема онкокохворих та пацієнтів із рідкісними захворюваннями. Що призвело до масових протестів та забастовок пацієнтів, особливо батьків дітей, що страждають на тяжкі та рідкісні захворювання. Слід наголосити, що доступність ліків за існуючої процедури ще більш суттєво знижується під час надзвичайних станів: пандемії чи війни. І найбільше в такій ситуації потерпають найбільш уразливі категорії населення.

Проблема доступності якісних та ефективних ліків тісно пов'язана із рівнем доходів населення в Україні. Через воєнні дії значна частина українців втратила роботу, свої заощадження. Крім того, відбулося падіння курсу гривні по відношенню до долара. Виникли серйозні проблеми із логістикою та доставкою ліків в країну. На високу ціну ліків впливає низка факторів: висока ціна на виробництво та удосконалення технології виготовлення фармацевтичних засобів, великий податок за імпорт певних ліків з-за кордону або ж просто великий відсоток доданою вартості від посередників. Всі ці фактори призвели до здороження лікарських засобів, через що значна частина пацієнтів на сьогоднішній день просто не може дозволити собі купувати потрібні ліки в аптеці.

Тоді виникає питання — чи зможе кожен українець придбати насправді високоякісний фармацевтичний засіб при існуючому рівні доходів населення? 4 з 10 придбаних найпопулярніших препаратів в Україні є застарілими, неефективними та відсутніми в сучасних стандартах лікування. Для пересічного українця на першому місці стоїть не ефективність лікарського

засобу, а саме його вартість! Навіть ті пацієнти, які отримують препарати за програмою «Доступні ліки», часто вимушені лікуватися низькоефективними, але дешевими препаратами. Крім того, чверть своїх коштів українці витрачають на препарати, які не мають достатніх доказів безпеки та ефективності. Так серед таких препаратів є біологічно-активні добавки (БАДи), гомеопатичні засоби, рослинні препарати та деякі популярні лікарські засоби. Цікаво, що медичні заклади також витрачають бюджетні кошти на неефективні препарати [8].

Для подолання зазначених вище проблем фармацевтичного ринку потрібно:

- політична воля керівництва країни для підвищення стандартів нагляду за фармацевтичним ринком; перегляд порядку допуску на ринок України лікарських засобів з поетапним переходом до участі у процедурі взаємного визнання державної реєстрації лікарських засобів з державами-членами ЄС;

- підвищення рівня прозорості усіх елементів системи державного нагляду та контролю, включаючи створення реєстру незалежних експертів, що залучатимуться до професійної оцінки даних, отриманих під час проведення досліджень лікарських засобів;

- запровадження нових способів маркування лікарських засобів (наприклад, шляхом 2D-кодування лікарських засобів);

- направлення інвестицій у розвиток технічних засобів, створення лабораторій контролю для Державної служби лікарських засобів та контролю за наркотиками для забезпечення з її боку належного контролю та моніторингу діяльності учасників фармацевтичного ринку; впровадження нових експрес-методів аналізу лікарських засобів з використанням портативних лабораторій;

- запуск державних програм підтримки вітчизняних виробників-фармацевтичних компаній, які займаються виготовленням сучасних, інноваційних та високоякісних лікарських засобів;

- укладання МЕА-договорів (managed entry agreement) для розподілу ризиків при виведенні на ринок інноваційних лікарських засобів та технологій між державою та фармацевтичними компаніями;

- перегляд та трансформація державної програми «Доступні ліки» з метою забезпечення пацієнтів необхідними сучасними, ефективними лікарськими засобами;

- розвиток страхової медицини в Україні з метою поліпшення захисту прав пацієнта на якісну медичну допомогу.

В умовах війни Україна та українці як ніколи потребують інноваційної та якісної системи охорони здоров'я, тому потрібно шукати нові механізми поєднання інтересів держави, суспільства та фармацевтичних компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник С. Фармацевтична галузь відновлюється після перших днів війни // Економічна правда.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/25/686205/> (дата звернення: 10.09.22).
2. Про затвердження Державної стратегії реалізації державної політики забезпечення населення лікарськими засобами на період до 2025 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2018 р. № 1022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1022-2018-p#Text> (дата звернення: 09.09.22).
3. Кашинцева О. Ю., Іолкін Я. О. Інтелектуальна власність як складова біобезпеки держави у сфері охорони здоров'я: постановка проблеми та визначення ключових напрямів дослідження в умовах війни // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/download/262634/259036>(дата звернення: 10.09.22).
4. Про внесення змін до статті 321 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів: Закон України від 12.11.2019 р. № 284-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-20#Text> (дата звернення: 10.09.22).
5. Національний комітет міжнародної торгової палати. URL: <https://iccua.org> (дата звернення: 09.09.22).
6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо запобігання фальсифікації лікарських засобів та затвердження плану заходів з її реалізації: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 301-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2019-p#Text> (дата звернення: 09.09.22).
7. Сур С. Створення, розвиток і занепад системи боротьби з фальсифікацією лікарських засобів в Україні // Аптека.ua URL: <https://www.apteka.ua/article/581247>(дата звернення: 09.09.22).
8. WHO Global Surveillance and Monitoring System for substandard and falsified medical products //WHO. URL:<https://www.who.int/publications/i/item/978-92-4-151342-5> (дата звернення: 09.09.22).
9. Оцінка доступності основних лікарських засобів для амбулаторного лікування в Україні. Копенгаген: європейське регіональне бюро ВООЗ. 2021. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/343084/WHO-EURO-2021-2770-42528-59326-ukr.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 07.09.22).
10. «Доступні ліки»: скільки на програму виділяють коштів із держбюджету // Слово і Діло URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/04/09/infografika/suspilstvo/dostupni-liky-skilky-prohramu-vydilyayut-koshtiv-derzhbyudzhetu>(дата звернення: 08.09.22).
11. Ігнатов В. А. Безпечні, ефективні та якісні – чи залишаться такі ліки на ринку України?. Вісник «Українська правда». 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/08/4/249872/> (дата звернення: 08.09.22).
12. Проскуров М. В. Дорогі ліки: як держава і фармкомпанії можуть гарантувати їх доступність. Вісник «Економічна правда». 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/08/7/650359/> (дата звернення: 08.09.22).

ЛЯСКОВЕЦЬ КАТЕРИНА ВІТАЛІЇВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ІНТЕРНЕТ-ЗМІ

Донедавна Інтернет не міг розглядатися у якості загальнодоступного засобу масової інформації на кшталт традиційних радіо, телебачення чи друкованих ЗМІ. Проте, нині Інтернет-журналістика стала вагомим складовою інформаційної індустрії в Україні, а Інтернет-ЗМІ для українських користувачів – впливовим джерелом інформації. Проте, чинне законодавство України не містить, а ні визначення поняття засобу масової інформації в мережі Інтернет, а ні спеціального нормативно-правового акту, який би визначав їх статус, порядок створення, засади діяльності тощо.

Легальне визначення Інтернету міститься в статті 2 Закону України «Про електронні комунікації», згідно з яким Інтернет – глобальна електронна комунікаційна мережа, що призначена для передачі даних та складається з фізично та логічно взаємоз'єднаних окремих електронних комунікаційних мереж, взаємодія яких базується на використанні єдиного адресного простору та на використанні інтернет-протоколів, визначених міжнародними стандартами.

Варто додати, що оскільки поняття «Інтернет-ЗМІ» у законодавстві України досі немає, тому будемо звертатися до наукових визначень.

Так, Ю.П. Бурило пропонує під Інтернет-виданням (ЗМІ) розуміти будь-який веб-сайт як складову частину мережі Інтернет (незалежно від того, в якому сегменті Інтернет такий веб-сайт розташований), що належить певній фізичній чи юридичній особі (незалежно від національної чи географічної належності) і призначений для розповсюдження масової інформації, тобто для здійснення масової комунікації [1]. Тобто, будь-який сайт є Інтернет-ЗМІ, зокрема, соціальні мережі.

Більшість онлайн-видань, які працюють у режимі інформаційних агенцій, не є зареєстрованими через відсутність законодавчого регулювання інтернет-видань. Цей статус відповідно до чинного законодавства отримують видавництва, телерадіоорганізації, а також інформаційні агентства. Інтернет-ЗМІ не вписуються в рамки будь-якого з цих законів. Окремі законопроекти, які б регулювали статус інтернет-видань, активно обговорювалися в Україні, однак у силу різних причин прийняті так і не були. Відсутність статусу Інтернет-ЗМІ, а також законодавства, яке б регулювало їх діяльність, найчастіше призводить до

неправильного розуміння ситуації журналістами й іншими особами, які починають думати, що у такій ситуації існує вседозволеність і повна відсутність відповідальності за поширювану інформацію [2].

Необхідно зауважити, що Інтернет виграє по декільком параметрам у порівнянні з традиційними ЗМІ, а саме:

- мультимедіа – Інтернет має можливість поєднати одразу візуальні, звукові, друковані та відео-аспекти інших ЗМІ, цінова політика спілкування за допомогою Інтернету значно нижча ніж за допомогою пошти;

- персоналізація – Інтернет забезпечує необхідною інформацією на будь-якому рівні зацікавленості індивідуума чи груп осіб; в даній ситуації доставка може бути забезпечена відповідно до потреб користувачів через персоналізацію змісту, розсилку по електронній пошті чи кабельному телебаченню;

- інтерактивність – Інтернет пропонує діалог, а не монолог, який пропонують традиційні ЗМІ. Взаємодія, діалог і зворотній зв'язок між сотнями користувачів можливий через електронну пошту, форуми, чати тощо;

- відсутність посередників – Інтернет дає можливість прямого доступу уряду до населення і навпаки, населення до влади, без втручання та маніпулювання ЗМІ.

Хоча Інтернет-ЗМІ в законах України не визнаються як ЗМІ, фактично вони є і повинні вважатися такими. Так, відповідно до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року, українські суди повинні застосовувати при розгляді справ ЄКПЛ та практику Європейського суду як джерело права. Європейський суд у рішенні «Редакція газети «Правое дело» та Штекель проти України» підтвердив порівняно новий принцип щодо важливого значення Інтернету для діяльності ЗМІ та свободи слова в цілому, необхідності встановлення державами-учасницями чітких юридичних норм для визначення можливості використання журналістами інформації з Інтернет-джерел без страху застосування проти них санкцій. Відсутність належної нормативної бази може, на думку суду, бути для ЗМІ перепорою на шляху виконання функції «сторожів» демократії [3].

Ідея прирівняти веб-сайт до ЗМІ повністю озвучена у постанові Касаційного господарського суду (КГС) від 21.11.2019 р. у справі 927/791/18. Хоча колегія передала справу на новий розгляд, у п. 5.10 вказала: «інформація, яка поширюється через мережу Інтернет, орієнтована на необмежене коло осіб, відповідно є масовою інформацією».

Суд процитував ст. 22 Закону України «Про інформацію»: масовою є інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб. Засобами масової інформації є засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації».

Касація зробила ключовий висновок: «Інтернет-видання (веб-сайт) є

засобом, призначеним для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації, а відтак є засобом масової інформації» [4].

Інтернет-видання в Україні з'явилися в середині 90-х рр., і всі минулі роки відбувався початковий етап формування цієї групи медіа як такої. Однак за результат, якого досягли українські інтернет-видання за такий короткий час за темпами свого розвитку та збільшення впливу, можуть позаздрити будь-які інші групи традиційних вітчизняних засобів масової інформації.

Можна констатувати, що в даний момент національне законодавство в сфері діяльності ЗМІ не здатне повною мірою забезпечити гармонійний розвиток суспільних відносин, які виникають у зв'язку з появою нового різновиду засобів масової інформації – мас-медіа, які функціонують в мережі Інтернет.

Про що можна говорити з упевненістю, то це про необхідність прийняття закону, який буде регулювати порядок створення та організації діяльності ЗМІ в мережі Інтернет. Прийняття цього нормативно-правового акта може вирішити багато питань: надання співробітникам Інтернет-видань статусу журналістів; отримання підстав акредитації відповідних ЗМІ; відшкодування шкоди, завданої порушенням авторських прав; притягнення до відповідальності за порушення законодавства про інформацію та про захист суспільної моралі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурило Ю. П. Щодо визначення адміністративно-правового статусу Інтернет-видань та організаційно-правових засад державного управління в сфері їх діяльності // Науковий потенціал світу – 2006 : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 18-29 верес. 2006 р., Донецьк : Наука і освіта, 2006. Т. 15. С. 223.
2. Чалабієва М. Р. Конституційно-правовий статус електронних засобів масової інформації: дисертація / Харків. Харківський національний університет внутрішніх справ; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2019. 213 с. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/15120/5/diss-Chalabieva.pdf> (дата звернення: 24.09.2022).
3. Федорова А. Основні принципи свободи слова та преси у світлі Європейської конвенції з прав людини // Віче.-2012. № 11. С. 30–33. URL: <http://www.viche.info/journal/3152/> (дата звернення: 23.09.2022).
4. Постанова Касаційного господарського суду від 21.11.2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86034251> (дата звернення: 22.09.2022).

МАЗУР ІЛОНА МАКСИМІВНА
СТУДЕНТКА З КУРСУ ОС «БАКАЛАВР»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

КОНТРАФАКЦІЯ В УКРАЇНІ ТА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ
АМЕРИКИ: ГРАНЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Через стрімкий розвиток інформаційних та комп'ютерних технологій загальний обсяг контрафактної продукції безупинно зростає. Якщо ніяким чином цьому не протидіяти, то з часом все більше робочих місць буде втрачено та наноситимуться мільярдні збитки світовій економіці.

Метою даної статті є дослідження юридичних способів протидії контрафакції як грубому порушенню інтелектуальної власності на національному рівні та в правовому світі США.

Контрафакція - це економічне явище, що має світове значення. Важливим є визнання того факту, що контрафакція є економічним правопорушенням, яке можна порівняти з крадіжкою. Підробники не лише обманюють споживача, а й підривають репутацію виробника, а також не сплачують країні податків та інших зборів. Причинами бурхливого зростання обсягів контрафактної продукції в основному є високі прибутки та низькі ступені ризику (особливо, коли мова йде про міри покарання, які застосовуються у деяких країнах), а також загальне вдосконалення індустріальних потужностей, які дозволяють виробляти високоякісний товар. Яскравим прикладом можуть слугувати DVD: прибуток від їх продажу перевищує прибуток від продажу слабких наркотиків, а міри покарання, які застосовуються у випадку виявлення, суттєво менш суворі.

Згідно з дослідженням Міжнародної торгової палати, контрафактні товари складають від 5 до 7 % світової торгівлі. Однак, насправді розмір прибутку є в рази більшим, оскільки дана галузь бізнесу має потаємний характер, особливо в частині оподаткування [2].

Одним з основних джерел підроблених товарів є законно найняті субпідрядники-виробники, які мають технічні засоби, використання яких дозволено в законному порядку для виробництва оригінального асортименту, але ці субпідрядники випускають такі товари у значно більшій кількості, ніж замовлено, і продають надлишки через «задні двері» за зниженою ціною.

Надлишки створюють щось на зразок «сірого ринку»: вони є товарами, неправомірно виготовленими законними виробниками, потім ці товари незаконно продаються або включаються в торговельну діяльність. Такі надлишки переважно є контрафактними і негативно впливають на економіку. У

законодавстві України немає такого поняття як «контрафакція», однак використовуються синонімічні поняття «підробка» та «фальсифікація».

Під контрафакцією розуміють самовільне та протизаконне виготовлення і розповсюдження екземплярів твору без згоди право власника. Причинами існування контрафактної та фальсифікованої продукції є висока щільність концентрації конкурентного середовища, територіальна і кількісна безконтрольність продажу продукції, відсутність необхідних знань про оригінальну й незаконно марковану продукцію, відсутність єдиної системи контролю якості та захисту товарів. До контрафактних належать товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію країни або вивезення з цієї території призводить до порушення прав власника, що захищаються відповідно до чинного законодавства країни та міжнародних договорів країни, укладених у встановленому законом порядку. Контрафактність товарів виявляється у процесі здійснення митного контролю [3].

Відповідно до українського законодавства, за порушення прав інтелектуальної власності настає адміністративна, цивільна або кримінальна відповідальність. Тобто, незаконне використання права інтелектуальної власності тягне за собою накладення штрафу в розмірі від 10 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції, обладнання та матеріалів, які призначені для її виготовлення (ст. 512 КУпАП) [4].

До цивільних засобів захисту прав інтелектуальної власності відносяться відшкодування збитків, стягнення незаконно одержаного доходу, виплата компенсації та відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Однак, цивільно-правові й адміністративні засоби захисту не завжди бувають достатньо ефективними. У тих випадках, коли порушення стає бізнесом, закриття підприємства за допомогою суду чи правоохоронних органів може лише означати, що це підприємство відкриється знову в іншому місці. Порушення, вчинені навмисно та з метою одержання прибутку, повинні каратися за допомогою кримінально-правових санкцій, і рівень застосованих санкцій не повинен залишати сумнівів, що такі порушення авторського права є серйозними правопорушеннями. Кримінально-правовий захист авторських та суміжних прав передбачений статтями Кримінального Кодексу України. Це карається від 200 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виправними роботами строком до 2 років або позбавленням волі на той самий строк з конфіскацією та знищенням всіх контрафактних примірників творів, а при повторному вчиненні цього правопорушення санкція стає ще суворішою [5].

Сполучені Штати Америки є лідером у застосуванні кримінальних покарань за контрафакцію та піратство. Навмисна фальсифікація торговельних марок суворо карається. Наприклад, умисна незаконна торгівля або спроба

незаконної торгівлі товарами або послугами із «усвідомленим» використанням фальсифікованої торговельної марки карається штрафом на суму до 2 млн. дол. США, або позбавленням волі строком до десяти років, або тим і іншим (відповідно до Зводу законів США) [1].

У Сполучених Штатах Америки створено цілий ряд підрозділів по боротьбі з кіберзлочинністю з метою боротьби із зростаючою проблемою пов'язаних з контрафакцією та піратством, а також для координації діяльності органів слідства та прокуратури.

Також у США все більшим успіхом користується подання позовів у порядку цивільного судочинства з метою боротьби з контрафакцією та піратством. Наприклад, для стримування відео-піратства американська кіноіндустрія широко використовує резонансні цивільні справи, які широко висвітлюються, арешт товарів і заходи заборонного характеру. Аналогічним чином американські виробники комп'ютерних програм і музичної продукції також вдаються до широко розголошених цивільних справ, щоб стримувати подальше зростання контрафакції та піратських порушень авторських прав.

У справах про контрафакцію і піратство особливо ефективним заходом є арешт товарів в порядку «ex parte» (без повідомлення відповідача). Такі арешти допомагають зберегти речові докази, а також гарантувати, що товари, виготовлені незаконним способом, не будуть переховувати, переміщати або продовжувати розповсюджувати в період судового розгляду.

Висновки. Отже, контрафакція – це важке економічне правопорушення, яке провокує настання серйозних наслідків для економіки держав. Відповідно до українського законодавства, здійснюються всі можливі заходи задля уникнення або припинення поширенню контрафактної діяльності, що відображається у настанні цивільних, адміністративних або кримінальних санкцій. Однак, як на мене, задля ефективнішої боротьби з цим явищем, нам би було корисно перейняти певні методи Сполучених Штатів Америки, оскільки як всім відомо, Америка страждає від цього явища найбільше, однак в той же час і ефективність їх протидії становить найвищий показник серед інших країн. У додаток до цього, важливим є розробка відповідних змін у законодавстві, введення понять «контрафакція» та «контрафактні товари», визначення приблизного переліку дій та запровадження диференційованої відповідальності в залежності від обсягу завданої шкоди, з врахуванням масштабності порушення прав та можливих негативних наслідків (у випадку їх запобіганню).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. К.: «К.І.С.», 2007. 448 с.

2. Контрафакція. URL: <https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/kontrafaktsiya>.
3. Шуст Н.Б., Корженівська Т.В. «Проблема піратства та поширення контрафактної продукції в Україні: сучасний стан та шляхи попередження». Юридичний Вісник. 2017. URL: http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2017/statji_n_142_2017/19.pdf.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 19.10.2000 р.: станом на 16 лип. 2022 р.
5. Кримінальний Кодекс України: від 17.01.2002 р.: станом на 19 серп. 2022 р.

МАКАРЕНКО ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС «МАГІСТР»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**ПЕРЕДАЧА ВИКЛЮЧНИХ МАЙНОВИХ ПРАВ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ
З МЕТОЮ ЇХ ІНВЕСТУВАННЯ ДО ПАЙОВОГО
ІНВЕСТИЦІЙНОГО ФОНДУ: ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА
ПРАВАЗАСТОСОВЧИЙ АСПЕКТИ**

Актуальність теми дослідження зумовлена розбіжністю законодавчого підходу та практичного аспекту застосування механізму передачі виключних майнових прав інтелектуальної власності компаніям з управління активами, які діють від свого імені, за рахунок та в інтересах пайових інвестиційних фондів. Окрім цього, відсутність достатньої кількості напрацьованих правових позицій Верховного суду, які б створювали єдину правозастосовчу практику з даного питання, також є стимулюючим фактором для детального аналізу проблематики передачі майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку інститутам спільного інвестування, а саме пайовим фондам.

Для якісного дослідження вищезазначеного питання, необхідно, по-перше, сформулювати концептуальне розуміння мотивів та внутрішніх стимулів передачі юридичними особами, які є правовласниками торговельних марок, виключних майнових прав інтелектуальної власності на такі торговельні марки інститутам спільного інвестування. Відтак, основною метою для передачі прав на торговельну марку є бажання правовласників інвестувати майнові права інтелектуальної власності у пайові інвестиційні фонди. Відповідне інвестування цілком відповідає правовій конструкції розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та полягає у правомочності власника свідоцтва на торговельну марку на повну свободу щодо прийняття рішення про інвестування майнових прав у будь-якій формі, передбаченій законом.

Разом з тим, якщо проаналізувати правову природу інститутів спільного інвестування, то цілком зрозумілим стає, що не всі різновиди таких інститутів можуть самотійно виступати власниками торговельних марок.

Так, відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про інститути спільного інвестування», інститут спільного інвестування – це корпоративний або пайовий фонд [1]. Якщо більш детально аналізувати правову концепцію пайового фонду, то слід зазначити, що відповідно до ч. 1 ст. 41 Закону України «Про інститути спільного інвестування», пайовий фонд – це сукупність активів,

що належать учасникам такого фонду на праві спільної часткової власності, перебувають в управлінні компанії з управління активами та обліковуються нею окремо від результатів її господарської діяльності. Разом з тим, згідно із ч. 1 ст. 42 цього ж Закону, пайовий фонд створюється компанією з управління активами [1]. В літературі обґрунтовуються різноманітні теорії правової природи пайового фонду. Зокрема, І.В. Венедіктова розглядає пайовий фонд як майновий комплекс [2].

Таким чином, оскільки пайовий фонд не є юридичною особою, а є лише сукупністю активів, він не може бути власником торговельної марки, на відміну від корпоративного фонду, який будучи відокремленою від компанії з управління активами юридичною особою, може набувати прав інтелектуальної власності на торговельну марку.

У зв'язку із вищезазначеним логічно постає питання, чи існують певні механізми передачі виключних майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку пайовим інвестиційним фондам. Одразу зауважу, що з точки зору правозастосування дане питання є дискусійним, доволі неоднозначним та таким, що породжує судові спори.

Відтак, відповідно до ч. 2, 3 ст. 43 Закону України «Про інститути спільного інвестування», укладаючи договори за рахунок активів пайового фонду, компанія з управління активами діє від свого імені в інтересах фонду з обов'язковим зазначенням у таких договорах реквізитів фонду. Активи пайового фонду, у тому числі нерухоме майно, цінні папери і депозити, реєструються в установленому порядку на ім'я компанії з управління активами з обов'язковим зазначенням реквізитів такого фонду [1].

Таким чином, можна стверджувати, що укладання договору про передачу майнових прав на торговельні марки із зазначенням реквізитів пайового фонду, а саме: компанія з управління активами, яка діє від свого імені, за рахунок та в інтересах пайового інвестиційного фонду є застосуванням імперативної норми Закону України «Про інститути спільного інвестування» і виконанням його прямої вимоги у відповідних правовідносинах.

Разом з тим, хочу підкреслити, що в правозастосовчій практиці досить часто має місце наступний спірний момент: Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) відмовляє компаніям з управління активами, які діють від свого імені, за рахунок та в інтересах пайових фондів в реєстрації договорів про передачу виключних майнових прав на торговельні марки та публікації в бюлетені «Промислова власність» та внесенні до Державного реєстру свідоцтв України на торговельні марки відомостей про передачу таких виключних майнових прав. Як підстава для такої відмови слугує те, що в якості правонаступника за такими договорами про передачу виключних майнових прав на торговельні марки, Укрпатент розглядає саме пайовий фонд, а не компанію з управління активами, яка діє за рахунок та в інтересах пайового фонду.

Згідно з абз. 2 ч. 9 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», сторона договору має право на інформування невизначеного кола осіб про передачу права власності на торговельну марку або видачу ліцензії на використання торговельної марки. Таке інформування здійснюється шляхом публікації в Бюлетені відомостей в обсязі та порядку, встановлених НОІВ, з одночасним внесенням їх до Реєстру [3].

У той же час, відповідно до ч. 7 ст. 16 вищевказаного Закону, власник свідоцтва може передавати будь-якій особі виключні майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку повністю або щодо частини зазначених у свідоцтві товарів і послуг на підставі договору [3].

Відповідне положення знайшло своє відображення і в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України). Так, згідно із ст. 427 ЦК України, майнові права інтелектуальної власності можуть бути передані відповідно до закону повністю або частково іншій особі. Умови передання майнових прав інтелектуальної власності можуть бути визначені договором, який укладається відповідно до цього Кодексу та іншого закону [4].

Разом з тим, досить спірним видаються декілька аспектів у підході Укрпатенту до врегулювання даного питання.

По-перше, Укрпатент у подібних правовідносинах фактично надає оцінку договору про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, що виходить за межі його компетенції, визначеної статтею 2-1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг».

По-друге, Укрпатент, ігноруючи ієрархію нормативно-правових актів в системі законодавства України, протиставляє нормам цілої низки законодавчих актів: основного акту цивільного законодавства – Цивільного кодексу України та інших законів України, положення підзаконного нормативно-правового акту – Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстрів відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки від 03.08.2001 № 576.

По-третє, здійснення державної реєстрації права власності на знаки для товарів і послуг без посилання на те, що компанія з управління активами набула право власності в інтересах пайового інвестиційного фонду, означає, що право власності не виникло ані у компанії з управління активами (оскільки договори про передачу права власності на знаки для товарів і послуг укладаються за рахунок фондів), ані у пайових фондів, оскільки найменування фондів, виходячи із логіки Укрпатенту, не можуть міститись у відомостях державного реєстру.

Видається доцільним навести витяг із Постанови Північного апеляційного господарського суду № 910/12888/20 від «26» квітня 2021 р., за результатами розгляду апеляційної скарги ТОВ «Компанія з управління активами «Сіті

Кепітал» до співвідповідачів: Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та ДП «Український інститут інтелектуальної власності». Позивачу було відмовлено у реєстрації передачі права власності на торговельну марку, як новому правовласнику та повернуто подані документи. Знову ж таки, підставою для відмови була неможливість зазначення реквізитів пайового фонду, за рахунок якого компанія з управління активами набула права власності на знаки для товарів і послуг, оскільки з точки зору Укрпатенту це суперечить вимогам підзаконних нормативно-правових актів. Попри вищевказану позицію Національного органу інтелектуальної власності, суд дійшов наступного висновку: «Суд першої інстанції правильно відхилив доводи відповідачів щодо того, що подані документи для реєстрації права власності на знаки для товарів і послуг за позивачем із зазначенням реквізитів пайового фонду не відповідають вимогам Інструкції, оскільки зазначення реквізитів пайового фонду, за рахунок якого компанія з управління активами набула права власності на знаки для товарів і послуг не суперечить чинному законодавству» [5].

На моє переконання, оскільки чинним законодавством України встановлена свобода договору і вибору форми розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, будь-який правовласник має повну свободу щодо прийняття рішення про інвестування майнових прав у будь-якій формі, передбаченій законом, в тому числі щодо укладення договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності компаніям з управління активами, які діють від свого імені, за рахунок та в інтересах пайових інвестиційних фондів. В свою чергу, НОІВ варто змінити підходи щодо відмови у внесенні до Державного реєстру свідоцтв України на знаки для товарів і послуг відомостей про передачу прав власності на ім'я компаній з управління активами із зазначенням реквізитів пайових інвестиційних фондів, за рахунок та в інтересах яких власне і набуваються виключні майнові права на торговельні марки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05 липня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.
2. Венедіктова І.В. Договір довірчого управління майном в Україні. Харків : Консум, 2004. с. 157.
3. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 зі змінами. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Постанова Північного апеляційного господарського суду. Справа № 910/12888/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96567601>.

МАКАРЕНКО ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ
ДОКТОР ЮРИДИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
АДВОКАТ, ПАРТНЕР АДВОКАТСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ «АЛЬФА ЛЕКС»,
ПРОФЕСОР КАФЕДРИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОЛІЦЕЇСТИКИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАКАРЕНКО НАТАЛІЯ АНАТОЛІЇВНА
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
АДВОКАТ, ПАРТНЕР АДВОКАТСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ «АЛЬФА ЛЕКС»,
ДОЦЕНТ КАФЕДРИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ДОЦІЛЬНІСТЬ ПАТЕНТУВАННЯ В РОЗРІЗІ МОЖЛИВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПРОМИСЛОВОСТІ ТА БІЗНЕСІ (ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Відповідно до Конституції України, в Україні діє верховенство права, кожному гарантовані такі права як право на працю та відпочинок, достатній рівень життя, правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачене законодавством.

Разом із тим, реалізація вищезгаданого права на працю і оплата такої праці, пов'язане із можливістю робітника, а у випадку наявності взаємовідносин з підприємствами гірничо-металургійного комплексу, контрагента, юридичної особи, захистити свої права, в тому числі на результат інтелектуальної праці.

Тематика наданих тез доповіді є наслідком декілька річної праці з одним із наших клієнтів, юридичною особою, що спеціалізується на складних роботах на промислових підприємствах гірничо-металургійного комплексу. Аналізуючи результати прозорості та об'єктивності тендерних процедур на згаданих підприємствах криворізького регіону, ми дійшли до висновку, що незахищеність саме результату інтелектуальної праці, призводить до маніпулювання при проведенні самих тендерів, так і до банальної крадіжки результатів інтелектуальної праці наших клієнтів.

Справа в тому, що специфіка проведення тендерів на згаданих підприємствах полягає в тому, що надаючи свої пропозиції, підприємства контрагенти, мають надавати детальний технічний план запланованих робіт з поясненням методики виконання та послідовністю ремонтних робіт. Відтак, бажаючи отримати прибутковий контракт, підприємства вимушені відкривати не стільки інформацію що складає комерційну таємницю, скільки важливі та

дороговартісні досягнення своєї інтелектуальної роботи. Наш досвід підтверджує, що дуже часто, підприємства які мають значний практичний досвід, власні наукові розробки, базу досліджень, не виграють великі тендери. Разом з тим, підприємства які визнаються переможцями, пропонують згаданим вище фірмам працювати на них, виконуючі роботи за договором субпідряду. Також ми звернули увагу, що такі підприємства переможці надають майже ідентичну технічну документацію, яка ймовірно передається третім особам співробітниками відповідних тендерних підрозділів.

Розмірковуючи, чи можемо ми захистити інтереси клієнта, захистити його інтелектуальні досягнення, ми вимушені були визнати, що єдиним дієвим способом може бути патентування певних розробок.

Відтак, враховуючи окреслену проблематику, та нагальну потребу окремих підприємств Кривого Рогу в ремонті доменних печей, ми вирішили перед участю у відповідному тендері, здійснити патентування способу крупноблочного монтажу доменної печі на фундаменті демонтованої печі, який включає спорудження корпусу печі з попередньо виготовлених кільцевих блоків, які є складовими частинами корпусу, шляхом їх поетапного переносу, підйому та опускання за допомогою такелажного обладнання, розташованого на робочому майданчику ливарного двору, та сполучення зазначених блоків до проектного положення.

Технічними фахівцями підприємства, якому надавалось юридичне супроводження була підготовлена відповідна формула винаходу, яка полягала в наступному:

1. Спосіб крупноблочного монтажу доменної печі на фундаменті демонтованої печі, який включає спорудження корпусу печі з попередньо виготовлених кільцевих блоків, які є складовими частинами корпусу, шляхом їх поетапного переносу, підйому та опускання за допомогою такелажного обладнання, розташованого на робочому майданчику ливарного двору, та сполучення зазначених блоків до проектного положення, який *відрізняється* тим, що кільцеві блоки являють собою горн, заплечик з распаром, нижній та верхній блоки шахти, та колошник з попередньо змонтованими на них холодильниками, а перенос горна, заплечика з распаром та шахти, здійснюють в п'ять етапів шляхом насування по горизонтальній опорній платформі, яка розташована врівень площині робочого майданчику, до обрізу фундаменту з наступним переміщенням по висоті за допомогою підйомних засобів такелажного обладнання, при цьому на фундаменті встановлено додаткові опорні стійки підтримання горизонтальної опорної платформи, для її надійного підтримання на ділянці, прилеглої до фундаменту, причому перший етап включає насування блока горна, його фіксацію верхніми підйомними засобами, встановленими на монтажній рамі такелажного обладнання над проектною кільцевою балкою ливарного двору, встановлення горна шляхом опускання, що здійснюється по вертикальній осі доменної печі до досягнення горном

верхнього краю фундаменту та закріплення його в проектне положення, другий етап включає насування верхнього блоку шахти, його фіксацію верхніми підйомними засобами та підняття по вертикалі на відстань, що перевищує висоту нижнього блоку шахти, з подальшою фіксацією верхнього блоку шахти в верхньому проміжному положенні, третій етап включає насування нижнього блоку шахти, встановлення його у нижнє проміжне положення спираючим на верхній край блоку горну, опускання на нього верхнього блоку шахти, з'єднання блоків шахти між собою з подальшою фіксацією верхніми підйомними засобами та підняття по вертикалі сполучених блоків шахти на відстань, що перевищує висоту блоку заплечика з распаром, та встановлення нижнього блоку шахти печі, з'єданого з верхнім блоком шахти у верхнє проміжне положення, четвертий етап включає насування блока заплечика з распаром в монтажну зону, встановлення блоку распару з заплечиком в проміжне положення, підняття та утримання його нижніми підйомними засобами над рівнем горизонтальної опорної платформи, з подальшим опусканням до проектного положення та проектного з'єднання з горном, п'ятий етап включає опускання з верхнього проміжного положення сполучених між собою блоків шахти на проектно закріплений блок распару та заплечика та сполучення зазначених блоків між собою, після чого, за допомогою вантажопідйомного крану, крізь отвір кільцевої балки такелажного обладнання над проектною кільцевою балкою ливарного двору, опускають колошник до його сполучення з вже змонтованими блоками шахти печі, причому підйомні засоби являють собою домкрати, при цьому, верхні підйомні засоби розміщують симетрично по колу на монтажній рамі верхньої кільцевої балки такелажного обладнання і являють собою систему домкратів оснащених стропами, достатніх для переміщення та утримання щонайменше двох кільцевих елементів доменної печі.

2. Спосіб за п. 1, який *відрізняється* тим, що нижні підйомні засоби являють собою пісочні домкрати з гідравлічним приводом.

3. Спосіб за п. 1, який *відрізняється* тим, що верхні підйомні засоби являють собою гідравлічні домкрати оснащені стропами.

4. Спосіб за п. 1, який *відрізняється* тим, що виготовлення кільцевих блоків здійснюють до початку робіт з реконструкції або під час демонтажу корпусу діючої домни.

Звісно, дехто буде вважати, що технічні подробиці не доцільні в науковому дослідженні в галузі права. Разом із тим, ми свідомо надаємо відповідну інформацію, задля підтвердження того, наскільки все є складним та водночас простим. Але здійснюючи юридичне супроводження зазначеного підприємства та аналізуючи фінансові зиски, ми прийшли до висновку, що застосування такої технології ремонту, дозволить заощадити мільйони гривень необхідних для безпосередньо виконання робіт, та дозволить виконати ремонт в суттєво менші строки, що вже дозволить підприємству замовнику

максимально швидко розпочати роботу.

В рамках вказаного проекту, групою фахівців було підготовлено та отримано науково-практичне обґрунтування значущості заявленого винаходу, попередній висновок кваліфікаційної експертизи, та оформлена відповідна заявка.

Не дивлячись на первісну позицію національного органу інтелектуальної власності Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності (Укрпатент)», в який зазначалось про невідповідність заявленого винаходу умові патентоздатності «винахідницький рівень», технічні фахівці та спеціалісти в галузі права, змогли обґрунтувати наявність сукупності ознак, наявних у формулі, що підтверджують винахідницький рівень.

На сьогоднішній момент патент оформлений, що дозволило в повній мірі захистити інтереси нашого клієнта, та закласти фундамент майбутньої вигідної співпраці з іншими підприємствами.

Ми також отримали дієвий правовий механізм, який дозволить відстояти свої права в судовому порядку, у разі використання запатентованого механізму ремонту без нашого дозволу.

МАКАРИШЕВА ТЕТЯНА СТЕПАНІВНА
КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК, СТАРШИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК,
ДОЦЕНТ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА
ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ТИМОШЕНКО ОЛЬГА ВАСИЛІВНА
КАНДИДАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК, ЗАВІДУВАЧ ВІДДІЛУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР «ІНСТИТУТ
ЗЕМЛЕРОБСТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ»

ЯК ЗРОБИТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ АГРАРНУ СФЕРУ

Останнім часом парадигма власності змінилася на користь інтелектуальних активів, таких як інтелектуальна власність, людський капітал тощо. Організаційні можливості стають вирішальними для бізнесу та економічного зростання.

Перехід нашої країни на нову систему господарювання зачепив і систему науки в аграрній сфері. Сьогодні все більше зростає розуміння того, що трансформація науково-дослідних розробок в інноваційний продукт, необхідний для виробництва і ринку, є складною і вагомим ланкою в ланцюгу, що поєднує розробника й споживача. Складності в тім, що розробники, науковці недостатньо розуміють пріоритети ринку і попит споживача, у них не вистачає досвіду підприємництва. Раніше керівники установ не замислювалися над конкуренцією та збільшенням прибутків. Нині ж політика керівництва науковими установами змінилася: виникла необхідність включення до структури апарату управління служби маркетингу. Ця служба займається розробленням тактики та стратегії установи: проводить товарну, цінову політику і стратегію впровадження товарів на ринку.

Товар, що створюють установи Національної академії аграрних наук (НААН) України, це результати творчої інтелектуальної діяльності, що має специфічний, нематеріальний характер. Право інтелектуальної власності ґрунтується на тріаді: володіння, користування і розпорядження результатами своєї творчої діяльності.

Саме результати інтелектуальної діяльності (інтелектуальні продукти) обов'язково мають бути втілені в матеріальну форму, яка буде користуватися попитом на ринку.

Однією із складових при комерціалізації інтелектуальних продуктів є оцінка вартості її об'єктів, як основа для визначення та обґрунтування

економічної ефективності введення таких інноваційних, конкурентоспроможних продуктів у господарський обіг.

Створення нових конкурентоспроможних продуктів можливе лише на основі всебічного аналізу науково-технічної інформації, яку в найбільш концентрованому вигляді подано передусім у патентній документації. Науково-технічна інформація (документовані або публічно оголошені відомості про вітчизняні й зарубіжні досягнення науки, техніки та виробництва, одержані в процесі науково-дослідної, дослідно-конструкторської, виробничої та громадської діяльності) сьогодні стає одним із найважливіших джерел відомостей про процес матеріалізації нових знань.

До об'єктів права інтелектуальної власності в аграрній сфері можна віднести як селекційні досягнення (сорти рослин, породи тварин), що є ключовими об'єктами обігу науково-технічної продукції в агропромисловому комплексі, так і об'єкти промислової власності (зокрема, винаходи).

Формування інтелектуального капіталу суспільства прямо залежить від рівня захисту об'єктів права інтелектуальної власності. Тому на цьому етапі ми повинні навчитись володіти, користуватись і розпоряджатись цими правами. А для того, щоб було чим володіти, необхідно створювати конкурентоспроможну продукцію. Дійовим інструментом, тим компасом, який точно орієнтує дослідників і розробників на інноваційний рівень створення патентно- і конкурентоспроможних продуктів та процесів, є результати правильно організованих і ефективно проведених патентних досліджень, які передують проведенню будь-яких подальших кроків у наукових дослідженнях. Тому актуальність вивчення практики проведення різних видів патентних досліджень в залежності від життєвої стадії об'єкта права інтелектуальної власності очевидна.

Велике значення в сучасних умовах мають питання практичного виконання патентних досліджень для забезпечення технічного рівня наукових розробок, такі як уміння користуватись джерелами науково-технічної, патентної і кон'юнктурно-економічної інформації для визначення тенденцій розвитку і технічного рівня наукових розробок.

Відносно до наукових досліджень – це патентно-дослідне супроводження тем науково-дослідних розробок, методична суть якого полягає в систематичних дослідженнях світових досягнень, патентна форма охорони нових розробок, результати ліцензійних операцій, цілеспрямованого використання світового досвіду – все це ефективні засоби просування наших НДР на ринки збуту для отримання прибутку.

Вихід на внутрішній і зовнішній ринки, успішний попит на нашу науково-дослідну продукцію безпосередньо залежать від наявності і професійності патентних підрозділів.

Беручи до уваги зазначені вище фактори, кваліфікований, своєчасний відбір і аналіз патентної та іншої науково-технічної інформації значною мірою

визначає технічний рівень розробок.

При цьому завданнями дослідників є їх участь у проведенні аналізу відібраної документації для виявлення технічного рівня розробки і відбору новітніх науково-технічних досягнень, використання яких в новій розробці дозволить покращити її техніко-економічні показники.

У відповідності до ДСТУ 3575-97 «Основні положення та порядок проведення патентних досліджень» слід чітко ставити завдання, яке вирішується при проведенні досліджень, в залежності від стадії життєвого циклу об'єкта дослідження.

Найбільше значення мають результати патентних досліджень, які проводяться на початкових стадіях, тобто прогнозування, перспективне планування. На цих стадіях завданнями патентних досліджень є:

- визначення ступеня матеріалізації технічної ідеї в прикладних дослідженнях і розробках;
- виявлення основних напрямків розв'язання проблеми і динаміка їх розвитку;
- обґрунтування найбільш перспективних шляхів удосконалення чи дослідження розробки;
- визначення досягнутого технічного рівня цього виду розробки в Україні і за кордоном та попередні висновки про можливі шляхи досягнення техніко-економічних показників науково-дослідних розробок, а також визначення патентної ситуації [1].

На стадії проведення науково-дослідних робіт, результатом яких є технічне завдання на об'єкт, патентні дослідження послугують одержанню даних для обґрунтованого вибору напряму досліджень і досягненню техніко-економічних показників, які включаються в технічне завдання на розробку.

Точність формулювання завдання (залежно від стадії життєвого циклу об'єкта) визначає подальший результат нашої роботи.

Тобто, на цьому етапі слід якомога точніше визначити області пошуку інформації, що дозволяє потім зробити достовірний висновок про тенденції розвитку пошукового напряму та існуючого рівня техніки.

У процесі виконання завдання насамперед необхідно визначити предмет дослідження чи теми пошуку, які можуть не співпадати з темою розробки чи наукового дослідження. Останні, як правило, бувають сформульовані достатньо широко.

Розглянемо декілька прикладів. Наразі екологічна безпека важлива для виживання теперішнього і майбутніх поколінь. Незважаючи на спад промислового виробництва (маємо війну з РФ), екологічна ситуація в Україні залишається напруженою, що зумовлено як воєнними діями країни-агресорки, так і специфічним, тісно переплетеним комплексом природних, соціально-економічних та інших умов [2].

Повертаємося до аграрної сфери, що безпосередньо впливає на

екологічну безпеку. Ґрунти є одним з компонентів агроландшафтів. Сучасний агроландшафт – це складна система, що створена з різних елементів агроєкосистем (рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження тощо). Техногенний пресинг в цій сфері призвів до порушення природних властивостей та втрати здатності до самовідновлення ґрунтів, водних об'єктів, а також біотичної складової екосистеми. Як результат – деградація агроландшафту [3].

Нехтування проявами деградації екологічної безпеки призводить до ерозії і забруднення ґрунтового покриву, зниження якості природних вод і атмосферного повітря, порушення екологічної рівноваги тощо. Тому тема про встановлення закономірності змін агроєкологічного стану сільськогосподарських територій та розробки наукової основи стабілізації екологічної рівноваги за різних систем землеробства видається конче потрібною. Області пошуку будуть обмежені такими ключовими словами: агротехногенне навантаження, ґрунт, системи землеробства, внесення добрив, екологічна рівновага, стабілізація екологічної рівноваги, стан територій, закономірність змін.

При конкретизації досліджень щодо встановлення особливостей екологобезпечного функціонування обмежуємося, наприклад, Західним регіоном України. Тому область пошуку науково-технічної та патентної інформації має включати агроландшафт саме Західного регіону чи ландшафт з аналогічними умовами, агротехногенне навантаження, ґрунт, агроєкосистему, важкі метали, природні води.

Висновок: Як бачимо, патентні дослідження дають можливість одержати концентровану інформацію про стан рівня техніки, тобто останніх досягнень науки і техніки, конкурентоздатності, що, в свою чергу, може використовуватись для створення нових об'єктів, що відповідають сучасним вимогам ринку. А для аналізу важливо провести моніторинг всієї отриманої в результаті пошуку інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 3575-97. Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення патентних досліджень. Київ, 1997. 16 с.
2. Екологічна безпека: Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18670 (дата звернення 20.05.2022).
3. Голубцов О.Г. Агроландшафт: Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%88%D0%B0%D1%84%D1%82> (дата звернення 20.05.2022).

МАРЧУК ЛЕСЯ СЕРГІЇВНА
PHD З ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, АСИСТЕНТ КАФЕДРИ ЕКОНОМІКИ БІЗНЕСУ
ТА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Навіть під час війни в умовах сьогодення, актуального значення набувають питання стосовно інтелектуальної власності, а саме: «Як охороняти права інтелектуальної власності? Як підтримувати чинність об'єктів інтелектуальної власності? Чи є необхідність сплачувати додаткові державні збори у разі пропуску строків підтримання чинності? Чи потрібно продовжувати наявні права на об'єкти права інтелектуальної власності?»

13 квітня 2022 року набув чинності Закон України 2174-IX від 01.04.2022 року «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану», який надає відповіді на ці питання.

В період воєнного стану перебіг строків, що пов'язані із охороною прав інтелектуальної власності зупиняється. Підлягають зупиненню: строки щодо процедур набуття прав на об'єкти права інтелектуальної власності; строки, що пов'язані із охороною прав інтелектуальної власності; строки подання заперечення проти заявки або міжнародної реєстрації на території України; строки оскарження у судовому порядку або до Апеляційної палати про визнання прав на винахід недійсними; строки, протягом яких можливі поновлення пропущених строків [1].

Перебіг строків продовжується з дня, наступного за днем скасування воєнного стану, з урахуванням часу, що минув до їхнього зупинення. Всі необхідні заяви, клопотання, заперечення, відповіді, подання яких передбачено відповідними профільними законами – можуть бути подані протягом 90 днів після скасування воєнного стану, без необхідності сплати додаткових зборів за поновлення, подовження або продовження строків.

Протягом всього строку дії воєнного стану відповідні права залишаються чинними, і можуть бути оновлені у загальному порядку після скасування дії воєнного стану.

Отже, забезпечення належної охорони інтелектуальної власності в умовах воєнного стану є свідченням підтримки держави національних винахідників, інноваційного бізнесу, а також однією з умов залучення іноземних інвестицій в Україну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану» 2174-IX від 01.04.2022 року.
2. Волощук Л.О. Методичні засади та проблеми оцінювання інтелектуальної складової інноваційного розвитку промислового підприємства. Економічний аналіз, 2014. Том 18. №2. С.87-94.
3. Хілуха О.А., Кузьмін О.Є., Ліпич Л.Г. Управління інтелектуальним капіталом машинобудівних підприємств: теоретичні та прикладні положення: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 200с.

МАСЛАК МАРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ, ДОКТОРАНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Для потреб комерціалізації результатів інноваційної діяльності промислових підприємств надзвичайно важливу роль мають об'єкти інтелектуальної власності. Якраз їх наявність в складі інноваційної продукції та прогресивних технологічних процесів і забезпечують їм інноваційність, новизну та забезпечують комерційні результати виробничої діяльності. Виходячи з цих положень, вважаємо важливим та актуальним розгляд теоретико-методологічної сутності інтелектуальної власності як економічної категорії, яка забезпечує успішність і ефективність процесів ринкової комерціалізації результатів інноваційної діяльності на промислових підприємствах [1-21].

Вивченням теоретико-методологічної сутності інтелектуальної власності займалися економісти, юристи, психологи, філософи та історики різних часів, починаючи від V століття до н.е. та закінчуючи нашим часом. Багато сучасних дослідників вивчають сутність інтелектуальної власності у межах економічних теорій матеріальної власності, оскільки інтелектуальна власність є її видовою категорією і виникає в результаті перетворення системи відносин власності та ускладнення її суб'єктно-об'єктної структури.

Разом з тим, цей час в міжнародному та національному законодавстві в сфері інтелектуальної власності відсутні базові ознаки (критерії), згідно яких проводиться класифікація видів (об'єктів) інтелектуальної власності. Практично кожний дослідник теорії інтелектуальної власності вносить свої особисті пропозиції та своє бачення щодо класифікаційного розподілу об'єктів інтелектуальної власності. Авторські пропозиції щодо класифікації об'єктів інтелектуальної власності з точки зору їх промислового використання представлено на рис.1. (стор. 255).

На наш погляд, наявні пропозиції щодо класифікації об'єктів інтелектуальної власності та їх удосконалення слід розділити щонайменше на дві в певній мірі характеристичні групи [7]:

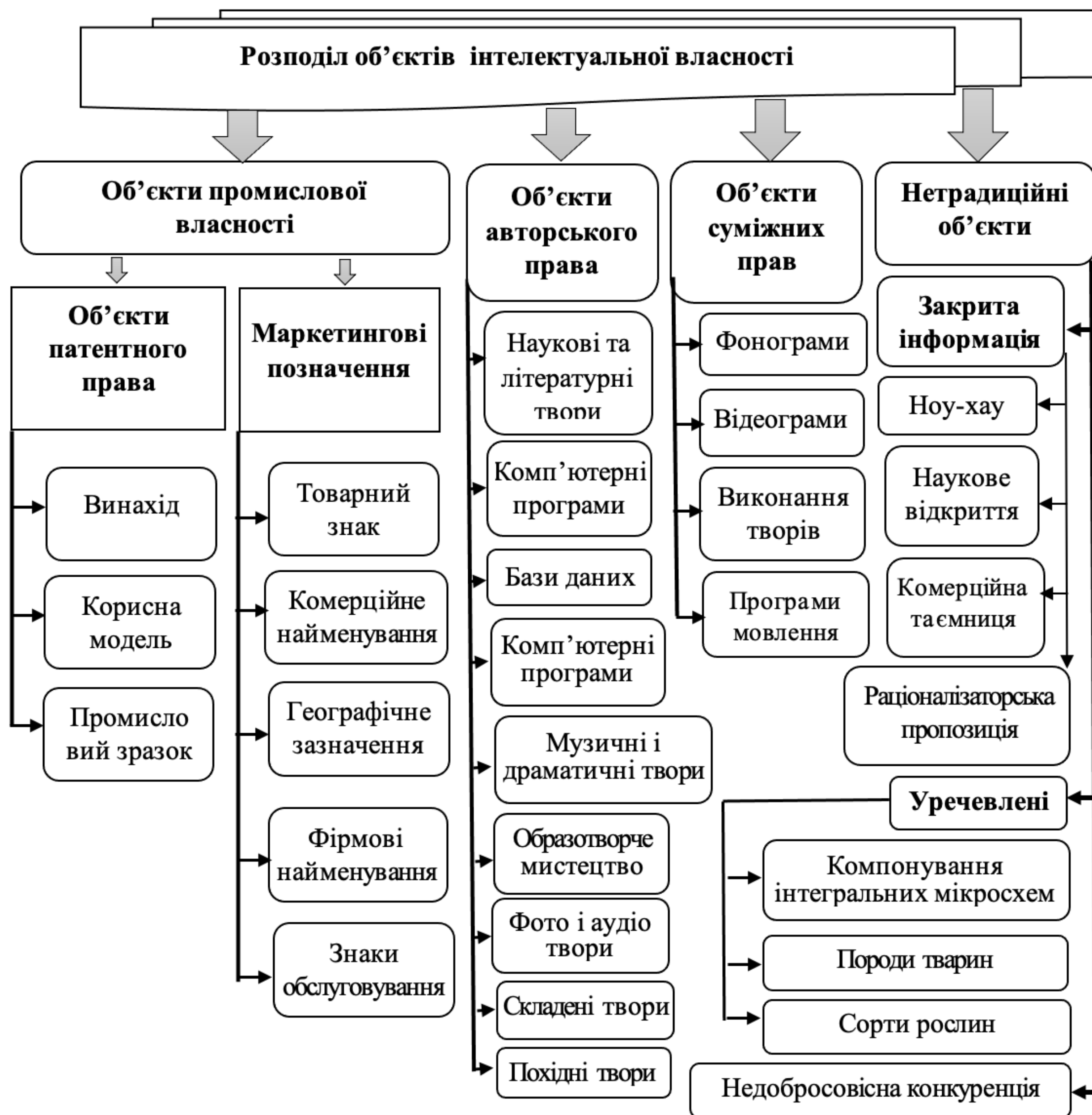
а) розподіл об'єктів інтелектуальної власності згідно їх характеру, що дозволяє врахувати найбільш важливі ознаки інтелектуальної власності, особливостей набуття прав на них, специфіки їх використання в господарському обігу та охороні і захисту прав на них;

б) розподіл об'єктів інтелектуальної власності згідно другорядних ознак,

що не повністю розкривають характер та сутність об'єктів інтелектуальної власності, але дозволяють сформувати класифікаційні групи інтелектуальної власності у відповідності з поставленими завданням дослідження.

Рисунок 1.

Класифікація об'єктів інтелектуальної власності

Джерело: побудовано автором на основі узагальнення [2, 7].

Проведені дослідження дозволяють констатувати, що найбільш точним та об'єктивним підходом до класифікації об'єктів інтелектуальної власності є перший підхід - розподіл об'єктів інтелектуальної власності згідно їх характеру. В рамках цього підходу заслуговують уваги пропозиції Базилевича В.Д. [2], які в подальшому розвинуті та доповнені Вірченком В.В. [7]. Цей класифікаційний підхід взятий нами за основу і з певним корегуванням і уточненням представлений на рис.1.

Приведена на рис.1 класифікація об'єктів інтелектуальної власності охоплює практично всі можливі напрямки та види інтелектуальної власності і може бути запропонована науковій спільноті для практичного застосування. Разом з тим, відмітимо, що затвердження на рівні правового акту чіткої та всіма прийнятої класифікації об'єктів інтелектуальної власності дозволить в певній мірі уникнути дискусійних питань на предмет належності окремих результатів інноваційної діяльності до об'єктів інтелектуальної власності.

Розглянемо більш детально окремі сторони прояву специфіки інтелектуальної власності в промисловому виробництві.

По-перше, інтелектуальний продукт як основа інтелектуальної власності має особливу, нематеріальну, форму: він існує у вигляді знань та інформації; матеріальними є лише носії цієї інформації - папір, дискети та ін. Однак коли йдеться про завершену форму результатів інтелектуальної діяльності, мається на увазі нерозривна єдність змісту та форми. Інакше висловлюючись, встановити право власності можна лише той нематеріальний продукт, який можна ідентифікувати з аналогами.

По-друге, інтелектуальна власність має якість особливого роду: інтелектуальний продукт, що лежить в її основі, сприяє розширенню або поліпшенню якісного складу інтелектуального потенціалу власника цього продукту. Причому інтелектуальний потенціал тут включаються і науково-технічна, і виробнича складові.

По-третє, по відношенню до інтелектуальної власності відчуження має ознаки особливого роду і, зазвичай, проявляється як часткове, зі збереженням за суб'єктом авторського права на інтелектуальний продукт. Це означає, що при частковому відчуженні інтелектуальний продукт може бути використаний іншим суб'єктом, причому в процесі використання об'єкта кожен новий користувач отримує доступ як до його форми, так і до змісту, але права на розпорядження об'єктом він не отримує.

По-четверте, інтелектуальний продукт може мати особливу форму використання шляхом тиражування, що не означає його відтворення, як це відбувається з матеріальними об'єктами. Багаторазове повторення у процесі виробництва матеріальних об'єктів - це створення нових об'єктів, на кожний з яких виникає окреме право власності суб'єкта. Багаторазове повторення об'єкта інтелектуальної власності – це його використання.

По-п'яте, важливою складовою сукупного права власності на інтелектуальний продукт є надійна правова охорона індивідуального патентного та авторського права.

Захист авторського права є юридичним актом, який затверджує право власності, який, однак, не є визначальною умовою досягнення бажаного результату при використанні конкретного об'єкта. Для багатьох видів інтелектуальних продуктів охорона авторського права виражається в офіційній демонстрації досягнутого результату, що дозволяє ускладнювати право власності на нього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
2. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підручник. 2 вид., стер. К.: Знання, 2008. 431 с.
3. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
4. Кобєлева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
5. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
6. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
7. Вірченко В.В. Еволюція підходів до класифікації об'єктів інтелектуальної власності // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка. 2013. Вип. 144. С.5-7.URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2013_144_3
8. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
9. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ (екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
10. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
11. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
12. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
13. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
14. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.

15. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
16. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч. посібник для інж.-техн. вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
17. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
18. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
19. Kobieliyeva T.O., Pererva P.G., Kuchinskiy V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
20. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
21. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.

МАТЮШЕНКО МАРІЯ ВІТАЛІЇВНА
ЗДОБУВАЧКА ІІ КУРСУ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР
КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

BLOCKCHAIN TECHNOLOGY APPLYING TO
INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS

General problem statement. Blockchain's enormous potential and its application are gaining momentum in all industries nowadays. In particular, in 2017, a fantastic rise in cryptocurrency value based on the Bitcoin blockchain [1] drew general public attention to the blockchain concept, where blockchain protocol was firstly officially presented and published under Satoshi Nakamoto's pseudonym in November 2008 [2]. The official presentation described the concept in which transaction packets (blocks) between users (nodes) are cryptographically linked in chronological order, creating a continuous, protected from unauthorized access register (chain), which is stored and managed by all users simultaneously (distributed book) where intermediaries involvement in particular service providers is not required. After all, each user has a private key (to initiate a transaction), as well as a public key (to receive funds). Thus, blockchain technology spread is active to intellectual property field due to the fact that blockchain increases not only data transfer speed but also maintains high quality. Moreover, increasing data integrity and security intellectual property and procedures acceleration for intellectual property rights registration between relevant agencies.

Presenting main material. Do blockchain principles work in the field of intellectual property law? First of all, it should be noted that any intellectual property type (e.g. patents, utility models, trademarks, know-how, etc.) can be blockchain subject, as an object of transactions can be freely determined depending on the purpose appropriate use case. One area of application could be (public) intellectual property registers, such as German or European patents and trademarks registers. For example, assignments of intellectual property rights, licenses or patents for patents may be entered by parties into blockchain register (an appropriate software API is provided), which reduces reviewing time and cost which could make register more reliable. constant register updating [3].

In the context of any development agreement, any work results (e.g. contributions from collaborators, freelancers) - more precisely, corresponding "digital fingerprint" (hash value) can be stored by blockchain, which will allow parties (as well as any other third parties) to verify data providing accuracy. Such confirmation may be of particular importance if applicable legal regime does not

provide for a registration mechanism (which transfers absolute rights to a person or particular subject). In addition to the above, it should be noted that with blockchain technology help we can increase samples and trademarks registration process efficiency by excluding some stages and procedures.

Is there a legal regulation of blockchain technology in the field of intellectual property? Thus, in 2019, World Intellectual Property Organization held first conference on the use of blockchain technology in the intellectual property field data sets [4]. One of the main goals of WIPO "Blockchain Target Group" is "to study using blockchain technology possibility in IP rights protection, processing information about intellectual property and their use" [5]. In this context, WIPO's White Paper on the Blockchain aims to prepare a paper for further research on opportunities and challenges, identify potential uses and develop recommendations for compatibility and intellectual property ecosystem management [6].

Another step in blockchain technology use regulating of intellectual property field should be considered an initiative under the recent EU Commission "Intellectual Property Action Plan" [7], EU Intellectual Property Office (EUIPO), which is actively researching blockchain use and recent launched the World's first official blockchain-based register of trademarks and designs in April 2021. New blockchain automatically stores data related to registered intellectual property rights in various intellectual property offices EUIPO TMView and DesignView online platforms (which collect more than 62 million brands and 17 million designs) are now fully connected to the blockchain and updated online real-time [8], in particular many firms involved to intellectual property across Europe are expected to join initiative throughout the year. Other uses currently being investigated concern EU's copyright administration and anti-counterfeiting infrastructure [9].

Is it possible to protect intellectual property on blockchain technology for owners? Patenting and blockchain technology. As a result, blockchain technology itself is not patentable due to the requirements. However, algorithms and processes on which the programs are based, of course, can receive patent protection. Also, by 2018, 21 US patents and one European patent in the blockchain technology field had been issued [10]. These patents include, in particular, technologies that may subsequently change blockchain, as well as security procedures for blockchain.

Copyright and blockchain technology. From the copyright point of view, there are minor difficulties for blockchain technology compared to the existing requirements for copyright registration for software product. Thus, as a rule, blockchain applications are protected by copyright law, where protected work includes, in particular, source code, binary object code of the program and project materials [11]. Nevertheless, for blockchain technologies operators and users it means that third parties rights must be taken into account, for example, by granting sufficient rights to use or enter into appropriate licensing agreements

with such programs providers. In particular, it is due to blockchain applications high complexity that copyright issues arise for blockchain technology users [12].

Are there any restrictions on the use of blockchain technology for intellectual property rights (barriers)? First of all, areas in which blockchain technology and intellectual property rights field can be widely used are also widely discussed or proposed. However, due to the particular problems of the technology itself or intellectual property rights area (especially copyright), there are several obstacles to blockchain technologies widespread use for intellectual property rights:

1. Owner information protecting problem. Blockchain is based on a consensus protocol (PoW or PoS), where transaction must be processed, and each node must have blockchain state entire copy in sync, where considering intellectual property, including copyright, arise problem that "content file itself" cannot enter in a chain of blocks. Due the fact that working file itself is virtually impossible to mount in a chain of blocks that are executed and work-related, and they only have information that is work-related or work-related, which raises question of what data was transferred and what should be legal protection as such.

2. Problems with input of information about blockchain, input information accuracy and ability to use information in matters of registration of intellectual property rights to objects. Blockchain technologies main advantage is transparency and openness. As it is impossible to change information (data, content) in a short time, information accuracy is checked and registered, intellectual property rights existence, increasing intellectual property transactions through smart contracts, transactions, including possible control strengthening by intellectual property owners, intermediaries' exclusion (immediate direct payment for use), transaction costs reduction.

However, to use blockchain technology characteristics, firstly, information must be written "once" in a chain of blocks, and to record it, we must record information in its original form. Secondly, information about specific work and all information about transaction (as, for example, transfer of rights, licensing) is placed in the chain of blocks and change information is impossible, because chain of blocks is work history and in case, for example, we can only provide information about blockchain history management function, which contains basic requirements for design, for example, copyright for a specific intellectual property.

3. Complexity of blockchain technologies using intellectual property rights establishment regulating at the global level. Intellectual property rights are very complex in nature, including having multiple rights holders, licenses, and expiration dates, etc. Moreover, even with the creation of a global chain of blocs, it is difficult to expect the management of intellectual property rights, given the complex legal relationship of establishing property rights to specific objects under different legal regulations [13].

Conclusions. Although the idea of creating a more efficient blockchain-based system for dealing with intellectual property rights is still new, new blockchain-

based programs for intellectual property management continue to appear with extreme frequency. However, many issues remain unresolved, such as the development of blockchain technologies in the field of intellectual property and their objects at the global level, as well as legal issues such as data ownership, confidentiality, liability and jurisdiction of blockchain technology in the field of legal protection. violated the rights to use such technologies. These questions are the prospect of further research.

REFERENCES

1. Prof. Dr. Robby Houben, Alexander Snyers. (2018). Cryptocurrencies and blockchain. Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf>
2. Satoshi Nakamoto. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
3. Tanja Hogh Holub. (2021). At a glance: trademark registration and use in Germany. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=af9488bd-637c-4650-83ac-21cc6cf6821e>
4. WIPO Standards Workshop on Blockchain. April 29 to April 30, 2019 (Geneva, Switzerland). URL: https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=51407
5. WIPO Blockchain Task Force. Task Force Progress – Blockchain Webinar 25 June 2020. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_webinar_standards_2020_01/wipo_webinar_standards_2020_01_presentation.pdf
6. WIPO Blockchain Whitepaper Project Team. (2020). Blockchain Whitepaper Project. Webinar: WIPO Standards Blockchain #1 June 25, 2020. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/patent_policy/en/wipo_webinar_standards_2020_01/wipo_webinar_standards_2020_01_presentationwp.pdf
7. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions. An intellectual property action plan to support the EU's recovery and resilience. COM(2020) 760 final. Brussels, 25.11.2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0760&rid=2>
8. EUIPO connects to TMview and DesignView through blockchain. (2021). URL: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/news/-/action/view/8662923>
9. Malta is the first EU country to join the IP Register in Blockchain. (2021). URL: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/guest/news/-/action/view/8793606>
10. Andrea Perronace. (2019). Techniques for Patenting Blockchain in Europe, the United States, China and Japan <https://www.ipwatchdog.com/2019/01/30/techniques-patenting-blockchain-europe-united-states-china-japan/id=105741/>

11. Закон України «Про авторське право і суміжні права». Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
12. Tonya M. Evans. (2018). Copyright Rebooted? Blockchain tech poised to disrupt Copyright law. URL: <https://clarivate.com/blog/copyright-blockchain/>
13. Arun Roy, Jonathan Jackson. (2019). Patenting blockchain related technologies. URL: <https://www.dyoung.com/en/knowledgebank/articles/patent-blockchain>

МАШКОВА ВАЛЕРІЯ ІГОРІВНА
АСПІРАНТКА І РОКУ НАВЧАННЯ
КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІЗАЦІЙ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ АВТОРСЬКИМИ
ТА СУМІЖНИМИ ПРАВАМИ В УКРАЇНІ

З розвитком сучасних технологій отримати доступ до об'єктів авторського права та суміжних прав стало значно легше, ніж будь-коли. Для користувачів це стало чудовою можливістю, натомість для правовласників – проблемою. Останні більше не в змозі були самостійно здійснювати контроль над використанням їх об'єктів права інтелектуальної власності та здійснювати збір доходу від використання таких об'єктів із кожного окремого користувача. Внаслідок цього виникла необхідність у створенні спеціальних суб'єктів, які б здійснювали вищезазначені функції в інтересах правовласників. Саме так і почали виникати організації колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права та суміжних прав (надалі – «ОКУ»).

Від початку створення в Україні перших ОКУ правове регулювання їх діяльності на рівні закону здійснювалося за допомогою декількох статей Закону України «Про авторське право і суміжні права». Натомість, на даний момент існує окремий закон, який визначає правові та організаційні засади колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в Україні, а також ще близько десятка підзаконних нормативно-правових актів, присвячених даній сфері.

У зв'язку із вищезазначеним, актуальним вбачається здійснення дослідження правового регулювання сфери управління майновими авторськими та суміжними правами в Україні на сучасному етапі розвитку нашої держави.

Спеціальним законодавчим актом, який визначає правові засади діяльності організацій колективного управління в Україні є Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав». Він визначає статус організації колективного управління, її організаційно-правову форму, принципи діяльності, права та обов'язки, процес реєстрації та акредитації, а також регламентує відносини щодо збирання, розподілу та виплати доходів від прав організацією колективного управління. В свою чергу, положення ст.2 вказаного нормативно-правового акту, вказують на те, що законодавство у сфері колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і

(або) суміжних прав також складається з Конституції України, Цивільного кодексу України, та інших законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, що регулюють відносини у цій сфері [1].

Крім вищезазначених законодавчих актів, які здійснюють регулювання відносин у сфері колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права та суміжних прав, ми можемо зазначити Закон України «Про авторське право і суміжні права». Стаття 45 вказаного закону надає суб'єктам авторського права і суміжних прав право управляти своїми правами через організацію колективного управління, в той час як сучасна редакція статті 47 вказаного закону передбачає, що правові засади діяльності організацій колективного управління визначаються Законом України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [2].

На підзаконному рівні діяльність організацій колективного управління регулюється цілою низкою відповідних нормативно-правових актів.

Зокрема, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження розміру, порядку та умов виплати винагороди (роялті) за комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань» № 71 від 18 січня 2003 р. та Постанова Кабінету Міністрів України «Про розмір відрахувань, що сплачуються виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах» № 992 від 27 червня 2003 р. визначають розмір, порядок та умови сплати винагороди за використання фонограм і відеограм, опублікованих з комерційною метою, а також за відтворення в домашніх умовах і в особистих цілях творів і виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, а також аудіовізуальних творів. При цьому, в обох постановах зазначено, що організації колективного управління застосовують затверджені цією постановою розміри винагороди (роялті) як тимчасові тарифи на строк до шести місяців у разі недосягнення згоди на переговорах про встановлення тарифів [3; 4].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» № 72 від 18 січня 2003 р. встановлює мінімальні ставки винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав. Норми наведеної постанови є імперативними, та зобов'язують організації колективного управління в процесі встановлення тими тарифів дотримуватися мінімальних гарантій щодо здійснення оплати за використання об'єктів авторського права і суміжних прав [5].

Окремої уваги серед підзаконних нормативно-правових актів у сфері регулювання діяльності із колективного управління заслуговує нормотворча діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування

та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності [6].

Зокрема, Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Порядку ведення Реєстру організацій колективного управління» №1741 від 21 листопада 2018 р. визначає правові засади реєстрації юридичної особи як організації колективного управління. Саме даний документ містить в собі додатки, якими визначаються форма заяви про реєстрацію організації колективного управління та форма і обсяг подання юридичною особою відомостей про засновників, персональний склад наглядового і виконавчого органів та штатних працівників юридичної особи для її реєстрації в якості організації колективного управління [7].

Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження форм заяви та звіту організацій колективного управління» №1707 від 20 листопада 2018 р. затверджує форму щорічного звіту про діяльність організації колективного управління за минулий рік, який такі організації зобов'язані подавати відповідно до положень ст.11 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [8]. Крім того, зазначений Наказ також має важливе значення в процесі здійснення акредитації організації колективного управління, адже ним затверджується форма заяви про акредитацію організації колективного управління. Таким чином, наведений нормативно-правовий акт є обов'язковим до застосування при здійсненні діяльності з колективного управління авторськими та суміжними правами.

В свою чергу Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження Положення про комісію з акредитації організацій колективного управління» № 1827 від 18 вересня 2020 р. [9] не містить безпосередніх положень, якими у своїй діяльності мають керуватися організації колективного управління, однак визначає порядок здійснення своєї функції суб'єктом, від якого залежить можливість здійснення організацією розширеного та обов'язкового колективного управління. Тому, опосередковано також впливає і на здійснення своїх функцій і організацією колективного управління.

Саме так на поточний момент можна описати перелік нормативно-правових актів, які становлять правові засади діяльності організацій колективного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15.05.2018 № 2415-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 32, ст.242 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19#Text> (дата звернення 12.07.2022);

2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 №3792-XII. Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13, ст.64 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#top> (дата звернення 12.07.2022);
3. Про затвердження розміру, порядку та умов виплати винагороди (роялті) за комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань: Постанова КМУ №71 від 18 січня 2003 р. Урядовий кур'єр від 07.02.2003 — № 24 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.07.2022);
4. Про розмір відрахувань, що сплачуються виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах: Постанова КМУ № 992 від 27 червня 2003 року. Урядовий кур'єр від 11.07.2003 — № 126 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.07.2022);
5. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав: Постанова КМУ № 72 від 18 січня 2003 р. Урядовий кур'єр від 07.02.2003 — № 24 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.07.2022);
6. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства: Постанова КМУ від 11 вересня 2019 р. № 838. Урядовий кур'єр від 17.09.2019 — №177 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF#top> (дата звернення 12.07.2022);
7. Про затвердження Порядку ведення Реєстру організацій колективного управління: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України №1741 від 21 листопада 2018 р. Офіційний вісник України від 15.01.2019 — 2019 р., № 4, стор. 289, стаття 162 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1433-18#Text> (дата звернення 12.07.2022);
8. Про затвердження форм заяви та звіту організацій колективного управління: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1707 від 20 листопада 2018 р. Офіційний вісник України від 15.01.2019 — 2019 р., № 4, стор. 278, стаття 161 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1432-18#Text> (дата звернення 12.07.2022);

9. Про затвердження Положення про комісію з акредитації організацій колективного управління: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №1827 від 18 вересня 2020 р. Офіційний вісник України від 16.10.2020 — 2020 р., № 81, стор. 379, стаття 2639 // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України.— Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0972-20#top> (дата звернення 12.07.2022).

МЕЛЬНИК МАРІЯ ЮРІЇВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "БАКАЛАВР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ МОДНИХ ДИЗАЙНЕРІВ**

Сучасне ставлення до моди як унікального творчого процесу сприяє виділенню сфери fashion law в окрему підгалузь права інтелектуальної власності [4,с.6]. Може здаватись, що український ринок не зацікавлений у правовій охороні своїх творчих здобутків, оскільки здебільшого наші вітчизняні дизайнери та товаровиробники популярні лише на національному рівні. Аналізуючи популярність на міжнародному ринку українських товарів у індустрії моди, можна усвідомити, що ситуація кардинально різниться порівняно з реаліями десятирічної давнини. Поява нових перспективних брендів таких як, Andre Tan, Ruslan Baginskiy, Ksenia Schnaider, Vita Kin, IENKI IENKI, Sleeper, Diana Dorozhkina, KARAVAY, FROLOV, Poustovit та багато інших вказує на те, що настав час для України запроваджувати більш дієві інструменти захисту творчого потенціалу виробників і недопущення плагіату, нечесної конкуренції та порушення виключних прав суб'єктів авторського права [4,с.8].

Забезпечити захист творів від копіювання та запозичення іноземними та вітчизняними товаровиробникам покликані такі інструменти захисту інтелектуальної власності як: знаки для товарів та послуг, патенти на дизайн та авторське право.

Товарний знак покликаний захистити позначення (логотип, фразу, слоган і т.д.) та не поширюється на форму продукту або дизайн виробу. Поширеною практикою є реєстрація імені дизайнера як товарного знаку. Проте, світова практика демонструє випадки, коли такий інструмент захисту може спрацювати проти самого дизайнера. При реєстрації слід враховувати, що інтереси компанії та дизайнера з часом можуть змінитись. Так, нащадки компанії Gucci продали свої долі та зараз не можуть створювати одяг під своїми власними іменами. Така ж доля спіткала і Пола Франка після його відходу з компанії. Щоб перестраховатись, дизайнери можуть зберегти ім'я за собою шляхом реєстрації товарного знаку на себе і передачі компанії прав на використання імені за ліцензійною угодою на час співпраці.

У США захист може отримати форма виробу, його упаковка, а саме те, що можна об'єднати під назвою фірмовий стиль. Блакитна коробочка Tiffany, сумка Hermès Birkin та Kelly, взуття Christian Louboutin із червоною підшвою, пляшка

парфюму Шанель No5, обкладинка журналу, декор ресторану, спосіб відображення вина в винному магазині можуть бути захищені як фірмовий стиль [2,с.171].

В якості торгової марки можуть бути зареєстровані колір або комбінація кольорів.Необхідно довести, що такий колір асоціюється з конкретним брендом [5,с.14].

Наступним інструментом захисту є патент на дизайн ,під яким розуміється оформлювальний або естетичний аспект виробу.Він може складатися з тривимірних компонентів, таких як форма або поверхня виробу або двовірних компонентів, таких як малюнок, лінії і колір. Промисловий зразок не передбачає охорону технічних особливостей,бо його мета захищати саме естетичну сторону виробів.Важливо відмітити, якщо промисловий зразок був представлений публіці раніше, ніж за 6 місяців до дати подання заявки, то він вже не володіє новизною та переходить в сферу суспільного надбання і не може отримати охорону.Так,компанія Crocs запізнилася із заявкою на отримання патенту на модель черевиків та отримала у лютому 2016 році відмову у видачі патенту на промисловий зразок від Патентного відомство США.

Правду кажучи,творам індустрії моди властива стрімка втрата актуальності, обумовлена зміною модних тенденцій на ринку, а проходження процедури реєстрації для отримання охорони твору як промислового зразку може скласти більше 12 місяців, що не відповідає інтересам учасників.До того ж тягарем для компаній є щорічна оплата державного збору [2,с.172].

Крім того,як зазначає Дж. Блеклі немає сенсу реєструвати модель одягу, якщо іншому виробникові достатньо лише відрізати знизу пару сантиметрів від цієї моделі і запатентувати її як власний винахід.Тому закріплена можливість патентного захисту творів в індустрії не є перешкодою для виробників «швидкої моди» копіювати та надихатися творами «високої моди».Саме тому дизайнери реєструють патенти лише на знакові вироби [3,с.90].

Часто охорони потребують спеціальні техніки створення, наприклад, нанесення візерунку на тканину, секрети виробництва. Такі техніки вважаються ноу-хау і охороняються комерційною таємницею (наприклад,технологія виробництва компанії Inditex, яка скоротила весь цикл виробництва до 30 днів) [5,с.15].

Законодавство США вважає одяг занадто функціональним, щоб визнати його художнім твором та надати захист за авторським правом.Охорона надається живописним, графічним, скульптурним чи іншим властивостям, які можуть бути відокремлені та здатні існувати незалежно від утилітарної частини твору [1,с.162].

Так, в справі Kieselstein cord проти Accessories by Perl в 1980 році, позивач вважав, що пряжка ременя може бути захищена за допомогою авторського права, оскільки елементи дизайну можуть бути відокремлені від

функціонального призначення пряжки. Цей випадок створив прецедент, що декоративні елементи одягу можуть бути захищені авторським правом, у разі їх фізичного або концептуального відокремлення від утилітарної складової [3,с.90]. В свою чергу на території Європейського Союзу існує спеціальний акт – Community Design Protection Regulation 2002 який передбачає охорону дизайну та надає захист як зареєстрованим, так незареєстрованим творам дизайну [2,с.173].

«Парадокс піратства» висловлений професорами Кел Ростелем та Крісем Спрінгманом полягає в тому, що копіювання модних моделей та їхнє розповсюдження в деякій мірі є явищем конструктивним та призводить до творчого розвитку. Модні тенденції започатковуються, коли інший дизайнер інтерпретує це нововведення в тому ж, або наступному сезоні. До того ж громадськість отримує певні переваги, які впливають із вільної конкуренції на ринку, тому що малозабезпечені прошарки населення отримують універсальний доступ до одягу з низькими цінами [1,с.164].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Токарева В. О. Захист інтелектуальної власності у галузі індустрії моди. Часопис цивілістики. 2014. №. 17. С. 162-165.
2. Токарева В. О. Захист інтелектуальної власності в індустрії моди (порівняльний аспект). Молодий вчений. 2017. №. 2. С. 170.
3. Токарева В. О. Інтелектуальна власність в індустрії моди. Часопис цивілістики. 2018. №. 28. С. 88-92.
4. Рудика В. Бєгова Т. Правова охорона об'єктів інтелектуальної власності в індустрії моди. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 10. С. 6-10.
5. Скоробрещук І. М. Інтелектуальна власність у fashion-індустрії. Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: збірник наукових праць за матеріалами VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (27 квітня 2018 р.). За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. 2018. С. 13-16
6. Кібець Є. М. Охорона дизайнерських рішень у сфері індустрії моди в Україні: проблеми та перспективи вдосконалення. Відповідальний за випуск професор В.І. Борисова. 2020. С. 259.
7. Дідук А. Г. Особливості цивільно-правового захисту комерційної таємниці та ноу-хау в Україні. Відповідальний за випуск професор В.І. Борисова. 2020. С. 255.

МИХАЙЛЕНКО МИХАЙЛО ВІКТОРОВИЧ
АСПІРАНТ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ,
СТВОРЕНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ,
В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ**

Розвиток технологій штучного інтелекту (надалі – ШІ) без сумніву є стратегічним напрямком багатьох держав. Дані технології потенційно здатні внести позитивні зміни в майже усі сфери діяльності людини та повністю змінити світ, яким ми його знаємо зараз. Розвиток ШІ створює багато питань та викликів правовому регулюванню у різних сферах права, зокрема – праві інтелектуальної власності. Як наслідок, вважаю за необхідне проаналізувати стан правового регулювання питань охорони об'єктів інтелектуальної власності створених ШІ у провідній державі світу у сфері ШІ – Сполучених Штатах Америки (надалі також – США).

Чинне законодавством США містить декілька визначень ШІ. Зокрема, в параграфі 2358 Кодексу Сполучених Штатів, ШІ визначається як будь-яка штучна система, яка виконує завдання в змінних і непередбачуваних обставинах без значного нагляду з боку людини або яка може вчитися на досвіді і покращувати продуктивність під впливом наборів даних. Також для вищенаведеного законодавчого акту ШІ визначається як штучна система, призначена мислити або діяти як людина, включаючи когнітивні архітектури та нейронні мережі [1]. Більше того, в Законопроекті про Національну ініціативу зі штучного інтелекту 2020 року пропонується визначати штучний інтелект як машинну систему, здатну для заданого набору визначених людиною цілей робити прогнози, рекомендації або рішення, що впливають на реальне або віртуальне середовище [2].

Отже, визначення запропоновані законодавством Сполучених Штатів концентрують увагу саме на здатності ШІ самостійно або без значного нагляду людини мислити, вчитися, діяти та приймати рішення, які матимуть своє вираження, зокрема, в реальному світі. Проте, у випадку визнання за ШІ здатності до «мислення» постає питання, чи будуть результати такого мислення, втілені у належній формі, предметом захисту права інтелектуальної власності?

Основу правового регулювання у сфері авторського права в Сполучених Штатах складають положення Національного закону Сполучених Штатів Америки про авторське право та суміжні закони, які містяться в розділі 17

Кодексу Сполучених Штатів Америки (надалі – Закон про авторське право США). Відповідно до пункту 302 Закону про авторське право США, за загальним правилом авторське право на твір діє протягом строку, що складається з життя автора і 70 років після смерті автора. Також пункт 201 даного Закону дає можливість зробити висновок, що автором вважається творець оригінальної форми вираження у творі [3]. Отже, проаналізувавши вищенаведені положення чинного законодавства США, стає очевидним, що авторське право наразі нерозривно пов'язане з фізичною особою (індивідом), її можливістю творити, та врешті неминучою смертністю.

Дані положення законодавства фундаментально розкриваються на практиці Експертною радою з питань авторського права у нещодавньому рішенні від 14 лютого 2022 року щодо заявки на отримання свідоцтва на художній твір під назвою «Нещодавній вхід до раю», який був створений «Машиною Творчості». У даному рішенні, посилаючись на Збірник практик Відомства США з авторського права - практичний посібник для відомства, Експертна рада підтвердила позицію Бюро авторських прав щодо того, що авторське право охороняє лише «плоди інтелектуальної праці», які «ґрунтуються на творчих здібностях саме (людського) розуму» [4].

Також у даному рішенні Експертна рада відмовила у можливості визнання заявника автором твору виходячи з доктрини службових творів. На думку Експертної ради, «Машина творчості» не може укласти юридично зобов'язуючі договори, а отже, не може підпадати під регулювання вищезгаданої доктрини.

Аналізуючи формулювання законодавства, Експертна рада також встановила, що доктрина службового твору стосується лише особи власника твору, а не того, чи охороняється твір авторським правом.

Тому Експертна Рада дійшла остаточного висновку, що «...авторство людини є необхідною умовою охорони авторського права в Сполучених Штатах Америки, і тому твір створений ШІ не може бути зареєстрований» [4].

Отже, зважаючи на формулювання вищенаведених статей можна зробити висновок, що чинне законодавство США, а також органи, відповідальні за реєстрацію авторських прав, не бачать жодних винятків чи особливостей, які б давали можливість вважати ШІ автором твору, а також захищати його твори.

У свою чергу, визначення та основа правового регулювання промислової власності міститься у главі 10 частині II розділу 35 Кодексу Сполучених Штатів. Відповідно до параграфу 100 даної глави, винахідником є особа (індивід) або, якщо винахід є спільним, особи (індивіди), які спільно створили або винайшли об'єкт винаходу. Також, у даній главі закріплено право кожного хто винаходить або відкриває будь-який новий і корисний процес, пристрій, спосібвиробництва або склад речовини, або будь-яке нове і корисне їх удосконалення, може одержати на нього патент [5].

Отже, з вищенаведених формулювань законодавства можна зробити висновок, що винахідником можуть бути лише фізичні особи (індивіди), а

можливість визнання ШІ винахідником не є допустимою.

Дана позиція була підтверджена в процесі розгляду заявки на винахід Стефена Талера та подальшого оскарження результатів її розгляду у рішенні Округового суду східного округу штату Вірджинія від 02.09.2021 року у справі № 1:20-cv-00903-LMB-TCB (надалі – Рішення). У даному випадку заявник (С. Талер) як винахідника вказав ШІ під назвою «DABUS» і, аргументуючи неможливість ШІ вказати необхідні декларативні твердження в заяві, зазначив, що «DABUS» був неіснуючим з огляду на те, що єдиним винахідником є ШІ, який не має правосуб'єктності або можливості виконати вимоги щодо вказівки необхідних тверджень у заявці. Заява також містила документ, яким «DABUS» начебто передавав усі права інтелектуальної власності на винахід заявнику. Проте, після початкового розгляду заявки на винахід, Відомство США з питань патентів і торговельних марок (надалі – Відомство) направило повідомлення про необхідність подання неvistачаючої інформації зазначивши, що відсутня інформація необхідна для розгляду заявки, зокрема тверджень відповідно до параграфу 111 (a) (1) Кодексу Сполучених Штатів. Незважаючи на подальші клопотання заявника про перегляд позиції, 22 квітня 2020 року було винесено остаточне рішення про відмову в реєстрації на підставі відсутності інформації, зокрема, щодо винахідників. Сам суд у даному випадку також підтримав позицію Відомства з питань патентів і торговельних марок, вказавши також, що Верховним Судом було проведено аналіз законодавчої конструкції щодо використання Конгресом поняття «особа» (індивід) в Законі про захист жертв катувань, який підлягає застосуванню і в даному випадку. Зокрема, Верховний суд дійшов до висновку, що «звичайне значення цього слова, підкріплене його законодавчим контекстом», означає «фізичну особу» [6].

Отже, проаналізувавши норми чинного законодавства, останню судову практику, а також позицію Відомства США з питань патентів і торговельних марок можна зробити висновок про те, що наразі винаходи створені винятково ШІ, не можуть бути захищені в рамках права промислової власності. Проте, варто враховувати, що ШІ розвивається і, як це зазначено в вищезгаданому Рішенні, якщо штучний інтелект досягне такого рівня досконалості, що зможе задовольнити загальноприйняті уявлення про винахідництво – відповідні законодавчі зміни можуть бути прийняті Конгресом США.

Вважаю необхідним також дослідити найближчі перспективи подальших змін законодавства у сферах авторського права та промислової власності.

Перед тим як приймати зміни до законодавства у сфері інтелектуальної власності у зв'язку з розвитком ШІ, у США проводяться широкі консультації з вченими та суб'єктами підприємницької діяльності. У січні 2019 року Відомство провело одну з перших конференцій з питань політики у сфері ШІ. У конференції взяли участь фахівці у сфері інтелектуальної власності з усього світу, а також було проведено панельні дискусії з питань патентів, комерційної таємниці, авторських прав, торговельних марок, захисту прав інтелектуальної

власності, глобальних перспектив та економіки захисту інтелектуальної власності у сфері ШІ. Додатково 27 серпня 2019 року Відомством було опублікувало запит на консультації щодо патентування винаходів у сфері ШІ. У запиті на консультації пропонувалось висловити свої думки з різних питань патентної політики, таких як вплив ШІ на винахідництво та право власності, правомочність, розкриття та рівень звичайної кваліфікації в даній галузі. Період подання коментарів завершився 8 листопада 2019 року. Також 30 жовтня 2019 року було опубліковано запит на консультації щодо впливу ШІ на інші сфери політики інтелектуальної власності, включаючи авторське право, торговельні марки, бази даних та законодавство про комерційну таємницю. Період прийому коментарів у рамках других консультацій завершився 10 січня 2020 року. Взагалом участь в даних консультаціях взяло понад 200 суб'єктів [7].

Проаналізувавши результати обох консультацій, можна зробити висновок про те, що більшість підприємців та науковців США вважають, що наразі немає необхідності щодо внесення змін до законодавства та створення передумов для визнання ШІ автором чи винахідником. Серед аргументів, наведених опитуваними, зазначалось, що створення винаходу за своєю суттю є діяльністю людини. Особа або особи, які не є фізичними особами, не можуть сприяти створенню винаходу. У свою чергу, з приводу захисту авторським правом творів, створених ШІ, опитувані висловили побоювання, що у випадку створення можливості визнання ШІ автором та захисту створених ним творів буде зниження стимулів для створення людьми нових творів, що у свою чергу спричинить зменшення кількості творців, а також культурне збідніння суспільства загалом [7].

Отже, наразі законодавство США жодним чином не розглядає ШІ як суб'єкта права інтелектуальної власності, внаслідок чого унеможлиблює захист об'єктів інтелектуальної власності створених ним. З свого боку, наукове співтовариство та суб'єкти підприємницької діяльності не бачать нагальної необхідності у внесенні змін до відповідного законодавства. Проте, технології ШІ постійно розвиваються, тому дана тематика залишається актуальною та потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. United States Code. Т. 10, § 2358. U.S. Government Publishing Office. 2020. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2020-title10/html/USCODE-2020-title10-subtitleA-partIV-chap139-sec2358.htm>.
2. Ms. Johnson. National Artificial Intelligence Initiative Act of 2020 / Ms. Johnson, Mr. Lucas of Texas, etc. - March 12, 2022. URL: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/6216/text>.
3. Copyright Law of the United States and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code. United States Copyright Office Library of Congress. Circular 92. 2021. P. 456. URL: <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>

4. Second Request for Reconsideration for Refusal to Register A Recent Entrance to Paradise (Correspondence ID 1-3ZPC6C3; SR # 1-7100387071) : U.S. Copyright Office Review Board. - February 14, 2022. URL: <https://www.copyright.gov/rulings-filings/review-board/docs/a-recent-entrance-to-paradise.pdf>.
5. United States Code. T. 35, § 100. Legal Information Institute. 2012. URL: <https://www.law.cornell.edu/>.
6. Memorandum opinion (Case 1:20-cv-00903-LMB-TCB): The United States District Court For The Eastern District Of Virginia. Alexandria Division. September 02, 2021. P. 18. URL: <https://haugpartners.com/wp-content/uploads/2021/12/U.S.-Thaler-v-Hirshfeld-No.-20-903-ECF-33-Sept.-2-2021.pdf>.
7. Public Views on Artificial Intelligence and Intellectual Property Policy : United States Patent and Trademark Office. 2020. P. 45. URL: <https://www.dwt.com/-/media/files/blogs/artificial-intelligence-law-advisor/2021/09/uspto--ai-report--10-2020.pdf>.

НЕРУШ ЄЛИЗАВЕТА ІГОРІВНА

СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-820А

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

ПЕРЕДРІЙ АНДРЕА ЕЛІЗАБЕТ ЮРІЇВНА

АСИСТЕНТ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ

ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

РОЗВИТОК МЕТОДІВ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОДАЖ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Найважливішою особливістю розвитку світової системи господарства на сучасному етапі є інтенсивний обмін науково-технічними досягненнями, різними об'єктами інтелектуальної власності, який перейшов у сферу економічних відносин. Адже сьогодні більшість фірм промислово-розвинених країн розглядають патенти та інші об'єкти промислової власності, їх використання як виключно важливий чинник конкуренції та забезпечення економічного зростання.

Власнику, який хоче продати свій патент або інші об'єкти промислової власності, знадобляться знання у сфері маркетингу. Маркетинг об'єктів інтелектуальної власності дуже специфічний, значно відрізняється від маркетингу товарів та послуг і потребує особливого підходу до дослідження ринку об'єктів інтелектуальної власності. Власнику потрібно знати:

- специфіку інтелектуальної власності як товару;
- особливості купівельної поведінки стосовно технології;
- основні напрями комерціалізації інтелектуальної власності та особливості їх маркетингового супроводу;
- ключові напрями дослідження ринку під час продажу прав на інтелектуальну власність;
- специфіку посередників на ринку інтелектуальної власності; особливості просування технології як товару.

Продаж патентів це елемент комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності. Комерціалізація результатів інтелектуальної діяльності – це їхнє практичне використання з метою отримання прибутку. Це тривалий та складний процес, який можливий лише за умови тісної взаємодії науки,

промисловості та ринку, за інформаційного забезпечення всіх етапів інноваційного циклу, при врахуванні економічних та соціальних факторів появи та використання інтелектуальної власності, а також сучасних тенденцій у бізнесі та економіці, за ефективних маркетингових дослідженнях [2].

Одним із найбільш важливих етапів комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності є розробка стратегії просування товару на ринок та стимулювання його збуту. Основними способами просування є:

- індивідуальні продажі;
- прямий маркетинг;
- стимулювання продажів;
- методи пропаганди;
- реклама.

Стратегія просування (стимулювання збуту) повинна враховувати особливості отримання доходу від інтелектуального капіталу, зокрема ризик, нестачу точної ринкової інформації про ціни, а також мережеві ефекти.

Методи особистих продажів передбачають особисту участь власника товару у реалізації своєї продукції, у переговорах, під час укладання контрактів, договорів. Цей метод допомагає повніше роз'яснити унікальні властивості товару, можна показати товар у дії. І плюс для власника в тому, що він з огляду на зауваження з боку споживачів може вдосконалити свій товар ще.

Прямий маркетинг полягає у прямому спілкуванні з певним споживачем, часто у вигляді індивідуального діалогу. Найчастіше його форми це: персональні продажі; поштове розсилання листів, буклетів, рекламних листівок покупцям; використання каталогових товарів, що розсилаються покупцям поштою або продаються в магазинах; маркетинг по телефону; телевізійний маркетинг; маркетинг у інтернеті.

Методи пропаганди припускають створення соціальної репутації, образу, іміджу власника чи фірми, які реалізують даний товар, місце й час у засобах масової інформації. Під рекламою розуміють будь-яку форму неособистого уявлення та просування товарів, комерційних ідей, оплачену чітко вказаним рекламодавцем. Реклама є незамінним засобом інформування, можливо більше людей про наявність нового засобу задоволення їх потреб.

Стимулювання продажів – це заходи, які включають роздачу зразків товару, купонів, конкурси та ін. У сфері наукової продукції – це ярмарки та виставки, де можна продемонструвати свій товар, знайти нових партнерів, покупців. Про виставки зазвичай пише преса.

Таким чином, маркетинг є важливою частиною продажу об'єктів права на промислову власність.

Маркетинг у сфері інтелектуальних технологій істотно відрізняється від маркетингу звичайних товарів та послуг. Власник повинен мати деякі знання у сфері маркетингу, щоб вигідно реалізувати свій товар. Найбільш найкращим із способів просування товару на ринок у маркетингу є метод особистих

продажів і прямий маркетинг, так як власник зможе встановити особистий контакт зі споживачем, продемонструвати товар у дії, розповісти про плюси товару, про науковий потенціал розробників товару, про їхню високу кваліфікацію, про те що товар краще задовольняє потреби споживача, і якщо товар унікальний, то про його унікальність розповісти.

Специфіка маркетингових досліджень при комерційному використанні об'єктів інтелектуальної власності міститься у відмінності підходів до створення і збуту ОІВ порівняно з традиційними товарами. Виробництво і реалізація звичайних товарів пов'язана з ринком, на якому зосереджені однорідні або взаємозамінні товари. Необхідність обов'язкових поставок цих товарів на ринок обумовлена об'єктивними факторами товарного виробництва в світовій економіці. Слід зазначити, що створення і виробництво традиційних товарів з самого початку природньо орієнтовано на ринок. Таким чином, проблема полягає не в тому, направляти товар на ринок або навпаки утриматись від продажу, а в створенні конкурентоздатної продукції і використанні найсприятливішої кон'юнктури для її реалізації.

У цьому контексті, внаслідок специфічних природних особливостей, необхідність продажу або придбання об'єктів інтелектуальної власності не є такою очевидною для їх власників або потенційних покупців, як усвідомлення придбання звичайної продукції. У первинному вигляді науково-технічні досягнення створюються компаніями переважно для їх застосування у власному виробництві. Виняток становлять ті винаходи, власники яких позбавлені можливості здійснити їх виробниче освоєння і використання або не зацікавлені в їх комерціалізації, оскільки такі винаходи не відповідають профілю їх діяльності. Потужні компанії і монополії, що володіють науково-технічними розробками, отримують прибуток, перш за все, від реалізації продукції, виготовленої з використанням цих розробок. Питання про їх продаж у формі ліцензій постає пізніше, коли під впливом кон'юнктурних чинників виникають сприятливі умови. Передчасний вихід на ринок з об'єктами інтелектуальної власності або запізнювання з продажами можуть позбавити власника тієї чи іншої інтелектуальної інновації, значних прибутків і погіршити його позиції в боротьбі з конкурентами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидоров В.И., Шедякова Т.Е. Проблемы развития рынка инноваций в процессе институционализации украинской экономики // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, № 1144, 2014.- С.130-132.
2. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
3. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140-143.

4. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
5. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
6. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
7. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
8. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
9. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
12. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
13. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
14. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
15. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
16. Грабченко А.И., Смолоник Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
17. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

18. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
19. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
20. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.

НЕСТЕРОВ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ
СТУДЕНТ 1 КУРСУ ОС "МАГІСТР" ГР.БЕМ-820А
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КОБЄЛЄВА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ЕКСПРЕС ОЦІНКА ОБ'ЄКТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ)

Проблема інтелектуальної власності та її вартісної оцінки стає особливо актуальною у зв'язку зі стратегічним курсом на модернізацію та інноваційний розвиток української економіки

В швидко прогресуючих ринкових відносинах в нашій країні розвиваються і методи оцінки об'єктів інтелектуальної власності, що пояснюється більшим ступенем доступності до інформації та більшим рівнем її якості. Все це створює передумови до покращення швидкості та точності оцінок збільшення рівня попиту на нові підходи до проведення та обґрунтування розрахунків.

Як швидко розрахувати витрати і прибутки, як здобути інформацію про вартість об'єкту інтелектуальної власності, якщо підприємство планує придбати права на інтелектуальну власність і вирішує чи варто цим займатись чи ні? Ця проблема поглиблюється тим, що повноцінна оцінка об'єкту інтелектуальної власності (ОІВ) займає певний час і виконується високо фаховими спеціалістами. Все це ставить задачу розвитку методів експрес-оцінки вартості ОІВ в ряд дуже важливих та актуальних.

Витрати підприємства на розробку об'єкта інтелектуальної власності не завжди можна порівняти з вигодами, від впровадження цих об'єктів у роботу. Це створює труднощі використання методичних підходів при розрахунку вартості. Цінність інтелектуальної власності дуже чутлива до чинника часу. Інновації актуальні до того моменту, поки не перетворяться на загальну практику і на зміну їм не придуть нові прогресивні рішення. Існують так звані позачасові нематеріальні активи, які залишаються непорушними і з часом лише посилюють свої позиції, але це поодинокі інтелектуальні праці. Тому, на наш погляд, оцінка завжди проводиться з посиланням на конкретну ринкову ситуацію на даний час.

Результати оцінки активів, що у власності підприємства, залежить від причин проведення оцінки. З позиції того, хто потребує послугу, розглядається вигода від впровадження ноу-хау, патентів тощо. Вартісна оцінка ОІВ необхідна

під час укладання договору відчуження, ліцензування активів, постановки на облік, внесення до статутного капіталу прав на результат інтелектуальної діяльності, захисту цих прав від неправомірних посягань, залучення інвестицій тощо. Крім того, необхідність у вартісній оцінці ОІВ може виникати у досить часто виникаючих ситуаціях, зокрема: купівля або продаж, злиття, спільному підприємстві чи подібній комерційній операції; при розлученні (особистому чи діловому); банкрутство підприємства; судовий процес; ліцензування та ін.

Для визначення цінності ОІВ потрібно провести комплексний аналіз усіх технічних, економічних та правових аспектів. Наприклад, оцінка технологій вимагає аналізу правового захисту, технічної спроможності, практичної здійсненності, кон'юнктури ринку, життєвого циклу, впливу на довкілля, ціноутворення у цій галузі.

Метод експрес-оцінки передбачає розрахунок узагальненого показника ефективності на основі аналізу динаміки зміни сумарного грошового потоку на всьому періоді реалізації інвестиційного проекту. Підсумковим показником реалізації інвестиційного проекту є величина чистого кумулятивного грошового потоку (net cash flow) NCF як функція часу t . Вона включає всі грошові притоки і відтоки, що мають місце при реалізації проекту. Мінімальне негативне значення NCF характеризує величину інвестицій, що визначають вартість проекту ПК. Позитивне значення NCF свідчить про прибутковість проекту. Оскільки витрати та доходи формуються у різні моменти часу, то для приведення їх до одного початку відліку застосовується операція дисконтування. В підсумку отримуємо чистий дисконтований дохід (net present value) NPV, що з NCF коефіцієнтом дисконтування.

Експрес оцінка, на нашу думку, не буде давати точний результат про вартість певного ОІВ, проте дасть змогу отримати швидкий результат з відхиленням від точних розрахунків у +/- 20%. Для отримання більш точних практичних результатів потрібно провести додаткові дослідження.

Для формування методології пропонуємо закласти принцип Парето, що у повній мірі буде відповідати концепції проведення експрес оцінки вартості ОІВ.

Принцип Парето або принцип 80/20 можна сформулювати наступним чином: невелика частка причин, вкладених коштів або прикладених зусиль, відповідає за велику частку результатів, одержуваної продукції або заробленої винагороди. Таким чином, принцип 80/20 стверджує, що 80% результату може бути досягнуто завдяки 20% прикладених зусиль.

Рішення про те, який підхід буде використовувати, зазвичай базується на чотирьох факторах: мета проведення вартісної оцінки (наприклад, прийняття управлінського рішення, продаж чи покупка ОІВ, внесення в статутний фон та ін.); стадія інтелектуального активу (етап життєвого циклу ОІВ); унікальність активу; обсяг доступних даних (бажано мати точний перелік).

На сьогодні існує декілька найбільш популярних серед дослідників

інноваційно-інтелектуальної діяльності способів оцінки ОІВ [1, 5, 11, 19]:

1. Витратний підхід: історична вартість розробки активу іноді використовується для визначення його вартості. Однак витрати на розробку інтелектуального активу рідко відповідають його кінцевій вартості. Цей підхід менш корисний для інтелектуальної власності, яка використовується з продуктами, які вийшли на ринок і принесли прибуток. Як правило, витратний підхід краще підходить для аналізу інтелектуальної власності та продуктів, які ще не були комерційно розроблені або які можна було б швидко відтворити, оскільки він відображає витрати, яких компанія могла б уникнути, купуючи, а не дублюючи, подібний зусилля щодо розвитку.

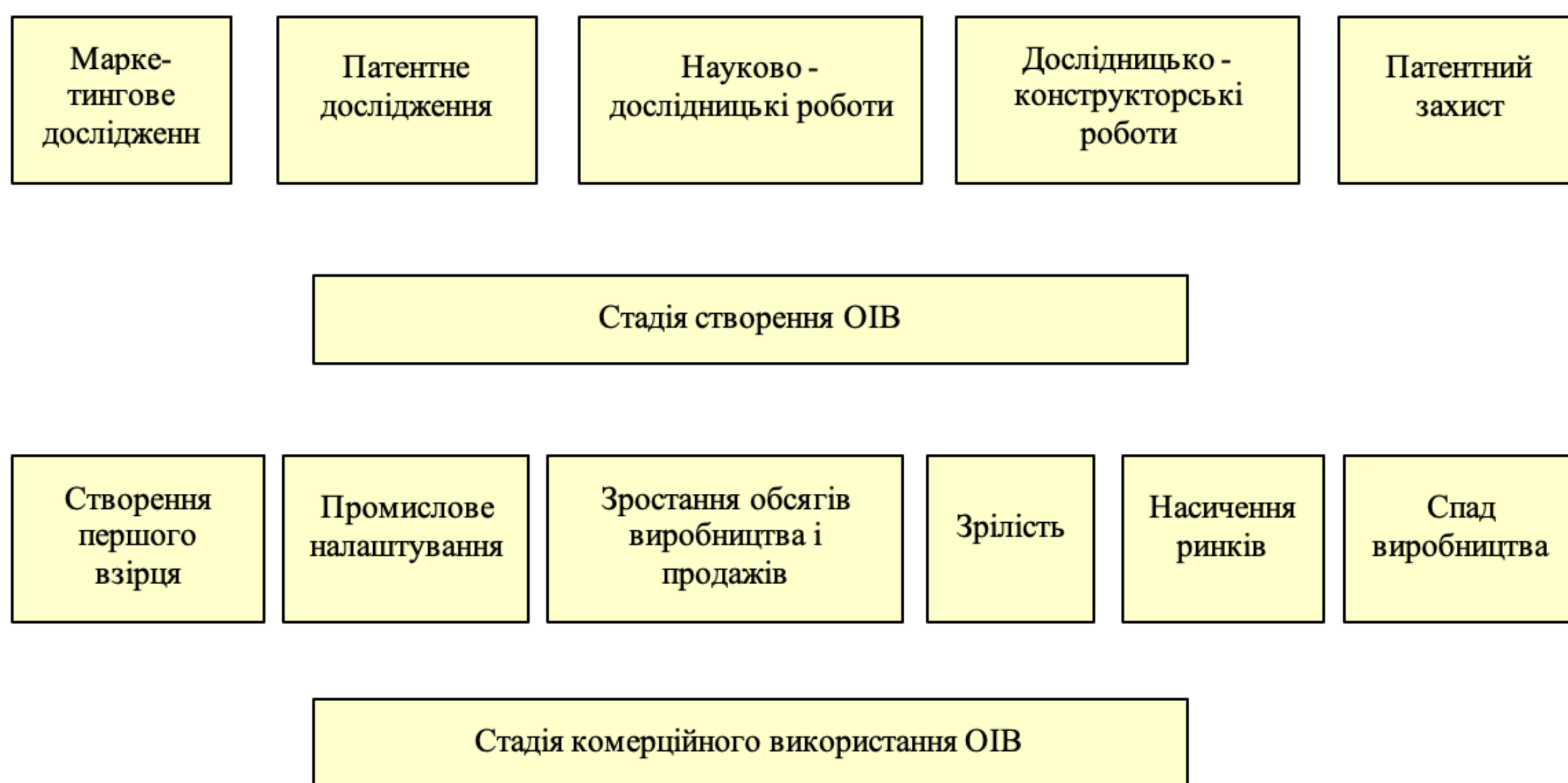
2. Дохідний підхід: Дохідний підхід розраховує теперішню вартість майбутніх потоків доходу, які конкретно відносяться до активу інтелектуальної власності. Цей метод використовує прогнозовані фінансові результати на основі таких факторів, як історичні фінансові результати, галузеві тенденції та конкурентне середовище.

3. Ринковий підхід: ринковий підхід оцінює інтелектуальну власність шляхом порівняння відповідного активу з загальнодоступними транзакціями, що включають подібні активи з подібним використанням. Це забезпечує обґрунтовану індикацію вартості, якщо існує активний ринок, який може надати приклади нещодавніх угод на незалежних умовах, з адекватною інформацією щодо умов.

На наш погляд, методичний підхід до вартісної оцінки ОІВ багато в чому залежить від стадії життєвого циклу ОІВ. Першим етапом необхідно визначити стадію життєвого циклу на якій знаходиться ОІВ (рис.1).

Рисунок 1.

Узагальнена схема життєвого циклу об'єкту інтелектуальної власності

Це буде визначати який із можливих підходів оцінювання може бути застосований. До стадії “Промислове налаштування”, на нашу думку, більш доцільне використання витратного підходу; для стадій “Зростання обсягів” та “Зрілість” рекомендується використовувати дохідний підхід; для стадії “Насичення ринку” - можливо застосування роялті, розраховане за принципом 25%; для стадії “Спад виробництва” - найбільш ефективним вважаємо ринковий підхід. Кожен етап, при однаковому розрахунку, буде мати зазвичай різні показники вартісної оцінки ОІВ. Відповідно, для кожного з етапів має бути визначений діапазон вірогідних значень. Наприклад, до стадії “Промислове налаштування” значення NPV буде від’ємне і характеризуватиме загальну суму інвестицій у проект комерціалізації ОІВ. Для стадій “Зростання обсягів”, “Зрілість”, “Насичення ринку”, “Спад виробництва” значення NPV сформулює суму надходжень (при позитивному значенні). Маючи NPV можна розрахувати рентабельність проекту і порівняти її з галузевою, з депозитною ставкою, тощо.

Проведення експрес-оцінки ОІВ дає можливість швидко отримати потрібний результат без залучення оціночних бюро.

На закінчення слід зазначити, що вартісна оцінка ОІВ є сьогодні однією з найскладніших сфер оціночної діяльності через необхідність враховувати в процесі оцінки безліч факторів, здатних надавати як прямий, так і непрямий вплив на вартість ОІВ, при цьому багато з них, такі як інституційні фактори середовища, а також специфічні особливості ОІВ, в більшості випадків при експрес-оцінці можуть бути оцінені з дуже високою часткою похибки, а в окремих ситуаціях і не можуть бути виражені через абсолютну величину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелєва. Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
2. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T.O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140-143.
3. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
4. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2017»: тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 54-57.
5. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО «Печатный дом «Папирус», 2013. 334 с.
6. Кобелєва Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>

7. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
8. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ «ХПІ»: Харків : НТУ «ХПІ». 2015. № 25. С.79-84.
9. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
10. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
11. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
12. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
13. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ (екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
14. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ «ХПІ»: зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
15. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
16. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
17. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // *Business Studies*. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
18. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
19. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.

НЕЧВОЛОДА ЄВГЕНІЯ ВАСИЛІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

З кожним роком використання систем штучного інтелекту (ШІ) стає все більш поширеним і всеохоплюючим. Відбувається його стрімкий розвиток від стадії простої обробки та класифікації наявної інформації до участі у інноваційних розробках. Вже зараз штучний інтелект залучається для допомоги в розробці вакцин, ліків, відкритті нових матеріалів, конструкторських роботах, космічних технологіях і проектуванні кораблів та автомобілів. Переваги ШІ над людиною у швидкості навчання та обробки інформації, відсутності потреби у відпочинку, неупередженості поглядів на можливості майбутнього призведуть до появи численних винаходів, частково або повністю створених штучним інтелектом. Тож актуальність віднаходження місця штучного інтелекту в системі інтелектуальної власності та його правового врегулювання лише зростає.

За останні декілька років патентні заявки, що називають систему ШІ винахідником, були подані в більш ніж 100 країнах світу. І наразі судові органи не знають яким чином врегульовувати пов'язані з цим спори, адже патентне право ґрунтується на припущенні, що винахідники є людьми, а не машинами зі штучним інтелектом. При цьому сучасне становище, при якому винаходи, «створені» штучним інтелектом, не можуть бути запатентовані, у найближчий час може призвести до величезних проблем.

Без належної правової охорони у цій сфері інноваційні об'єкти, створені штучним інтелектом, будуть переходити у суспільне надбання, що значною мірою вплине на зацікавленість розробників технологій ШІ продовжувати створювати, використовувати і вдосконалювати його можливості. Така тенденція в кінцевому підсумку може обмежити інвестування в дослідження ШІ і призвести до втрати значної кількості необхідних суспільству винаходів, які могли б бути створені.

Діюче патентне законодавство, в тому числі і Угода ТРІПС, захищає «будь-які винаходи, будь то продукти або процеси, у всіх галузях технологій, за умови, що вони є новими, передбачають винахідницький крок і здатні до промислового застосування» [1, ст. 27]. По суті, об'єкт не підлягає патентуванню, якщо будь-яка з цих вимог не виконується.

Вже на цьому етапі виникають питання щодо визначення такої

кваліфікуючої ознаки як «винахідницький рівень» щодо об'єктів інтелектуальної власності, «створених» ШІ, адже він має місце тоді, коли винахід вважається неочевидним для людини, кваліфікованої в відповідній галузі знань. Проте, ШІ може бути більш обізнаним, ніж усі фахівці в галузі, бо система переглядає всю опубліковану інформацію про необхідну область технологій, і, як наслідок, володіє набагато більшим обсягом знань, ніж будь-яка людина. У такому разі незрозуміло, як експерт зможе оцінити, чи був винахід ШІ очевидним.

Ще більшою проблемою вбачається статус, у якому варто розглядати ШІ у відносинах інтелектуальної власності. Адже машини, які здатні винаходити, не розглядалися розробниками патентного законодавства на етапі його створення, їх статус не передбачається Паризькою конвенцією про охорону промислової власності 1883 року, не знаходить відображення це питання і в Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС). І тепер перед патентними відомствами гостро стоїть питання, кому ж мають належати права, насамперед майнові, на такий винахід та чи може бути винахідником не людина, а механізм зі ШІ.

Значного резонансу у світовій спільноті щодо питання охорони об'єктів інтелектуальної власності, автором/винахідником яких був штучний інтелект, зазнала справа ШІ під назвою DABUS, створеного Стівеном Талером, президентом і головним виконавчим директором американської фірми зі ШІ Imagination Engines. Талер звертався до патентних відомств та судових установ по всьому світу, називаючи DABUS винахідником і бажаючи отримати правову охорону на його винаходи. І хоча в більшості країн (Великобританії, США, Європі, Південній Кореї, та ін.) результат був однозначно негативним і уповноважені органи доходили висновку, що винахідниками вважаються лише люди, у Німеччині суд визнав, що винаходи потенційно можуть бути запатентовані, якщо Талер буде названий винахідником, який спонукав DABUS створити винаходи. Тобто почала формуватися можливість певного компромісу, за яким визнається внесок системи ШІ у винахід.

Наразі ж схожі справи є не поодинокими, адже відповідно до Глобального дослідження індексу впровадження штучного інтелекту IBM близько 75% найбільших компаній світу використовують ШІ, або вивчають ШІ для подальшого використання, задля підвищення продуктивності за рахунок автоматизації, пришвидшення прийняття рішень і поліпшення клієнтського досвіду [2]. І для таких компаній, які інвестують значні ресурси в ШІ, дуже важливо зрозуміти поточну та прогнозовану законодавчу базу, що визначає правовий режим цієї нової технології, зокрема, які саме права, на які об'єкти та кому будуть належати.

Тому не дивно, що уряди багатьох країн та міжнародні організації почали проводити систематичне дослідження питань ШІ та створювати законопроекти щодо правової бази ШІ. До прикладу, у березні 2022 року Китай прийняв

постанову, що регулює використання компаніями алгоритмів ШІ в онлайн-системах рекомендацій, вимагаючи, щоб такі послуги були моральними, етичними, підзвітними та прозорими. Регламент зобов'язує компанії повідомляти користувачам, коли алгоритм ШІ відіграє роль у визначенні того, яку інформацію їм відображати, і дає користувачам можливість відмовитися від цільового призначення.

Європейський Союз виявив свою зацікавленість та комплексний підхід до цієї проблеми створенням «Регламенту про встановлення гармонізованих правил щодо штучного інтелекту (акт про штучний інтелект) та внесення змін до деяких законодавчих актів союзу», який, як і Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR) у 2018 році, може стати глобальним стандартом, що визначає вплив ШІ на повсякденне життя.

Наша країна також почала робити певні кроки у цьому напрямку, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні. Концепція визначає ШІ як організовану сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

Всі ці зрушення вбачаються позитивними, проте, варто зазначити, що загальною темою прийнятих та очікуваних правил щодо ШІ в усьому світі є підтримка підзвітності, прозорості та справедливості ШІ. Тобто, відштовхуючись від соціальних та економічних чинників, дане законодавство концентрує увагу на самому процесі впровадження технологій ШІ та правовому регулюванні проблем, які при цьому виникають. Проте, основні дискусійні питання правового становища як ШІ, так і об'єктів ним створених, залишаються у сірій зоні невизначеності.

Багато зарубіжних і вітчизняних науковців приходять до думки, що задля правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних зі ШІ, необхідно розробити нове специфічне законодавство, а не намагатися модифікувати вже існуючі загальні норми. Зокрема, відомий дослідник цієї теми Ю. Капіца вказує на доцільність застосування права *sui generis* стосовно об'єктів, що створюються ШІ, через їх особливу природу [3, с. 53].

Отже, можемо зробити висновки, що існуючі положення зарубіжного і українського законодавства не дозволяють дієво відповідати на виклики сучасності, а однозначної відповіді на питання щодо набуття, охорони і захисту прав на об'єкти, «створені» штучним інтелектом, й досі немає. Тому потрібно продовжити доктринальне опрацювання цієї проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Офіційний вісник України 2010. № 84. Ст. 2989.
2. IBM Global AI Adoption Index 2022. URL: <https://www.ibm.com/downloads/cas/GVAGA3JP>(дата звернення: 23. 09. 2022).
3. Капіца Ю. М. Тексти, музика, зображення, що створюються штучним інтелектом: до визначення моделі правової охорони. ІНФОРМАЦІЯ І ПРАВО. 2021. № 1 (36). С. 45-54.

ОГОНОВСЬКИЙ ОЛЕГ РОМАНОВИЧ
АДВОКАТ АДВОКАТСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ «АКСЕЛО»,
АСПІРАНТ КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, ІНФОРМАЦІЙНОГО
ТА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ІСТОТНІ УМОВИ ДОГОВОРУ ПРО НЕРОЗГОЛОШЕННЯ
КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (NDA) В РАМКАХ
ПРАВОВОГО РЕЖИМУ «ДІЯ СІТІ»

Сучасний етап розвитку економіки та прискорена діджиталізація усіх сфер суспільного життя в Україні об'єктивно вимагають широкого застосування різноманітних правових заходів щодо охорони одного з найбільш актуальних об'єктів цивільного права – інформації. На даний момент інформація є невід'ємною складовою частиною життєдіяльності практично кожного учасника цивільно-правових відносин. Особливу актуальність такий об'єкт отримує в діяльності компаній, які займаються розробкою, тестуванням чи підтримкою функціональності програмного забезпечення, тобто ІТ-компаній. З урахуванням того, що результат діяльності таких суб'єктів нерозривно пов'язаний із необхідністю збереження в секреті інформації про виготовлений кінцевий продукт чи специфіку його розробки, надзвичайно гострим постає питання про правові механізми, які дозволяють запобігти протиправному поширенню відповідної інформації, що набуває статусу конфіденційної. З огляду на це, договори про нерозголошення є доволі дієвим засобом досягнення бажаного результату в рамках чинного законодавства України.

Додатково збільшує актуальність досліджуваної проблематики запровадження в Україні спеціального податкового та правового режиму – «Дія Сіті». Даний режим покликаний забезпечити максимальний розвиток цифрової економіки в нашій державі, що неможливо без застосування заходів правового захисту щодо інформації конфіденційного характеру в діяльності суб'єктів господарювання галузі інформаційних технологій.

Незважаючи на те, що до моменту набрання чинності Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (надалі – «Закон») договори про нерозголошення (які найчастіше іменуються на американський лад як «Non-disclosure Agreement» або «NDA») широко застосовувались ІТ-компаніями на практиці, достатнього правового регулювання таких угод на законодавчому рівні не було. Фактично ж, сторони такого договору могли керуватися загальними принципами цивільного законодавства, аналогією права, а також нормами, які надають власнику майнових прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю виключне право перешкоджати

неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці відповідно до приписів п. 3 ч. 1 ст. 506 Цивільного кодексу України (надалі – «ЦК України»).

Це, у свою чергу, доволі часто призводило до того, що сторони відповідного договору про надання послуг чи виконання робіт в сфері ІТ обирали іноземну юрисдикцію до такого виду договорів (за умови, що однією зі сторін договору був нерезидент України). Відтепер же українські суб'єкти господарювання отримали повноцінну можливість застосовувати положення Закону, які окремо регулюють деякі питання укладення та змісту договору про нерозголошення.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 26 Закону за договором про нерозголошення фахівець або інша особа зобов'язується не розголошувати комерційну таємницю та/або іншу конфіденційну інформацію резидента «Дія Сіті» або стосовно резидента «Дія Сіті».

Відтак, істотними умовами договору про нерозголошення, без яких він вважатиметься неукладеним, є:

- строк, протягом якого фахівець, найманий працівник чи гіг-спеціаліст зобов'язується не розголошувати інформацію з обмеженим доступом резидента «Дія Сіті» або стосовно резидента «Дія Сіті»;
- визначення інформації, на яку поширюється зобов'язання про нерозголошення.

Що стосується строку збереження відомостей конфіденційного характеру резидента «Дія Сіті» або стосовно резидента «Дія Сіті», то законодавець надає сторонам договору про нерозголошення повну свободу розсуду щодо тривалості такого строку. Таким чином, сторони уповноважені визначити будь-який строк дії зобов'язань з нерозголошення. Водночас, варто звернути увагу на те, що дуже часто NDA підписується не самостійно, а в парі з іншим, «основним», договором – про надання послуг чи виконання робіт. Як наслідок, завжди строк дії зобов'язань з нерозголошення конфіденційної інформації відповідно до NDA є не меншим строку дії «основного» договору. Фактично ж, на практиці сторони договору погоджують, що зобов'язання з нерозголошення продовжують тривати і після припинення дії «основного» договору протягом визначеного часу в майбутньому (наприклад, протягом одного чи трьох років) або ж протягом невизначеного часу, тобто, назавжди. Конкретний строк дії відповідних зобов'язань за NDA сторонам слід обирати, насамперед, виходячи із цінності та важливості відомостей, які є предметом договору, для володільця інформації (у нашому випадку – для резидента «Дія Сіті»). Відповідно, чим більшу вагу має інформація, яка захищається за договором про нерозголошення, тим довгими мають бути визначені строки дії NDA, аж до досягнення згоди про безстрокову охорону зобов'язаним суб'єктом конфіденційних відомостей.

З огляду на баланс прав та інтересів сторін за договором про нерозголошення, за яким резидент «Дія Сіті», очевидно, зацікавлений у

максимально тривалому збереженні інформації в режимі конфіденційності, саме на володільцю такої інформації лежатиме тягар переконання іншої сторони у доцільності закріплення в договірному порядку того чи іншого строку. Водночас, слід розуміти, що в питанні про застосування тривалого (або ж узагалі «безмежного») строку дії зобов'язань з нерозголошення можуть бути не лише безпосередньо резиденти «Дія Сіті» як сторона договору, а й інші особи, які можуть бути зацікавлені в охороні конфіденційної інформації. Сюди можна, наприклад, віднести клієнтів чи замовників резидента «Дія Сіті», державу (в разі виконання резидентом «Дія Сіті» державного чи оборонного замовлення) чи будь-які інші особи, які надали йому відомості, що носять конфіденційний характер, під умовою, що надалі такі відомості будуть захищені в особливому порядку навіть в разі їх передачі третім особам. Відтак, питання про строк охорони конфіденційної інформації в будь-якому разі має вирішуватися, при можливості, на користь максимально можливого періоду в часі, що об'єктивно відповідатиме інтересам володільця інформації, який є більш зацікавленою та вразливою стороною NDA.

Не менш важливим елементом договору про нерозголошення виступає перелік інформації, яка стає об'єктом правової охорони. Сторони договору повинні максимально чітко передбачити перелік відомостей конфіденційного характеру задля того, аби уникнути в майбутньому будь-яких суперечок із контрагентом, а також заради досягнення оптимального ступеня індивідуалізації предмета договору. Одним із найприйнятніших способів визначення такої інформації, який допомагає забезпечити ефективний механізм її захисту, можна вважати наведення сфер, у яких охороняється інформація (якщо її обсяг є значним або не може бути окреслений детальніше), або закріплення переліку документів, які містять конфіденційну інформацію, є доступними для контрагента резидента «Дія Сіті» в силу виконання трудових чи договірних зобов'язань, та стають об'єктами правової охорони відповідно до підписаного між сторонами NDA.

Найбільш загальною інформацією, яка потребує особливої охорони шляхом укладення NDA можуть бути відомості у сферах управління, планування, внутрішньої діяльності, фінансів, інформація про клієнтів та переговори, відомості про партнерську діяльність, договірні відносини, інтелектуальну власність резидента «Дія Сіті» тощо.

Отже, як випливає із вищенаведеного, сторони договору мають абсолютну свободу розсуду (за деякими винятками, про що йдеться нижче) щодо визначення того, яка інформація є конфіденційною та потребує підвищеної охорони за договором про нерозголошення. Усе залежить, в першу чергу, від сфери діяльності резидента «Дія Сіті», специфіки його роботи та характеру поставлених його контрагенту завдань.

Водночас, слід пам'ятати, що ч. 4 ст. 21 Закону України «Про інформацію» встановлює ряд винятків, відповідно до яких до інформації з обмеженим

доступом не можуть бути віднесені певні відомості (про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту; про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей; про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення та інші групи інформації).

Таким чином, унаслідок прийняття Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» учасники відносин у сфері інформаційних технологій отримали додаткові гарантії для ефективного застосування гнучкого та зрозумілого механізму захисту конфіденційної інформації, яка лежить в основі діяльності будь-якої ІТ-компанії. Передбачається, що більш чітке правове регулювання даного питання сприятиме більш надійному захисту важливої для відповідних суб'єктів інформації, до якої отримують доступ сторонні особи. Натомість, з іншого боку, особи, які надають послуги ІТ-компаніям чи безпосередньо працюють у таких компаніях, також матимуть можливість відстояти власні законні права та інтереси у разі грамотного підходу до складання договору про нерозголошення та відображення у ньому усіх істотних умов, які є вкрай важливими для обох сторін договірних відносин.

ОРЛОВА ВЛАДИСЛАВА АНДРІЇВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**ПРАВОВА ОХОРОНА ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ В УКРАЇНІ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Наразі, коли наша країна виборює право на своє існування, надзвичайно швидко активізувався процес вступу України до Європейського Союзу, а тому потрібно в найкоротший термін адаптувати наше законодавство в сфері інтелектуальної власності до європейських стандартів. В умовах ринкової конкуренції та індивідуалізації виготовленої продукції суттєву роль відіграють особливі властивості товару, пов'язані з географічним місцем його виготовлення.

На сьогодні в Україні правове регулювання відносин, які виникають у зв'язку з охороною, набуттям, використанням і захистом географічних зазначень передбачено нормами національного законодавства, в головній мірі Цивільним кодексом України та законами України «Про правову охорону географічних зазначень» та «Про захист від недобросовісної конкуренції», а також в деякими іншими нормативно-правовими актами, які містять більш конкретизовані положення.

На відміну від законодавства України, у законодавстві Європейського Союзу немає загальних положень, які б стосувалися захисту географічних зазначень для всіх видів товарів. У країнах ЄС існують спеціальні правила правового захисту географічних зазначень для окремих видів товарів.

Основним документом, що регулює правовідносини в даній сфері в ЄС, є регламент ради № 2081/92 щодо охорони географічних зазначень та зазначень походження сільськогосподарських продуктів та продовольчих товарів від 14 липня 1992 року [1]. Завданням даного регламенту є регулювання правовідносин щодо набуття та захисту прав на зазначення походження та географічні зазначення сільськогосподарських продуктів та продовольчих товарів на рівні співтовариства.

Географічне зазначення призначене для ідентифікації товару або послуги, що походить із території певного географічного місця — країни, регіону, місцевості або іншого географічного об'єкта та має певну якість, репутацію чи інші характеристики, істотною чи певною мірою зумовлені цим географічним місцем, включаючи природні умови, людський фактор або поєднання природних умов і людського фактору.

Слід зазначити, що визначення термінів «географічне зазначення» та

«вказівка про походження», які містяться у Положенні № 2081/92 ЄС є майже ідентичними до визначення термінів «географічне зазначення» та «назва місця походження» відповідно до положень Закону України «Про правову охорону географічних зазначень» [2].

Якщо проаналізувати норми українського законодавства у сфері географічних зазначень, то можна побачити, що вони певною мірою відповідають положенням міжнародних документів, проте мають і низку розбіжностей між ними, які створюють перешкоди на шляху гармонізації законодавства України з європейський. Так само національне законодавство у вказаній сфері також демонструє певні відмінності щодо неузгодженості понятійного апарату у цій сфері та неоднозначності визначення суб'єкта права інтелектуальної власності для географічних зазначень.

Правова охорона географічних вказівок про походження цих товарів відповідно до регламенту базується на принципі виключення із охорони тих географічних зазначень та вказівок про походження, які стали видовими назвами товарів. Однак немає узгодженості між Україною та Європейським союзом з приводу того, які саме географічні зазначення є видовими назвами товарів.

Важливими є положення регламенту, які визначають, що для того, щоб географічне зазначення або вказівка про походження могли бути зареєстровані, продукт щодо якого вони реєструються, повинен відповідати специфікації. Українському законодавству не вистачає такого переліку специфікації товарів, тому необхідним вбачається встановлення у нормативно-правових актах специфікації певних видів товарів, які можуть позначатись географічними зазначеннями. Насамперед, специфікація повинна бути встановлена для сільськогосподарських товарів та продуктів харчування. Це дозволить отримати правову охорону українських географічних зазначень для цих товарів на території ЄС [3].

Згідно з положеннями євроінтеграційної політики, найефективнішим способом наближення національного законодавства до європейських стандартів є імплементація законодавства ЄС. Таким чином, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень» встановлено якісно новий підхід до розуміння складу суб'єкта осіб, які мають право на реєстрацію права на географічні зазначення. Згідно з положеннями оновленого законодавства щодо охорони географічних зазначень право на державну реєстрацію такого об'єкта має об'єднання осіб, які у певному географічному місці займаються виробництвом товару або здійснюють на відповідній території хоча б один етап із процесу виробництва, особлива якість, репутація чи інші характеристики якого зумовлені цим географічним місцем [4].

Поняття «об'єднання осіб» законодавець визначає як сукупність суб'єктів, які задіяні у виробництві товару, що ідентифікується географічним

зазначенням, а також як один суб'єкт, якщо він відповідає двом критеріям: 1) є єдиним виробником у відповідному географічному місці; 2) географічна територія, на якій здійснюється виробництво або один і етапів виробництва, а також товар мають характеристики, які істотно відрізняються від прилеглих територій [5].

Законодавство Європейського Союзу та законодавство України встановлює, що правова охорона надається географічним зазначенням, які набули державної реєстрації відповідним шляхом. Положення українського законодавства щодо реєстрації географічних зазначень та прав на зареєстровані географічні зазначення не суперечать положенням законодавства Європейського союзу, оскільки останні визначають загальні риси системи реєстрації. Усі процедурні питання щодо реєстрації географічного зазначення відповідно до регламенту мають бути вирішені країнами-учасницями Європейського союзу самостійно. Отже, регламентом № 2081/92 не встановлюється будь-яка модель такої процедури та передбачається, що процедура буде різнитись залежно від країни, де здійснюється реєстрація географічного зазначення [3].

Верховна Рада України на засіданні 6 вересня 2022 року прийняла Закон України «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів», метою якого є забезпечення виконання Україною євроінтеграційних зобов'язань щодо гармонізації вимог чинного законодавства України про охорону географічних зазначень із законодавством ЄС в частині дотримання правил охорони географічних зазначень для маркування сільськогосподарської та харчової продукції, що уможлиблює наближення законодавства України до законодавства ЄС.

Цей закон встановлює правові та організаційні засади схем якості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, визначає особливості підготовки до реєстрації, використання та захисту географічних зазначень для сільськогосподарської продукції (сільськогосподарських товарів), харчових продуктів, а також контролю щодо таких географічних зазначень, визначає правові засади охорони традиційних гарантованих особливостей, включаючи підготовку до реєстрації, реєстрацію, використання, захист та контроль. Прийняття закону забезпечує дотримання виключних прав виробників на позначення, наприклад, вин як шампанського (Франція), кавунів як херсонських, кільки як одеська (Україна) тощо. Прийняття даного Закону є однією з неодмінних умов для набуття країною членства у ЄС [6].

Основною відмінністю законодавства щодо правової охорони географічних зазначень Європейського Союзу та України є те, що національне законодавство України регулює загальні положення щодо всіх географічних зазначень, а у

країнах Європейського Союзу є регламенти, директиви, які діють лише для певних видів товарів [7].

Підсумовуючи вищевикладене, можна помітити, що Україна вдало встає на шлях імплементації та гармонізації національного та міжнародного законодавства, що супроводжується позитивними змінами до реалізації права на захист географічних зазначень в Україні. Створення належної правової охорони географічних зазначень на території України сприятиме посиленню зацікавленості національних виробників у підтримці високої якості та збереженню особливих властивостей вироблених ними товарів і підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на європейському ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Регламент Ради (ЄЕС) № 2081/92 від 14 липня 1992 року про захист географічних зазначень та найменувань походження сільськогосподарських продуктів та продовольчих товарів // Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство. – С. 757-772.
2. Бошицький Ю. Л. ПРАВОВУ ОХОРОНУ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РІВЕНЬ / Ю. Л. Бошицький. // Юридичний вісник України. – 2005. – С. 22–28.
3. Ковальчук О. О. Особливості правової охорони географічних зазначень за законодавством Європейського Союзу / О. О. Ковальчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право / гол. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2013. – Вип. 23. Ч. 1. Т. 1. – С. 219–222
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень : Закон України від 20.09.2019 № 123-IX. URL : [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/123-20](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123-20) (дата звернення: 23.09. 2022).
5. Волощенко О.О. Новелізація законодавства інтелектуальної власності в умовах євроінтеграційної політики України: проблеми теорії і практики / О. Волощенко // Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн.. - 2020. - N 4. - С. 17-21.
6. Охорона географічних позначень посилюється [Електронний ресурс] // Пахаренко і партнери патентно-правова фірма. – 2022. – URL: <http://pakharenko.ua/oxorona-geografichnix-poznachen-posilyuyetsya/> (дата звернення: 23.09. 2022).
7. Ковальчук О. О. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення в Україні та країнах Європейського Союзу: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. Київ, 2014. 19 с.

ОСТАШЕВСЬКА СОФІЯ ВОЛОДИМИРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС ЩОДО ПРОТИДІЇ
ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ ПРО МЕДІА**

Одним з важливих кроків на шляху до вступу України до ЄС є запозичення європейського досвіду та забезпечення дотримання вимог європейського законодавства в частині регулювання свободи слова, обігу інформації та підтримки незалежності ЗМІ.

Україна має міжнародні зобов'язання щодо імплементації у національне законодавство норм Директиви Європейського парламенту та Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіа послуги від 10 березня 2010 року зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 року. Одне з першочергових завдань, яке стоїть перед медіа-спільнотою України – закріпити на рівні єдиного Закону оновлений комплекс правових норм у галузі аудіовізуальних медіа, який би відповідав європейським стандартам та сучасному рівню технологічного розвитку, спростив державне регулювання галузі, визначив ефективні та сучасні засади захисту прав споживачів на вільне отримання інформації, а також законні механізми визначення і обмеження шкідливого контенту та блокування дезінформації, що є особливо актуальним в контексті гібридної російської інформаційної агресії.

Кембриджський словник називає дезінформацію "неправдивою інформацією, яка поширюється з метою введення в оману людей". У Спільній декларації про свободу вираження думки, "фейкові новини", дезінформацію і пропаганду представники ООН, ОБСЄ та інших організацій зазначили, що найчастіше дезінформація спрямована на обман людей і перешкоджання знати, отримувати, шукати, поширювати інформацію. А Спеціальний доповідач із заохочення і захисту права на свободу думок і їхнє вільне вираження (ООН) у доповіді від 13 квітня 2021 року узагальнив поняття дезінформації як "брехливої інформації, навмисне поширюваної з метою заподіяння серйозної соціальної шкоди". У Кодексі практики ЄС щодо протидії дезінформації вказано, що дезінформація має на меті економічні вигоди для поширювача [1].

Щороку у Брюсселі поновлюються дискусії про необхідність збільшення фінансування та чисельності штату East Stratcom Task Force, організації, що займається протидією дезінформації. Наразі група налічує майже два десятки фахівців. East Stratcom Task Force не лише протидіє ворожій пропаганді, її

трьома головними напрямками були та залишаються: ефективна комунікація та промоція Євросоюзу у країнах Східного партнерства (Україна, Грузія, Молдова, Вірменія, Білорусь, Азербайджан), зміцнення незалежних медіа та сприяння свободі слова у тих таки країнах Східного партнерства, а вже третім пунктом постає власне відповідь на дезінформацію.

Іншою потужною неурядовою організацією, з якою підтримує зв'язок East Stratcom, є Центр європейських цінностей із безпекової політики у Празі. Мета однієї з програм цього центру, "Kremlins Watch" – моніторинг, аналіз й інформування щодо російської пропаганди проти держав Заходу. До речі, у Чехії при міністерстві внутрішніх справ вже протягом кількох років функціонує Центр протидії тероризму та гібридним загрозам, який, зокрема, працює над питаннями протидії дезінформації.

Наприкінці 2017 року Європейською комісією було створено експертну групу високого рівня (HLEG) щодо фейкових новин та дезінформації онлайн. Вона налічує чотири десятки фахівців з різних галузей, зокрема, представників Facebook, Twitter і Google. А 2018 року на рівні Європейського Союзу з'явився план протидії дезінформації, котрий нині є найголовнішим документом ЄС у цій царині. Наріжними каменями у ньому визначено: зміцнення спроможностей інституцій ЄС знаходити, аналізувати та викривати дезінформацію; координація зусиль; мобілізація приватного сектора, вдосконалення законодавства у цій сфері, а також зміцнення соціальної стійкості. Варто зазначити, що у багатьох країнах ЄС вже існують окремі громадські ініціативи, спрямовані на виявлення та протидію дезінформації, та посилення медіаграмотності. Такою, до прикладу, є Propastor в Естонії.

Частково відповідальним за протидію ворожій дезінформації у Європі та не лише у ній варто вважати центр стратегічних комунікацій НАТО (NATO Strategic Communications Centre of Excellence), розташований у столиці Латвії. Офіційно він розпочав свою діяльність 2014 року після рішення саміту НАТО у Вейлсі. Основою центру є міжнародні експерти з військовим, академічним досвідом або з досвідом роботи у державних структурах [2].

Країни ЄС активно впроваджують систему регулювання, політики обігу інформації і законодавство щодо протидії дезінформації на національному рівні. Вдалим прикладом є Франція, де 2018 року ухвалили закон "Проти маніпуляції інформацією". Він, зокрема, дозволяє суддям ідентифікувати фейкові новини і швидко припиняти їхнє поширення. Французькому органу мовлення дозволено блокувати телевізійні медіа, які контролюються з-за кордону і діють проти державних інтересів. Закон зосереджується на "каналах передачі інформації", тобто на засобах поширення фейкових новин, а саме на соціальних мережах та "ЗМІ під впливом іноземної держави" (з особливою увагою до них під час виборчих кампаній). Закон розширює повноваження Вищої аудіовізуальної ради, яка може відмовитися від контракту з телеканалом (починаючи з максимального періоду до п'яти тижнів до виборів), що

дозволятиме Вищій аудіовізуальній раді "призупинити угоду із телеканалами, пов'язаними з іноземною державою, діяльність яких, ймовірно, може серйозно порушити життя нації, або завдати шкоди фундаментальним інтересам нації, або розгортатиме кампанії по дестабілізації її інституцій" [3].

Щодо досвіду України, то в серпні 2022 року Верховна Рада України ухвалила у першому читанні комплексний законопроект "Про медіа", зараз його готують до другого читання. Цей законопроект став свого роду інкорпорацією регуляторних норм медійної галузі та водночас кроком до гармонізації українського законодавства із правом ЄС. Він покликаний забезпечити реалізацію прав на свободу вираження думок, на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації; плюралізм думок та вільне поширення інформації; захист національних інтересів України та прав користувачів медіасервісів.

Законопроект "Про медіа" має запровадити нові принципи регулювання інформаційної діяльності в Україні, встановити відповідальність за надання неправдивої інформації, особливо в інтернет-сегменті, та визначити правовий статус, порядок формування та повноваження Національної ради з питань телебачення та радіомовлення. Цікаво, що в розрізі регулюючого органу початково у законі йшлося про один орган співрегулювання для усіх медіа. В оновленому проекті з'явилися палати або окремі органи для сфери аудіовізуальних медіа, преси та онлайн медіа.

У розділі про відповідальність тривала досить довга дискусія, адже з одного боку, медіа хочуть гарантій свободи слова і чітких правил гри, а регулятор наводив приклади, коли в його компетенції майже не було важелів впливу на відверто пропагандистські медіа. Нацрада в силу своїх повноважень здатна анулювати ліцензію лише шляхом звернення до суду, а судовий розгляд може тривати роками. Втім Європейський Союз наголосив, що все таки повинен існувати сильний медійний регулятор, а вплив власників медіа слід знижувати.

В контексті дезінформації все ще існує проблемне питання з ретрансляцією іноземних телеканалів. Так, вона дозволена міжнародними угодами, але допускати її під час війни означає наражати українців на небезпеку, адже російські канали можуть мовити і з території ЄС. Так, законотворці відобразили у проекті необхідність встановити механізм, за яким громадяни можуть оскаржити до незалежного регулятора або до суду дії платформ, якщо ті порушують права та інтереси людей або національної безпеки. Однак цей принцип стосуватиметься лише платформ, які зареєстровані на території України.

Але на позитивну противагу, як різновид грубих порушень у проекті додано поширення пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії РФ проти України, а також символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму, а також

"поширення недостовірних матеріалів щодо збройної агресії та діянь держави-агресора (держави-окупанта), її посадових осіб, осіб та організацій, що контролюються державою-агресором (державою-окупантом), у разі, якщо наслідком цього є розпалювання ворожнечі чи ненависті або заклики до насильницької зміни, повалення конституційного ладу чи порушення територіальної цілісності". До значних порушень додано різновид поширюваного контенту: виключно позитивне висвітлення діяльності органів влади держави-агресора з метою їхньої популяризації [5].

Окрім того, пропонується перебудувати роботу Переліку осіб, які створюють загрозу національному медіапростору України (ст. 126). Зокрема, різні державні органи (РНБО, Нацрада, поліція, СБУ) подаватимуть осіб на внесення до переліку за наявності кримінальних проваджень за певними статтями КК, застосування до цих осіб санкцій згідно з відповідним законом або порушення ними окремих норм Закону "Про медіа" [6].

Отже, розроблення й вдосконалення законодавства с сфері регулювання медіа – це життєва необхідність з точки зору забезпечення національної безпеки держави, розвитку економіки, захисту демократії та свободи слова і думки. В цьому аспекті важливим кроком для ефективного правового регулювання українського медіа-простору буде прийняття Закону про медіа, який стане свого роду інкорпорацією регуляторних норм медійної галузі та водночас кроком до гармонізації українського законодавства із правом ЄС і запорукою «чистоти» інформаційного простору від дезінформації та ворожої російської пропаганди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Миколайчук Б. Епідемія дезінформації: чому фейки стали частиною нашого життя та як «вакцинуватися». URL: <https://cedem.org.ua/analytics/epidemiya-dezinformatsiyi/>
2. Протидія російській дезінформації: застосування інтегрального підходу. URL: <https://www.forum-ekonomiczne.pl/en/протидія-російській-дезінформації-з/>
3. Мельничук О. Пастки українського законопроекту про дезінформацію на підставі аналітики французького кейсу. URL: <https://cutt.ly/3MIqga4>
4. Public service and public interest content in the digital age: the role of regulators. URL: https://cdn.epra.org/attachments/files/3463/original/EPRA_PSM_Plenary_2_questionnaire_analysis_final.pdf?1554198287
5. Оновлений проект закону про медіа: аналіз медіа-юриста. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/onovlenyj-projekt-zakonu-pro-media-analiz-mediayurysta-i47153>
6. Проект закону про медіа № 2693-д. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=2693-%D0%B4&conv=9>

ПИЛЮЧЕНКО ДАР'Я ВАСИЛІВНА
НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК ВІДДІЛУ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

НАУКОВЕ МИСТЕЦТВО: МИСТЕЦТВО, НАТХНЕННЯ НАУКОЮ

Термін Science-Art, або ж Art-Science, виник у другій половині ХХ століття. Це напрямок розвитку сучасного мистецтва, де за допомогою сучасних технологій, матеріалів і новітніх виразних засобів, заснованих на наукових методах, розробках і досягненнях, втілюється в життя художній образ. Тобто, Science-Art (скороч. «SciArt») — це мистецтво, натхненне наукою та створене за допомогою наукових інструментів і матеріалів [1, 2].

Твори наукового мистецтва звернені до художньо-естетичного осмислення і наукового освоєння природи за допомогою сучасних технологій, техніки. Це демонстрація широкому загалу процесів, що відбуваються в сучасній науці і в лабораторіях з обмеженим доступом та відображення цього в мистецтві шляхом надання гарної зовнішньої форми науково-технічних і технологічних явищ. Співпраця між мистецтвом і наукою робить таємниці світу, в якому ми живемо, більш зрозумілими людській уяві.

Існує гіпотеза, що мистецтво виникло раніше від науки, і довгий час вбирало її в себе. І мистецтво, і наука є знаковими системами пізнання людиною природи і самого себе і для цього використовують експерименти, аналіз та синтез [3]. Наприклад, письменники-фантасти (Жуль Верн, Герберт Веллс, Айзек Азімов та ін.), базуючись на тогочасному рівні розвитку науки і техніки, вигадували технології та досліджували світи майбутнього. Їхні революційні твори, безсумнівно, дали поштовх для подальшого розвитку сучасних науки і техніки у галузі протезування, робототехніки, досліджень космосу тощо.

Представники сучасного мистецтва експериментують так само, як і науковці. У таких випадках межа між науковою та художньою складовою майже непомітна. Об'єкти наукового мистецтва активно створювались у кінці 1990-х у США, проте відомі згадки про більш ранні роботи, хоча на момент створення їх ще не відносили до SciArt.

Термін «наукове мистецтво», з однієї сторони, вказує на оригінальну актуальну естетику та художні практики, а з іншої, виступає елементом наукового процесу [4, с. 64].

Ознаки приналежності арт-проекту до наукового мистецтва:

- взаємодія мистецтва та природничих наук;

- присутність наукової проблематики;
- застосування науково-технічних матеріалів (хімічних матеріалів, лабораторного інструментарію, живих систем) як нових засобів художньої виразності;
- творча співпраця художника і вченого (або поєднання цих ролей в одній людині);
- експертна оцінка арт-проекту як твору SciArt.

З плином розвитку наукове мистецтво розгалузилось відповідно до наукових дисциплін та технологій, які лежать в основі:

- BioArt (використання біотехнології, генної інженерії (біопанк), мікроорганізмів, живих тканин, екологічних проявів);
- RoboArt (використання технології автоматизації та робототехніки, імплантації в живий організм біонічних модифікацій (кібепанк));
- InfoArt (використання різних електронних даних, інформаційних технологій і штучного інтелекту);
- NanoArt (створення творів мистецтва мікро- та нанорозмірів за допомогою електронного мікроскопа);
- MediaArt (створення та демонстрація творів шляхом інформаційно-комунікаційних технологій);
- SoundArt (використання музичних та звукових елементів для створення скульптур та інсталяцій);
- LightArt (використання різновидів світла при створення арт-об'єкта та інсталяцій);
- CognitoArt (використання нейротехнологій) тощо.

Наукове мистецтво в широкому розумінні визначається як різноманіття художніх експериментів, на які художників надихають наукові знання. А в більш конкретному значенні до наукового мистецтва SciArt відносять оригінальні художні практики, які водночас виступають і як елементи наукового процесу: від постановки гіпотези та експерименту до соціалізації наукового знання і його реклами [5, с. 38].

Поєднання мистецтва і науки надихнуло на створення неймовірних творів, в яких інтуїтивний та емоційний досвід поєднується з науковими концепціями. Ці роботи часто приголомшливо красиві і спонукають глядача зануритися в багату історію досліджень і експериментів, які привели до створення концепції твору. Проте, вони також можуть виявитися відокремленими від перерахованого вище.

Висновок. Science-Art — це полідисциплінарна галузь досліджень, де симбіоз науки та мистецтва створює нові результати інтелектуальної діяльності.

Статтею 54 Конституції України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що

виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Представники напрямку SciArt використовують новітні технології та наукові засоби для створення художніх образів. Вчені ж схильні розглядати наукове мистецтво як феномен сучасного синтезу науки і мистецтва, оскільки саме на перетині науки та мистецтва виникають новації та нові результати творчої діяльності [5, с. 38]. Незважаючи на свою специфічність, ці результати підлягають правовому регулюванню та правовому захисту як об'єкти інтелектуальної власності, оскільки результатом є змішаний твір, зафіксований тим чи іншим способом (сфотографований, зафільмований, оформлений у вигляді перформансу тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Glendon Mellow, Science-Art: don't call it "Art". Scientific American : веб-сайт. URL:
<https://blogs.scientificamerican.com/symbiartic/httpblogsscientificamericancomsymbiartic20110707science-art-dont-call-it-art/>
2. What is Scientific Art? Descience : веб-сайт.
<https://www.fashiondescience.com/single-post/2015/07/10/what-is-scientific-art>
3. Мистецтво та наука. Історія мистецтв : веб-сайт. URL:
<https://sites.google.com/site/istoriamistectv97/mistectvo-ta-nauka>
4. Басенко І. Science art: інтеграція науки і мистецтва. Філософські проблеми гуманітарних наук. 2014. № 24. С. 64-68.
5. Шашкова Л. Science art (наукове мистецтво) як сучасні практики науки і мистецтва. Філософська антропологія, психоаналіз та арт-терапія: перспективність взаємодії: підхід філософської антропології як метаантропології: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції, 30-31 березня 2016 р. / За ред. Хамітова Н.В. Київ : Інтерсервіс, 2016. С. 36-43.

ПЛЕВАЧУК НАЗАРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
СТУДЕНТ 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

КОМЗЮК ЛЕОНІД ТРОХИМОВИЧ
КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ, ДОЦЕНТ КАФЕДРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА (НАУКОВИЙ КЕРІВНИК)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ДОГОВОРУ МІЖ ОКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ-КОРИСТУВАЧАМИ ПРО ПУБЛІЧНЕ СПОВІЩЕННЯ ОПУБЛІКОВАНИХ ТВОРІВ

Якщо детально дослідити договірну та судову практику з приводу змісту авторських договорів, можна зробити висновок, що однією з найчастіших проблем, що викликає спори між сторонами правовідносин є колізія у визначенні предмету договору. Тому, доречним є дослідження визначення предмету авторського договору, корпоративної практики із його визначення, а також правових позицій судів у спорах, пов'язаних із оскарженням предмету авторського договору.

Як приклад у цій роботі буде розглянуто правовідносини у сфері авторського та суміжних прав, що регулюються авторським договором, сторонами якого є організація колективного управління майновими правами авторів (далі – Організація) та господарське товариство, що надає послуги кабельного і супутникового телебачення (далі – Товариство) [1, 2, 3, 4].

За загальним правилом між такими суб'єктами укладається ліцензійна угода про виплату авторської винагороди за публічне повідомлення оприлюднених творів [5]. Предметом такої угоди є надання Організацією Товариству дозволу (невиключної ліцензії) на публічне повідомлення опублікованих творів за допомогою кабелів чи супутників [6].

За невиключним (простим) ліцензійним договором ліцензіар передає право використання об'єкта інтелектуальної власності ліцензіату, залишаючи за собою право використання цього об'єкта, у тому числі право передачі його за ліцензією іншим особам. Сторони такого договору мають взаємні права та обов'язки, тому особливістю невиключної ліцензії є її обов'язковий характер. Зазвичай невиключні ліцензії виробництва товарів масового споживання видаються, коли ліцензіар упевнений, що ліцензіат неспроможний повністю задовольнити попит на конкретному ринку. Тому при невиключній ліцензії ліцензіар залишає за собою право виходу на ринок, що склався, з ліцензійним

продуктом або дозволяє іншим ліцензіатам повністю задовольнити попит і максимізувати дохід.

Якщо проаналізувати сучасну судову практику судів усіх інстанцій (особливо у період відключення кабельного телебачення у споживачів) можна спостерігати надзвичайно розповсюджену тенденцію оскарження товариствами, що надають послуги із кабельного та супутникового мовлення, таких авторських договорів, що укладені із організаціями колективного управління майновими правами авторів. Суть оскарження – предмет договору.

Предметом ліцензійної угоди (авторського договору), на думку таких товариств, має бути право використання конкретного твору (об'єкта інтелектуальної власності), що передається згідно з договором. Однак у авторських договорах, за деяким винятком, часто був відсутній конкретний перелік творів, право на використання яких було передано таким товариствам за цією ліцензійною угодою.

Організації колективного управління майновими правами авторів стверджували, що ліцензійна угода не може вважатися авторським договором, тому до неї не можуть бути застосовані вимоги, на які посилаються товариства. Варто відмітити, що до 2016 року була відсутня будь-яка судова практика з цього приводу. А за 2016-2021 рр. було винесено понад 100 рішень та постанов судів усіх інстанцій, що нарешті поставили крапку у цьому питанні [7, с. 57-61].

Насправді, суди чітко застосовували норми Закону України «Про авторське право і суміжні права». Так, відповідно до частини 1 статті 31, частини 1 статті 32 Закону ліцензійна угода, яка укладається з організацією колективного управління майновими правами авторів, є авторським договором.

Відповідно до зазначених правових норм передача майнових прав автора (або іншої особи, яка володіє авторськими правами) оформляється авторським договором. Використання твору допускається винятково виходячи з авторського договору, крім випадків вільного використання творів.

Щодо твердження про те, що предметом ліцензійної угоди є репертуар Організації, варто зазначити таке: відповідно до ліцензійної угоди, під репертуаром Організації розумілися будь-які оприлюднені літературні, драматичні, музично-драматичні, музичні твори з текстом або без тексту, хореографічні та сценографічні твори, що охороняються авторським правом, крім тих творів, які виключені авторами або їх правонаступниками з репертуару Організації [8, с. 14-17]. Іншими словами, на думку Організації, за ліцензійною угодою було передано право на використання будь-яких творів, які охороняються авторським правом, які Товариство використовувало у своїй господарській діяльності.

Проте, згідно з частиною 1 статті 48 Закону, організації колективного управління майновими правами авторів діють у межах повноважень, отриманих від суб'єктів авторського права чи суміжних прав. Відповідно до частини 3 статті 48 Закону, повноваження на колективне управління

майновими правами передаються авторами та іншими особами, які мають авторські та суміжні права, на підставі договорів, укладених у письмовій формі. Відповідно до частини 5 статті 48 Закону, на підставі отриманих повноважень організації колективного управління надають будь-яким особам шляхом укладання з ними договорів невиключних прав на використання об'єктів авторського права та суміжних прав.

Таким чином, твердження про те, що предметом угоди є право на використання всіх творів, що охороняються авторським правом, є необґрунтованим. Предметом ліцензійної угоди можуть бути твори лише авторів, які передали організації колективного управління декларації про управління своїми майновими правами за конкретними творами [9, с. 112].

Варто зазначити, що статтею 33 Закону передбачено суттєві умови авторського договору. Цією нормою прямо не передбачено, що предметом авторського договору є право використання конкретного твору чи переліку творів. Однак це впливає із змісту статей 32, 33 Закону.

Відповідно до зазначених правових норм передача автором або іншою особою, що володіє авторськими правами, права на використання твору іншими особами може здійснюватися на підставі авторського договору про передачу виключного права на використання твору або на підставі авторського договору про передачу невиключного права на використання твору. За авторським договором про передачу невиключного права («невиключна ліцензія» у редакції Закону від 17 червня 1999 року) на використання твору автор (або інша особа, яка має авторське право) передає іншій особі право використовувати твір певним способом та у встановлених межах. При цьому за особою, яка передає невиключне право, зберігається право на використання твору та на передачу невиключного права іншим особам.

Отже, предметом авторського договору (ліцензійної угоди) є передача права використання конкретного твору чи переліку творів. У разі відсутності в авторському договорі вказівки на конкретний твір, щодо якого видано дозвіл на використання, ліцензіат (особа, яка використовує об'єкти авторського права) не має можливості визначити, які твори він має право використовувати згідно з цим договором, а за використання яких він зобов'язаний виплачувати авторську винагороду [10, с. 4-7]. Тому у разі відсутності в авторському договорі вказівки на конкретний твір предмет авторського договору не визначено, отже, авторський договір є неукладеним.

Підсумовуючи, необхідно визначити, що предметом авторського договору (ліцензійної угоди) є право використання конкретного твору (об'єкта інтелектуальної власності), що передається за авторським договором. За відсутності в авторському договорі вказівки на конкретний твір авторський договір є неукладеним, оскільки сторонами у такому разі не визначено предмет договору, що є істотною умовою укладення такого виду договорів.

Суди виносили рішення на користь товариств, що надають послуги з кабельного та супутникового мовлення, а організації колективного управління несли колосальні збитки за таку неуважність при укладенні договору. Наразі, завдяки судовій практиці, такі види авторських договорів вже почали укладатися по нових зразках, щоби не допустити судового оскарження у майбутньому. Однак, цей приклад можна вважати гарною «лазівкою у законодавстві», яку вміло використали юристи товариств кабельного і супутникового мовлення, та яка дозволила сформувавши гарну судову практику у сфері авторського права і суміжних прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 16 вересня 2021 року у справі № 640/8214/20. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99684265>
2. Рішення Господарського суду Одеської області від 08 жовтня 2019 року у справі № 916/1388/19. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84979206>
3. Рішення Господарського суду Львівської області від 17 березня 2020 року у справі № 914/2234/19. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89240311>
4. Рішення Господарського суду Херсонської області від 26 січня 2016 року у справі № 923/2023/15. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/55279326>
5. Зразки договорів у сфері авторського права і суміжних прав. Міністерство економіки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&isSpecial=True&id=b0200e25-efe4-4e97-97d6-1311db749de3&title>
6. Галянтич М. К., Дорошенко О. Ф. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: збірник типових форм договорів та коментар до них. НАПН України. Інтерсервіс. Київ. – 2018.
7. Якубівський І. Є. Юридична природа публічних ліцензій у сфері авторського права і суміжних прав. Право та інновації. № 2 (10). Київ. – 2015.
8. Барбаниш С. Авторське право: нюанси реєстрації та передачі прав. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/sbarbashin/article/39581>
9. Токарева В. Авторське право у цифрову добу. Часопис цивілістики: випуск № 26, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/297/237>
10. Mańko R., Cîrlig C. European Court of Justice and international agreements. PE 696.171 – July, 2021. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696171/EPRS_BRI\(2021\)696171_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696171/EPRS_BRI(2021)696171_EN.pdf)

РУДЕНКО МАРІЯ ПАВЛІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРАВОВА ОХОРОНА ПЕРСОНАЖА ЯК ЧАСТИНИ ТВОРУ

Проблеми правової охорони персонажа твору є предметом дискусій як в українському правовому полі, так і в зарубіжному. Актуальність дослідження меж та критеріїв правової охорони персонажу твору в рамках української правової системи зумовлюється відсутністю достатнього масиву як наукового обґрунтування цієї проблеми, так і судової практики та законодавчої регламентації. Також, зважаючи на процеси гармонізації українського та європейського законодавства, варто уваги огляд правової охорони персонажа твору в межах Європейського Союзу.

Дослідженням окресленої теми займалися як і українські науковці, зокрема, О. Кулініч, Т. А. Заніна та А. П. Копитько, так і зарубіжні - В. Лабаум, З. К. Саїд, В. Джонсон та інші.

Перш за все варто зазначити, що поняття персонажа твору може бути доволі широким. Відповідно до Академічного тлумачного словника української мови персонаж - це дійова особа в художньому творі [2]. О. Кулініч ототожнює поняття "персонаж" та "художній образ", визначаючи останній як специфічну для мистецтва форму віддзеркалення дійсності і виразу думок і відчуттів художника [1, с. 128]. На мою думку, такий спосіб визначення персонажа через той чи інший образ у творі дійсно заслуговує на увагу. Персонажем твору може бути як людський персонаж, так і олюднений, він може походити з різних джерел, наприклад, літературного твору, кінематографа чи твору образотворчого мистецтва, може бути візуалізованим або виключно літературним, проте завжди залишатиметься результатом вільного вибору автора для відображення тієї чи іншої дійсності.

Та чи достатньо тому чи іншому образу бути присутнім у творі для того, аби підпадати під правову охорону? Для відповіді на це питання необхідно з'ясувати критерії, яким повинен відповідати персонаж твору як об'єкт правової охорони.

В українському законодавстві відсутні норми, присвячені правовій регламентації виключно персонажа твору. Охорона прав на персонажа твору може бути здійснена на підставі ст. 9 Закону України "Про авторське право та суміжні права", відповідно до якої частина твору, яка може використовуватися самостійно, у тому числі й оригінальна назва твору, розглядається як твір і охороняється відповідно до цього Закону [2]. Із зазначеного положення можна

дійти до висновків про те що, по-перше, персонаж твору повинен вважатись частиною твору, по-друге, аби вважатись повноцінним твором, персонаж твору відповідати критерію самостійності, та, по-третє, у разі задоволення вищезазначених критеріїв, персонаж розглядатиметься як окремий об'єкт права інтелектуальної власності, відмежований від оригінального твору. Втім, український законодавець не деталізує в чому полягає та як визначається самостійність частини твору як критерій для надання персонажу правової охорони.

Вартим уваги є підхід до встановлення охороноздатності частин твору у правовій системі Європейського Союзу, продемонстрований, зокрема, через практику Суду Європейського Союзу. Зазначений підхід полягає у тому, що для визначення того, чи є окремі частини твору об'єктами права інтелектуальної власності, до них застосовуються ті ж критерії, що і до твору в цілому.

Так, у справі *Infopaq International A/S vs Danske Dagblades Forening* суд зазначає: “Що стосується частин твору, слід мати на увазі, що в Директиві 2001/29 чи будь-якій іншій відповідній директиві немає нічого, що вказує на те, що ці частини мають розглядатися інакше, ніж твір у цілому. З цього випливає, що вони захищені авторським правом, оскільки, як такі, вони поділяють оригінальність усього твору... таким чином, різні частини твору користуються охороною згідно зі статтею 2(а) Директиви 2001/29 за умови, що вони містять елементи, які є вираженням інтелектуальної творчості автора твору.” [3, пар. 38-39].

Основним критерієм, що визначає охороноздатність твору, а отже застосовується і до його персонажа, суд вважає критерій оригінальності “в тому сенсі, що це власний інтелектуальний витвір його автора” [3, пар. 37].

Тим не менше, очевидним є те, що виключно цієї дефініції не достатньо для того, аби вирішити проблеми віднесення персонажу твору до об'єкта права інтелектуальної власності.

В.Лебаум у своїй праці “Охорона вигаданих персонажів відповідно до законодавства ЄС про інтелектуальну власність” визначає ще один критерій охороноздатності персонажа: аби персонаж твору міг бути об'єктом правової охорони, його має бути легко ідентифікувати. Для графічних персонажів, таких як персонажі з фільмів або серіалів, це не проблема, оскільки глядачі можуть їх побачити та об'єктивно впізнати. Однак цей критерій може викликати проблеми щодо літературних персонажів. У цьому випадку об'єктивність ідентифікації може ставитися під сумнів, оскільки кожна особа, читаючи твір, може по-іншому уявити літературного героя, тому чим точніше описаний персонаж, тим об'єктивніше його можна сприйняти [4, ст. 35].

Аналізуючи персонажів твору як об'єкт правової охорони в рамках законодавства ЄС, В.Лебаум виділяє наступні елементи, що можуть підлягати правовій охороні: зовнішність персонажа, особистість і ім'я [4, ст. 35]. Саме ці елементи і є тими ідентифікуючими ознаками персонажа.

На відміну від України і навіть Європейського Союзу, в межах правової системи США правовій охороні вигаданих персонажів приділяється особлива увага через прецедентне право.

У ході історичного розвитку правової системи США три різних тести було винайдено для визначення охороноздатності персонажа твору, які описує В.Лебаум.

Перший тест “достатньої окресленості” (“sufficiently delineated test”) був започаткований із розглядом справи *Nichols vs Universal Pictures Corporation*, та який полягає у тому, персонаж має бути «достатньо окресленим», тобто описаним та розвиненим автором, щоб бути захищеним авторським правом: чим менше автором розвинені персонажі, тим менше вони можуть бути захищені. [4, ст. 39]

Згодом більш обмежуючий тест “розказаної історії” почав застосовуватись при вирішенні справ стосовно вигаданих персонажів судами США. Його застосування почалось зі справи *Warner Bros Pictures vs CBS*, у якій суддя дійшов до висновку, що лише головний персонаж розказаної історії у творі підлягає правовій охороні авторського права [4, ст. 39].

Останній, “триступеневий”, тест почав застосовуватись в США відносно недавно із розглядом справи *DC Comics vs Towle*, та відповідно до якого, по-перше, персонаж повинен мати як фізичні, так і концептуальні якості, по-друге, він має бути оригінальним та мати здатність розмежовуватись від інших (оригінальність сама по собі більше не є достатнім критерієм), по-третє, має бути особливо характерним і містити деякі унікальні елементи вираження (тобто, мати свої атрибути та свою унікальність) [4, ст. 40].

На підставі вищезазначеного можна дійти до висновку, що критерій оригінальності не є достатнім для правової охорони персонажів твору в правовій системі США, що, допускаю, надає можливість визначити вектор правозастосування до більш широкого кола випадків використання персонажів.

Проблематика визначення персонажу твору як об'єкта права інтелектуальної власності потребує як досліджень з боку науковців, так і удосконалення правового регулювання на рівні законодавства, чому сприятиме подальше вивчення правових систем США та ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кулініч, О. О. “Правова охорона персонажу літературного твору як «юридично значимого» елемента твору”. Актуальні проблеми держави і права. 2010. № 53. С. 126-131.
2. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/personazh>.
3. Справа C-5/08 *Infopaq International AS v Danske Dagblades Forening* [2009] ECR I-6569, пар. 37

4. Labaume V. (2021). The protection of fictional characters under EU intellectual property law. URL: https://stockholmiplawreview.com/wp-content/uploads/2022/01/The-protection-of-fictional-characters_Tryck_IP_nr-2_2021_A4.pdf

САВРУК ІГОР АНДРІЙОВИЧ
СТУДЕНТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА ФОТОГРАФІЮ

Фотографії стали невід'ємною складовою людського життя та інформаційного потоку загалом, вони активно використовуються в рекламному бізнесі, туристичній сфері, у засобах масової інформації, в сферах підприємницької діяльності та й просто у повсякденному житті. Фотографії можуть бути підтвердженням описаних подій, доказами, засобом впливу або навіть предметом шантажу. Фотографічні твори знайшли свої місце також й у криміналістиці, де можуть застосовуватись для фотографування місця вчинення кримінального правопорушення чи доказів.

Фотографії впродовж тривалого часу були предметом дискусій. Висловлювалась думка, що фотографія — це лише механічний процес копіювання за допомогою фотоапарата, і відмовлялися признати її як твір, який може охоронятися нормами авторського права.

Проте, згодом фотографія була признана мистецтвом. І перше повідомлення про фотографічні твори як об'єкти авторського права знаходимо в Положенні про авторське право від 20 березня 1911 року. Проте, якщо брати до уваги численні скарги фотографів, цей російський закон не зміг задовільнити усі вимоги та врегулювати усі відносини.

Окрім надання фотографіям терміну охорони в 10 років, також існували певні обмеження та формальності для цих творів. Закон надавав перевагу фотографіям, виданим у вигляді збірок або серії знімків, які «становили самостійний художній, історичний або науковий інтерес», а знімки у сфері астрономії, медицини та мікрофізики прирівнювались до літературних творів.

Що стосується міжнародного регулювання то тут охороноздатність фотографічних творів була визнана на Берлінській конференції з перегляду положень Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (1908 р.).

Положення Цивільного кодексу України (далі — ЦК) стосовно фотографічних творів збігаються з положеннями Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів (ст. 2), яким зазначено, що термін «літературні та художні твори» охоплює усі твори у сфері літератури, науки та мистецтва, яким би способом і в якій формі вони не були б виконані, такі як... фотографічні твори, до яких прирівнюються твори, виконані способом, подібним фотографії...» Таким чином, фотографічні твори (фотографії) є охоронним об'єктом, як твори мистецтва [1].

Однак ні Цивільний кодекс, ні Закон України «Про авторське право та суміжні права»(далі — Закон) не дають визначення поняття «фотографічний твір», а тільки відносить до об'єктів авторського права фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії (ст. 433 ЦК, ст. 8 Закону). Таке положення створює свободу тлумачення, і як наслідок маємо трактування цього терміну різними науковцями. Наприклад В. Ситцевий дає таке поняття фотографії, яке було розроблене експертами ВОІВ: фотографіями слід вважати нерухомі зображення, які виникають на поверхні чутливих до світлового або іншого випромінювання, незалежно від технічної природи процесу одержання зображення.

Чинне законодавство не передбачає особливих умов для правової охорони для фотографічних творів. А отже, об'єктами авторського права можуть бути фотографії, які мають наступні ознаки: а) носять творчий характер; б) виражені в будь-якій об'єктивній формі.

У самому Законі поняття творчості не розкривається, у зв'язку з чим в юридичній науці можна зустріти різні трактування. Наприклад, одні автори вважають, що творчість — це свідомий і переважно трудомісткий процес, який має своєю метою досягнення певного результату. На думку інших, творчість є інтелектуальною діяльністю, яка завершується здійсненням актом, у результаті чого з'являються нові поняття, образи і (чи) форми їх втілення, що являють собою ідеальне відображення об'єктивної дійсності [2, 3].

У процесі створення літературного твору розрізняють три основні етапи: спочатку автор створює замисел твору, потім він розробляє план відтворення цього замислу, тобто композицію твору, і тільки тоді виражає свій замисел. Беручи до уваги той факт, що оригінальність замислу не має значення, оскільки ідея як така не підлягає правовій охороні, оригінальними можуть бути композиція твору, його зміст, спосіб або форма вираження. В авторському праві абсолютно оригінальними вважаються твори, коли композиція і спосіб вираження є оригінальними одночасно [5].

Закон України «Про авторське право і суміжні права» надання правової охорони творам фотографії не обумовлює ніякими застереженнями. Правовій охороні підлягають будь-які фотографії незалежно від жанру і призначення. Це може визвати певні труднощі в з'ясуванні результатів фотографування як об'єктів авторського права.

Згідно зі ст. 307 п. 3 и ст. 6 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативні підрозділи при виконанні завдань оперативно-розшукової діяльності можуть здійснювати візуальний нагляд в громадських місцях при проведенні фотозйомки.

Якщо особою в процесі роботи досягнуто не творчий, а суто технічний результат, він не охороняється нормами законодавства інституту авторських і суміжних прав. У даному разі фотограф тільки фіксує певні дії, людей, факти, тому критерій творчості відсутній. Однак у спірних випадках наявність

творчого внеску може бути встановлена експертизою.

Оскільки закон визнає фотографа автором фотографічного твору, він володіє усіма правами, передбаченими ст. ст. 440-441 ЦК України, тобто володіє виключними правами на використання свого твору та правом забороняти неправомірне використання іншим особам, а саме:

- опублікування фотографій в засобах масової інформації, журналах, газетах, на виставках, а також у загальнодоступних електронних системах інформації (в тому числі в мережі Інтернет);
- відтворення фотографічних творів в книгах, рекламних брошурах, плакатах, на товарах широкого споживання;
- переробка (фотомонтаж, колаж тощо);
- включення до збірників, енциклопедій;
- розповсюдження своїх фотографій як на території України, так і за її межами;

Авторське право на фотографічний твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору.

Авторське право діє протягом усього життя автора й 70 років після його смерті, крім певних випадків, передбачених законом. Тривалість охорони фотографічних творів приведена у відповідність до статті 9 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право 1996 року, стороною якого є Україна. Крім того, зазначений міжнародний договір та Закон повністю застосовують охорону творів у цифровому середовищі, зокрема в мережі Інтернет

Спираючись на дослідження щодо різних видів фотографічних творів варто уточнити дещо щодо тривалості захисту фотографій. Цивільний Кодекс України та Закон України «Про авторське право і суміжні права» не враховують існування принципово різних типів фотографій, при встановленні строку тривалості їх охорони. А для деяких видів цей строк є надмірним та нічим не виправданим.

Можна виділити такі види фотографій:

Перший вид – фотографії, як твори мистецтва чи художні фотографії. Вони є оригінальними творами, які були задумані та створені як предмет образотворчого мистецтва. Ці твори по суті своїй є творами мистецтва та аналогічні творам живопису. Саме таким чином наразі законодавство бачить всі фотографії. На мою думку виключно художні фотографії й повинні охоронятись протягом усього життя автора й 70 років після його смерті.

Другий вид – репортажні або документальні фото повинні мати дещо нижчий рівень законодавчої охорони, оскільки хоча майстерність автора тут має досить велике значення, дуже часто його внесок у створення фотографії є досить низьким. Так, якщо в цей самий час в цьому самому місці опинився б інший фотограф, суть фотографії скоріш за все не змінилась би. Створення такої фотографії не займає багато часу та не потребує підготовки. Прикладом

таких фотографій, як вже зазначалося, можуть слугувати фото з концертів чи масових заворушень. Крім того, з цими фотографіями часто виникає проблема встановлення авторства, оскільки вони не несуть художньої цінності, автори часто не підписують свої твори, тому ім'я автора часто губиться протягом років.

Ну і *останній вид* – це технічні фотографії. З одного боку для створення фотографії автор в будь-якому разі старається щоб фотографія вийшла якісною з технічного боку, проте цих дій недостатньо для надання фотографії ознаки творчості. Безумовно, фотограф, що робить фотографії на паспорт чи оперативник, що фотографує місце кримінального правопорушення хоча і виконують дії, що близькі до творчих – встановлюють світло, обробляють фото та інше, але ці дії жодним чином не впливають на результат фотографії. Врешті-решт, ми маємо звичайне фото на паспорт чи фото місця кримінального правопорушення, без жодного натяку на творчу ознаку.

Як вже зазначалось вище, основний момент, що робить фотографії об'єктами авторського права є творчий елемент, творчі зусилля. Так, стаття 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказує, що автор – це фізична особа, творчою працею якої створено твір». Тож можна впевнено сказати що ці технічні фотографії не мають в собі творчого елемента який притаманний фотографії, як об'єкту авторського права [4].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновки що у вітчизняному законодавстві врегулювання відносин, пов'язаних з фотографією знаходиться на досить низькому рівні. Також вагомою проблемою є відсутність чіткого визначення поняття «фотографічний твір». До того ж, необхідно розмежовувати види цих творів на законодавчому рівні.

Строки дії авторського права на фотографічні твори є досить застарілі та необґрунтовано великі, тому це розмежування необхідне для визначення зручних та ефективних строків дії авторського права на фотографії.

Таке розмежування видів та визначення нових строків безумовно вплине ще й на ефективність захисту авторських прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Конвенція Всесвітньої організації інтелектуальної власності of 24.07.1971 : станом на 31 травня 1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text
2. Мазуренко С. В. Авторське право на фотографії. Актуальні проблеми держави і права. 2008. Вип. 42. С. 12-19 (8).
3. Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: Монографія. Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 424 с.
4. Улітіна О. Строк дії авторського права на фотографічні твори: проблемні питання. National law journal: theory and practice, 2015. С. 5.
5. Вовк О. Б., Андруник В. А. Об'єкти та суб'єкти фотографування у контексті авторського права, 2009. С. 8.

САДОВСЬКА ДІАНА ІГОРІВНА
АСПІРАНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ
В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Розвиток технологій, поява інструментів цифрової творчості, проектів, спрямованих на доповнення реальності віртуальними елементами, віртуальних виставок суттєво спрощують та прискорюють процеси створення та поширення об'єктів авторського права. Проте в той же час можливість безперешкодно копіювати та публікувати величезну кількість цифрового контенту призвела до появи нових проблем у сфері інтелектуальної власності.

Авторське право виникло в ту епоху, коли копіювання тексту було дорогою та повільною справою, митці могли показати широкій публіці свої твори лише через посередників як от в галереях, на арт-ярмарках чи аукціонах. Доступність Інтернету змінила правила гри. Сьогодні кожен може створити твір мистецтва, зробити його точну копію у себе на комп'ютері, поширити в соціальних мережах та навіть продати протягом кількох годин не виходячи з дому. Регулювання авторського права в всесвітній мережі є важливим хоча б тому, що більшість контенту у світовій мережі це копії оригінальних творів. Для кращого розуміння природи цифрового середовища потрібно розуміти, що це поняття охоплює не лише вебсайти (і вебсторінки як складові вебсайтів), а й об'єкти інтелектуальної власності можуть мати «цифрове вираження» [3]. Без сумніву, у цифровому середовищі в авторів є ті ж майнові та немайнові права, що й офлайн. Однак такі фактори як складний процес отримання згоди суб'єкта авторських прав, технічна можливість легко завантажити чи поширити цифровий контент, велика кількість безоплатного піратського контенту ускладнюють дотримання законодавства [2]. Також важливу роль відіграє і правосвідомість користувачів, зокрема коли читачі купують електронний контент вони не завжди розуміють різницю між володінням паперовою книжкою і володінням електронною книжкою. Передати електронний примірник книги іншій особі є порушенням прав інтелектуальної власності [1].

Правове регулювання відносин у цифровому просторі часто не встигає за технічним розвитком у цій сфері. Основним документом, що регулює міжнародне співробітництво у сфері охорони та захисту авторського права є Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Конвенція встановила загальні стандарти захисту авторських прав, як-от національний режим захисту, принцип автоматичної охорони, принцип незалежності охорони [5]. Проте багато країн удосконалюють свої національні закони про

авторське право з урахуванням сучасних технічних досягнень у сфері копіювання та розповсюдження інформації в Інтернеті. У США таким доповненням є Закон про авторське право в цифрову епоху (Digital Millennium Copyright Act). В Європі діють Директива 2019/790 Європейського парламенту та Ради від 17.04.2019 про авторське право та суміжні права в рамках єдиного цифрового ринку, яка доповнює Директиви 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС. Тобто закони про авторське право в різних країнах можуть частково відрізнятися. Через природу світової мережі часто виникають суперечності у визначенні юрисдикція якої держави буде поширюватися на правовідносини.

Ще однією особливістю авторського права у цифровому середовищі є складність відрізнити оригінальний твір від копії. Невзаємозамінні токени (NFT) покликані частково розв'язати питання позначення оригіналу твору. Багато блокчейн-проектів, як-от невзаємозамінні токени (NFT) і децентралізовані автономні організації (DAO), створені для надання нових або більш зручних способів володіння та продажу мистецьких робіт [7]. Перевагою цієї технології є те, у вигляді NFT можуть бути представлені твори мистецтва, аудіовізуальні твори, фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії, музичні твори. Часто автори складають та продають цілі колекції, взаємозв'язаних робіт та продають на маркетплейсах. Метою створення таких проектів, зазвичай, є надати можливість авторам ділитися своєю творчістю та монетизувати її. Аналізуючи політику використання таких сайтів, варто зазначити, що платформи поважають права авторів та видаляють контент, який порушує права інтелектуальної власності інших осіб за запитом правовласників. Наприклад, на сайті одного з найбільших маркетплейсів OpenSea існує спеціальна форма для подачі запиту на видалення колекції чи елемента [8].

Ринок незамінних токенів різко почав рости у 2020 році. На тлі пандемії обсяг торгівлі NFT становив 82 мільйони доларів. У 2021 році він досягнув 17 мільярдів доларів, а кількість покупців збільшилася до 2,3 мільйона. Не викликає жодних сумнівів, що багато з цих проектів зіткнулися з судовими позовами через плутанину щодо того, як закон про авторське право застосовується до NFT [7]. Цікавою є справа криптоспільноти Spice DAO. Вона витратила 3 мільйони доларів копію щедро ілюстрованої презентаційної книги, яку режисер Алехандро Ходоровський зробив для ніколи не екранізованої версії «Дюни», помилково вважаючи, що таким чином придбала авторські права на створення NFT. Спільнота заявляла своєю метою «випуск революційної колекції NFT з ілюстраціями книги, що продавалася б разом з відео на якому спалюють копію «Дюни» [9]. Звичайно, у Spice DAO не вдалося втілити свою ідею, адже придбання матеріальної копії твору не надало права створювати твори на основі його вмісту. Власники авторських прав, якими наразі є Herbert Limited Partnership не передавали своїх майнових прав на об'єкт авторського права.

Справа Енді Вільямс, який створив NFT із телевізійного відеоматеріалу, що зображує вбивство дочки, для створення підстави вимагати його видалення його з таких сайтів, як Facebook і YouTube теж привернула досить багато уваги. Безумовно, авторське право так не працює, телевізійна компанія, яка створила відеоматеріал володіє майновими правами.

Таким чином покупцям незамінних токенів варто уважно ознайомлюватися з правилами маркетплейсів та умовами smart-контрактів для розуміння які саме майнові права на об'єкт, пов'язаний з NFT їм переходять. Здебільшого покупку NFT можна порівняти з придбанням картини чи скульптури. Право власності на NFT фіксується в блокчейні, покупець отримує лише право на демонстрацію та перепродаж [4].

Щодо проблем використання NFT, експерти вже зазначають, що часто токени створюються без урахування довгострокового обслуговування та прав третіх осіб [6]. У відповідь на претензії про порушення прав інтелектуальної власності маркетплейси видаляють цей твір. А отже, власник цифрового твору мистецтва, який містить твір третьої сторони, може виявити, що його доступ до такого твору заблоковано через відсутність підтвердження наявності прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як побороти книжкове піратство. Читомо. URL: <https://chytomo.com/iak-roboroty-knyzhkove-piratstvo-iakshcho-vy-chytach-chytajte-iakshcho-pokupets-platit/> (дата звернення: 14.09.2022).
2. Тарасенко Л.Л. Об'єкти авторського права в цифровому середовищі: актуальні питання для національної безпеки. Збірн. матер. IV Міжн. наук.-практ. конф. «Інтелектуальна власність як складова системи забезпечення національної безпеки». Київ: Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. С. 161-165.
3. Тарасенко Л. Л. Цифрове середовище як місце здійснення прав інтелектуальної власності. Центр дослідження інтелектуального права. URL: <http://ipcenter.lviv.ua> (дата звернення: 10.09.2022).
4. Кметик-Подубінська Х. І. Авторське право в цифровому середовищі. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/223/5968/12487-1?inline=1> (дата звернення: 14.09.2022).
5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький Акт від 24.07.1971, змінений 02.10.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 15.09.2022).
6. Oleksandra S Yavorska, Vitaliy M Kosovych, Ihor Y Boiko, Leonid L Tarasenko, Iryna I Shpuhanych. The current state of copyright and intellectual property in the IT field. Cuestiones Políticas. 2021, Vol. 39 Issue 71, p. 660-681. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/37446/40926> (дата звернення: 15.09.2022).

7. James Grimmelmann, Yan Ji, and Tyler Kell. The tangled truth about NFTs and copyright. URL: <https://www.theverge.com/23139793/nft-crypto-copyright-ownership-primer-cornell-ic3> (дата звернення: 10.09.2022).
8. Help Center. OpenSea. URL: <https://support.opensea.io/hc/en-us/articles/5007726285203-How-can-I-submit-a-copyright-counter-notice-> (дата звернення: 10.09.2022).
9. Crypto group shamed for spending \$3m on 'Dune' book, mistakenly believing it had acquired copyright to produce NFTs. The art newspaper. URL: <https://www.theartnewspaper.com/2022/01/17/nft-group-shamed-jodorowsky-dune-book-copyright>(дата звернення: 10.09.2022).

СЛАУТА АНАСТАСІЯ АНАТОЛІЇВНА
СТУДЕНТКА 4 КУРСУ ОС "БАКАЛАВР"
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА"

ХОМЕНКО ВОЛОДИМИР ЛЬВОВИЧ
КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА"

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ SCAMPER ДЛЯ АКТИВАЦІЇ ПОШУКУ НОВИХ ТЕХНІЧНИХ РІШЕНЬ

Основою будь-якої інновації є творча думка. Тобто, перед появою творчого імпульсу робляться певні роздуми та аналізи для розробки нових продуктів чи послуг у певному сегменті клієнтів або для вирішення визначених проблем чи викликів. Якщо окремим особам нав'язують завдання чи навіть тиск щодо розробки інновації, дуже часто конкретних ідей не виникає. Творча ідея виникає в мозку мотивованої людини. Вона повинна бути точно сформульована, технічно розроблена і, нарешті, введена на ринок як новий продукт або нова послуга.

Мета методів активації пошуку нових технічних рішень полягає в тому, щоб зробити процес генерування ідей більш інтенсивним, підвищити «концентрацію» оригінальних ідей у загальному їх потоці. Для цього у методах застосовують спеціальні механізми підвищення ефективності творчого процесу. Одним з таких методів є SCAMPER.

У 1971 році освітній експерт Боб Еберле описав термін SCAMPER у своїй книзі «Ігри для розвитку уяви». Він розробив цей метод, використовуючи контрольний список, створений Алексом Фейкні Осборном, засновником техніки мозкового штурму Алекса Осборна. Для техніки SCAMPER обирається об'єкт або особа, які потім змінюються та розвиваються за допомогою мозкового штурму. Також можна використовувати загальновідомі історії. Наприклад, дитині ставляться запитання. Питання спонукають дитину мислити так, як вона раніше не вмiла. Такі запитання є, у певному сенсі, рушійною силою, яка дозволяє їм набути різних навичок мислення. Вони покращують мислення дітей, спонукаючи їх до відкриттів. Техніка також навчає, як гнучко мислити та ламати шаблони.

Метод SCAMPER допомагає генерувати ідеї для нових продуктів і послуг, заохочуючи користувача ставити сім різних типів запитань, які допоможуть йому зрозуміти, як можна впроваджувати інновації та покращувати існуючі продукти, послуги, проблеми та ідеї. У принципі, SCAMPER — це контрольний список загального призначення із запитаннями, що надихають на ідею — він

простий у використанні та напрочуд потужний. Назва SCAMPER є аббревіатурою семи технік: (S) замінити, (C) поєднати, (A) адаптувати, (M) модифікувати, (P) пропозиція для іншого використання, (E) усунути та (R) змінити. Ці ключові слова представляють необхідні питання, які розглядаються під час творчого мислення.

Щоб скористатися технікою SCAMPER, спочатку потрібно сформулювати проблему, яку хочете вирішити, або ідею, яку хочете розвинути. Це може бути що завгодно. Наприклад:

- виклик в особистому житті чи бізнесі;
- продукт, послуга чи процес, які ви хочете покращити.

Після того, як точно визначена проблема, потрібно поставити запитання про неї, використовуючи контрольний список SCAMPER.

Замінити (Substitute)

Техніка заміни фокусується на частинах продукту, послуги чи рішення, які можна замінити іншими. Тобто, чим я можу замінити або змінити свій продукт, проблему чи процес? Під час цієї частини дискусії учасники зустрічі зосереджуються на прийнятті рішень щодо заміни частини процесу іншим.

Можна задати такі запитання:

- Що я можу замінити, щоб покращити?
- Як я можу замінити місце, час, матеріали чи людей?
- Чи можу я замінити одну деталь на іншу або змінити якусь частину?
- Чи можу я замінити когось із учасників?
- Чи можу я змінити правила?
- Чи можу я використовувати інші інгредієнти чи матеріали?
- Чи можу я використовувати інші процеси чи процедури?
- Чи можу я змінити його форму, колір, звук чи запах?
- Чи можу я використати цю ідею для інших проєктів?
- Чи можу я змінити свої почуття чи ставлення до цього?

Використовуйте їх замість того, щоб починати з: «Я можу...»

Комбінувати (Combine)

Техніка комбінування спрямована на аналіз можливості об'єднання двох ідей, етапів процесу чи продукту в один більш ефективний результат. У деяких випадках поєднання двох інноваційних ідей може призвести до створення нового продукту чи технології, що зміцнить ринок. Загальне питання, над яким варто подумати, таке: як я можу поєднати дві або більше частин мого продукту, проблеми чи процесу, щоб отримати інший продукт, проблему чи процес для посилення синергії?

Приклад навідних запитань:

- Які ідеї, матеріали, особливості, процеси, людей, продукти чи компоненти я можу поєднати?
- Чи можу я поєднати або об'єднати те чи інше з іншими об'єктами?
- Що я можу комбінувати, щоб збільшити кількість використань?

- Що я можу комбінувати, щоб знизити витрати на виробництво?
- Які матеріали я можу комбінувати?
- Які найкращі елементи я можу поєднати, щоб досягти певного результату?

Адаптувати (Adapt)

Адаптація відноситься до обговорення мозкового штурму, спрямованого на коригування або налаштування продукту чи послуги для кращого результату. Це коригування може коливатися від незначних змін до радикальних змін у всьому проєкті. Адаптація є одним із ефективних методів вирішення проблем шляхом удосконалення існуючої системи. Загалом, питання, над яким потрібно подумати: що я можу адаптувати у своєму продукті, проблемі чи процесі?

Навідні запитання:

- Яку частину продукту я можу змінити?
- Чи можу я змінити характеристики компонента?
- Чи можу я шукати натхнення в інших продуктах або процесах, але в іншому контексті?
- Чи пропонує історія якісь рішення?
- Які ідеї я можу адаптувати, скопіювати чи запозичити з продуктів інших людей?
- Які процеси мені слід адаптувати?
- Чи можу я адаптувати контекст або цільову групу?
- Що я можу адаптувати тим чи іншим чином, щоб отримати такий результат?

Модифікувати (Modify)

Техніка модифікації стосується зміни процесу таким чином, щоб вивільнити більше інноваційних можливостей або вирішити проблеми. Ця зміна більше, ніж просто коригування, оскільки вона зосереджена на загальному процесі.

Загалом, питання, на якому вам потрібно зосередитися, полягає в наступному:

- Що я можу змінити чи зробити більший чи менший акцент у своєму продукті, проблемі чи процесі?
- Чи можу я якимось змінити елемент?
- Чи можу я змінити значення, колір, рух, звук, запах, форму?

Ці запитання дадуть вам нове уявлення про те, які компоненти є найважливішими. Подумайте про те, щоб змінити частину або всю поточну ситуацію або продукт. Як варіант, спотворіть виріб незвичайним чином.

Навідні запитання:

- Що я можу зменшити або видалити?
- Що можна зробити вищим, більшим чи сильнішим?
- Чи можу я збільшити його швидкість або частоту?
- Чи можу я додати додаткові функції?
- Як я можу додати додаткову цінність?

Пропозиція для іншого використання (Put to Another Use)

Ця техніка стосується того, як застосувати поточний продукт або процес для іншої мети або як використовувати існуючий продукт для вирішення проблем. Загальні питання, які слід розглянути тут, такі:

- Як я можу використати річ для інших цілей?
- Які є нові способи використання продукту чи послуги?
- Чи можу я зв'язатися з іншими користувачами, якщо я зміню продукт?
- Чи існує інший ринок для продукту?
- Настав час подумати, як ви можете використовувати свій поточний продукт чи ідею для інших цілей і цілей.

Усунути (Eliminate)

Ця техніка спрямована на визначення частин процесу, які можна усунути, щоб покращити продукт або послугу процесу. Тобто, що можна виключити або спростити у своєму продукті, дизайні чи послугі? Подумати, що могло б статися, якби ви виключили, спростили, скоротили або мінімізували частини своєї ідеї. Якщо ви продовжуєте скорочувати свою ідею, послугу чи процес, ви можете поступово звужити завдання до тієї частини чи функції, яка є найважливішою.

Навідні запитання:

- Що я можу видалити, не змінюючи його функції?
- Чи можу я зменшити час або компоненти?
- Що станеться, якщо я видалю компонент або його частину?
- Чи можу я зменшити зусилля?
- Чи можу скоротити витрати?
- Що несуттєве або непотрібне?
- Чи можу я розділити свій продукт на різні частини?

Змінити (Reverse)

Техніка реверсу спрямована на дослідження інноваційного потенціалу при зміні порядку процесу на виробничій лінії. Звернення процесу або його частини може допомогти вирішити проблеми або отримати більш інноваційний результат. Тобто, задати собі запитання:

- Як можна змінити порядок або скасувати продукт чи проблему?
- Що б я зробив, якби мені довелося виконати цей процес у зворотному порядку?
- Чи можу я змінити темп чи розклад?

Переваги методу. Використовуючи метод SCAMPER, окрему людину чи групу можна підштовхнути до створення нових ідей шляхом простої існуючої оцінки. Цей процес може призвести до значного вдосконалення продуктів, які вже існують, або ідей продуктів, які все ще знаходяться на початковій стадії. Якщо ідея може зіткнутися з перешкодою в розвитку, метод SCAMPER може виявитися системним підходом до подолання цієї перешкоди, дозволяючи генерувати нові ідеї та реалізовувати вдосконалений продукт.

Недоліки методу SCAMPER полягають в тому, що необхідне правильне середовище, щоб метод був ефективним. Щоб цей процес справді вплинув на творчість, і діти, і співробітники повинні перебувати в середовищі, яке справді сприяє і заохочує нові ідеї, незалежно від того, чи можна вважати ці ідеї корисними чи ні. Якщо буде доведено, що це середовище не існує, процес буде доведено неефективним через відсутність конструктивного посилення протягом усього процесу.

СМОРОДИНА АЛЛА ЄВГЕНІВНА
PHD, АДВОКАТ
АДВОКАТСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ "САЄНКО ХАРЕНКО"

ПУБЛІЧНА ЛІЦЕНЗІЯ У ПРОЄКТІ ЗАКОНУ
«ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА» №5552-1

Проект Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 5552-1 [1] (далі «Законопроект») широко обговорюється спеціалістами та має серйозні шанси бути ухваленим, тому його положення вже зараз становлять інтерес як з наукової, так й правозастосовчої сторони.

Перш за все слід зазначити, що Законопроектом передбачається принципово новий перелік договорів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права та об'єкти суміжних прав. Якщо відповідно до чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 №3792-XII виділяються такі види авторських договорів: (1) договори про передачу (відчуження) майнових прав суб'єктів авторського права; (2) договори про передачу права на використання твору, які включають (2.1) договори про передачу виключного права на використання твору; (2.2.) договори про передачу невиключного права на використання твору; (2.3.) договір замовлення; то Законопроектом передбачаються інші, наступні договори: (1) трудовий договір (контракт) – в частині умов щодо розподілу майнових прав на службовий твір та (або) службове виконання; (2) договір творчого замовлення; (3) договір про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права, на об'єкт суміжних прав; (4) ліцензійний договір на використання об'єкта авторського права чи об'єкта суміжних прав; (5) публічна ліцензія на використання об'єкта авторського права чи об'єкта суміжних прав; (6) інші правочини щодо розпоряджання майновими правами на об'єкт авторського права, на об'єкт суміжних прав (ст. 50). Публічній ліцензії присвячена ст.53 Законопроекту.

Публічна ліцензія визначається як дозвіл суб'єкта авторського права чи суб'єкта суміжного права на використання об'єкта авторського права чи об'єкта суміжного права будь-якою особою на визначених ним умовах. Публічна ліцензія є тільки невиключною та може бути безвідкличною.

В першу чергу виникає питання щодо виду цього правочину – двосторонній чи односторонній?

Зауважимо, що думки науковців, які досліджували правову природу публічних ліцензій ще до Законопроекту, різняться: одні визначають публічні ліцензії договором (К. Зеров [2]), інші - одностороннім правочином (В. Токарева [3]). Разом з тим, на сьогодні всі погоджуються, що публічна ліцензія є

нікчемною через недодержання письмової форми, обов'язкової для укладення ліцензійних договорів, що вимагає підписів сторін договору згідно з вимогою ст. 207 Цивільного кодексу України. На нашу думку, публічна ліцензія має вважатися договором, (1) як і всі договори щодо розпоряджання майновими правами, що укладаються у письмовій формі (крім прямо визначених винятків для усної форми) та (2) оскільки встановлює права та обов'язки для двох її сторін. До речі, щодо (2), то у ч. 2 ст. 53 вказано, що ліцензіат зобов'язаний дотримуватись визначених ліцензіаром умов, на яких було видано публічну ліцензію.

Разом з тим, одним із основних аргументів, чому публічну ліцензію не можна визнати договором це через неможливість застосування порядку укладення цивільно-правового договору, коли договір вважається укладеним із моменту одержання оферентом відповіді про акцепт його пропозиції, як визначено у ч. 1 ст. 640 Цивільного кодексу України. І дійсно, ст. 53 Законопроєкту не містить положення щодо порядку її укладення.

Зазначається, що публічна ліцензія видається шляхом оприлюднення її умов разом з наданням можливості дистанційного ознайомлення з відповідним об'єктом авторського права або суміжного права необмеженому колу осіб з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем. Однак «оприлюднення умов» через Інтернет не дорівнює «укладення» через Інтернет. Вірогідно, що сама публічна ліцензія буде містити положення про порядок її укладення. На нашу думку, можливим та практично обумовленим є укладення шляхом приєднання ліцензіата до умов ліцензії. Договір приєднання підходить, коли неважлива особа ліцензіата (фізична чи юридична, фінансовий стан, види діяльності) важливе лише його погодження з умовами ліцензії. В такому разі договір буде вважатися укладеним з моменту прийняття пропозиції ліцензіатом шляхом вчинення дій, які виражають згоду з умовами публічної ліцензії у спосіб, визначений ліцензіаром.

Також в наведеному вище визначенні «публічної ліцензії» привертає увагу суб'єктний склад. Передбачається, що ліцензіаром є не автор або виконавець твору, а суб'єкт авторського права чи суб'єкт суміжного права, тобто особа, яка має майнові права на відповідний об'єкт. Звісно, такий підхід правильний, однак саме тут можна передбачити проблему підтвердження ліцензіаром наявності у нього майнових прав, особливо, якщо він не автор. Вирішенням могло б стати включення в публічну ліцензію даних свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір в Україні, якщо ліцензіар заздалегідь потурбувався його отримати. На жаль, для об'єктів суміжних прав простого способу підтвердження наявності у ліцензіара майнових прав немає.

Щодо істотних умов публічної ліцензії Законопроєкт чіткої окремої норми не містить. Системний аналіз ст.ст. 1108-1110 Цивільного кодексу України свідчить, що істотними умовами ліцензійного договору є (1) предмет договору, (2) територія та (3) строк, на який дозволено використання об'єкта права

інтелектуальної власності, (4) розмір плати за його використання, та (5) інші істотні умови, прямо визначені спеціальним законодавством України з інтелектуальної власності. Не є істотними умовами умови про порядок та строки оплати за використання об'єкта права інтелектуальної власності [4, с.89].

У ст. 53 Законопроєкту відсутнє окреме положення щодо території, з чого випливає, що при відсутності умови про територію, на якій дозволяється використання об'єкта авторського права чи суміжних прав, дозвіл поширюється на територію України, як зазначено у ч. 7 ст. 1109 Цивільного кодексу України.

Стосовно строку – у ст. 53 міститься норма для безвідкличної ліцензії, для якої строк дії – протягом усього строку чинності майнових авторських прав чи майнових суміжних прав. Відповідно, якщо ліцензія не безвідклична, ліцензіар встановлює її строк на власний розсуд.

Звертає увагу відсутність у ст. 53 умови щодо оплатності, а вірніше, безоплатності використання об'єктом авторського права чи суміжних прав на умовах публічної ліцензії – як це відбувається у світі. Таким чином випливає, що можливе оплатне використання об'єкту на умовах публічної ліцензії. Наприклад, ліцензіар може встановити плату за використання об'єкту і визначити, що договір є укладеним з моменту оплати ліцензіатом.

Якщо вважати публічну ліцензію різновидом ліцензійного договору можна застосовувати до публічної ліцензії імперативні норми, встановлені для договорів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав. У ч. 3 ст. 50 Законопроєкту встановлено, що у договорі щодо розпоряджання майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав визначаються: (1) відомості, що дозволяють ідентифікувати відповідний об'єкт (назва та/або інші характерні ознаки); (2) обсяг майнових прав на відповідний об'єкт, що передаються (надаються) за договором; (3) розмір чи спосіб визначення плати (винагороди) або зазначення про безвідплатний характер договору.

В цілому, цей перелік відповідає переліку умов у ч. 3 ст. 1109 Цивільного кодексу України, однак важливо, що тут окремо визначається необхідність вказати в договорі його об'єкт – відомості, що дозволяють ідентифікувати відповідний об'єкт [права інтелектуальної власності].

Підбиваючи підсумки зауважимо, що в цілому впровадження в спеціальне законодавство України з інтелектуальної власності інституту публічної ліцензії є довгоочікуваною новацією та необхідністю, оскільки у світі давно успішно використовуються вільні ліцензії «творчих спільнот» Creative Commons, ліцензії вільного відкритого програмного забезпечення GNU GPL тощо. Разом з тим, нами були виявлені окремі потенційно проблематичні питання щодо публічної ліцензії за умов ухвалення Законопроєкту у такій редакції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проект Закону «Про авторське право і суміжні права» № 5552-1, дата реєстрації 09.06.2021. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/26951> (дата звернення: 13.09.2022)
2. Зеров К. О. Вільні публічні ліцензії в Україні. Актуальні проблеми держави і права. 2014. С. 195–203. С. 197.
3. Токарева В. О. Вільні ліцензії творчих спільнот. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 6. С. 144–147. С. 146.
4. Babaskin A., Venetska M., & Smorodyna A. Material Terms and Conditions of Trademark License Agreement in the Civil Law of Ukraine. Science and Innovation. 2021. 17(5), 83–94.

СОБУЦЬКА ОЛЕКСАНДРА АНДРІЇВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: СВІТОВИЙ ДОСВІД
ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах сьогодення, важко уявити чи виміряти, яку частку життя людини, займають комп'ютерні технології. Інтернет – дав суспільству широкі можливості для розвитку та навчання, дав доступ до ресурсів, необхідних для освіти, творчості чи науки. Проте, користувачі дедалі частіше зловживають такими можливостями, тим самим порушують права третіх осіб в мережі Інтернет.

Варто зауважити, що інтернет не має централізованого управління, правил використання чи доступу, не має одного власника, тим самим ставить під загрозу авторські та суміжні права.

Незважаючи на те, що процес адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС відбувається з 2016 р., проте питання регулювання та захисту авторського права і суміжних прав все ще залишається відкритим.

На сьогоднішній день, механізмами захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет є: судовий порядок, адміністративно-правовий порядок та самозахист. Незважаючи на те, що більшою мірою законодавство відповідає міжнародним стандартам (Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р., Всесвітній (Женевській) Конвенції про авторське право від 06.09.1952 р. та ін.), проте на практиці можна прослідкувати наступні проблеми:

- складність визначення порушника, який дійсно вчинив порушення, та доведення його вини;
- неможливість представлення належних та допустимих доказів, що зумовлена електронною формою листування та укладеннях угод
- вітчизняне законодавство не визначає особливостей регулювання та захисту авторських прав у мережі Інтернет
- не встановлені ті дії, які визнаються порушенням авторського права та суміжних прав
- Не визначені і й особливості доказування порушення прав
- не запроваджені нові механізми захисту прав

Усі мають чітке усвідомлення того, що поширення інформації без згоди автора чи без зазначення його імені – є порушенням авторських прав. Проте, питання щодо того, хто саме є відповідальним і відшкодуватиме спричинену

шкоду, не має чіткого визначення у різних країнах, зокрема в Україні також. Зазвичай, такою особою можуть бути: оператори і провайдери телекомунікацій, власники веб-сайтів, особа, яка поширила неправомірний контент.

В судовій практиці закріплена наступна позиція: У п. 12 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» № 1 від 27.02.2009 р., у якому зазначено, якщо автор поширеної інформації невідомий, а також коли інформація є анонімною і доступ до сайта – вільним, належним відповідачем буде власник сайту, на якому розміщений інформаційний матеріал, оскільки саме він створив технологічну можливість та умови для поширення недостовірної інформації [1].

Незважаючи на те, що зазначена справа стосується захисту честі та гідності, а також ділової репутації, дана концепція широко застосовується саме в справах про порушення авторських прав в Інтернеті, і порушником зазвичай є або той, хто поширив неправомірний контент, або власник веб-сайту.

Наступний рівень механізму захисту прав інтелектуальної власності, стосується інтернет-провайдера. У світовій практиці визначили два підходи щодо їхньої відповідальності: горизонтальний та альтернативний. За «горизонтальним підходом» ISP-провайдери несуть відповідальність тільки в тому випадку, якщо існує технічна можливість запобігти передачі матеріалу, що порушує виключні права інтелектуальної власності третіх осіб, провайдер знає про існування такого матеріалу, а також усвідомлює, що він є порушником прав, або мав таку можливість розуміти.

Відповідно до «альтернативного підходу» відбувається видалення веб-сайту, зміст якого порушує виключні права інтелектуальної власності третіх осіб, або блокування доступу до нього шляхом звернення правоволодільця відповідно до пошукової системи або провайдера. Такий механізм запроваджений та функціонує, зокрема, у пошуковій системі Google, правда, небагато українських пересічних користувачів обізнаний про нього. А згідно з законом Франції щодо регулювання діяльності у файлообмінних мережах (закон HADOPI) активну участь у припиненні порушення авторських прав покладається на провайдера. У випадку, коли останній викрив користувача у скачуванні й розповсюдженні захищеного авторським правом контенту, він направляє йому лист електронною поштою. Відсутність реагування порушника на таке попередження є підставою для направлення йому другого повідомлення рекомендованим листом. Якщо ці попередження не зупинили порушника, провайдер відключає йому Інтернет на тримісячний строк. Крім того його заносять у чорний список, і він не зможе змінити провайдера [2].

Такий спосіб запроваджено у Китаї ще в 2012 році, блогери повинні вказувати при реєстрації свої особисті дані та контактні номери телефонів.

В Україні також була спроба запровадження подібної норми, ідеєю якої

було: надання права сервісній службі (провайдеру або оператору телекомунікацій) здійснювати блокування сайту на підставі заяви особи, яка вважає, що її авторське право та/або суміжні права порушені. Його реалізацію запропоновано здійснювати у разі якщо власник веб-сайту протягом 2 робочих днів з дати отримання копій заяви та доданих до неї документів про порушення авторського права і (або) суміжних прав від сервісної служби не вжив заходів щодо його припинення або не надав письмової відповіді. Проте, дана ініціатива залишилася на рівні проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет»

Висновки: На сьогоднішній день, регулювання питань захисту прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет, мають мати неабияку пріоритетність. Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій не може орієнтуватися лише на традиційні правові засоби, а повинні будувати нову багаторівневу систему правового механізму. Чим більше справ щодо захисту авторського права буде з'являтися в інформаційному просторі на практиці, тим серйознішим буде до них ставлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи [Текст] : Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 27.02.2009 р. № 1 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2009. – № 3.
2. Денисова Р. О. Реалізація авторських прав в Інтернеті [Текст] / Р. О. Денисова // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій ; редкол.: В. Тацій [та ін.]. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип. 110. – С. 106–113.
3. Лист № 191 від 30.12.2013 р. Держпідприємництва України щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://inau.ua/document/lyst-no-191-vid-30122013-r-derzhpidpryyeunytstva-ukrayiny-shchodo-proektu-zakonu-ukrayiny>

СОРОКА ЄЛИЗАВЕТА ОЛЕКСАНДРІВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-921Д
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КОБЕЛЄВА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КІБЕРАТАКИ ЯК ЗАГРОЗА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Кібератаки можуть впливати на інформаційний простір комп'ютера, де знаходяться відомості, зберігаються матеріали фізичного або віртуального пристрою. Атака, як правило, вражає носій даних, спеціально призначений для їх зберігання, обробки та передачі особистої інформації користувача [1-20].

Атака хакерів - поширений злочин в цифровому світі. Негативний вплив може торкнутися фінансів, ділової репутації, прав на об'єкти інтелектуальної власності компанії, пошкодження обладнання тощо. Зловмисники можуть отримати доступ до закритих даних та шантажувати власників компанії. У 2021 році найпоширенішими є кібератаки саме на конфіденційні дані компаній та розголошення даних. Щоб подолати наслідки дій злочинців потрібен довгий час, значні кошти та можливості. Подекуди і це не допомагає. Домовленості з шахраями після атаки та викупи не дають гарантій, що викрадена інформація не стане надбанням суспільства, а злочинці не спробують атакувати знову [1, 7, 11].

В даний час переважна більшість людей погодиться з тим, що інформаційні технології проникають глибше в наше життя. Але не всі замислюються про загрозу кібератак. У зв'язку з цим метою даного дослідження є висвітлення проблеми кіберзлочинності з економічної та управлінської точки зору. Для досягнення мети необхідно виконати наступні завдання: довести актуальність проблеми; з'ясувати ставлення росіян до проблеми; визначити причини виникнення проблеми. ця проблема; запропонувати можливі рішення. Для початку слід уточнити, що включає в себе поняття «кібератака». Дослідники кіберзлочинності, які висвітлюють цю проблему, визначають кібератаку (хакерську атаку) як будь-яку атаку на інформаційну безпеку комп'ютерної системи [1, 13, 19]. Кібератака може бути як віддаленою (пристрій зламує

пристрій), так і контактною атакою (хакер зламує пристрій). Згідно з дослідженням Allianz Global Corporate & Specialty та Allianz Global Corporate & Specialty, збиток світовій економіці від кібератак оцінюється в 445 мільярдів доларів на рік. Так, за розрахунками експертів Allianz Global Corporate & Specialty, найбільшого збитку несуть США - 108 млрд доларів; 2-е і 3-е місця отримали Китай (60 млрд доларів) і Німеччина (59 млрд доларів).

Невдаючись в механіку хакерських систем, можна сказати, що збиток від кіберзлочинності буває прямим і непрямим. Під прямим збитком від кібератаки відбувається пряме розкрадання коштів. Непрямий збиток - це крадіжка даних, серед яких може бути важлива або секретна інформація. Наприклад, такою інформацією можуть бути результати досліджень, розрахунків, плани, описи бізнес-процесів і таке ін. Так, в 2018-2019 роках через кіберкрадіжку креслень і описів ноу-хау німецьким машинобудівним підприємствам було завдано збитків на 7,9 млрд євро [3, 8, 16]. Також факти великих кіберкрадіжок інтелектуальної власності були зафіксовані в багатьох країнах [4, 9, 18]. Якщо звернути увагу на годину появи новин про кібератаки, то можна зробити наступне спостереження: кількість згадок про хакерів і кібератаках значно зростає не по роках, а по місяцях. Все це не може не відтворювати актуальність даної проблеми.

За нашими даними, більшість працездатних українців також розуміють природу кібератак – за даними проведеного опитування це 67,2% (в опитуванні брали участь особи з різних міст України, які працюють на підприємствах і в організаціях, а також студенти). Але, як показало це опитування, лише 20,3% респондентів вважають ІТ-ризики підприємства досить значними. Лідирують у цьому питанні кредит (58,5%), ринок (52,6%), управлінський (43,7%) і стратегічний (41,9%) ризики. Це говорить про те, що однією з причин зростання втрат від кібератак є необізнаність про реальність цієї загрози. Відомі причини злому (трояни, старі оновлення або неправильна конфігурація програмного забезпечення, використання простих або ідентичних паролів, загальновідомі паролі («сарафанне радіо», соціальна інженерія), крадіжка інформації співробітниками) як і раніше є найбільш поширеними причинами витоку інформації. Якщо загроза троянських програм рукотворна, то всі інші - антропогенні, тобто в усьому винен людський фактор (що ще раз підтверджує важливість якості праці і управлінських ресурсів). Тому для будь-якого підприємства, незалежно від його розміру і доходу, ефективним буде періодичне проведення корпоративних семінарів (із залученням власного або зовнішнього фахівця) на тему інформаційної безпеки. Ці семінари повинні охоплювати такі питання, як установка надійних паролів, які повинні змінюватися при зміні користувача; нерозголошення паролів третім особам; нерозголошення корпоративної інформації. Для підприємств, діяльність яких будь-яким чином пов'язана з інтелектуальною власністю, ці види роботи повинні бути обов'язковими, оскільки вони є недорогими (в деяких випадках

безкоштовними), а вигоди від їх здійснення можуть становити мільйони. Якщо мова йде про великі підприємства, які можуть дозволити собі дороге програмне забезпечення, його бажано встановити. Такий софт може захистити підприємство від розкрадання інтелектуальної власності і грошей. Для молодого бізнесу теж є спосіб - безкоштовний або недорогий: антивірусні програми. Ще одним способом убезпечити себе від кіберзлочинності даних стане розосередження інформації і грошей, наприклад, наявність декількох розрахункових рахунків, наявність декількох баз даних (з різним змістом). Також слід мати на увазі, що завжди повинні бути копії важливих даних, оскільки часто віруси або зловмисники можуть знищити або пошкодити дані або програмне забезпечення пристрою.

Отже, можна зробити висновок, що недостатньо мати антивірусну програму для запобігання кібератак. Необхідно також регулярно оновлювати своє програмне забезпечення, не встановлювати прості паролі і не розголошувати їх. Для того щоб ці рекомендації були реалізовані, менеджеру необхідно періодично організовувати семінари на тему інформаційної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
2. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
3. Курышова Я.С. Интеллектуальная собственность и кибератаки // Интеллектуальная собственность: от надежной защиты к эффективному управлению. Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2015. С. 45-48.
4. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
5. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
6. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
7. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
8. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>

9. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
10. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
11. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
12. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
13. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
14. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
15. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобєлева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
16. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
17. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
18. Грабченко А.И., Смолоник Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
19. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
20. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч. посібник для інж.-техн. вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

СТАРОВІТ ОКСАНА МИКОЛАЇВНА
АСПІРАНТКА НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НАПРН УКРАЇНИ,
ПРОВІДНИЙ ФАХІВЕЦЬ КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ **У СФЕРІ «ЗЕЛЕНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ**

Стандартизація у сфері «зелених» технологій є досить актуальним питанням, оскільки може сприяти впровадженню нових екологічних технологій у ланцюжок поставок, забезпечуючи сумісність з іншими важливими компонентами системи виробництва та споживання, підтримуючи їх подальшу стійкість. Стандарти можуть впливати на утилізацію та переробку відходів, таким чином, щоб забезпечити цикл виробництва інноваційних продуктів, де гарантовано остаточно переробку, а також вони визначають вимоги, спрямовані на захист громадського здоров'я, безпеки та збереження навколишнього середовища. Наприклад, «нульове забруднення» охоплює три стадії циклу: виробництво, використання та кінцевий термін служби інноваційних продуктів. Багато стандартів існують або знаходяться в стадії розробки щодо всіх трьох фаз життєвого циклу інновацій. Стандарти можуть встановлювати вимоги щодо якості повітря та води, небезпечних матеріалів, «зеленого» будівництва та «зеленого» сільського господарства, сталої мобільності, в свою чергу профілактичні стандарти, такі як обмеження викидів і вимоги до енергоефективності, часто пов'язані з технологіями зміни клімату.

В свою чергу, «стандарти можна розглядати як непрямі політичні інструменти, які спрямовують промисловість до більшої екологічності, соціальної відповідальності та економічної ефективності. Стандарти стають важливими, оскільки суміжні галузі технологій, такі як енергетика, транспорт і будівлі, зливаються з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Такі сфери розвитку інноваційної діяльності, як розумні мережі, розумний транспорт, все частіше обговорюється як частина сталого майбутнього. ІКТ є типовою сферою, у якій стандарти відігравали важливу роль протягом десятиліть» [1, с.19].

Державні стандарти, правила та норми відіграють ключову роль у впровадженні екологічних технологій як у промисловість, так і у приватні правовідносини. Кількість стратегій, спрямованих на впровадження та розповсюдження екологічних технологій, постійно зростає. На місцевому рівні така політика включає субсидії на встановлення сонячних панелей на дахах,

будівництво енергоефективних будівель та придбання електричних велосипедів і транспортних засобів. У відповідь на це невеликі громади, фермери, муніципалітети й екологічно свідомі виробники та домогосподарства перейшли до використання екологічних технологій [2, с.67].

Щодо розширення проєктів у сфері відновлюваної енергетики доступних для основних інвесторів можуть бути використані фінансові механізми та інструменти. Наприклад, стандартизація проєктної документації та агрегування є важливими механізмами, які дозволяють об'єднувати невеликі інноваційні проєкти. У свою чергу такі засоби, як «зелені» облигації та yieldcos* можуть допомогти відкрити доступ до ринку та залучити більшу ліквідність і довгострокове фінансування у сектор відновлюваної енергетики [3].

Варто зауважити, що «відповідно до Директиви ЄС з відновлюваних джерел енергії Україна повинна звітувати щодо викидів парникових газів при виробництві сільськогосподарської продукції. У 2017 році проведені пілотні розрахунки викидів парникових газів на основі реальних даних фермерських господарств з виробництва кукурудзи та ріпаку в Україні, які показали перевищення допустимих викидів парникових газів при вирощуванні обох культур. З 2018 року такі розрахунки повинні проводитись на постійній основі. З прийняттям Європейського зеленого курсу та схваленням стратегії «Від ферми до виделки» можна очікувати посилення заходів з дотримання екологічного законодавства та обмеження імпорту до ЄС», що потребує додаткових зусиль та витрат [5].

Звичайно стандартизація є важливою частиною сфери «зелених» технологій, оскільки суспільство переважно споживає занадто багато енергії, а спільні домовленості щодо споживання відсутні, як відсутня й загальна класифікація споживачів енергії. Ця класифікація призведе до енергозбереження, оскільки може бути прийнято міжнародне законодавство та застосовуватися штрафи за недотримання визначених норм енергоефективності. «Перш ніж робити таку класифікацію необхідно зрозуміти сферу діяльності органів стандартизації та визначити кілька організацій, які

*«Що стосується дохідних компаній (англ. – yield company – yieldco), то вони, як свідчить світовий досвід, є одним з найбільш поширених інституційних майданчиків глобального зеленого інвестування. Вони являють собою публічні компанії й організації, засновані для володіння портфелями уже функціонуючих довгострокових операційних активів у формі об'єктів відновлювальної енергетики (сонячної чи вітрової), а також для залучення фінансування під реалізацію зелених проєктів способом емісії акцій. Отримані від подібного роду операційних активів грошові ресурси згодом використовуються для розподілу дивідендів акціонерам упродовж певного періоду часу» [4, с.5].

беруть участь у стандартизації діяльності, як формальної, так і неформальної, глибше дослідити їхню структуру, членів і цілі. Це включає в себе урядові, галузеві та лобістські групи. В даний час деякі з організацій важкодоступні, і для оцінки їхніх рекомендацій необхідно стати платним або активним членом, що в свою чергу обмежує дослідження» [6].

Слід зауважити, що переважно уряди розвинутих економік використовують субсидії, правила та стандарти для просування екологічних технологій. У відповідь компанії все більше інвестують в «зелені» технології та впроваджують їх. Важливо, що довгострокова прихильність урядів екологічній політиці дає інноваційним підприємствам важливу впевненість у тому, що вони також можуть безпечно робити необхідні довгострокові інвестиції в низьковуглецеві технології, технології зміни клімату та технологій адаптації [2].

В пошуку та розповсюдженні «зелених» технологій доцільним є використання патентно-інформаційних систем як інструмента для передачі технологій щодо отримання переваг у бізнес-стратегіях, навчанні, державній політиці. «Тим не менш, слід зауважити: хоча бази даних патентної інформації є корисним інструментом для передачі технологій, вони не є заміною для передачі технологій, яка відбувається за допомогою ліцензійних угод і угод про співпрацю» [7].

Інноваційна політика щодо «зелених» технологій – це потенційна потреба у більш гармонізованих визначеннях поняття «зелені» технології у різних країнах та у різних сферах політики, що виходять за рамки прав інтелектуальної власності. Крім того, рекомендується знизити збори та інші механізми фінансового стимулювання для програм, що фінансуються урядом, таких як програми прискорених експертиз, та більш широко запровадити прискорені процедури експертизи заявки на патент та закріпивши це на законодавчому рівні.

Оскільки, «технічні стандарти, ймовірно, відіграватимуть дедалі помітнішу роль у розробці, прийнятті та регулюванні технологій, пов'язаних зі зміною клімату та екологічно чистою енергією. Незалежно від того, чи стосуються такі стандарти хімічного складу нових видів біопалива, характеристик стійкості нових будівель чи обміну даними між компонентами інтелектуальної мережі, все ж таки права інтелектуальної власності відіграватимуть ключову роль у визначенні того, які з цих стандартів будуть широко прийняті та за якою ціною» [8].

Отже, стандарти мають потенціал для підтримки низки політичних ініціатив, пов'язаних як з політичними, екологічними, соціальними важелями, так із багатьма секторами, починаючи від пом'якшення клімату та циклічної економіки до збереження біорізноманіття та чистого довкілля. Оскільки, «стандарт – це офіційний добровільний документ, який встановлює специфікації продукту, системи, процесу або послуги. Стандарти можуть допомогти змусити різні частини інфраструктури працювати разом або

систематизувати процеси, наприклад, енергоефективність або скорочення відходів та усунути перешкоди на шляху впровадження екологічно чистих технологій і матеріалів, надавши чіткі визначення, які уникають оманливих екологічних тверджень» [9].

В свою чергу, Уряду України необхідно переглянути існуюче законодавство в ключових секторах, щоб переконатися, що існуючі стандарти та норми не є перешкодою для «зелених» інновацій, і «розглянути можливість впровадження стандартів, орієнтованих на результативність до нормативних актів, орієнтованих на промисловість та бізнес, коли вони можуть стимулювати «зелені» інновації, які покращують екологічні показники» [10, с.91].

В рамках євроінтеграційних процесів та необхідності приведення законодавства України у відповідність до законодавства Європейського Союзу необхідно узгодити нормативно-правові акти з екологічними цілями для забезпечення виконання послідовних обов'язкових норм і стандартів. В подальшому наукове дослідження щодо правових засад стандартизації у сфері «зелених» технологій необхідно спрямовувати на поглиблений аналіз стандартизації з урахуванням правового регулювання країн ЄС, оскільки дотримання європейських стандартів якості, зменшення викидів вуглецю та зменшення впливу на довкілля є найбільш пріоритетними як для ЄС, так і для України та більш глибоко дослідити роль прав інтелектуальної власності, оскільки вони впливатимуть на визначення того, які із стандартів будуть широко застосовані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. AIPPI Standing Committee on Intellectual Property and Green Technology. Report 2014:Climate Change and Environmental Technologies – The Role of Intellectual Property, esp. Patents.
2. World Intellectual Property Report 2022: The direction of innovation. Geneva: WIPO.
3. IRENA and CPI (2018), Global Landscape of Renewable Energy Finance, 2018, International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi. URL: IRENA_Global_Landscape_RE_finance_2018.pdf
4. Чала В. (2021). Інституціональна структура зеленого фінансування в розбудові глобальної зеленої економіки. Економіка та суспільство. 2021 № 34. С. 1-10.<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-55>
5. «Європейський зелений курс: можливості та загрози для України». Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля» (2020).
6. Christina Herzog. Standardization Bodies, Initiatives and their relation to Green IT focused on the Data Centre Side. European Conference Energy Efficiency in Large Scale Distributed Systems (EELSDS 2013), Apr 2013, Vienna, Austria. pp. 289-299. [ffhal-01231770f](https://doi.org/10.1109/EELSDS42661.2013)

7. AIPPI Standing Committee on Intellectual Property and Green Technology. Report 2020: Incentivizing Green Technology Inventions and Innovation - A Global Review [In Light of COVID-19].
8. Contreras, Jorge. (2016). Standards and Related Intellectual Property Issues for Climate Change Technology. URL: https://www.researchgate.net/publication/228298278_
9. Standards in support of the European Green Deal Commitments. CEN – European Committee for Standardization CENELEC – European Committee for Electrotechnical Standardization.
10. Miedzinski, M., Dibb, G., McDowall, W. and Ekins, P. 2020. "Innovation for a Green Recovery: Business and Government in Partnership", UCL, London, URL:www.ucl.ac.uk/bartlett/sustainable/research/project-directory/green-innovation-policy-commission/about-green-innovationpolicy

СТОРОЖУК ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ
СТУДЕНТ 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ ТА ЇЇ КОНТЕКСТ,
ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ
ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

В сучасному світі, та із обранням Україною Європейського шляху, одну із найважливіших ролей у вдосконаленні законодавства про охорону інтелектуальної власності посідає Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом [1]. Глава номер 9 присвячена праву інтелектуальної власності. Ми, як держава Україна зобов'язалась забезпечити належний та ефективний рівень охорони й захисту прав інтелектуальної власності, а також забезпечити сприятливі умови для створення й комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на своїй території. Через це, Українське законодавство потребує адаптації до транснаціональних норм, що використовуються країнами ЄС. В такому вигляді, імплементація ключових міжнародних стандартів, визначених у директивах Європейського Союзу є надважливою, оскільки їх використання сприяє гармонізації національного законодавства держав-членів, та запроваджує високий рівень стандартів захисту об'єктів авторського права і суміжних прав, порівняно з Бернською й Римською конвенціями та спеціальним законодавством держав-членів. Із поширенням технологій, та глобалізацією світу, гостро постало питання про створення єдиного ринку цифрових активів, і як наслідок, постала необхідність запровадження дієвих механізмів охорони й захисту прав інтелектуальної власності у цифровій мережі.

Отже, можна виокремити деякі Директиви, що посприяли та продовжують покращувати законодавство в сфері інтелектуальної власності. Варто насамперед зазначити Директиву ЄС «Про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав у інформаційному суспільстві» від 22.05.2001 р. № 2001/29/ЄС [2]. Положення Директиви орієнтовані передусім на гармонізацію права щодо відтворення (копіювання) творів, права на їх повідомлення для загального відома публіки, права на їх поширення, а також на захист технічних засобів, що мають запобігти незаконному копіюванню. Прогресивні положення щодо оцифрування творів в умовах сучасного інформаційного суспільства містить також Директива ЄС 2019/790 про авторське право в єдиному цифровому ринку [3]. Вводиться новий термін – «твори, що вийшли з комерційного обігу». Ця директива прямо вказує, яким

чином має працювати механізм регулювання відносин, щодо творів зазначених вище. Також, директива зазначає концептуальний підхід до нових положень, присвячених виплаті справедливої винагороди авторам та виконавцям, прийняття яких має вагомим історичним значенням. Директива ЄС 2019/790 щодо справедливої винагороди авторів та виконавців надає універсальний, а не пов'язаний лише з використанням творів у цифровій формі.

Важливим кроком у напрямі євроінтеграції України слід назвати реформу сфери інтелектуальної власності в Україні, що започаткована у 2016 р. За мету було покладено не лише прийняття оновленого спеціального законодавства, до якого імплементуються норми Угоди про асоціацію та відповідні європейські стандарти в цій сфері, але й реформування самих інститутів, що вважаються неефективними у сьогоденні. Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленій відповідним Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р., метою мала зміну самої системи органів державного управління у сфері інтелектуальної власності. Так, структура мала трирівневий апарат: 1) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України 2) Державну службу інтелектуальної власності та 3) державні підприємства «Український інститут інтелектуальної власності», «Інтелзахист», державну організацію «Українське агентство з авторських та суміжних прав. Концепція ж запровадила дворівневу структуру державної системи правової охорони інтелектуальної власності, закріпивши забезпечення формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності за Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, а виконання окремих публічних функцій із реалізації державної політики у вказаній сфері – за Національним органом інтелектуальної власності.

Одним із аспектів успішного виконання вимог Угоди про асоціацію України з ЄС є питання належного захисту прав інтелектуальної власності в нашій державі, яке окрім того застосовується і до держав-членів Світової організації торгівлі, основною угодою якої є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) [4]. Указаною угодою визначено, що країни-учасниці зобов'язуються забезпечити на своїй території дію таких процедур, які дають змогу здійснювати заходи, що запобігають порушенню законодавства у сфері охорони прав інтелектуальної власності та їх недопущення. Підписавши Угоду ТРІПС, яка сама по собі не зобов'язує створювати суди з питань інтелектуальної власності, більшість держав-учасниць зробили це з власної ініціативи. Наразі існують різні форми судів та арбітражів з питань інтелектуальної власності, які іменуються по-різному: Спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності, Суд з інтелектуальної власності, Патентний суд, Суд з питань інтелектуальних майнових спорів, Суд з інтелектуальної власності та міжнародної торгівлі тощо. Тобто міжнародною спільнотою визнається важливість саме судового захисту прав інтелектуальної

власності. Судова спеціалізація, тобто виокремлення судів з питань інтелектуальної власності, дає змогу більш ефективно виявляти та вирішувати проблеми у цій сфері. Забезпечуючи такі суди відповідними фахівцями, держава створює умови для зниження рівня судових помилок, судових витрат, удосконалюючи судову практику в зазначеній сфері, що, у свою чергу, матиме результатом більшу узгодженість і підвищення передбачуваності в правовідносинах з питань інтелектуальної власності. Таким чином, в Угоді про Асоціацію Україна фактично підтвердила свої наміри щодо запровадження дієвих механізмів захисту інтелектуальної власності в Україні, про які вона заявила в момент приєднання до СОТ. Одним із таких механізмів було вибрано створення спеціалізованого суду, до юрисдикції якого належали б спори, пов'язані із захистом інтелектуальної власності, адже відповідна категорія справ нині вирішується судами, які розглядають цивільні, господарські й адміністративні справи.

Також, важливою та характерною для національної інноваційної системи є нерозвиненість ринку інтелектуальної власності, що значно знижує можливості товаровиробників у модернізації та удосконаленні виробничих процесів, правомірному користуванні перевагами, набутими правовласниками передових науково-технічних розробок і відомих торговельних марок. Це вимагає створення відповідної інфраструктури зв'язку між попитом на інноваційний продукт і його пропозицією. Йдеться про технологічні платформи, бази даних, біржі інтелектуальної власності, які мають забезпечувати комунікацію між бізнесом і державою, з одного боку, і представниками дослідницьких структур (науковці, студенти), з іншого боку. Слід також враховувати, що інноваційній діяльності властивий високий ризик, який зумовлений непередбачуваністю попиту на нову інноваційну продукцію, значним розривом у часі між витратами і доходами, що за умови неефективності важелів стимулювання цієї діяльності з боку держави також стримує розвиток інноваційної діяльності. Негативне значення має і недостатнє розуміння в реальному секторі економіки особливостей обліку, оцінки інтелектуальних продуктів, питань їх комерціалізації, інноваційного маркетингу і менеджменту. Це, у свою чергу, потребує проведення заходів з навчання інноваціям із залученням зарубіжних фахівців, експертів, покращення якості освіти, починаючи зі школи, з питань охорони і захисту прав інтелектуальної власності, комерціалізації інтелектуальної власності.

Як підсумок зазначу, нині право інтелектуальної власності України перебуває на етапі активного реформування та побудови бази. Зазначене стосується як спеціального законодавства, до якого імплементуються положення Угоди про асоціацію та відповідні європейські стандарти, так і глибинних інституційних перетворень. Враховувати положення низки директив у сфері інтелектуальної власності, що сприятиме пришвидшенню процесу гармонізації законодавства України із законодавством ЄС є

обов'язковим, та пришвидшить шлях становлення галузевого права, як повністю самостійної та готової правової доктрини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 05.11.2021)
2. Директива Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text (дата звернення 05.11.2021).
3. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. Official Journal of the European Union. L 130, 17.5.2019. P. 92–125.
4. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : угода; міжнародний документ від 15.04.1994; СОР. Офіційний вісник України. 2010. № 84. Ст. 2989.

УЛІТІНА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

АПРОПРІАЦІЯ ТА АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Існує думка, що в творчості зробити щось кардинально нове неможливо, тому що все було придумано до нас. Найчастіше такі фрази стають виправданням плагіату чи порушення правил цитування. Творчість дійсно великою мірою існує завдяки натхненню, яке можна певною мірою розглядати як запозичення. Автори для створення своїх творів надихаються ідеями, образами, формами, які створили інші особи. Але в авторському праві все ж важливі деталі, тому необхідно розуміти різницю між апропріацією, плагіатом та запозиченням.

Якщо відштовхуватися від правомірності дій, то плагіат – беззаперечно є порушенням прав, оскільки статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначає його як порушення, що дає підстави для захисту прав, у тому числі судового [1]. Запозичення ж може бути як законним, так і незаконним. Так, стаття 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» дозволяє в чітко визначених випадках запозичення з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення [1]. Незаконне запозичення фактично і є плагіатом.

Що ж таке апропріація? Почнемо з визначення, відповідно до Словника української мови, «апропріація – це привласнення чого-небудь, заволодіння чим-небудь» [2]. Тобто це поняття в цілому має скоріш негативне забарвлення. Проте необхідно розуміти, що між привласненням і натхненням в цьому контексті досить тонка межа, яка часто розмивається.

Існує цілий напрямок – апропріативне мистецтво, «який зародився на початку ХХ ст., і який характеризується використанням у новому творі раніше існуючих культурних об'єктів – картинок, фотографій, художніх текстів» [3, 318]. Ступінь такого запозичення може бути будь якою – від звичайного натхнення до практично повного копіювання стилю та форм автора. Крім того, «для багатьох представників художньої спільноти апропріація – це мова, якою постмодерніст висловлює свої думки. Постмодерніст звертається до використання раніше створених речей та техніки запозичення «знайдених» образів і розміщення їх в іншому контексті» [4].

Прихильники апропріативного мистецтва наголошують, що мистецтво повинно бути вільним, тому не може обмежуватися, навіть коли мова йде про копіювання. З іншого ж боку, плагіат – це порушення прав автора, яке

визнається більшістю країн світу в той чи іншій мірі. Однак, також варто зазначити, що ідеї не охороняються авторським правом як в рамках міжнародних нормативно-правових актів, так і на рівні національних законодавств. Зокрема частина 3 статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказує, що «передбачена законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі» [1]. Ця норма є дуже важливою, оскільки ідея – це фактично натхнення, яке є рушієм творчості, і його не можна жодним чином обмежувати.

Законодавство України не містить такого поняття апропріація, і навіть чогось приблизно до нього схожого. Якщо дуже узагальнювати та ігнорувати деталі, можна сказати, що найближче до апропріації в українському законодавстві, похідні твори. Однак основна різниця в тому, що апропріація в цілому не передбачає отримання згоди автора на використання його твору.

Якщо розглядати більш конкретні ситуації, то можна зазначити, що «у візуальному мистецтві термін «апропріація» подекуди застосовується щодо позичених елементів, таких як образ, форма, стиль, матеріали, техніка» [5, 122]. Але важливим є те, чи зміг автор апропріативного твору створити щось нове, виразити свою власну ідею, втілити свій задум. Оскільки, «якщо розглядати такий твір як похідний, художник мав би запитати згоду на створення у колеги-автора» [5, 122]. А це є явно зайвою ускладнюючою умовою для творчості, яка особливо в сучасному світі не знає кордонів і жодних меж.

Отже, апропріація не обов'язково є чимось поганим, а ось культурна апропріація – однозначно є, але не через порушення авторського права, а з моральної та етичної точки зору. «По суті це привласнення інтелектуальної власності, традиційних знань, форм культурного самовираження або артефактів чужої культури без дозволу носіїв цієї культури» [6]. Основний наголос тут саме на культурному аспекті певної групи людей, і це не обов'язково має бути група за етнічною чи національною ознакою, головне, що людей у групі поєднували певні культурні особливості. Прикладом культурної апропріації є використання мотивів племен індіців для створення одягу великим брендами або виробниками масмаркету.

Основний негатив культурної апропріації криється в знеціненні культури, на якій фактично паразитують особи, які до неї не належать. Здебільшого культурна апропріація має відтінок колоніалізму та служить йому. Таким прикладом може бути привласнення російською федерацією українського борщу, що було проявом однієї з чергових спроб знищити українську культуру та ідентичність.

Отже апропріація в залежності від ступеню запозичення не завжди є негативним явищем, деякі спеціалісти навіть вказують на її користь, коли мова

йде про творче різноманіття та натхнення ідеями інших авторів. Однак коли апропріація переходить в банальне копіювання необхідно кваліфікувати такі дії як порушення прав автора первинного твору – плагіат. Культурна ж апропріація – явище суто негативне, якому немає місця в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. Дата оновлення: 14.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
2. Онлайн Словник української мови. Томи 1-12. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=169550&page=68>
3. Katarzyna Brzózka Prawnoautorskie aspekty appropriation art. American & European Intellectual Property Law: Theoretical Reflections and Contemporary Challenges (Amerykańskie i europejskie prawo własności intelektualnej. Refleksje teoretyczne i wyzwania współczesności). 2020. С. 317-332
4. Андрощук Г.О. Межі допустимого. Апропріація у мистецтві й авторське право. Юридична газета. № 44(490). 2015. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/mezhi-dopustimogo.html>
5. Токарева В. Сумлінне використання та похідні твори у сучасному мистецтві. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Т. 31 (70), ч. 1, № 2. 2020. С. 121-125
6. Марія Педоренко Блекфейс і боротьба за борщ: у чому проблема культурної апропріації і як її розв'язати. URL: <https://zaborona.com/blekfejs-i-borotba-zaborshh-u-chomu-problema-kulturnoyi-apropriacziyi-i-yak-yiyi-rozvyazaty/>

ФЕДОРОВА АЛІНА ФЕДОРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА
ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

МАКАРИШЕВА ТЕТЯНА СТЕПАНІВНА
КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК, СТАРШИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК,
ДОЦЕНТ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА
ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ІНТЕРПОЛЯЦІЯ ЯК МЕТОД ЦИТУВАННЯ В МУЗИЦІ (НА ПРИКЛАДАХ ІЗ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИКАНТА СЕРГІЯ БАБКІНА)

Натепер національне законодавство не містить норм використання цитати. Такій пробіл несе за собою появу безлічі правових питань. Одним із них є небезпечна спорідненість цитати з плагіатом, яка не тільки ускладнює застосування і захист правомірного використання цитати (музикантами та юристами відповідно), але й приводить до безґрунтовних звинувачень музикантів у плагіаті там, де він відсутній. Це змушує музикантів відмовлятися від використання цитат, в тому числі там, де вони вкрай необхідні, та обмежувати себе в арсеналі художніх засобів. Фактично усі сторони правового захисту цитати сьогодні є болючими для юриспруденції як національної, так і світової. Одним з важливих питань на цьому фронті є елементарний аналіз інструментів введення цитати в музичний твір, який допоможе не тільки охарактеризувати типи цитат, але й застосувати до них відповідні норми захисту.

Класифікацію методів цитування пропонуємо провести за способом введення цитати в новий музичний твір.

Автори можуть відтворювати структуру цитати наново або використовувати фрагменти копійованого аудіозапису. Ці два методи є дуже поширеними серед музикантів та встигли отримати свої назви в сучасній популярній музиці: *інтерполяція* та *семплування*.

Звернемося до американського досвіду захисту авторських прав музиканта – *United States Copyright Office* (Бюро захисту авторських прав), що є офіційним державним органом США, до функцій якого входить, зокрема облік та реєстрація авторських прав та видання *Copyright Catalog* (Каталог авторського права).

У матеріалах Бюро захисту авторських прав США, а саме відділу Бібліотеки

Конгресу представлена збірка «*Sampling, Interpolations, Beat Stores and More: An Introduction for Musicians Using Preexisting Music*» (Семплування, інтерполяції, збереження ритму та багато іншого: вступ для музикантів, які використовують уже існуючу музику). В цій збірці диференціація відбувається завдяки розмежуванню понять «музичний твір» та «аудіозапис» [1].

Таким чином, перший метод передбачає використання частини музичного твору, а другий – використання аудіозапису. Роздивимось детальніше інтерполяцію.

Інтерполяція «не передбачає використання будь-яких фактичних аудіозвуків, які містяться в уже існуючому записі. Натомість записується новий звук» [1]. Саме цей метод отримав поширення в композиторській творчості, проте мав іншу назву – цитування. З поширенням цього методу в популярній музиці стало можливим використовувати різні типи цитування, які мають суттєву різницю між собою (зокрема, використання готового запису). Логічним і очікуваним стало присвоєння кожному з них конкретної назви.

Інтерполяцію можна порівняти із переказом, який може бути як *максимально дослівним, так і переробленим*. Інтерполяція стає можливою завдяки відтворенню фрагмента композиції різними музично-виразними засобами. Одним із найпоширеніших видів інтерполяції є *інтерполяція мелодії*.

Як відомо, мелодія – це найвиразніший елемент музичного твору, його художня квінтесенція. Відомий мистецтвознавець Сергій Шип розуміє мелодію як інтонаційну послідовність, виражену індивідуалізованою звуко-висотно-ритмічною структурою, яка дозволяє відрізнити її від будь-яких інших інтонаційних явищ. Мелодія є тим, що презентує музичний твір, адже є його найвпізнаванішою та найвідомішою частиною [2, с.144].

В якості прикладу розглянемо композицію «*Цветы*» українського музиканта Сергія Бабкіна з альбому «*Мотор*» (2006). У програшах композиції звучить початкова мелодія з твору «*Баркарола*» П. І. Чайковського (1875–1876). Твір входить у збірку «*Пори року*» для фортепіано [3], а в композиції Сергія Бабкіна початкову мелодію «*Баркароли*» виконує кларнет. Отже, мелодія зазнала тембрових змін.

Крім тембру, мелодія змінює тональність (з оригінального *соль мінору на ре мінору*), а також свою структуру. Так, у композиції «*Цветы*» відсутні перші три ноти затакту (див. приклад 1).

Приклад 1.

Порівняння запису мелодії «*Баркароли*». І. Чайковського та програшу з композиції «*Цветы*» Сергія Бабкіна.

«*Баркарола*» П. І. Чайковського

«Цветы» Сергія Бабкіна

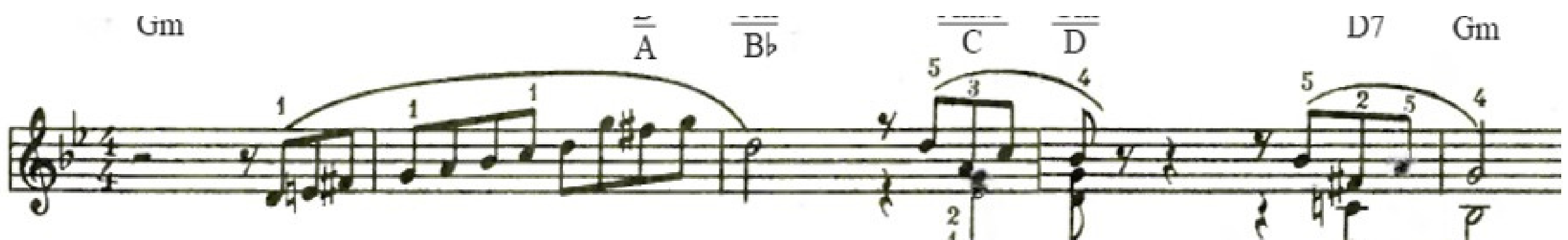

Як бачимо, мелодія при збереженні свого ритмічного рисунку зазнала змін із мелодичного боку. Для легшого порівняння *уніфікуємо тональності*, піднявши варіант Сергія Бабкіна до тональності оригіналу (див. приклад 2). Також у нотному записі відзначимо зміни в тональних орієнтирах.

Приклад 2.

Порівняння запису мелодії та гармонії «Баркароли» та програшу з композиції «Цветы» Сергія Бабкіна в уніфікованій тональності соль мінор.

«Баркарола» П. І. Чайковського

«Цветы» Сергія Бабкіна

Інтерполяція творів відбувається в галузі не тільки класичної спадщини, де твори вже перейшли в суспільне надбання, але й сучасної популярної музики. Так, у композиції «ГГГ» (*Гули, гуси, голуби*) Сергія Бабкіна (2016) використано інтерполяцію фрагменту «Пісні Мушкетерів» із саундтреку фільму «Д'Артаньян та три мушкетери» (1978) за романом французького письменника Олександра Дюма «Три мушкетери». У фільмі пісню співають герої на ім'я Атос, Портос, Арамис і д'Артаньян, автором музики – композитором є Максим Дунаєвський (народився у 1945 році).

В композиції «ГГГ» запозичено лише одне слово з пісні саундтреку: «порадуємся». Збережено її ритмічну особливість, яка полягає в трикратному повторенні складів «пора-», загальний мелодичний малюнок, незначно змінено тональність (полутонна зміна з *сі мажору* на *сі-бемоль мажор*). Проте у слові додано ще один склад (*пораДываемся*) та позбавлено синкопи на складах «-ем-ся» (див. приклад 3).

Порівняння мелодії «Пісні Мушкетерів» в оригіналі та в композиції
«ГГГ» Сергія Бабкіна.

«Пісня Мушкетерів»

«ГГГ» Сергія Бабкіна

Запозичена фраза зберігає свою унісонну фактуру, яка продубльована декількома чоловічими голосами, проте звучить без гармонічного акомпанементу, а лише під ритмічний супровід (стук бас-барабана та плескання в долоні).

В прикладі, де музика П.І. Чайковського є темою програшу пісні (звучить у двох програшах по два рази), також від неї походять дві кінцеві висхідні фрази кларнету в кінці композиції.

У прикладі з піснею «ГГГ» запозичений матеріал не несе великої тематичної навантаженості. Фраза «пора-пора-порадываємся» звучить лише один раз і не є темою цієї композиції. Це її максимально відокремлює від загального контексту, адже вона з'являється на початку останньої чверті пісні, коли всі основні теми – вступ (він же програш), куплет та приспів – вже не раз прозвучали, та завдяки повторам закріпилися у свідомості слухача. Інтерполяція тут виникає за відомим у музиці принципом контрасту, який освіжає ефект сприйняття.

Стосовно правового регулювання інтерполяції як методу цитування. Звернемося до правової моделі американського законодавства, яка, на наш погляд, є більш структурованою та краще відповідає природі музики. В Кодексі США (17 U.S.C.) у § 107 зазначено «добросовісне використання» в якості прикладу обмеження виключних прав, що передбачає використання захищеного авторськими правами твору для таких цілей, як критика, коментарі, новини, навчання, стипендії чи дослідження[4]. Використання чужого матеріалу в перелічених випадках не є порушенням авторських прав.

Крім того, в цьому ж параграфі зазначається, що визначення того, чи є використання твору добросовісним, встановлюється індивідуально для кожного випадку. Для цього запропоновано розглянути чотири фактори, за якими необхідно охарактеризувати випадок використання твору, що захищений авторським правом, а саме: *мета та характер використання, характер твору, кількість і суттєвість використаної частини та вплив використання на потенційний ринок.*

Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті[5, ст. 28]. Твори П.І. Чайковського (1840-1893) перейшли до суспільного надбання, тому твір може «вільно, без виплати авторської винагороди,

використовуватися будь-якою особою», щоправда «за умови дотримання особистих немайнових прав автора»[5, ст. 30].

Скориставшись факторами, закріпленими в законодавстві США, що характеризують випадок використання твору, зроблені такі висновки.

Відсутність правових порушень наведених музичних прикладів пов'язана з принципом використання «чужого» матеріалу – із цитуванням.

Всі цитати у вигляді інтерполяції лаконічні за об'ємом та творчо перероблені, що відповідає нормі «добросовісне використання».

Таким чином, розглянуті приклади інтерполяції у творчості Сергія Бабкіна є цитуванням, а не прикладами порушення авторських прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Sampling, Interpolations, Beat Stores and More: An Introduction for Musicians Using Preexisting Music. Information provided by Copyright United States Copyright Office. URL: <https://www.copyright.gov/music-modernization/educational-materials/Sampling-Interpolations-Beat-Stores-and-More-An-Introduction-for-Musicians-Using-Preexisting.pdf> (дата звернення: 10.09.2022)
2. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: Навчальний посібник. Київ: Заповіт, 1998. – 368 с.
3. Чайковский П.І. «Времена года». Киев: Музична Україна, 1990. – 78 с.
4. U.S. Code: Title 17 Copyrights § 107 Limitations on exclusive rights: Fair use. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/107> (дата звернення: 10.09.2022).
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. Дата оновлення 05.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 10.09.2022).

ХМЕЛЬОВ ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-820А
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ТКАЧОВ МАКСИМ МИХАЙЛОВИЧ
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

УГОДА КОРИСТУВАЧА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Інтелектуальна власність стала однією з найпопулярніших тем, що обговорюються в сучасному діловому світі. Інтелектуальна власність - це продукт людського розуму, результат творчості, який охороняється законом. Захист прав інтелектуальної власності набувала все більшого значення в умовах глобалізації світової економіки і зростання міжнародної торгівлі. Через кордон України переміщається все більше товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності [1-20]. Сучасна тенденція полягає в тому, що результати інтелектуальної діяльності все більше набувають рис товару, оскільки за своєю суттю товар з часом все більше і більше включає в себе об'єкти інтелектуальної власності, які і створюються саме для успішного функціонування товару на ринку.

Ці особливості дуже характерні для сфери авторського права, елементи якого останнім часом стали все частіше проявлятися при складанні, укладанні та використанні користувачької угоди.

Угода користувача (англійська end-user license agreement) – це ліцензійна угода з кінцевим користувачем, вона є угодою між власником музичного, художнього, наукового або іншого контенту, комп'ютерної програми і таке ін. та користувачем копії цього матеріалу. Угода з користувачем укладається не тільки в інтересах власників, але і в інтересах користувачів. Власники прописують правила використання своєї інтелектуальної власності, щоб уникнути можливих юридичних проблем з кінцевим користувачем, якщо він чимось незадоволений. Договір повинен містити умови про порядок надання предмету договору, про повну відповідальність користувача за його розміщення на певних носіях (наприклад, сайтах) і обов'язок дотримуватися

законодавства (наприклад, у сфері авторського права і виключних прав та інформації, поширення якої обмежено або заборонено). Зазвичай угоду користувача складає, наприклад, власник сайту, в ній детально перераховані права і обов'язки сторін. Часто люди думають, що угода користувача - це текст суто інформаційного характеру, але насправді документ має юридичну силу.

Для підтвердження згоди на угоду користувачу пропонується у формі поставити галочку в прапорці перед фразою: «Я прочитав і згоден з угодою користувача» або іншою кнопкою, поруч з якою розміщується ця фраза-згода.

Сьогодні українські користувачі мають доступ до найбільш відвідуваних сайтів в інтернеті, соціальних мережах, сайтів для розміщення відеоконтенту та інших сайтів і порталів з призначенням для користувача контентом. Перш ніж користуватися цими ресурсами і / або отримувати доступ до контенту, користувачі, як правило, повинні приєднатися, тобто прийняти певні умови.

Фактичне приєднання користувача (шляхом підписання або прийняття угоди користувача) до «правил гри», встановленим на певному ресурсі (платформі, сайті), є прихованою формою часткового порушення права громадян на інформацію і права на доступ до мережі Інтернет. Оскільки без приєднання до певних вимог і правил користувач не може отримати доступ до відповідного ресурсу, розташованого в мережі Інтернет, то це означає, що частково порушено його право на доступ до інформації та право доступу до мережі Інтернет. Це питання досі не отримало належного юридичного роз'яснення в правозастосовчій практиці.

Відразу зауважимо, що цивільне законодавство України не передбачає користувацького договору як офіційно-цивільно-правової форми надання послуг з використанням цифрових технологій. Однак на практиці дуже поширені користувацькі угоди, до яких приєднуються споживачі з метою отримання послуг з використанням цифрових технологій.

Проаналізуємо методологічну суть стандартного договорів соціальних мережах, який містить умови про інтелектуальні права. Виділимо основні особливості цього пункту. По-перше, всі об'єкти, в тому числі музичні твори, розміщені на сайті, є об'єктами виключних прав адміністрації сайту, користувачів та інших осіб. Коли потенційний користувач погоджується з умовами, адміністрація сайту має право на використання результатів інтелектуальної праці, в тому числі і в рекламних (тобто комерційних) цілях. Наприклад, в деяких пунктах угоди користувача деяких мереж міститься інформація про те, що, розміщуючи свій контент на сайті, користувач передає адміністрації право робити його копії, а також зберігати архівні копії призначеного для користувача контенту на невизначений час [1, 2].

Як відбувається використання музичних творів в даній соціальній мережі? Виникає питання, яким механізмом можна запобігти використанню об'єктів авторського права без належне відшкодування? Останнім часом з'явилися ідеї ввести плату за використання музичних творів в соціальних мережах. До

недавнього часу при прослуховуванні музичного твору в соціальній мережі користувачі могли слухати протягом 10 секунд твору, а для повного прослуховування з'явилася посилання на спеціальну програму, де пропонувалося придбати право на використання твору.

На сьогоднішній день немає чіткого механізму, що дозволяє «монетизувати» абсолютно всі музичні твори в соціальних мережах. Будь-яка людина може абсолютно безкоштовно слухати музику, не сплачуючи за неї. Наприклад, в Сполучених Штатах Америки з метою боротьби з плагіатом і контрафактом в кіберпросторі провідні провайдери ввели спеціальну програму, випущену в 2011 році, Copyright Alert System (CAS), приватну систему оповіщення, навчання і покарання інтернет-абонентів певних інтернет-провайдерів [1, 2, 7, 9]. Ця програма поширюється не на користувачів всіх інтернет-провайдерів, а тільки на тих, хто бере участь в даній програмі. Така система діє за допомогою наступного алгоритму [1]:

- якщо моніторингова служба, працюючи від імені беруть участь правовласників, виявляє підозру у вчиненні правопорушення в мережі, інтернет-провайдеру повідомляється;

- після цього провайдери розсилають користувачам кілька електронних попереджень, що сповіщають абонента про можливе порушення авторських прав;

- якщо порушення авторських прав відзначається після певної кількості попереджень, то провайдери застосовують більш жорсткі заходи, такі як, наприклад, обмеження швидкості інтернет-з'єднання.

Ця програма не тільки стежить за появою контрафактного матеріалу в мережі, але і перешкоджає завантаженню такого матеріалу користувачами. Виходячи з ефективного досвіду Сполучених Штатів Америки щодо усунення плагіату та контрафактної інформації в інтернеті, пропонується запровадити аналогічну приватну систему у сфері захисту авторських прав у мережі та в Україні для моніторингу правопорушень та подальшої боротьби з плагіатом та контрафактом в інтернеті з урахуванням національних особливостей [1, 2].

Таким чином, інтернет представляє величезні можливості для незаконного поширення об'єктів авторського права, та й, взагалі, інтелектуальної власності в мережі. Для усунення ситуації, що склалася необхідно оперативно застосовувати правові заходи. У зв'язку з цим на сучасному етапі виникає необхідність прийняття правового документа, повністю присвяченого охороні інтелектуальної власності, в тому числі авторського права, в мережі Інтернет, який би регулював проблемні аспекти даної сфери на міжнародному рівні. Поява такого міжнародно-правового інструменту сприяло б розробці відповідних положень і прийняттю правового інструменту з охорони авторського права і, в цілому, інтелектуальної власності в мережі Інтернет, на національному рівні, що, в свою чергу, дозволило б досягти єдиного регулювання питань, пов'язаних з охороною інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гасанов А.Ю. Правовая природа пользовательских соглашений оказания услуг с использованием цифровых технологий [Электронный ресурс]. URL-адреса: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovaya-priroda-polzovatel'skih-soglasheniy-okazaniya-uslug-s-ispolzovaniem-tsifrovyyh-tehnologiy>
2. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
3. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
4. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
5. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
6. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
7. Кобєлева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
8. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
9. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
12. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolz University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
13. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>

14. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
15. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
16. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
17. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
18. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
19. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
20. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.

ХОМУТНИК ОКСАНА ВІКТОРІВНА
СТУДЕНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

На сьогоднішній день ми живемо в світі, де головну роль виконує інформація. Розвиток сучасного суспільства пов'язаний з необхідністю збору, обробки, збереження і розповсюдження великих об'ємів інформації, перетворення її у своєрідний об'єкт товарних відносин, як правило, значної вартості. Мережа Інтернет спричинила неконтрольований рух інформації, обсяги якої постійно збільшуються. Тепер кожен, хто володіє базовими інформаційними навичками, має доступ до необмежених ресурсів Інтернету, до неймовірних об'ємів найрізноманітнішої інформації, затрачаючи при цьому лічені секунди свого часу. Така популярність цієї мережі тягне за собою значну кількість правопорушень, пов'язаних з використанням об'єктів авторського права.

Загалом, в теорії права під правопорушенням розуміють суспільно небезпечне або шкідливе діяння (дію чи бездіяльність), що порушує норму права. Його особливістю є протиправність дії або бездіяльності суб'єкта суспільних відносин [1, с. 48]. Але треба зважати на те, що це визначення не враховує всю специфіку порушень виключних майнових та немайнових авторських прав, особливо в мережі Інтернет.

Так, професор Шишка Р. Б. вважає порушенням права інтелектуальної власності таке діяння, яке передбачене як таке нормою права, але призводить до негативних для потерпілої особи наслідків і можливості застосування способів і форм захисту суб'єктивного права чи охоронюваного інтересу [2, с. 368]. На думку О. А. Підпригори, порушення права інтелектуальної власності – будь-яке посягання на це право [3]. А. Войцеховська вказує, що необхідною передумовою порушення особистого авторського права є дії, які загрожують особистим правам автора, або такі, що порушують ці права. Але основне, щоб дії були незаконними, тобто суперечили законодавству. Така точка зору знаходить своє визначення у законодавстві під терміном “посягання”. Але потрібно мати на увазі те, що не всі дії, навіть вчинені всупереч інтересам творця є посяганням на його права. Наприклад, спотворення твору відомого автора з метою його розміщення у мережі Інтернет під іменем цього автора – дія, що суперечить інтересам автора, і, на перший погляд, зазіхає на його право на недоторканність твору. Проте поки цей твір знаходиться в особи, яка його спотворила і вона ніяких активних дій для реалізації свого задуму не вчиняє – посягання на право інтелектуальної власності немає. В разі видання

спотвореного твору певного автора або вчиненні підготовчих дій щодо продажу такого твору, буде мати місце посягання на права інтелектуальної власності [4, с. 256].

У теорії права існують різні класифікації правопорушень. Неможливо перелічити всі правопорушення у сфері інтелектуальної власності, проте все-таки в законах мусить бути закріплений їх перелік і встановлена відповідальність за порушення.

Закон України “Про авторське право і суміжні права” в статті 50 містить перелік діянь, які розцінюються як порушення авторського права. Порушенням авторського права відповідно до зазначеного Закону є:

- вчинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові права та майнові права авторського права;

- піратство у сфері авторського права, тобто опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп’ютерних програм і баз даних);

- плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору

- ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право, примірників творів (у тому числі комп’ютерних програм і баз даних);

- вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права;

- підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами;

- розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об’єктів авторського права, з яких без дозволу суб’єктів авторського права вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі. [5]

Цей перелік є невичерпним і такий підхід законодавця є абсолютно правильним, оскільки розвиток сучасних технологій значно розширює діапазон ймовірних правопорушень у сфері реалізації результатів творчої, інтелектуальної діяльності, у тому числі й у сфері авторського права [6, с. 5]. Треба зазначити й те, що єдиного акта, який би містив перелік порушень авторського права в мережі Інтернет немає, тому тут ми застосовуємо загальні положення, що стосуються права інтелектуальної власності.

Найбільш поширеними порушеннями авторського права на сьогодні є незаконне використання виключних майнових прав авторів та незаконне розповсюдження творів. Переважна більшість порушень прав авторів виражається в незаконному відтворенні та копіюванні різноманітних творів і комп’ютерних програм без попередньої на це згоди автора чи правовласника. Враховуючи розвиток сучасних технологій і інформаційну грамотність населення, поширеним явищем є також порушення виключних немайнових

прав авторів - плагіат.

Окремим видом правопорушень, що полягає в незаконному виготовленні і поширенні контрафактних примірників об'єктів авторського права є Інтернет-піратство. Загалом, відповідно до чинного законодавства піратство-це «опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення». Проте це визначення можна застосовувати лише до частини випадків порушень в Інтернеті.

Слід зважати на те, що порушення виключних майнових авторських прав тягне за собою порушення немайнових прав автора. До прикладу, право на ім'я, право на оприлюднення твору, право на захист репутації автора і т. д.

В науці цивільного права усталеним є розподіл правопорушень на ті, які посягають на майнові інтереси суб'єктів авторського права та такі, що спрямовані на порушення немайнових прав зазначених суб'єктів [3, с. 334].

Існує багато класифікацій порушень авторського права. О. С. Іоффе поділяє їх на два види: порушення, що посягають на особисті правомочності автора без завдання йому будь-якої майнової шкоди, а також ті порушення, які посягають на майнові інтереси, при цьому вони можуть бути пов'язані з порушеннями особистих прав. Штефан О. у своїй класифікації виділяє порушення, суб'єкти яких безпосередньо своїми активними діями порушують авторське право, а також порушення, які вчинені суб'єктами, дії яких безпосередньо не порушують права творців, але створюють відповідні умови для такого порушення шляхом розробки відповідних технологій, використання яких застосовує правопорушник, дії якого безпосередньо спрямовані на порушення авторського права. Отже, він класифікує дані правопорушення на "прямі" та "непрямі". [7, с. 120] Перші посягають на немайнові та (або) майнові права на об'єкти авторського права (наприклад, порушення цілісності твору та порушення права на ім'я автора; незаконне використання, в тому числі й розповсюдження, об'єктів авторського права і т. д.), другі - створюють умови для прямого порушення іншими особами (наприклад, розробка технологій, що дозволяють усунути технічні засоби захисту об'єктів авторського права).

Ian Walden пропонує схожу класифікацію порушень авторського права. Він розглядає такі посягання у двох аспектах: прямому та опосередкованому. В першому випадку вчиняються протиправні дії, що безпосередньо спрямовані на порушення, в другому - створюються сприятливі умови, як правило технічного характеру для здійснення посягання [7, с. 120].

Відомий американський експерт у сфері комп'ютерних злочинів Dohn Parker у своїй книзі «Fighting Computer Crime: A New Framework for Protecting Information» виділяє наступну класифікацію порушень: «computer crime, cybercrime, computer-assisted crimes, computer-focused crimes». Порушення у сфері авторського права він відносить до «computer-assisted crimes» [7, с. 120].

Між прямим та непрямим порушенням авторського права існує дві основні відмінності, які й визначають спосіб правового захисту та вид юридичної відповідальності, яка має застосовуватися до особи. Перша полягає в тому, що до різних суб'єктів здійснення посягання застосовуються різні види цивільно-правового захисту, друга - у психологічному ставленні особи до своїх дій, спрямованих на порушення авторського права.

Отже, на мою думку, порушення авторського права в мережі Інтернет - будь-які активні чи пасивні дії, спрямовані на порушення немайнових та (або) майнових прав автора або ж правовласника, здійснені за допомогою мережі Інтернет. Діапазон цих правопорушень постійно розширюється, адже розвиток інформаційних технологій не стоїть на місці. Вважаю, що доцільно створити окремий нормативно-правовий акт, який би містив перелік, хоча і невичерпний, порушень в мережі Інтернет, встановлював юридичну відповідальність за здійснення таких порушень та слугував би ефективним засобом попередження і припинення порушень авторського права в Інтернеті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія: Енциклопедія в 6 томах / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : «Українська енциклопедія», 2003. – 48 с.
2. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект : моногр. / Р.Б. Шишка – Х. : Видавництво НУВС. – 2002. – 368 с.
3. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: навч. посібн. для студ. юрид. вузів і фак. ун-тів. / О.А. Підпригора. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 334 с.
4. Луць В.В. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців: моногр. / НДІ приватного права і підприємництва АПН України; за заг. ред. В.В. Луця. – Т. : Підручники і посібники, 2007. – 256 с.
5. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – N 13. – ст. 64.
6. Штефан А.О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права / А.О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – №6.– С.3-12.
7. Кирилюк А. В. Правопорушення авторських прав у мережі Інтернет: поняття та види / Алла Володимирівна Кирилюк. // Часопис цивілістики. – 2017. – №22. – С. 117-121.

ХОРКУЦА СОФІЯ ВАСИЛІВНА
СТУДЕНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПЕРЕКЛАД ТВОРІВ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Питання про правову сутність перекладу розглядалося багатьма вченими-цивілістами у юридичній літературі. Однак єдність у цьому питанні між ними відсутня. Варто зазначити, що всі автори доходять спільної думки в тому, що переклад є об'єктом авторського права.

Відомо, що переклад і літературний твір є самостійними об'єктами авторського права. Переклад – це похідний твір. Літературний твір – первісний твір. І.В. Савельєва вказує, що підставою для визнання перекладу об'єктом авторського права служить у перекладі творчий внесок перекладача. «Значеннєве значення слів і виражень мови не знаходить повної відповідності в іншій мові, тому для збереження змісту твору перекладач має творчо здійснити заміну перекладного їм слова іншим, близьким за значенням і більше точним за змістом, замінити неперекладні вирази іноземної мови подібними їм виразами мови перекладу...» [3,с.45].

Також є прихильники думки, що за допомогою перекладу твір знаходить своє вираження іншою мовою, ніж та що використовується в оригіналі. Яблокова О. зазначає, що у перекладах варто точно передавати втримання й стиль оригінального добутку. Це змушує перекладача вирішувати ідіоматичні проблеми, які в більшості випадків є досить серйозними [5,с.190].

Аналізуючи питання щодо перекладу, варто підкреслити, що похідні твори не повинні спотворювати оригінальний (первісний) твір. Невиконання цієї вимоги в першу чергу призведе до того, що читач через «вільний переклад» не матиме можливості відчувати та зрозуміти те, що хотів донести первісний автор. Недотримання зазначеної вимоги тягне не тільки осудження з боку автора первісного твору, а й притягнення до юридичної відповідальності. Порушення особистих немайнових прав автора твору є закріплене в п.4 ч.1 ст.14 Закону України «Про авторське право і суміжні права», з положень якого випливає, що автори мають право вимагати збереження цілісності твору та протидіяти будь-якому їх перекручуванню або іншому зазіханню на твір, вчиненому в інший спосіб, що може завдати шкоду репутації автора [1]. Це положення Закону є досить вагомим, оскільки перекладач, усвідомлюючи, що перекручування первісного твору призведе до юридичної відповідальності, зокрема відшкодування заподіяної шкоди авторові, прагнучим не допускати грубого перекручування твору. Таким чином, змінам підлягає виключно зовнішній стиль повідомлення, а сама мова написання має зберігати такі елементи, як:

творчий задум, художні образи, список персонажів.

Вищенаведений аналіз свідчить про те, що перекладу як самостійному об'єкту авторського права притаманна ознака новизни. Це пояснюється тим, що форма перекладу відрізняється від форми оригінального твору. Також, варто зазначити, що переробка існуючого твору повинна бути творчою. Єрьоміна А. звертає увагу на те, що «творчою діяльністю виступає переклад, переробка вже існуючого твору (творчий переклад, обробка, анотація, реферат, огляд, інсценування, створення складових творів (збірок)), де результатом творчої праці є підбір і розташування матеріалу» [2,с.112].

Як і кожен об'єкт авторського права, похідний твір повинен бути виражений у певній об'єктивній формі. «Наявність в особи наміру здійснити переклад твору іншою мовою не достатньо для появи похідного твору: твір повинен існувати реально незалежно від свідомості його автора та бути вираженим у певній формі, що дозволить іншим особам сприйняти твір» [4,с.67]. Як і щодо будь-якого іншого похідного твору, переклад первісного твору може бути здійснений тільки за умови згоди автора. Інакше дії, спрямовані на переклад, будуть визнані неправомірними.

За загальним правилом переклади бувають авторські, авторизовані, підрядкові та усні. В юридичній літературі вказано, що авторським вважається переклад, коли твір був виданий автором двома або більше мовами без вказівки на те, який твір є оригінальним, а який перекладеним. Як вказує Яблокова О. «цей твір визнавався оригінальним кожною з мов. Якщо автор, створивши твір, сам перекладає його іншою мовою, вона виступає як перекладач і як автор оригіналу, що значною мірою спрощує для користувача порядок укладання договору на використання перекладу через відсутність необхідності вираження згоди на укладання договору автора первісного твору» [5,с.192].

Авторизований переклад – це коли автор оригіналу, надаючи дозвіл на переклад, переглядає його з подальшим схваленням чи несхваленням, забезпечуючи збереження структурної цілісності створеного первісного твору. Саме ці два види перекладів варто включати до категорії «об'єкт авторського права», оскільки вони відображають творчий характер праці перекладача і надають нову форму оригінальному твору.

Суть підрядкового перекладу полягає в тому, що на місце перекладених слів підставляються їх еквіваленти іншою мовою без синтаксичної обробки тексту. Однак такий переклад не відноситься до об'єктів авторського права, оскільки при його здійсненні фактично виконується тільки технічна робота, яка полягає у підстановці відповідних слів, проте відсутня літературна або наукова обробка. Отож, підпорядкований переклад не містить елементів творчої діяльності, тому не є похідним твором.

З аналогічних причин не визнається похідним твором переклад усного твору – промови, лекції, виступи тощо. Переклад усних творів називається

синхронним, тобто він здійснюється одночасно з виконанням усних творів. При цьому жодна літературна чи інша творча обробка перекладеного твору не здійснюється, а завдання перекладача полягає тільки у точному відтворенні виконуваного твору іншою мовою.

Варто звернути увагу, що право на переклад пов'язане з правом визнання свого авторства. З цього випливає, що на примірниках перекладеного твору його автором зазначається не перекладач, а первісний автор. Прізвище особи, яка здійснила переклад твору, зазначається нижче із посиланням на те, що ця особа є перекладачем.

Також важливо підкреслити, що не кожен переклад буде похідним твором відповідно до положень статті 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права», де зазначено, що переклади офіційних документів, виданими органами державної влади в межах їх повноважень – законів, постанов, указів, судових рішень, державних стандартів тощо не відносяться до об'єктів авторського права [1].

На підставі викладеного можна зробити висновок, що перекладу як самостійному об'єкту авторського права характерні такі загальні ознаки: творчий характер, наявність певної форми, дотримання майнових та немайнових прав автора твору в обов'язковому порядку. Отож, переклад є досить складним об'єктом авторського права, подальші дослідження специфіки якого матиме позитивний вплив на створення і використання перекладених творів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про авторське право і суміжні права" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.
2. Єрьоміна А. Аналіз правового регулювання суб'єктивних авторських прав на переклад [Електронний ресурс] / А. Єрьоміна – Режим доступу до ресурсу: http://conferences.neasmo.org.ua/uploads/conference/file/59/conference_31-31.10.2018.pdf#page=112;
3. Савельєва І.В. Правове регулювання відносин у сфері художньої творчості, Київ - 1986р. 141с.
4. Штефан А.С. Похідні твори – складні об'єкти авторського права с.62-80 – Режим доступу до ресурсу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/zbornik/zbornik_7.pdf#page=62 ;
5. Яблокова О. Особливості перекладу художнього твору як первісного та похідного об'єкта авторського права – Режим доступу до ресурсу: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/1988/2084>

ХОРНЄЦ ДІАНА ОЛЕКСАНДРІВНА
СТУДЕНТКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

KHORNIETS DIANA
2ND YEAR STUDENT "MASTER",
DEPARTMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY AND INFORMATION LAW
OF THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC INSTITUTE OF LAW OF
TARAS SHEVCHENKO KYIV NATIONAL UNIVERSITY

КУЛІНІЧ ОЛЬГА ОЛЕКСІЇВНА
ДОКТОР ЮРИДИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР, ПРОФЕСОР КАФЕДРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА (НАУКОВИЙ КЕРІВНИК)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**ФОРМИ ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
(FORMS AND METHODS OF INTELLECTUAL
PROPERTY PROTECTION)**

The mental work of a person gives rise to the emergence of intangible goods that are objects of intellectual law. The protection of personal property and personal non-property rights to objects of intellectual activity of a person is carried out in certain forms and methods prescribed by law. What about the forms, there is a distinction between jurisdictional and non-jurisdictional. Methods, in turn, are divided into general and special. All these questions are revealed in this article.

Keywords: intellectual law, intellectual property, methods, forms, protection.

На сучасному етапі розвитку світового суспільства характерною є перевага розумової (інтелектуальної) праці над фізичною. Розумова праця людини породжує виникнення нематеріальних благ що є об'єктами інтелектуального права.

Варто підкреслити, що під інтелектуальною власністю розуміється не процес інтелектуальної діяльності людини, наприклад думки, а право власності на певний результат інтелектуальної власності, наприклад літературний твір, викладений на папері та/або за допомогою електронно-цифрового носія. Право інтелектуальної власності, наприклад на літературний твір, викладений у паперовій формі (книжці) та право власності на книжку як об'єкт цивільного

обороту не залежать один від одного. У такому випадку перехід права власності на книжку не буде означати перехід права інтелектуальної власності на літературний твір, викладений у такій книжці. У свою чергу, результати інтелектуальної діяльності підлягають правовій охороні всіма державами світу та міжнародними стандартами. Врегульовані чинним законодавством суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження результатами інтелектуальної, творчої діяльності складають окремий інститут права.

Важливо - для того щоб продукт інтелектуальної діяльності був визнаний у суспільстві як охоронюваний законодавством об'єкт інтелектуального права не достатньо лише створити такий об'єктивно новий предмет. У даній ситуації необхідна формалізація у будь-який встановлений чинним законодавством спосіб. Без формалізації довести володіння інтелектуальною власністю неможливо.

Так як, будь-яка діяльність має причини і мету її здійснення, інтелектуальна власність повинна мати позитивний результат – приносити матеріальну чи нематеріальну користь. Під матеріальною користю можна розуміти будь-який прибуток, отриманий від використання інтелектуальної власності. У деяких випадках інтелектуальна власність може не приносити прибутку, проте сприяти духовному розвитку громадян (наприклад мистецтво).

Безумовно, доволі суттєвою умовою для ефективного як створення, так і використання об'єктів інтелектуальної власності є наявність грамотно побудованої системи правової охорони результатів інтелектуальної діяльності. Створення системи охорони інтелектуальної власності переслідує наступні цілі.

З одного боку, необхідно законним чином оформити економічні й моральні права авторів і право-володільців об'єктів інтелектуальної власності, а з іншого боку, - стимулювати в рамках державної політики творчу активність громадян, сприяти поширенню і застосуванню її результатів, заохочувати чесну торгівлю. Одне з головних призначень системи правової охорони інтелектуальної власності полягає в тому, що вона заохочує винахідницьку діяльність і стимулює творчу активність громадян країни [2, с.13-14].

Розвиток національної творчості не має перспектив, якщо автору не гарантована авторська винагорода за його творчу працю. Тому охорона авторського права і суміжних прав передбачає не тільки належний захист прав видавців і виконавців, виплату справедливої винагороди авторам, але й надійний захист авторських прав, вигідний не тільки авторам, а й державі, тому що, усуваючи недобросовісну конкуренцію, вона сприяє поповненню державної скарбниці за рахунок податків. Але для цього необхідно створити відповідну адміністративну інфраструктуру, яка б забезпечувала строге дотримання авторських прав [2, с.15].

Захист особистих майнових та особистих немайнових прав на об'єкти інтелектуальної діяльності людини здійснюється у певних передбачених

законодавством формах та способах.

Щодо форм, розрізняють юрисдикційну та неюрисдикційну. Їх відмінність полягає в участі чи неучасті (діяльності) компетентних органів.

Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності полягає в тому, що, особа, права інтелектуальної власності якої порушено, звертається за захистом до суду, інших компетентних державних органів, уповноважених вжити необхідні заходи для відновлення порушеного права і припинення правопорушення [1, с.54].

Юрисдикційну форму можна поділити на два порядки: загальний – судовий та спеціальний – адміністративний.

Загальний порядок захисту прав інтелектуальної власності реалізовується через місцеві загальні суди.

Щодо адміністративного порядку можна визначити звернення до органів державної влади, окрім судів.

Законодавство, а саме Цивільний кодекс України виокремлює такі способи захисту прав на інтелектуальну власність юрисдикційним шляхом:

- 1) визнання права;
- 2) визнання правочину недійсним;
- 3) припинення дії, яка порушує право;
- 4) відновлення становища, яке існувало до порушення;
- 5) примусове виконання обов'язку в натурі;
- 6) зміна правовідношення;
- 7) припинення правовідношення;
- 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди;
- 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

10) визнання незаконними рішень, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту прав інтелектуальної власності, які здійснюються ними самостійно (самозахист), без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів [1, с.54].

Обрані засоби самозахисту прав не повинні суперечити закону та моральним засадам суспільства. При цьому, способи самозахисту прав мають відповідати змісту цих прав, що порушені, характеру дій, якими вони порушені, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням. Способи самозахисту можуть обиратися особою чи встановлюватись договором або актами цивільного законодавства [1, с.55].

Отже, обрання того чи іншого способу захисту прав інтелектуальної власності залежить від обставин справи та бажаного результату сторін, в залежності від чого й обирається юрисдикційний чи неюрисдикційний спосіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007.– 448 с.
2. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник – Харків: ХНАМГ, 2008. – 149 с.
3. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356).

ХУДАВЕРДІЄВА ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАЙДЬОНОВА МАРИНА
СТУДЕНКА ОС "МАГІСТР"
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОСНОВИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ТА ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стрімкий розвиток суспільства потребує адекватного законодавчого регулювання відносин у сфері інтелектуальної, творчої діяльності, що визначає рушійну силу забезпечення гідних умов життя людини.

Україна має досить велике законодавче поле у сфері інтелектуальної власності. Частиною національного законодавства визнаються міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (частина 1 ст. 10 Цивільного кодексу України) [1]. Конституція України є найголовнішим законодавчим актом, який закріплює основні права та свободи громадянина, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності. Стаття 54 Конституції України гарантує: свободу літературної, мистецької, наукової та технічної творчості; захист інтелектуальної власності; захист авторських прав; захист моральних та матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Стаття 41 Конституції України закріплює такі права: право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або розповсюджувати їх без його згоди, за винятком, встановленим законом [2].

Існують різні точки зору щодо системи викладу у цивільному законодавстві норм інтелектуальної власності: від повної спеціалізації по об'єктах в окремих законах до детальної кодифікації одним актом законодавства. Після тривалих та напружених дискусій із цього приводу Верховна Рада України ухвалила 16 січня 2003 року Цивільний кодекс України, врегулювавши загалом основоположні відносини у сфері інтелектуальної власності. Це передбачає визначення детальних положень щодо охорони інтелектуальної власності законами та іншими нормативно-правовими актами. Такий структурний розподіл змісту цивільного законодавства про інтелектуальну власність дозволить гармонійно узгодити узагальненість та стійкість цього законодавства з його динамічним розвитком [3].

Більшість норм Цивільного кодексу України (ЦК) щодо інтелектуальної власності містяться у книзі четвертій «Право інтелектуальної власності». До них

них відносяться загальні положення про право, основні норми авторського права, суміжних прав, права інтелектуальної власності на наукове відкриття, винахід, корисну модель, промисловий зразок, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторську пропозицію, сорти рослин, породи тварин, а також права інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування, торговельну марку (знак для товарів та послуг), географічну вказівку та комерційну таємницю. У загальних положеннях дається визначення поняття «право інтелектуальної власності», розкривається його співвідношення з правом власності на річ, визначаються об'єкти та суб'єкти права, викладається узагальнений зміст майнових та особистих немайнових прав інтелектуальної власності, визначаються терміни їх дії, встановлюються основні умови використання зазначених об'єктів та передачі прав на них, регулюються відносини щодо об'єктів, створених на замовлення та внаслідок виконання трудового договору, а також визначаються наслідки порушення та способи захисту права інтелектуальної власності судом [1].

За Цивільним Кодексом право інтелектуальної власності включає особисті немайнові та (або) майнові права, зміст яких стосовно певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається Кодексом та іншим законом. Цю норму без перебільшення можна назвати квінтесенцією Кодексу. Вона дала можливість об'єднати «під одним дахом» права інтелектуальної власності всю різноманітність безпосередніх результатів інтелектуальної, творчої діяльності людини та інших об'єктів права інтелектуальної власності. Залишено в минулому штучне і здебільшого незрозуміле так зване «виключне право» (не плутати з «виключними правами»), яке десятиліттями стримувало вихід у світ лаконічно виписаної самою суттю життєдіяльності людини «права інтелектуальної власності». Візьмемо, наприклад, твір. Право інтелектуальної власності на нього складає сукупність особистих немайнових та майнових прав: право авторства, право на недоторканність твору, право обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору, право використовувати твір, виключне право дозволяти використовувати твір та невиключне право забороняти незголене використання твору. Право інтелектуальної власності на винахід - це сукупність особистих немайнових та майнових прав: право на визнання винахідником людини, яка створила винахід, право надання винаходу власної назви, право використовувати винахід, виключне право дозволяти використовувати винахід та виключне право забороняти незголене використання винаходу. Іншим є право інтелектуальної власності на торговельну марку. Воно включає лише майнові права: право використовувати торговельну марку та виняткові права дозволяти використовувати торговельну марку та забороняти її незголене використання. Право на наукове відкриття становлять лише немайнові права авторства та найменування відкриття власним назвою [3].

Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт права інтелектуальної

власності, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать спільно працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній чи фізичній особі, де або у якої він працює, якщо інше не встановлено договором. Тим самим було скасовано примусове відчуження результатів творчості авторів, винахідників та селекціонерів. У той же час враховується, що створений у зв'язку з виконанням трудового договору об'єкт права інтелектуальної власності є результатом діяльності не лише його творця, а й юридичної чи фізичної особи, де й у якої він працює. Аналогічні норми встановлені і стосовно об'єктів права інтелектуальної власності, створених на замовлення.

Заслуговують на увагу передбачені ЦК додаткові способи судового захисту цієї категорії прав [1]: 1. Застосування невідкладних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереженню відповідних доказів. 2. Припинення пропуску через митний кордон України товарів, якщо їхній імпорт або експорт здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності. 3. Вилучення з цивільного обігу товарів, виготовлених із порушенням права інтелектуальної власності. 4. Вилучення з цивільного обігу матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності. 5. Накладення одноразового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається, згідно із законом, з урахуванням вини особи та інших суттєвих обставин. 6. Опублікування у засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення про таке порушення.

Цивільний Кодекс став першим національним законодавчим актом, який установив режим правової охорони комерційного (фірмового) найменування. Правова охорона надається комерційному найменуванню, що надає можливість відрізнити одну особу від інших і не вводить споживачів в оману щодо дійсної діяльності. Але допускається існування осіб з однаковим комерційним найменуванням, якщо це не вводить споживачів в оману щодо товарів та послуг цих осіб. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування діє з моменту його першого використання та охороняється без обов'язкового подання заявки або її реєстрації незалежно від того, чи є комерційне найменування частиною торгової марки. Цим до Кодексу імплементовано статтю 8 Паризької конвенції про охорону промислової власності [4]. Водночас відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом. Новим стане режим правової охорони торгової марки. Згідно з Кодексом, майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку набирають чинності з дати подання заявки на торговельну марку, а не впливають із свідоцтва, як це встановлено чинним Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» [5]. Свідоцтво лише засвідчуватиме факт набуття права

інтелектуальної власності на торговельну марку. Це означає, що з поданням заявки на торговельну марку заявник одразу матиме всі передбачені законом права на цю марку, а не роками чекати на видання свідоцтва та надання відповідних прав. Передбачений Кодексом режим правової охорони торгової марки діє на Україні за Протоколом до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків [6]. Встановленням такого режиму для національних реєстрацій ліквідується дискримінація у правах національних виробників стосовно іноземних. Доречно звернути увагу і на нове для національних актів законодавства право користувача на торговельну марку. Будь-яка особа, яка сумлінно використовувала торговельну марку в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, до дати подання або дати пріоритету заявки на торговельну марку на користь своєї діяльності, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що передбачалося зазначеною підготовкою. Застосування цієї норми благотворно вплине на відносини на ринку товарів та послуг, оскільки припиниться несумлінний тиск на осіб, які правомірно використовували торгові марки до їх реєстрації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
3. Горнісевич А. Інтелектуальна власність в умовах нового ЦК України. Юридична практика. Випуск № 29 (291). URL: https://pravo.ua/articles_category/vypusk-29-291
4. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року (укр/рос) : Конвенція Ліги Націй від 20.03.1883 : станом на 25 грудн. 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text
5. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII : станом на 14 жовт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>
6. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року (укр/рос) : Угода Королівство Іспанія від 14.04.1891 : станом на 25 грудн. 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text

ЦЕБЕНКО ВАЛЕРІЯ МИХАЙЛІВНА
СТУДЕНКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

АВТОРСЬКЕ ПРАВО В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Питання опублікування, регулювання та захисту об'єктів авторського права, розмічених у мережі Інтернет сьогодні є актуальними. Відсутність контролю за відтворенням та незаконним опублікуванням творів в Інтернеті, недосконалість законодавчих актів, анонімність у користуванні Інтернет-ресурсами, нематеріальна сутність об'єктів – все це є причиною того, що довести факт правопорушення авторських прав та притягти до відповідальності особу, яка вчинила правопорушення практично неможливо.

Відповідно до статті 433 ЦК України, об'єктами авторського права є: 1) літературні та художні твори; 2) комп'ютерні програми; 3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добром або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; 4) інші твори [1].

Стаття 8 Закону України «Про авторське право й суміжні права» (Далі-Закон) містить більш широкий перелік об'єктів, які охороняються авторським правом і, які можуть бути незаконно поширені за допомогою мережі [2].

Як зазначають О.О. Одінцова та Г.М.Черняк, об'єкти авторського права розміщуються в мережі у вигляді майже всіх творів, перелічених у статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права». За словами авторів, фактично кожний твір, який може бути оцифрований, потенційно буде розміщений в Інтернеті [3].

Законом України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» від 23.03.2017, було не тільки внесено зміни, метою яких було створення більш сприятливих умов для виробництва кінопродукції та розвитку галузі кінематографії, але і внесено вагомі зміни щодо регулювання сфери захисту авторських прав в цілому, не тільки пов'язаних із кінематографією. Варто згадати, що даним законом було:

- визначено порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет (ст. 52-1 Закону);

- встановлено зобов'язання постачальників послуг хостингу щодо забезпечення захисту авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет (ст. 52-2 Закону);

- надано визначення термінам, які широко застосовуються користувачами мережі Інтернет, зокрема чітко визначено що таке веб-сайт та веб-сторінка, та хто являється їх власниками, визначено які об'єкти вважаються електронною інформацією і які дії вважаються камкордингом та кардшейрінгом.

Хоча норми, запроваджені даним законом, протягом останніх п'яти років частково змінювалися, але в цілому умови і правила залишаються чинними і станом на сьогоднішній день.

Стаття 50 Закону висвітлює такі види порушень авторських прав: - вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права; - піратство у сфері авторського права і суміжних прав- плагиат; - вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права; - будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права; - підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління [2].

Розглянемо найпоширеніші види порушень авторських прав у мережі Інтернет. Першим поширеним правопорушенням у цій сфері, яке пропонується розглянути, є піратство, оскільки воно є комплексним поняттям, що включає декілька видів підстав захисту. Так, законодавче визначення піратства є не зовсім чітким, оскільки воно поєднується з контрафакцією, а також об'єднує такі порушення, як камкординг і кардшейрінг, проте ці види виокремлюються в окрему категорію для захисту прав. Головною проблемою є те, що не надається інформація, яка дозволяє відокремити камкординг і кардшейрінг як види піратства від власне камкордингу і кардшейрінгу.

Поняття піратства у новій редакції п. б) ч. 1 ст. 50 Закону істотно відрізняється у порівнянні з редакцією, що діяла до внесення змін. У попередній редакції розглядуваної норми піратство визначалося як опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення. Відтепер піратством вважається опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів, включаючи комп'ютерні програми і бази даних, фонограм, відеограм, незаконне оприлюднення програм організацій мовлення, камкординг, кардшейрінг та Інтернет-піратство, тобто вчинення будь-яких дій, які відповідно до цієї статті визнаються порушенням авторського права та/або суміжних прав, з використанням мережі Інтернет [4].

А.М. Ракімова вважає, що Інтернет-піратство – це нелегальне копіювання та розповсюдження матеріалів, що охороняються авторським правом, для особистого або комерційного використання [5]. На мою думку наведене визначення піратства в мережі Інтернет потребують уточнення, оскільки порушенням визнається посягання лише на об'єкти авторського права, неправомірним визнається особисте використання.

Важливо розрізняти такі категорії як «піратство» і «нібито піратство». Останнє нагадує піратство, але відрізняється від нього тим, що неправомірне

використання об'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється не з метою отримання прибутку або іншої вигоди, а в цілях залучення інших осіб до результатів інтелектуальної, творчої діяльності, їх рекламування тощо.

Основними ознаками Інтернет-піратства є його здійснення в цифровій мережі, воно передбачає використання та розповсюдження нелегального контенту з метою отримання прибутку чи іншої вигоди, таке використання завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців, користуючись при цьому підтримкою значної частини суспільства.

Ще одним видом правопорушень у цій сфері є контрафакція. «Counterfeiting», що з англійської дослівно перекладається як «підробка», «фальсифікація». Науковці вважають, що контрафакція – це саме відтворення об'єктів авторського права і суміжних прав без дозволу відповідних суб'єктів. На мою думку, таке визначення контрафакції є неповним, оскільки контрафакція виражається у виготовленні підробленого продукту, який містить у собі об'єкт права інтелектуальної власності, з метою викликати у покупця такої продукції впевненість у її оригінальності.

У сучасному світі поширеним явищем став камкординг. Відповідно до стаття 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» камкординг - відеозапис аудіовізуального твору під час його публічної демонстрації в кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, де відбувається така публічна демонстрація, для будь-яких цілей без дозволу суб'єкта авторського права або суміжних прав [2]. Було внесено й у ст. 176 Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав. Однак, закріплення камкордингу в якості одного із кримінально караних порушень не забезпечило остаточного вирішення проблеми несанкціонованого відеозапису кінематографічної продукції в Україні. До того ж на сьогодні явище камкордингу стало доволі поширеною проблемою Інтернет-середовища.

Кардшейрінг визначений у ст. 1 Закону як забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми (передачі) організації мовлення, доступ до якої обмежений суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав застосуванням технічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо), в обхід таких технічних засобів захисту, в результаті чого зазначена програма (передача) може бути сприйнята або в інший спосіб доступна без застосування технічних засобів захисту. За своєю сутністю кардшейрінг є різновидом обходу технічних засобів захисту — пристроїв та/або розробок, призначених для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і/або суміжних прав при сприйнятті та/або копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах) і передачах організацій мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського права і суміжних прав [4].

Досліджуючи поняття камкордингу і кардшейрінгу можна дійти до

висновку, що включення цих дій до складу піратства є помилковим: камкординг – один із способів виробництва контрафактної продукції; кардшейрінг є різновидом обходу технічних засобів захисту – пристроїв та/або розробок, призначених для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і/або суміжних прав при сприйнятті та/або копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах) і передачах організацій мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

Іншим поширеним правопорушенням є плагіат – публікування об'єкта авторського або суміжних прав, його частини з указанням імені іншої особи, яка не має щодо нього належних прав, його присвоєння, а також використання чужого об'єкта у власних працях без посилання. Згідно з проведеними дослідженнями стає зрозуміло, що максимальний рівень плагіату досягається у сфері літератури та науки, де для цього придуманий окремий термін «копіпаст», під яким розуміють створення окремої статті або дослідження шляхом повного або часткового копіювання чужих текстів [6].

Розміщення матеріалів, захищених авторським правом в мережі Інтернет може означати намір власника авторських прав зробити цей матеріал більш доступним, але це не означає, що останній надав дозвіл на подальше копіювання та/або розповсюдження своїх матеріалів. Перелік випадків вільного використання творів, захищених авторським правом, передбачений ст. 21 Закону, є вичерпний (однак тоді слід обов'язково зазначати автора та джерело запозичення).

Отже, проблема захисту авторських прав в мережі Інтернет породжує все більшу зацікавленість. На мою думку, основним вектором роботи законодавця має бути трансформація нормативно – правової бази, яка стосуються сфери захисту авторських прав у мережі Інтернет, і на яку зможе спиратися судова система у випадку розгляду позову у даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Закон України «Про авторське право й суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-XII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
3. Черняк Г. М. Об'єкти авторського права в сфері функціонування мережі інтернет / Г. М. Черняк, О. О. Одінцова // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. - 2013. - № 2. - С. 91-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2013_2_16.

4. Штефан А. Камкордінг, кардшейрінг, піратство: законодавчі новели щодо видів порушень авторського права і суміжних прав / А. Штефан// Теорія і практика інтелектуальної власності.- Вип.№ 3. – 2017. – С.12-17.
5. Ракімова А.М. Про інтернет-піратство /А.М.Ракімова /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30925960
6. Грабовська Г.М., Зуєва В.О. До питання визначення плагіату. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2015. № 4. С. 104–108

ЦЕЛІНСЬКА АННА АНДРІЇВНА
АСПІРАНТКА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ДОЛИНА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ДЖЕРЕЛА ТРАНСФЕРУ **ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Відновлення науково-технічного та інтелектуально-інноваційного потенціалу нашої країни і підйому промислового виробництва, які зазнали і зазнають суттєвих втрат внаслідок російської військової агресії, є найважливішою проблемою для України. Сучасне виробництво повинне відповідати новітнім досягненням світової науки і техніки, інакше воно не зможе конкурувати і знов виявиться нежиттєздатним [1-19]. Вирішення цієї проблеми ускладнюється відсутністю достатніх власних капіталовкладень.

Розвивати промислове виробництво на рівні останніх досягнень світової науки і техніки можливо і різними альтернативними дорогами. Необхідно вибрати найбільш оптимальний варіант по рівню техніки, капітальних вкладень і ефективності, з врахуванням перспективи і можливих джерел здобуття новітніх технологій - внутрішніх або зарубіжних [1, 6, 9, 17]. При цьому вибрана інноваційна техніка або інтелектуальна технологія не лише повинні відповідати останнім досягненням світової науки і техніки, але і забезпечувати можливість створення на її базі подальших поколінь, що перевершують світові досягнення. Інакше це дозволить організувати сучасне виробництво і його експлуатацію лише до моменту їх морального старіння, що знову приведе до використання застарілого, неконкурентоздатного виробництва.

Якщо Україна має в своєму розпорядженні вітчизняні досягнення науки і техніки, що перевершують світові досягнення, або рівень вітчизняних розробок відповідає їм, то відновлення і розвиток виробництва може здійснюватися на базі власних науково-технічних розробок. Якщо ж на якому-небудь напрямі науково-технічного прогресу намітилося або склалося відставання від світових досягнень - необхідно використовувати зовнішні

джерела здобуття новітніх технологій.

Але із зовнішніх джерел здобуття можливостей для практичного використання новітніх інтелектуально-інноваційних технологій можуть бути використані головним чином два шляхи[1, 5, 8, 13, 19].

Перший шлях – це придбання готових об'єктів техніки, технології і матеріалів, які досить встановити, промислово освоїти і почати виробництво конкурентоздатної на світових ринках продукції. Проте слід мати на увазі, що це дуже витратний шлях, який вимагає колосальних вітчизняних капіталовкладень і зарубіжних інвестицій. Крім того, може виникнути необхідність придбання ліцензій на право використання устаткування і вироблюваної на ньому продукції, в яких застосовані винаходи, захищені патентною монополією і монополією секретності на ноу-хау в Україні і країнах передбачуваного експорту цієї продукції, що дуже ймовірно може викликати необхідність закупівлі відповідних ліцензій і різко збільшить витрати валютних засобів.

Міжнародна практика свідчить про те, що закупівля заводів "під ключ", комплектного устаткування, унікальних об'єктів техніки, технології і матеріалів не дозволяє на їх базі, що навіть відповідає сучасним вимогам науки і техніки у момент їх придбання, створювати подальші покоління, оскільки по цих зовнішньоторговельних операціях не передаються права на відтворення винаходів і тим більше ноу-хау, які лежать в їх основі. А без використання ноу-хау неможливе відтворення об'єктів техніки, технології і матеріалів, не говорячи вже про неможливість з цієї ж причини їх вдосконалення, створення технічної бази виробництва подальших поколінь.

Другий шлях - придбання по традиційних ліцензіях нематеріальних науково-технічних досягнень, виражених в технічній документації або промислово освоєних у продавця ліцензій, для подальшої їх матеріалізації в конкретні об'єкти техніки, технології, матеріалів і організації на їх базі сучасного промислового виробництва. Як свідчить практика, цей шлях вимагає менших капіталовкладень в порівнянні із закупівлею готових об'єктів техніки і технології. По ліцензіях покупець-ліцензіат отримує всі ноу-хау, необхідні для відтворення техніки, технології і матеріалів і, отже, має можливість проводити дослідження і розробки по створенню наступних поколінь науково-технічної продукції і послуг. Єдиною зовнішньо-торговельною операцією є ліцензійна, яка з найбільшою ефективністю зможе забезпечити не лише передачу ноу-хау, але і взаємообмін (трансфер) між контрагентами різними заходами щодо удосконаленню предмету ліцензійної операції і технології його виготовлення.

Отже, шляхом закупівлі ліцензій на новітні науково-технічні розробки можливо в коротші терміни не лише організувати випуск конкурентоздатної продукції, що відповідає новітнім досягненням науки і техніки, а в перспективі на базі купленої технології, що включає ноу-хау на її відтворення і подальше удосконалення, вирватися вперед на окремих напрямках науково-технічного

прогресу, по яких відчувалося відставання. Таким чином, відновлення промислового виробництва може здійснюватися на базі не лише вітчизняних науково-технічних досягнень, але і придбання іноземних ліцензій, передбачаючи в них відповідних умов, що забезпечують економічну безпеку нашої країни.

Закупівля іноземних ліцензій потребує значних капітальних вкладень. Але економічний інструмент ціноутворення дозволяє покривати платежі за ліцензією після здійснення промислового виробництва продукції в погодженому з ліцензіаром відсотку від ціни виробленою і, що особливо важливе, реалізованій продукції, на ринках, наданих ліцензіату. Отже, ліцензіат спочатку виробляє і продає продукцію, виготовлену за ліцензією, а потім розплачується за ліцензію з прибутку, що отримується від продажу ліцензійної продукції. Первинні платежі, які виплачує ліцензіат, після підписання ліцензійного договору складають зазвичай незначну величину. Крім того, як показує світова практика, вони виплачуються за рахунок вступів від експорту продукції, виготовленої по раніше укладених ліцензійних угодах [2, 8, 14, 15].

Передача прав на використання науково-технічних досягнень, товарних знаків, програмних продуктів і інших результатів інноваційної діяльності на основі ліцензійних угод є однією з найбільш ефективних форм комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

У міру просування економіки до більш наукоємної моделі розвитку обмін різними об'єктами інтелектуальної власності, здійснюваний на комерційній основі у вигляді торгівлі ліцензіями, перетворився на самостійну сферу економічних стосунків.

Для більшості країн торгівля ліцензіями ведеться як на національному, так і на міжнародному рівні, тобто фірми обмінюються технологіями в межах країни і активно використовують ліцензійну торгівлю в своїй зовнішньоекономічній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобєлева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
2. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
3. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
4. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
5. Кобєлева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>

6. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
7. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобєлева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
8. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
9. Кобєлева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
12. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // *Business Studies*. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
13. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
14. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч. посібник для інж.-техн. вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
15. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
16. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
17. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
18. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
19. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.

ЧОРНОЛЕВСЬКА ВЕРОНІКА МИХАЙЛІВНА
СТУДЕНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ФОТОГРАФІЧНИЙ ТВІР ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Сьогодні фото не є чимось унікальним чи незвичним так, як це було ще кілька десятиліть років тому, адже щодня ми публікуємо світлин у соціальних мережах, зберігаємо чи використовуємо фото, розміщені в Інтернеті. Але ж не всі замислюються над тим, що фотографічний твір є об'єктом охорони авторського права і його розповсюдження допускається за умови дотримання передбачених законодавством вимог. У Законі України «Про авторське право і суміжні права» зазначений перелік таких об'єктів, а також те, що окрім фотографічних належать ще й твори, виконані способами подібними до фотографії [1]. Такий перелік не є вичерпним і немає чіткого розуміння вищеназваних понять, зважаючи на тенденції розвитку та інновації. Проте це не стає на заваді для захисту порушених прав автора, хоч і виникають труднощі при вирішенні конкретних справ.

Варто зауважити, авторським правом охороняються фотографії, які є результатом творчої діяльності людини – як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо) і мають форму вираження [2]. Надзвичайно важливою тут є ознака творчого характеру, адже не всі фото є об'єктом охорони.

У науковій літературі пропонують класифікацію фотографій за рівнем творчих зусиль, що їх прикладають творці:

1. Фотографії як твори мистецтва – мають найвищий ступінь захисту, оскільки автор для їх створення доклав багато зусиль. Такі художні фотографії прирівнюються до творів живопису.

2. Репортажні фото – нижчий рівень законодавчої охорони. Внесок автора у створення фотографії у контексті творчої праці є меншим, а витвір має більш соціальне чи історичне значення, аніж мистецьке.

3. Технічні фотографії – не несуть такого мистецького сенсу як попередні, зазвичай створюються для власного використання, не наділені елементом творчості або він є мінімальним; фіксують факти, людей, певні події [3].

Твір має бути виражений в об'єктивній формі, а не в ідеї чи задумі. При цьому необхідно розмежовувати поняття об'єктивної та матеріальної форми, оскільки авторське право і право власності на матеріальний об'єкт не залежать одне від одного [1]. Можна зазначити, що безпосереднім об'єктом охорони є форма, що набула самостійного буття незалежно від завершеності твору.

Слід ще згадати про таку ознаку як оригінальність, оскільки фотографічний твір має бути результатом творчої діяльності, а отже бути унікальним, неповторним. Охороняється лише та фотографія, яка є самотньою, оригінальною, тобто становить інтелектуальний витвір автора, що відображає його особистість [4].

Випадки порушення авторського права у зв'язку з неправомірним використанням твору є доволі поширеним явищем. На мою думку, основною причиною цього є зловмисні наміри осіб, низький рівень правосвідомості та добросовісності, а також певні прогалини у законодавчому регулюванні через динаміку у фотомистецтві.

Підсумовуючи аналіз матеріалу щодо досліджуваного об'єкта охорони авторського права, можна закріпити: об'єктивовані фотографічні твори, які наділені рисами творчого характеру, оригінальності, підлягають авторсько-правовій охороні нормативно правовими актами, як загальними, так і спеціальними, оскільки в цілому гарантують конституційні права і свободи людини. Тому використання таких творів повинно здійснюватися тільки за згодою автора чи іншої особи, яка має авторське право і з зазначенням його імені, а у випадку порушення застосовуються заходи захисту авторського права, передбачені цивільним законодавством, у статті 16 зокрема [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII: станом на 5 січня 2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 23.09.2022).
2. Рекомендації щодо забезпечення правомірності створення і використання фотографічних творів. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=33cec514-d70e-4df5-adbc-c9fba22daea8&title=RekomendatsiiSchodoZabezpechenniaPravomirnostiStvorennia> I.
3. Улітіна О.В. Строк дії авторського права на фотографічні твори: проблемні питання. National Law Journal: teory and practice. 2015. С.64. URL:http://jurnaluljuristic.in.ua/archive/2015/3/part_1/14.pdf.
4. Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights (codified version) URL: http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=181683
5. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 1 серпня 2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#top> (дата звернення: 23.09.2022).

ШАПОВАЛ ВІКТОР ВЯЧЕСЛАВОВИЧ
СТУДЕНТ ГР. БЕМ-М122Б
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ТКАЧОВА НАДІЯ ПЕТРІВНА
КАНДИДАТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПРОБЛЕМИ КОНТРАФАКТУ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Одним з феноменальних явищ ХХ століття вчені називають появу на ринку нового виду продукції - інтелектуальної власності, яка сьогодні в будь-якій країні є однією з найважливіших складових її економічної системи. У широкому сенсі під інтелектуальною власністю розуміються закріплені законодавчо права на результати інтелектуальної діяльності людини в різних галузях. Інтелектуальна власність - це виключні права на об'єкти авторського права, об'єкти суміжних прав, знаки обслуговування, знаки обслуговування, найменування місця походження товару, охорона яких передбачена законом [1-20]. Роль інтелектуальної власності в економіці і суспільстві постійно зростає, а в найбільш розвинених країнах все більша частина валового внутрішнього продукту формується саме за рахунок інтелектуальної власності та інновацій. При цьому збільшується обсяг і різноманітність способів порушення прав на результати інтелектуальної діяльності і засоби індивідуалізації. Інтелектуальна власність, створення якої пов'язане зі значними витратами, легко тиражується і відтворюється, що робить її особливо вразливою, що потребує захисту і захисту держави [1, 3, 9, 16]. Однією з найактуальніших проблем захисту інтелектуальної власності в світі і на ринку України зокрема є виробництво і реалізація контрафактної продукції. За даними Міжнародної торгової палати, торгівля контрафактною продукцією в світі і зокрема є виробництвом і реалізацією контрафактної продукції. на весь світ припадає 5-7% обсягу всієї міжнародної торгівлі, що в абсолютному вираженні становить близько 500 мільярдів доларів. США на рік [1, 3]. Одна контрафактна одиниця реалізованого товару витісняє з ринку хоча б одну одиницю легальної продукції. Таким чином, сучасна ситуація на українському та міжнародному ринках свідчить про глобальність проблеми контрафакту та піратства.

Контрафакт - це незаконне використання окремими організаціями (фірмами) відомих на ринку товарних знаків з метою отримання доходу від виробництва і реалізації цих товарів, з метою недобросовісної конкуренції і введення покупця (набувача) в оману [1, 8, 16, 19]. У сучасних умовах контрафактне виробництво стало своєрідним ринком, який характеризується особливими особливостями, масштабами і специфікою організації економіки. Асортимент контрафактної продукції досить різноманітний. До категорій ризику товарів, серед яких контрафактна продукція є найбільш поширеною, відносяться харчові продукти. Потрапляючи на внутрішній ринок, контрафактна продукція становить небезпеку для економічних перспектив розвитку регіонів країни. Але на продовольчому ринку це явище загрожує, крім усього іншого, здоров'ю і життю споживачів контрафактної продукції. Контрафактне виробництво тісно пов'язане з імпортно-експортними операціями. Як показує практика, значна частина контрафактної продукції надходить в Україну з-за кордону. Вітчизняні митні органи беруть безпосередню участь у захисті прав власників об'єктів інтелектуальної власності [7, 10, 14]. Таким чином, актуальним залишається одне з основних завдань - захист прав власників інтелектуальної власності при переміщенні продукції через митний кордон. В даний час актуальним залишається процес формування єдиного механізму захисту прав інтелектуальної власності в межах ЄС. і захист прав інтелектуальної власності митними органами охоплені багатьма українськими вченими і практиками. Однією з основних тенденцій розвитку сучасного ринку контрафакту є локалізація. Якщо раніше фальсифікати, що циркулювали на українських ринках, були переважно іноземного походження, то сьогодні збільшується частка контрафактної продукції вітчизняного виробництва. У зв'язку з цим не менш важливо виявити контрафактну продукцію. У зв'язку з цим не менш важливо виявити контрафактну продукцію. продукції, що виробляється і реалізується на внутрішньому ринку, тобто в боротьбі з контрафактом, необхідно орієнтуватися не тільки на учасників зовнішньоекономічної діяльності, а й на учасників внутрішнього ринку.

Кризові симптоми в економіці тільки посилюють масштаби проблеми, а методи фальшивомонетників стають все більш витонченими. Фахівці з'ясували, що найчастіше харчові продукти, мінеральна вода, алкогольні напої діляться під ринок. Одним з найбільш комерційно вигідних є виробництво фальсифікованої мінеральної води, яка (особливо в весняно-літній сезон) приносить власникам підпільних майстерень дохід, порівнянний з нелегальною торгівлею зброєю. Частка підробок на цьому ринку становить від 50 до 75% від загального обсягу. Ще однією популярною галуззю серед підпільних майстрів південного господарства є виробництво алкогольних напоїв [2, 15, 17]. Для виявлення контрафактної продукції необхідно знати, які ознаки потенційно можуть свідчити про порушення виключних прав правовласників. Поговоримо про визначення цих ознак необхідно встановити право власності на авторські або

суміжні права або їх відсутність, і це питання вирішується із залученням патентних експертів. Щоб запобігти обману споживачів, фахівцям необхідно знати види підробок. Знання тільки однієї особливості упаковки або упаковки дозволяє швидко розпізнати і запобігти поширенню даної контрафактної продукції на території України. Дослідження показують, що харчові продукти підробляються різними способами. Встановлено, що підробка текстових елементів марки відбувається за рахунок використання наступних елементів:

а) візуальне схожість - формування нового фірмового найменування, візуально не завжди помітного від оригіналу, за допомогою схожих букв, знаків. Наприклад, вино MARTINI і спиртні напої MARTI;

б) фонетична схожість - заміна однієї або декількох букв в назві бренду, в результаті чого назва імітатора на слух майже не відрізняється від оригіналу. Наприклад, вино «ігристе», а вино - «ігристе»;

в) контекстна імітація - використання смислових асоціацій, викликаних деякою схожістю назв «паразитичного» і оригінального бренду. Наприклад, шоколадні цукерки Twix і Twins (англ.

г) антонімічна паралель - використання антоніма назвивідомого бренду також є парою азитивних прийомів. Так, назва кондитерської фабрики «Меншовик» нагадує більш відомий бренд - «Більшовик».

На наш погляд, причинами поширення фальсифікації і контрафакту є не тільки висока рентабельність і рентабельність реалізації контрафактної продукції, а й низький рівень культури споживання, що проявляється в незнанні і неможливості отримати необхідну інформацію про товар до прийняття рішення про його покупку, ослабленні уваги до таких важливих характеристик товару, як якість, асортимент. досить складне і багатогранне завдання. Виявлення та запобігання випуску та реалізації контрафактної продукції на ринку харчових продуктів потребує створення та впровадження на практиці комплексної системи захисту від контрафакту, включаючи законодавче забезпечення, систему ідентифікації та простежуваності товарів від виробника до споживача, систему контролю якості на підприємствах харчової промисловості та торгівлі, посилення відповідальності за виробництво, реалізацію контрафактної продукції. Необхідно активізувати роботу з визначення найбільш об'єктивних і достовірних показників ідентифікації товарів однорідних груп, що дозволяють підтвердити їх ідентичність або невідповідність вимогам, встановленим нормативними документами та/або описами. Стає очевидним: необхідно кардинально щось змінити в законодавстві, щоб норми, спрямовані на боротьбу зі справжніми підробками (низькосортними підробками), не стали інструментом розправи над сумлінними конкурентами, які вже багато років виробляють якісну продукцію під відомими торговими марками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Донскова Л.А. О защите продовольственного рынка от контрафактного товара: состояние, проблемы и пути решения // Интеллектуальная собственность: от надежной защиты к эффективному управлению. Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2015. С. 19-24.
2. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
3. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
4. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
5. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
6. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
7. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
8. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум-2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
9. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
12. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolc University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.\
13. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.

14. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>
15. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
16. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
17. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч. посібник для інж.-техн. вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
18. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
19. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
20. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.

ШВЕЦЬ ЄВГЕНІЯ СЕРГІЇВНА
СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Порушення авторського права розглядається як правопорушення, відповідальність за яке встановлюється законодавством, академічний плагіат, у свою чергу, – як порушення етичних норм академічної спільноти.

Академічна доброчесність передбачає наявність у науковій роботі посилань на авторів використаних творів, але не передбачає посилання на осіб, яким було передано права на твір. Натомість авторським правом охороняються особи, яким належать майнові чи особисті немайнові права на твір.

Публікація під власним ім'ям результатів, отриманих іншими особами, з дозволу цих осіб не є порушенням майнових авторських прав, але є академічним плагіатом. При цьому, очевидно, немайновими правами, зокрема, щодо визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках, справжній автор користуватися у таких випадках не буде [1].

Джерелами академічного плагіату можуть бути опубліковані і неопубліковані твори, статті, брошури, тези, рукописи, веб-сайти та інші Інтернет-ресурси тощо.

Академічний плагіат може стосуватися всіх типів джерел, зокрема: текстів, рисунків, фрагментів музичних творів, математичних виразів та перетворень, програмних кодів тощо.

Вирізняють такі основні різновиди академічного плагіату:

- дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело, а також копіювання значної частини чужих матеріалів у свою наукову роботу без внесення у запозичене жодних змін та без належного оформлення цитування;

- перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело;

- подання як власних робіт дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, контрольних, курсових, дипломних, магістерських та інших робіт, рефератів тощо, виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання;

- представлення поєднання власних та запозичених аргументів без належного цитування;
- приховане некоректне запозичення;
- самоплагіат та ін. [2].

Використання плагіату у наукових працях призводить до гальмування науково-технічного потенціалу країни, втрати науковцями авторської винагороди через порушення прав, зниження рівня комерціалізації інтелектуальної власності тощо. Вищезазначені порушення в науковій діяльності не лише завдають непоправної шкоди авторитету сучасної науки, але й можуть спричинити притягнення до відповідальності порушників вимог доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності передбачає дії, позначені на рисунку 1, натомість, порушення академічної доброчесності має наслідки – притягнення до академічної відповідальності.

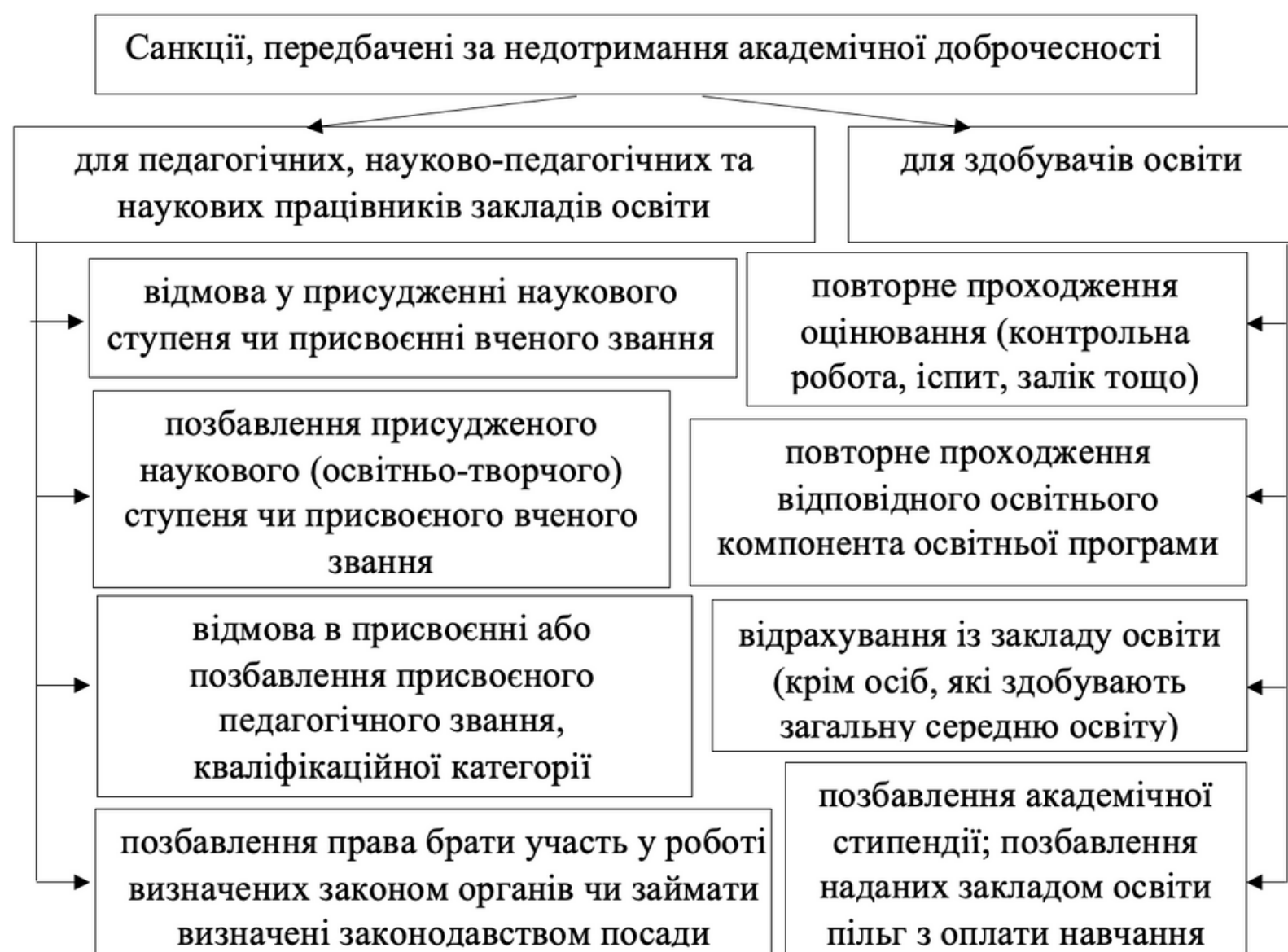
Дії, які передбачає дотримання академічної доброчесності: посилення на джерела інформації; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання доброчесності.

Підтримка академічної доброчесності має поєднувати заохочення та покарання з наданням переваги першому. При цьому притягнення до академічної відповідальності повинно базуватися на обґрунтованих, зрозумілих та прозорих процедурах за наявності необхідних умов [3].

За порушення академічної доброчесності передбачені санкції, зазначені на рисунку 1.

Рисунок 1.

Санкції, передбачені за недотримання академічної доброчесності

За організацію контролю щодо академічної доброчесності авторів (співробітників кафедр чи інших підрозділів) відповідальність несуть їх керівники а рівень відповідальності авторів робіт за порушення норм академічної доброчесності визначається їхніми посадовими інструкціями та законодавством.

Основою нормативно-законодавчих аспектів щодо запобігання академічному плагиату у ЗВО є Конституція України, закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про науково-технічну інформацію».

Безперечно, найважливішим кроком імплементації принципів академічної доброчесності стало запровадження Закону України «Про освіту». У розділі 5 «Забезпечення якості освіти» подано визначення та основні дефініції академічної доброчесності. Згідно пункту 3 статті 58 Закону України «Про вищу освіту» науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти, а особи, які отримують освіту зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми, дотримуючись академічної доброчесності.

В закладі вищої освіти може діяти внутрішній підзаконний нормативний акт, який спрямований на запобігання плагиату, наприклад, «Положення про запобігання академічній недоброчесності», Статут, Кодекс та Положення про Комісію з питань академічної доброчесності, яке затверджується Вченою радою закладу вищої освіти. Нормативні внутрішні документи, які приймають заклади вищої освіти повинні чітко регламентувати: види академічної відповідальності за конкретні порушення академічної доброчесності; процедури встановлення і доведення фактів порушень академічної доброчесності; процедури прийняття рішень про академічну відповідальність учасників освітнього процесу, а також органи, що приймають такі рішення; процедури апеляції для осіб, яких звинувачують у порушенні академічної доброчесності [4].

Для розгляду спірних питань у закладі вищої освіти створюється Комісія з питань академічної доброчесності. До складу якої входять: Перший проректор, уповноважений з питань запобігання та виявлення корупційних дій, вчені секретарі спеціалізованих вчених рад, керівник навчально-наукового центру, голова студентського самоврядування. Склад Комісії затверджується Конференцією трудового колективу академії за поданням Вченої ради закладу вищої освіти терміном на 3 роки.

Загальна діджиталізація освітнього процесу здатна значно спростити перевірку дотримання більшості вимог академічної доброчесності за рахунок використання численних комп'ютерних програм та інших можливостей цифрових технологій [5]. При виборі рекомендованих програм необхідно

звертати увагу на те, щоб вони встановлювали відсоток унікальності тексту, повноцінно підтримували українську, російську та англійську мови, легко інсталювалися і були ліцензійними (сертифікованими) та (або) вільнодоступними.

В багатьох випадках технічна антиплагіатна експертиза випускних кваліфікаційних робіт, дисертаційних робіт і авторефератів на наявність плагіату проводиться програмним забезпеченням, наприклад, «Advego Plagiatus 1.3.1.7» та «Anti-PlagiarismNET» («Etxt Антиплагиат») для встановлення відсотків унікальності тексту у відповідності з даними інтернет-ресурсів щодо безкоштовного програмного повнофункціонального забезпечення для застосування в різних операційних систем.

Перевірка роботи студентів на плагіат виконується відповідальною особою, призначеною завідувачем кафедрою, шляхом вводу кваліфікаційної роботи до певної електронної системи. Акт перевірки випускної кваліфікаційної роботи долучається до матеріалів випускної роботи разом з відгуком керівника, поданням Голові екзаменаційної комісії та аркушем оцінювання. Для кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти допускається максимальний збіг загальновідомих для даної галузі термінів та визначень з однією роботою не більше ніж 40%.

При обов'язковому оприлюдненні результатів наукових дисертаційних досліджень, їх апробації, науковців турбують питання самоплагіату, який є порушенням академічної доброчесності.

Відповідальні секретарі наукових журналів та оргкомітетів конференцій, відповідальні особи з числа висококваліфікованих співробітників кафедр, що призначаються розпорядженням завідувача кафедри, організують перевірку кожної представленої роботи на наявність академічного плагіату.

Результати перевірки на академічний плагіат оформлюються протоколом (засідання експертної комісії кафедри, редакційної колегії журналу, оргкомітету конференції) у вигляді рішення щодо дозволу до опублікування матеріалів, повернення матеріалів на доопрацювання або відхилення без права подальшого розгляду.

Перевірку на академічний плагіат дисертаційних робіт і авторефератів, згідно з чинним законодавством, організують голови спеціалізованих Вчених рад. Перевірка на прямі текстові запозичення проводиться здобувачем наукового ступеня самостійно з використанням можливостей відділу аспірантури і докторантури за рахунок наявних штатних працівників, які наймаються університетом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербовська Р. І., Дівнич Т. Я. Академічний плагіат. види плагіату / Матеріали збірника наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 02.12 – 13.12.2019) «Академічна доброчесність: виклики сучасності»: Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. – Варшава, 2019. – С. 30-33.
2. Матінченко С.Я. Інтелектуальна власність /С.Я. Матнченко// Інтелектуальна власність. – 2012. -№ 1. – С. 21-23.
3. Великанова М.М. Академічна відповідальність: роздуми щодо умов та суб'єктів / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Академічна відповідальність» Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. С. 9-12. URL: https://krc.academy/wp-content/uploads/KRC_conf_aprel_2021___AV.pdf
4. Щодо рекомендацій щодо академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Лист Міністерства освіти і науки України, 23.10.2018 № 1/9-650 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>
5. Бондаренко-Зелінська Н.Л. Академічна відповідальність за необ'єктивне оцінювання в юридичній освіті: постановка проблеми / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Академічна відповідальність» Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. С. 6-9. URL: https://krc.academy/wp-content/uploads/KRC_conf_aprel_2021___AV.pdf

ШОСТАК ЯНА МИХАЙЛІВНА
СТУДЕНТКА ГР.БЕМ-921Д
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КОБЕЛЄВА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ПЕРЕРВА ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ
ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

СУЧАСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМИ КОРПОРАЦІЯМИ

Повсюдний перехід до економіки знань, а вже у найближчій перспективі – до цифрової економіки зумовлює нове значення технологій на міжнародному рівні. Технології та інновації у формі об'єктів інтелектуальної власності дедалі більше стають таким самим важливим активом, як праця чи капітал, і є невід'ємною складовою міжнародних торгово-економічних відносин. У сучасній світовій економіці транснаціональні корпорації є одними з провідних суб'єктів виробничих, торгових, валютних, фінансових, науково-технічних процесів, впливають на економіку приймаючі країни виглядіноземних інвестицій, експорту товарів і послуг, а також відіграють важливу роль в передачі ноу-хау, технологій та інновацій [1-20]. За даними Конференції ООН з торгівлі та Розвитку (ЮНКТАД), на транснаціональні корпорації припадає близько 2/3 світового припливу прямих іноземних інвестицій і більше 1/2 світового експорту товарів і послуг [1, 8, 16]. Перед Україною стоїть завдання вдосконалення інвестиційної та інтелектуально-інноваційної механізації для вирішення соціально-економічних проблем і підвищення темпів економічного зростання. Це завдання може бути вирішене з використанням потенціалу вітчизняних підприємств, а також шляхом розширення співпраці з іноземними компаніями в сфері економічного зростання. У зв'язку з цим набуває значення оцінка ролі та макроекономічних ефектів впливу прямих іноземних інвестицій на економіку України, а також вимірювання внеску транснаціональних корпорацій у зростання валового внутрішнього продукту, експорту та імпорту вітчизняних підприємств.

В останні десятиліття відбуваються істотні зміни в структурі міжнародних угод з продажу об'єктів інтелектуальної власності. Все більша кількість

укладених договорів містять умову продажу матеріальних активів крім основної частини - нематеріальної. У практиці міжнародного бізнесу спостерігається тенденція до заміни попередньої формули – «обладнання + послуги + технологічні знання» новою, зворотною формулою: «знання + послуги + послуги + обладнання», тобто обладнання та матеріали все частіше супроводжують постачання знань і послуг.

Важливою особливістю сучасного етапу розвитку міжнародного трансферу технологій є те, що транснаціональні корпорації, загальна кількість і зарубіжна мережа підприємств яких постійно зростають, все частіше залучають до НДДКР свої закордонні філії, науково-дослідні центри та лабораторії. Використання ними внутрішнього корпоративного обміну технологіями є одним із засобів зовнішньоекономічної експансії. Транснаціональні компанії здійснюють передачу ліцензій власним філіям і дочірнім підприємствам за трансферними цінами, тобто надання останніх досягнень на пільгових умовах. Такі ліцензії дозволяють транснаціональним компаніям швидко налагодити виробництво конкурентоспроможних товарів на своїх підприємствах і продавати їх на ринках як країн, де розташовані підприємства, так і сусідніх країн. В результаті транснаціональні компанії отримати можливість не тільки мінімізувати витрати і термін розробки винаходу, а й обійти митні бар'єри і валютні обмеження інших країн. Близько 2/3 загальної вартості міжнародних угод з об'єктами інтелектуальної власності припадає на угоди між афілійованими корпоративними структурами, що свідчить про переважання інтелектуальної власності в міжнародній торгівлі, внутрішніх корпоративних каналах збуту.

Основною метою міжнародного трансферу технологій є облік всіх міжнародних операцій з нематеріальними технологічними активами. Операції, про які йде мова, повинні відповідати трьом основним критеріям:

а) носити міжнародний характер (здійснюватися між резидентами різних країн);

б) бути комерційними (мають на увазі доходи/витрати з боку партнерів);

в) мати відношення до трансферу технологій (торгівля інтелектуальною власністю і надання технологічних послуг).

Фахівці виділяють наступні чотири категорії, які входять до складу технологічного платіжного балансу:

- по-перше, передача технологій (через операції з передачею патентів, ліцензій, ноу-хау);

- по-друге, передача (шляхом продажу, надання права користування, франчайзингу) дизайну, товарного знака, зразка і т.д .;

- по-третє, надання технологічних послуг (включаючи підготовку техніко-технологічних досліджень, надання технічної допомоги);

- по-четверте, виділення найбільш поширених видів технологічних послуг - комп'ютерних, архітектурних, інженерних та інших технічних служб;

- по-п'яте, перенесення результатів промислових НДДКР за кордон для їх

практичного впровадження у виробництво.

Точної і повністю порівнянної статистики по конкретній країні по технологічному платіжному балансу не існує по ряду причин. Однією з них є, як зазначено вище, широка участь в міжнародному технологічному обміні транснаціональних корпоративних утворень, які часто зацікавлені в забезпеченні конфіденційності угод. Частина операцій з трансферу технологій між материнськими компаніями транснаціональних компаній і їх іноземними філіями приймає форму іноземних інвестицій, що пояснює відображення операцій з купівлі / продажу об'єктів інтелектуальної власності на рахунках капіталу. У ряді великих країн (Китай, Франція, Німеччина, Італія) офіційних даних недостатньо для проведення розрахунків, пов'язаних з технологічним платіжним балансом.

Виходячи з викладеного, можемо зробити прикінцевий висновок про те, що результати інтелектуальної діяльності є основою створення матеріальних благ, а широкий обмін інтелектуально-інноваційними технологіями представляє собою одну з найважливіших передумов економічного, соціального, культурного розвитку суспільства. Результати інтелектуальної діяльності і їх інституційна форма - інтелектуальна власність - займають значне місце в сучасній системі господарських зв'язків. Технології є одному з різновидів результатів інтелектуальної діяльності і особливу важливість вони отримують при проведенні міжнародного трансферу, виходячи з його використанням на світовий технологічний ринок.

На наш погляд, жодна країна, незалежно від її розмірів і рівня науково-технічного розвитку, не може обійтися без використання зарубіжних технологій, адже в умовах глобалізації світової економіки проведення досліджень в єдиній країні за всіма напрямками науково-технічного прогресу економічно недоцільно і неможливо. В цьому плані особливе значення мають зарубіжні технології. У зв'язку з серйозним відставанням вітчизняних розробок у багатьох сферах НТП без їх закупівель неможливо забезпечити ні пожвавлення інноваційної активності в країні, ні ліквідацію відставання в основних галузях її економіки.

Для нашої країни в умовах нестачі фінансових коштів, окрім реалізації держзамовлення на виробництво інноваційної продукції, актуальним є розвиток венчурного підприємництва, формування пільгової системи оподаткування та кредитування для суб'єктів господарювання, які беруть участь у міжнародному трансфері технологій та подальше вибудовування відповідної інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.

2. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.
3. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.
4. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
5. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Принт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
6. Pererva, P., Kuchynskyi, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>
7. Перерва, П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ «ХПІ(екон.науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.
8. Kocziszky György, Somosi M. Veres, Kobieliava T. O. Reputational compliance. Дослідження та оптимізація економ. процесів «Оптимум–2017» : тр. 13-ї Міжнар. конф. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140–143.
9. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
10. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Tkachov M.M., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.
11. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
12. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
13. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
14. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
15. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
16. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.

17. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
18. Kobeleva T., Pererva P., Tovazhnyanskiy V., Gladenko I. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise // Business Studies. Miskolc: Miskolz University Press. 2010. Volume 7. №2. S.71-183.
19. Kobieliyeva T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/53819>

ЮЗЕФОВИЧ ДАРІЯ ОЛЕГІВНА
СТУДЕНТКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
НА ОБ'ЄКТ ФЕШН-ІНДУСТРІЇ

У 21 столітті дедалі важливішого значення та ролі набуває діяльність, котра пов'язана із фешн-індустрією. Перша згадка про галузь фешн-права датована 2000 роком у дисертаціях в Женевському Університеті – «Міжнародне право моди», проте тоді це не набуло масового розголосу [1]. Не дивлячись на те, що індустрія моди розвивається доволі тривалий час, юридичне закріплення об'єктів, котрі відображають у собі творчість та креативність дизайнерів ще досі породжують незліченну кількість дискусій та сумнівів.

Говорячи про регулювання права інтелектуальної власності у фешн-індустрії, його можна назвати доволі невизначеним. Існуючими інструментами охорони об'єктів інтелектуальної власності в індустрії моди можна вважати: товарний знак, авторське право, патент, а також доволі часто виділяють право на комерційну таємницю. У Бернській конвенції про охорону художніх і літературних творів 1971 року гарантується захист права авторам, які є громадянами держав, котрі ратифікували цей міжнародний акт (у переліку цих держав є й Україна) [2].

Першість у виясненні проблеми охорони прав дизайнерів та модельєрів законодавчо закріпила столиця моди - Франція, зазначивши у Кодексі промислової власності перелік об'єктів охорони авторських прав на модні вироби, котрий охоплює білизну, взуття, вироби зі шкіри та хутра, одяг від кутюр та багато чого іншого. Очевидно, що судова практика Франції також є доволі широкою та значущою у сфері захисту об'єктів фешн-індустрії. Для підтвердження цього тезису можна зазначити рішення Кримінального суду № 07-8137 від 05.02.2008 року, у якому йшлося про те, що під час показу Chanel глядачі здійснили його відеозапис та поширили це у мережі Інтернет без відповідного на те дозволу. У результаті справа була виграна на користь бренду, а також до об'єктів авторського права було віднесено покази мод [3].

У Сполучених Штатах Америки охорона надається ще й таким об'єктам у галузі моди як унікальні малюнки на тканині, дизайни ювелірних виробів, а також пряжки, які реалізовані в оригінальному стилі. Проте у своєрідному законодавстві США, одяг розглядається як занадто утилітарна річ, аби характеризувати його, як об'єкт для охорони, оскільки увесь одяг повинен містити важливу ознаку – естетичне призначення [4].

На даний момент, в Україні дія авторського права не потребує реєстрації, а

промисловий зразок вважається дійсним лише при його реєстрації, це говорить про наявність низького попиту на охорону виробів в індустрії моди. Згідно зі статтею 8 закону України «Про авторське право та суміжні права», об'єктами авторського права можна вважати твори науки, літератури та мистецтва, зокрема твори графіки, дизайну та інші твори, котрі належать до образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва [5]. З цього випливає висновок, що коло об'єктів є доволі широким і саме завдяки цьому можна стверджувати, що дизайн одягу, різноманітних виробів, таких як взуття, сумки, ремені та багато чого іншого можна розглядати, як об'єкт авторського права, а отже це все повинно мати належну охорону.

З урахуванням новизни та недостатньої сформованості права у сфері фешн-індустрії в українському законодавстві, дослідники цього питання вважають за необхідність використовувати закріплену в ЄС модель охорони інтелектуальної власності. Згідно зі спеціальним нормативним актом Community Design Protection Regulation (2002 року), охорону в Європейському Союзі мають можливість отримати як зареєстровані, так і не зареєстровані дизайнерські об'єкти.

Отже, можна зробити висновок, що у законодавствах різних країн закріплена охорона об'єктів фешн-індустрії, проте, на мою думку цей список потребує збільшення, задля ефективної та якомога ширшої охорони прав інтелектуальної власності, адже з розвитком fashion ринку у світі, необхідне глобальне забезпечення правових аспектів діяльності індустрії моди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Право інтелектуальної власності індустрії моди в структурі українського законодавства/ О. А. Плюта // Соціально-гуманітарний вісник. - 2018. - Вип. 20-21. - С. 99-103. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2018_20-21_27
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [Електронний ресурс]. - 2407. - Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text
3. Бєгова Т. І. Правова охорона об'єктів інтелектуальної власності в індустрії моди/Т. І. Бєгова, В. Рудика // Підприємництво, господарство і право. -Київ:ТОВ "Гарантія", 2020,N N 10.-С.6-10 – Режим доступу до ресурсу: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2020/10/2.pdf>
4. Токарева В. Захист інтелектуальної власності в галузі індустрії моди [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8241/Chasopys%20162-165.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Закон України "Про авторське право і суміжні права" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.

ЮЩУК АНГЕЛІНА ОЛЕГІВНА
АСПІРАНТКА 2 РОКУ НАВЧАННЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «КОМП'ЮТЕРНА
ПРОГРАМА» ТА «ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»
НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ

Враховуючи доволі швидкі темпи розвитку комп'ютерних технологій, слід звернути на увагу на належний захист з боку права інтелектуальної власності комп'ютерних програм та програмного забезпечення. Ці поняття часто ототожнюються на побутовому рівні, хоча науковцями вказувалось на суттєві відмінності між цими поняттями, зокрема, С. Петренком та К. Зеровим [1, с. 5]. Відповідні висновки науковців базуються на законодавчому підґрунті. У ст. 4 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ) про авторське право вказано, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори у розумінні ст. 2 Бернської конвенції незалежно від способу або форми їх вираження. Ідентична позиція викладена у ч. 1 ст. 10 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – Угода ТРІПС), де зазначається, що комп'ютерні програми у вихідному і об'єктному коді охороняються подібно до охорони, яка надається літературним творам за Бернською конвенцією (1971).

Аналогічне положення міститься у ст. 180 Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами - членами, з іншої сторони “Сторони надають охорону авторським правам на комп'ютерні програми у такому самому обсязі, як літературним творам, як це передбачено Бернською конвенцією. Із цією метою термін «комп'ютерна програма» включає попередні дослідні матеріали. Охорона відповідно до цієї Угоди надається виразу комп'ютерної програми будь-якої форми. Ідеї та принципи, на яких ґрунтується будь-який елемент комп'ютерної програми, зокрема ті, на яких ґрунтується її інтерфейс, не охороняються авторським правом згідно з цією Угодою”. Така ж позиція і в українського законодавця: відповідно до частини 1 ст. 433 Цивільного кодексу України, а також ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права», комп'ютерна програма є об'єктом авторського права.

Значне розповсюдження комп'ютерних програм від найпростіших до надскладних формує постійну увагу до цього об'єкта інтелектуальної власності, термінологія у цій сфері включає не тільки перелічені поняття, а і такі терміни як «програмний код», «відкритий код», «комп'ютерні технології». З точки зору

захисту прав інтелектуальної власності ці поняття сфери комп'ютерних технологій слід розмежовувати. Перш за все слід розмежовувати поняття «комп'ютерна програма» та «програмне забезпечення». Дані визначення хибно вважаються взаємо замінними та/або ідентичними не лише серед пересічних громадян, але й подекуди науковцями та суддями, в той час як ці поняття співвідносяться між собою як частина (комп'ютерна програма) і ціле (програмне забезпечення).

На підтримку цієї тези варто згадати розроблені у 1978 році ВОІВ Типові положення по охорону програмного забезпечення обчислювальних машин, де окрім інших питань в окремій секції було висвітлено питання термінології чітко зазначено, що комп'ютерна програма являється частиною програмного забезпечення. У вище зазначених положеннях надано визначення таким дефініціям як «комп'ютерна програма», «опис програми» і «допоміжний матеріал». Комп'ютерна програма — сукупність попередньо записаних на машино читабельний носій команд, які можуть змусити машину, здатну обробляти інформацію, виконати певну функцію, досягнути певного результату або вирішити певну задачу. Опис програми — повне поопераційне викладення в будь-якій формі, деталізоване у ступені, достатньому для визначення набору команд, що становлять зміст відповідної комп'ютерної програми. Допоміжний матеріал — будь-який матеріал, за винятком самої програми і її опису, створений з метою полегшення розуміння чи використання комп'ютерної програми, наприклад опис проблеми і конструкція для користувача. У відповідних положеннях було вказано, що «програмне забезпечення являє собою один чи кілька елементів, що наводяться вище», тим самим дає чітке розуміння того, що поняття «програмне забезпечення» є значно ширшим ніж комп'ютерна програма.

Відповідно до Директиви Ради ЄС про правову охорону комп'ютерних програм (№ 91/250/ЄЕС) від 14 травня 1991 року термін «комп'ютерна програма» включає в себе програми в будь-якій формі, в тому числі й ті, які убудовані в металеві деталі; а також підготовчі оформлювальні роботи, які ведуть до розвитку комп'ютерної програми, передбачаючи, що сутність підготовчих робіт така, що комп'ютерна програма має від них результат на останньому етапі. Не підлягають правовій охороні ідеї та принципи, що лежать в основі будь-якого елемента комп'ютерної програми.

У розділі 17 частині 1 Кодексу США визначено, що комп'ютерна програма це певний виклад або набір інструкцій, які будуть прямо або опосередковано використовуватися комп'ютером для досягнення певного результату.

Український законодавець у свою чергу дає визначення поняттю «комп'ютерна програма», у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»: комп'ютерна програма — це набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для

досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах).

Дане визначення неодноразово піддавалось критиці з боку науковців в сфері інтелектуальної власності та фахівців в сфері ІТ, зокрема Ю.Я. Самагальська вказуючи на «складність законодавчого поняття та на фіксацію великої кількості ознак у ньому, яким не кожна програма відповідатиме, а саме: 1) комп'ютерна програма повинна мати певний зовнішній вираз (через слова, цифри, коди, схеми, символи чи у будь-якому іншому вигляді); 2) комп'ютерна програма повинна зчитуватись комп'ютером; 3) таке зчитування комп'ютером повинно приносити певний результат [2, с. 278].

В.В. Тітаренко у свою чергу вказує на наступні недоліки поняття, що представляється на законодавчому рівні: «1) детальний опис складових частин набору інструкцій є недоцільним, оскільки охопити усі можливі вияви відповідних інструкцій надзвичайно важко, що і підтверджується вказівкою на невиключність відповідного переліку; 2) виникає необхідність тлумачення критерію придатності для зчитування, оскільки, наприклад, вихідний текст ще не є придатним для зчитування відповідною машиною, однак на нього поширюється захист; 3) встановивши перелік комп'ютерних програм, які підпадають під відповідне визначення, законодавець залишив поза охороною певні категорії програм». В.В. Тітаренко наголошує, що допоміжний матеріал, а також опис програми, драйвери пристроїв, системні кодеки та ряд інших виведені з-під захисту законодавця [3, с. 57]. Базуючись на вище наведених зауваженнях науковець пропонує закріплення на законодавчому рівні саме поняття програмного забезпечення. Проаналізувавши нормативно-правові акти та позиції науковців ми прийшли до висновку, що перш за все недопустимим є нівелювання різниці між такими категоріями як «програмне забезпечення» та «комп'ютерна програма». Розширення понятійно-категоріального апарату в цій сфері на законодавчому рівні допоможе чіткіше розмежовувати їх та визначати співвідношення цілого і частини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зеров К. Захист авторського права на комп'ютерні програми Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 6. С. 5-14.
2. ІТ право / за ред. проф. О. С. Яворської. Львів:«Левада», 2017. 470 с.
3. Тітаренко В. Визначення «комп'ютерні програми» у праві інтелектуальної власності. Актуальні проблеми держави і права. 2008. с. 54-58.

ЯКИМЧУК ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА
СТУДЕНКА 2 КУРСУ ОС "МАГІСТР",
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ "ІНФОРМАЦІНЕ ПРАВО"
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗАЯРНИЙ ОЛЕГ АНАТОЛІЙОВИЧ
ДОКТОР ЮРИДИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР, ПРОФЕСОР КАФЕДРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА (НАУКОВИЙ КЕРІВНИК)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН УМОВНОГО ДОСТУПУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Україна взяла на себе зобов'язання перед Європейським Союзом щодо адаптації положень національного законодавства до положень статті 176 «Охорона технічних засобів» і статті 177 «Охорона інформації про управління правами» Угоди про асоціації [1]. Ці зобов'язання випливають з потреби імплементації статей 6 «Зобов'язання щодо технологічних заходів» і 7 «Зобов'язання щодо інформації про управління правами» Директиви ЄС про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві.

Окремим важливим предметом правового регулювання є суспільні відносини в сфері умовного доступу, які відбуваються в ході надання послуг споживачам в сфері телебачення та радіомовлення, які набувають нових форм та особливостей взаємодії їх суб'єктів в умовах цифрового мовлення, зміни технологічних параметрів, переходу до багатоканального мовлення та змін програмної концепції мовлення та особливостей ліцензування у вказаній сфері.

Тому актуальним для України постає питання імплементації Директиви № 98/84/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 листопада 1998 р. «Про правовий захист послуг, що базуються чи включають умовний доступ» з метою приведення законодавства України до права ЄС в частині забезпечення заходів протидії застосуванню незаконних пристроїв, що надають несанкціонований доступ до захищених послуг в сфері умовного доступу, оскільки діюча в Україні законодавча база не передбачає заборону виробництва, продажу та використання незаконної системи умовного доступу.

Потреба імплементації Директиви № 98/84/ЄС викликала необхідність

включення завдання із розроблення проекту Закону на виконання пункту 13 Плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 № 276, та пункту 1 Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 02.02.2021 № 1165-ІХ.

Відповідно, до Верховної Ради України подано та зареєстровано ряд законопроектів, покликаних як врегулювати особливості відносин в сфері умовного доступу, так і відповідальність за порушення у вказаній сфері, зокрема: 1) про захист послуг, що надаються із застосуванням системи умовного доступу (реєстр. № 5870 від 27.08.2021; 2) про захист послуг умовного доступу (реєстр. № 5870-1 від 14.09.2021); 3) «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту послуг, що надаються із застосуванням системи умовного доступу» (реєстр. № 5871 від 27.08.2021).

Умовний доступ (скорочено СА) або система умовного доступу (скорочено CAS) є захистом вмісту, який потребує дотримання певних критеріїв перед наданням доступу до інформаційного вмісту. Це поняття зазвичай використовується щодо означення сфери систем цифрового телебачення та програмного забезпечення.

В законопроекті № 5870 до форм умовного доступу, надається за відповідну плату та захищається цим Законом, віднесено: 1) послуги телебачення (телемовлення); 2) послуги радіомовлення; 3) постачання програмної послуги у сфері телебачення і радіомовлення. Проте, визначення поняття умовного доступу у вказаному проекті Закону відсутнє, однак в альтернативному законопроекті № 5870-1 таке визначення закріплено в п. 6 ст. 1, де визначено, що “умовний доступ - будь-які технічні засоби та/або договірні зобов'язання, за допомогою яких здійснюється доступ до захищених послуг з розповсюдження аудіовізуальних програм та передач та/або аудіопередач (аудіопрограм).”

Однак, в п. 116 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про електронні комунікації» поняття “система умовного доступу” визначається як будь-який технічний засіб, система автентифікації та/або механізм, що застосовуються для забезпечення доступу до послуги радіо- або телевізійного мовлення залежно від підписки або іншої форми попередньої індивідуальної авторизації”. Відповідно, ототожнюються поняття “система умовного доступу” (як технічні засоби) та “умовний доступ” (як послуга). Крім того, закріплення в спеціальному законі визначення поняття «умовний доступ» має відбуватися з певним врахуванням нюансів поняття «система умовного доступу», що закріплене у Законі України «Про електронні комунікації».

В цих відносинах учасниками є виробники технічних засобів, що забезпечують умовний доступ (тюнерів тощо), діяльність який підлягає ліцензуванню, та провайдери програмної послуги (зокрема, цифрового

телебачення), які також одержують ліцензії Національної ради телебачення та радіомовлення. Практики та дослідники відмічають певну непрозорість в процесі ліцензування їх діяльності, наявність фактів порушення антимонопольного законодавства під час визначення провайдерів тощо, що також потребує вирішення. Проте відмітимо, що основними учасниками системи умовного доступу є мовник та споживач.

Мовник забезпечує умовний доступ як суб'єкт, якому належать суміжні права. Обмеження здійснення суміжних прав мовників загалом існують у двох формах: 1) обмеження щодо обсягу прав, які дозволяють певні способи вільного використання ("fair use", або "fair dealing"); 2) обов'язкова ліцензія з виплатою або без виплати винагороди ("statutory license", чи "mandatory license").

В законодавстві України закріплено першу форму обмежень, зокрема у статті 42 Закону України «Про авторське право і суміжні права» закріплено випадки вільного використання, без згоди організацій мовлення, програм мовлення, що є аналогічним обмеженням майнових прав автора [2]. Мовники зобов'язані дотримуватися таких умов: 1) відтворення програм мовлення здійснюється виключно з метою навчання чи наукових досліджень; 2) право на відтворення не поширюється на експорт відтворених примірників програм мовлення за межі митної території України; 3) за суб'єктами суміжних прав зберігається право на справедливую винагороду з урахуванням кількості відтворених примірників.

І.Стройко відмічає, що "обмеження майнових прав організацій мовлення в Україні є більш жорсткими, ніж обмеження авторських майнових прав. Потрібно підкреслити, що у будь-яких випадках вільного використання програм мовлення за телерадіоорганізаціями закріплено право на отримання справедливої винагороди". Дослідниця також звертає увагу на те, що з огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій, зокрема революцію у сфері відеозвукозаписуючої апаратури, і поширення піратства у мережі Інтернет виявлена українським законодавцем обережність у наданні користувачам можливості вільно використовувати програми мовлення є виправданою [3].

На міжнародному рівні обмеження суміжних прав мовників врегульовані статтею 15 Римської конвенції [4], частина друга якої дозволяє країні-учасниці застосувати такі ж обмеження охорони прав організацій мовлення, які передбачені її національним законодавством щодо охорони авторського права на твори літератури і мистецтва.

Розуміння видів та обсягів обмежень, що застосовуються до суміжних прав у новому цифровому середовищі, на сьогодні є одним з основних дискусійних питань [5].

Споживачу ж також належать суміжні права, зокрема право на декодування сигналів, що несуть програми. Це право виникає у споживача в результаті внесення плати за одержану послугу - «кодовану послугу», зміст якої

визначається у Зеленій книзі Європейської комісії від 6 березня 1996 року як “послуги, сигнал яких кодується з тим, щоб гарантувати виплату винагороди” [6].

В ст. 5 законопроекту № 5870-1 закріплено, що “Споживач отримує умовний доступ після внесення оплати у встановленому мовником/провайдером програмної послуги розмірі, якщо інше не передбачено договором між мовником/провайдером програмної послуги та споживачем такої послуги”.

Однак, в законопроектах № 5871 та 5870-1 не запропоновано чітких положень щодо врегулювання відносин з надання послуг умовного доступу, визначення прав та обов’язків учасників цих взаємовідносин тощо. Також деталізації на рівні закону потребує питання про те, у кого саме споживає з замовляє та отримує послугу, які послуги є платними, а які ні.

І.Стойко виділяє 4 критерії поняття «платне телебачення»: 1) обмеженість доступу телеглядача до окремих програм, аудіовізуальних творів телеканалу; 2) обов’язкова виплата винагороди за надання доступу до окремих програм, аудіовізуальних творів телеканалу; 3) виплата винагороди окремим телеглядачем (індивідуальним домогосподарством); 4) мова йде про надання платного доступу до конкретних програм, аудіовізуальних творів телеканалу, тобто, наприклад, якщо телекомпанія формує пакет програм телеканалів, за який збирає платежі за підписку, то вона повинна чітко визначити вартість надання доступу до кожної телевізійної програми (передачі) у пакеті, яка входить у такий платіж [7].

Застосування систем умовного доступу, що забезпечується інструментами кодування, шифрування, тощо, та інформації про управління правами (зокрема, “Digital Rights Management”, або “DRM”) дозволяє теле- та радіоорганізаціям блокувати незаконний доступ до своїх програм та здійснювати поточний моніторинг фактичного використання програм [3].

Незаконний доступ до всього сигналу, що несе програму, або певної частини трансльованої програми, що базується на обладнанні (“hardware-based unauthorized access”), у багатьох країнах регулюється у чинних законах про телерадіомовлення або про авторське право і суміжні права. До 28 травня 2000 року держави - члени Європейського Союзу повинні були імплементувати у національне законодавство положення Директиви 98/84/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 20 листопада 1998 року про правову охорону послуг, що базуються або складаються з умовного доступу [8].

Пункт «с» статті 4 Директиви ЄС про правову охорону послуг, що базуються або складаються з умовного доступу, який відносить до діяльності, що здійснюється правопорушником, використання комерційних повідомлень (реклами) для промотування нелегальних пристроїв. В свою чергу в пункті «е» статті 2 Директиви визначене поняття нелегального пристрою як будь-якого обладнання або програмного забезпечення, призначеного або адаптованого для надання доступу до охоронюваної послуги у доступній формі без дозволу

провайдера послуги [8].

Діяння із надання умовного доступу із застосуванням нелегального пристрою є формою крайдшейрінгу, поняття якого закріплене в ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» як «забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми (передачі) організації мовлення, доступ до якої обмежений суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав застосуванням технічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо), в обхід таких технічних засобів захисту, в результаті чого зазначена програма (передача) може бути сприйнята або в інший спосіб доступна без застосування технічних засобів захисту».

В ч. 1 ст. 7 законопроекту № 5870 серед порушень законодавства про захист умовного доступу пропонуються порушення, які вчиняються суб'єктами господарювання, а також відповідні штрафи, а в ч. 2 зазначено, що «за порушення законодавства про захист умовного доступу фізичні особи несуть адміністративну відповідальність, передбачену законом». Проте термін “кардшейрінг” не вживається і не запропоновано шляхи розмежування таких порушень. Так, серед правопорушень названі: 1) виробництво, зберігання з метою збуту або збуту незаконної системи умовного доступу; 2) імпорту, експорту, розповсюдження, продаж, передача в оренду чи іншої оплатної передачі незаконної системи умовного доступу; 3) встановлення, обслуговування або заміна незаконної системи умовного доступу; 4) реклама, а також будь-яка інша діяльність з рекламування незаконної системи умовного доступу або послуг, пов'язаних з такою системою [9].

Директива ЄС про правову охорону послуг, що базуються або складаються з умовного доступу, також не вживає термін “Кардшейрінг” у статті 4, в якій міститься зобов'язання держав - членів Європейського Союзу заборонити на їхній території наступні дії: виробництво, імпорту, дистрибуцію, продаж, здачу в оренду або володіння з комерційною метою нелегальними пристроями, під якими слід розуміти будь-яке обладнання або програмне забезпечення, призначене або адаптоване для надання доступу до охоронюваної послуги у доступній формі без дозволу провайдера послуги; інсталяція, технічна підтримка або заміна з комерційною метою нелегальних пристроїв; використання комерційних повідомлень з метою промотування нелегальних пристроїв.

Тим не менш, кардшейрінг визнається видом піратства, який продовжує становити основну загрозу для так званого платного телебачення (“Pay TV”). А тому, існує необхідність приведення у відповідність законопроектів № 5870, 5870-1 та 5871 із термінологією Закону України «Про авторське право і суміжні права» і Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода Україна від 27.06.2014 : станом на 30 лист. 2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII : станом на 5 січ. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
3. Стройко І.А. Способи вільного використання програм організацій мовлення у цифрову еру. Обмеження суміжних прав організацій мовлення. 231 Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. 2011. № 2011/1. С. 230 – 234, с. 231
4. Rome Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations done at Rome on October 26, 1961. URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/289795>
5. WIPO Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment prepared by Mr. Sam Ricketson. Standing Committee on Copyright and Related Rights. Ninth Session. Geneva, June 23 to 27, 2003. SCCR/9/7. Geneva, April 5, 2003. 84 pages. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_9/sccr_9_7.pdf
6. Commission Green Paper “Legal Protection for Encrypted Services in the Internal Market”. Consultation on the Need for Community Action. COM(96) 76 final. 06 March 1996. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT>
7. Стройко І.А. Порушення суміжних прав на програму організації мовлення у цифрову еру як підстава для цивільно-правового захисту. European Reforms Bulletin. 2020. № 3. С. 125 – 130
8. Directive 98/84/EC of the European Parliament and of the Council of 20 November 1998 on the legal protection of services based on, or consisting of, conditional access. Official Journal of the European Communities No L 320/54. 28 November 1998. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31998L0084&from=PL>
9. Про захист послуг, що надаються із застосуванням системи умовного доступу: Проект закону від 27.08.2021 № 5870. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72656

ЯКОВИЩАК ОЛЕГ ІВАНОВИЧ
СТУДЕНТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

**МУЗИЧНІ ТВОРИ ЯК САМОСТІЙНИЙ ОБ'ЄКТ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ**

Музичним твором називають оригінальне поєднання звуків, яке є результатом творчої діяльності людини (закінченим чи незакінченим), виражене у будь-якій об'єктивній формі (нотний запис; механічний, магнітний, цифровий звукозапис; публічне виконання тощо), що дозволяє його сприйняття третіми особами. Згідно зі статтею 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права», музичні твори є самостійним об'єктом авторського права та підпадають під правову охорону відповідно до статей Цивільного кодексу України та Закону України «Про авторське право та суміжні права».

Музичний твір як об'єкт авторського права наділений специфічними ознаками:

- 1. творчий характер:**
- 2. вираженість в об'єктивній формі;**
- 3. можливість відтворення.**

1. *Творчий характер* є першою з ознак твору. Здебільшого, науковці наголошують на тому, що двома безпосередніми ознаками творчості є готовий результат такої діяльності людини та новизна цього результату. Наприклад, Е.Г. Гаврілов писав, що творчість - це діяльність людини, яка породжує щось якісно нове та таке, що відрізняється неповторністю, оригінальністю та унікальністю. Проте, можна погодитись з іншою позицією, згідно з якою творчий процес іноді може тривати роками, та закінченість інтелектуальної діяльності людини не повинна бути критерієм для визнання наявності твору як об'єкту правової охорони. Що стосується безпосередньо музичних творів, то питання закінченості розумової діяльності людини в цій сфері не повинно мати місце. Наприклад, відомо, що реквієм Моцарта це незакінчений твір, але безсумнівно, є витвором мистецтва. [1]

2. Наступною ознакою твору є *вираженість його у об'єктивній формі*. Як зазначав А.П. Сергєєв, авторське право захищає форму твору. Дійсно, норми права не можуть регулювати безпосередньо розумову діяльність людини, яка носить нематеріальний характер.

Не зважаючи на специфіку музичних творів - їх нематеріальний характер, вони повинні виражатись у такій формі, яка робить можливим їх правовий захист. В ч. 2 ст. 433 ЦК України зазначається, що твори є об'єктами авторського

права без виконання будь-яких формальностей щодо них та незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження. Проте правовій охороні підлягає лише форма вираження твору. Тобто законодавець не висуває будь-яких вимог до того, в якій саме формі повинен бути виражений твір.

3. Як зазначалось вище, ще однією ознакою твору як об'єкту авторського права, є можливість його *відтворення*. Ця ознака визнається в літературі настільки важливою, щоможливість відтворення творчого результату, досягнутого творцем, названо однією з основних причин виникнення авторського права взагалі.

В Законі України "Про авторське право та суміжні права" (ст. 1) відтворення розглядається з двох боків: а) як виготовлення одного або більше примірників твору або фонограми в будь-якій матеріальній формі, б) як запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій) або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер. Однак, такого визначення відтворення твору, зокрема, музичного, сьогодні недостатньо. Можливим є третій спосіб відтворення музичного твору, яким є його виконання [1].

Визначення суб'єкта права інтелектуальної власності є неоднозначним, адже ускладнюється й тим, що в мистецтві кінцевий результат залежить не тільки від ідеї, а від здатності і можливості репрезентувати твір найкращим чином через виконавську майстерність. У цьому процесі зайнята значна кількість людей, кожен із яких привносить у кінцевий результат свою частку творчої праці [2].

На думку Р. Шишки - проблема суб'єкта права, у тому числі й права інтелектуальної власності, є однією з найскладніших у філософії, мистецтві та юриспруденції. Вона ускладнюється визначенням межі вияву свободи суб'єктом творчості, охороноздатності створеного в її результаті твору, інтересами держави, суспільства та інших осіб до нього як об'єкта правовідносин [3].

За чинним українським законодавством (ст.421 ЦК України) до суб'єктів права інтелектуальної власності відносяться: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до закону чи договору. На думку С.С. Алексеєва, під суб'єктами права слід розуміти індивідів, організації або спільності, які на підставі юридичних норм можуть бути учасниками правовідносин - носіями суб'єктивних прав та обов'язків. Безумовно, більшість вчених вважає першосуб'єктом саме людину. У всьому світі першим володарем музичної, літературної, художньої і наукової власності завжди є автор, тобто композитор, автор слів [4].

В умовах розвитку музичної індустрії розширюється коло стосунків, які виникають із реалізацією особами майнових прав на музичні твори. Щороку

випускається значна кількість музичних творів різних жанрів та напрямів. Це свідчить про те, що у сучасному світі музичний твір стає цінним продуктом діяльності людини як з морально-духовної, так і з економічної точки зору. Проте, через недостатню врегульованість відносин, які виникають з наявності авторських прав, в нашій країні щороку порушуються права значної кількості авторів. Охорона права на музичні твори останнього часу набула особливої актуальності як для усього світу, так і окремо для України [1].

Разом із розвитком музичної індустрії виникло безліч нових проблем, які до сих пір не можуть бути усунені, навіть незважаючи на чинні норми законодавства, так як Інтернет не може повністю контролюватися державою, та стежити за всіма правопорушеннями, скоєними «онлайн», практично неможливо. Наприклад, проблема піратства, можливо, не зникне ніколи. Але є більш дрібні проблеми, наприклад, проблема, пов'язана зі стримінговими сервісами – сервісами, заснованими на потоковому способі передачі даних до кінцевого користувача, при якому не потрібно завантаження трансльованого контенту. Ці проблеми регулювання відносин, пов'язані з авторським правом у музичній індустрії, є лише одними з багатьох, що хвилюють сьогодні [5].

Слід зазначити, що охоронювану форму твору прийнято поділяти на внутрішню та зовнішню. Так, внутрішня форма складається із образів, які є невід'ємною частиною сюжету твору. Зовнішню форму музичного твору складає звуковий ряд, який являє собою певну послідовність звуків різної висоти та тривалості. Іншими словами, авторське право охороняє власне "музичний твір" – зовнішню складову музичного твору, яка безпосередньо сприймається при його прослуховуванні [6].

Протилежної точки зору дотримується науковець Вітрук Н.В., умовно розділяючи охорону та захист прав і підкреслюючи їх тісний зв'язок, приходять до висновку про те, що обидва ці явища складають єдине ціле - «охорону прав». Аналізуючи ряд робіт видатних вчених з даного питаннями, я з'ясував, що ці поняття не є тотожними. Розмежування понять охорони та захисту музичних творів можливо і необхідно здійснювати щодо мети здійснення. Так, метою охорони авторських прав на музичні твори є створення державою гарантій правовласнику для належної реалізації права власності (у всіх її проявах – володінні, користуванні і розпорядженні) на музичний твір як об'єкт інтелектуальної власності [7].

Слушно зауважує Кривенко М.О., що способами захисту прав, як правило, є закріплені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких відбувається відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав та вплив на правопорушника. Отже, викладені положення дозволяють підсумувати, що під порушенням авторських прав на музичні твори слід розуміти використання музичних творів, що охороняються законом, без дозволу правовласника, крім випадків, встановлених законом. [8]

Таким чином, цивільно-правовий механізм захисту авторських прав на

музичні твори існує і діє у поєднанні з іншими засобами охорони, тобто, він є одночасно і структурним елементом охорони приватних, громадських та публічних інтересів авторів (та інших суб'єктів) музичних творів.

Також, у врегулюванні правового захисту авторського права на музичні твори є певні недоліки. Чинні норми цивільного права є занадто загальними й не враховують усіх нюансів і складнощів організації музичної індустрії в умовах розвитку музичного бізнесу та нових технологій в Україні і світі. Для їх вирішення необхідне залучення не тільки фахівців у галузі права, а й людей, обізнаних, і тих, які безпосередньо беруть участь в організації музичної індустрії [9]. Вдосконалення чинного законодавства має починатися з визначення поняття музичного твору та форми, в якій такий твір повинен бути втілений для того, щоб відповідати вимогам, які висуваються до об'єкта правового захисту.

Підсумовуючи, варто зазначити, що музичні твори відіграють суттєву та важливу роль не лише у розвитку суспільства, а й у розвитку самої держави. Вони є невід'ємним об'єктом авторського права та потребують правового захисту, належного врегулювання законодавства щодо них та вирішення проблем, які були висвітлені вище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жилінкова О. В. Поняття музичного твору як об'єкта авторського права. Хмельницький, 2006.
2. Грабовська Г. М. Музичний твір як об'єкт правової охорони. Форум права. 2012.
3. Шишка Р. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Вісник Університету внутр. справ. 2000.
4. Алексєєв С. С. Загальна теорія права. М., 1982.
5. Степанець Ю. Л. Музичний твір як об'єкт авторського права: поняття, ознаки та проблемні аспекти цивільно-правового регулювання в Україні. Одеса. 2008.
6. Матузов Н. І. Правова система. Харків, 2017.
7. Вітрук Н.В. Загальна теорія правового стану особи. Миколаїв, 2016.
8. Кривенко М. О. Захист авторських прав на музичні твори та суміжні категорії. Одеса : Молодий вчений, 2018.
9. Маковії В. П., Симонова Г. М. Проблеми піратства у сфері інтелектуальної власності в умовах сучасного суспільства. Одеса, 2018.

ЯРМОЛЮК АНАСТАСІЯ АНДРІЇВНА
АСПІРАНТКА КАФЕДРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ПЛАТФОРМ ВІДКРИТИХ
ІННОВАЦІЙ ТА ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ ПРИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННІ

За допомогою реалізації концепції платформ відкритих інновацій стимулюється розвиток співтворчості в традиційному розумінні для сфери права інтелектуальної власності в межах відкритих інноваційних екосистем.

Платформи відкритих інновацій концептуально можна розглядати як середовища, які вирішують різні типи викликів, що не завжди врегульовані сучасним інституційним ландшафтом [4, с. 4]. У такий спосіб вони належать до окремої категорії цифрових платформ як віртуальні майданчики, спрямовані на об'єднання «власників проблем» із «вирішувачами проблем» для розв'язання складних проблем у сфері науки, інноваційного підприємництва, інноваційних технологій, AI та Big Data тощо. На веб-сайті платформи відкритих інновацій «власники проблем» деталізовано формулюють проблеми із зазначенням критеріїв до відкритих інноваційних рішень, а також вказують термін знаходження відкритого інноваційного рішення та фіксовану винагороду.

Серед запропонованих інноваційних рішень вони обирають одне або декілька найбільш перспективних із метою подальшого їх використання в створенні об'єкта права інтелектуальної власності та виплачують винагороду [7, с. 66-67]. Розглядаючи правову природу відкритого інноваційного рішення, слід підкреслити, що ним є проєктне рішення, в якому автор (розробник) розкриває його інноваційні, технічні та інші особливості.

Відомим прикладом платформ відкритих інновацій є Nosco, яка сприяє співпраці між суб'єктами інноваційної діяльності та більш швидкому втіленню інноваційних ідей із урахуванням конфіденційності щодо збору та зберігання персональних даних відповідно до норм GDPR.

В основі концепції платформ відкритих інновацій є надання всім учасникам інноваційного процесу вільного доступу до результатів наукових досліджень і розробок, що збільшує прозорість досліджень і відповідальність авторів за їх результати, а також розширює можливості співпраці в наукових проєктах і прискорює комерціалізацію наукових розробок [2]. Отже, найчастіше платформа відкритих інновацій – мережеве інноваційне середовище та база даних, що може бути онлайн, яка об'єднує велику кількість основних

стейкхолдерів у провадженні відкритої інноваційної діяльності, а також пов'язує правоволодільцев прав інтелектуальної власності на інноваційні технології з приватними особами або юридичними особами, які прагнуть ліцензувати, комерціалізувати або в інший правовий спосіб отримати доступ до об'єктів права інтелектуальної власності або поширювати інноваційні технології. Відкриті інноваційні платформи відповідно до міжнародного досвіду спрямовані на сприяння добровільному пакетному (гібридному) ліцензуванню прав інтелектуальної власності на інноваційні технології, не обмежуючись ліцензіями на використання об'єкта патентного права, а також об'єкта авторського права, ноу-хау або комерційної таємниці.

Досліджуючи питання щодо належної охорони прав інтелектуальної власності при функціонуванні платформ відкритих інновацій можна розглянути наступний приклад. Співпраця в межах фінської платформи Demola полягає в тому, що всі особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на результати інтелектуальної, творчої діяльності, створені в ході реалізації інноваційного проєкту, належать команді виконавців (студентів) [8]. Водночас замовник може отримати ліцензію на використання прототипу, що пройшов експертизу, або набути майнові права інтелектуальної власності за допомогою укладання договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності та використовувати його для подальшої розробки.

Розглядаючи співвідношення функціонування платформ відкритих інновацій і правової охорони комерційної таємниці, слід зазначити, що багатопрофільні інноваційні технологічні команди експертів, наприклад, розробляють інноваційні рішення в межах платформи IdeaConnection від Planbox на конфіденційній основі обов'язково з укладанням угоди про нерозголошення конфіденційної інформації при трансфері технологій та отримують винагороду за результат [3]. В NDA визначаються умови розкриття конфіденційної інформації та умови, на яких така конфіденційність передається між узгодженими сторонами. Зобов'язання щодо конфіденційності в межах функціонування платформи відкритих інновацій не поширюється на конфіденційну інформацію: 1) яка була відома стороні-одержувачу до того, як інша сторона надала конфіденційну інформацію; 2) яка є або стає доступною для громадськості (крім незаконних засобів); 3) яка стає доступною (крім незаконних засобів) з джерела, відмінного від сторони, що розкриває інформацію, і це джерело не зобов'язане перед стороною, яка розкриває інформацію, зберігати конфіденційність цієї конфіденційної інформації. Зобов'язання щодо конфіденційності внаслідок укладання угоди про нерозголошення триватимуть протягом певного періоду, на практиці часто такий строк триває, наприклад, протягом 3 років із моменту закінчення прийому заявок.

Тому, для України є корисним успішний міжнародний досвід створення та забезпечення належної охорони прав інтелектуальної власності при

функціонуванні платформ відкритих інновацій із метою досягнення участі широкого кола зацікавлених суб'єктів інноваційної діяльності в розробці інноваційних технологій із метою побудови глобальної співпраці.

Позитивними прикладами створення платформ відкритих інновацій в Україні є SoftServe Innovation Platform [10], платформа відкритих інновацій компанії ДТЕК, що є спрямованою на доопрацьовування інноваційного рішення спільно з автором інноваційної технології, надання експертизи та запуск пілотного проєкту [9] та перша українська платформа відкритих інновацій REACTOR.UA, що пропонує резидентам (юридичним особам, відкритим до інновацій, акселераторам, інкубаторам, інноваційним хабам, лабораторіям, продуктивним технологічним командам) інфраструктуру та інструменти для ефективної роботи з інноваціями. Така платформа дозволяє спільно з резидентами проводити відкритий пошук інноваційних рішень, допомагаючи вирішити інноваційні виклики [1]. Отримання статусу резидента цієї платформи суб'єктами інноваційної діяльності відбувається на умовах відкритої ліцензії.

Отже, автори інноваційних рішень мають змогу отримати можливість співробітництва з «шукачем інновацій» за допомогою укладання договору про співробітництво. Умови та порядок укладання договору визначатимуться «шукачем інновацій» та авторами інноваційних рішень в індивідуальному порядку.

Важливим питанням є охорона прав інтелектуальної власності при функціонуванні платформ відкритих інновацій. Наприклад, InnoCentive в якості запобіжного заходу вимагає від клієнтів згоди на перевірку належної охорони прав інтелектуальної власності на результати інтелектуальної, творчої діяльності, щоб гарантувати правомочність використання інноваційних рішень і справедливу винагороду винахідникам [5; 6]. Вважаємо необхідним також передбачити проведення обов'язкової реєстрації майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку для виходу на платформу відкритих інновацій.

Розглядаючи проблему розподілу майнових прав інтелектуальної власності в результаті співпраці в межах платформи відкритих інновацій, слід наголосити, що всі особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності, що виникають у результаті надання інноваційного рішення, зазвичай належать авторам цього інноваційного рішення. В окремому договорі про співробітництво зазначається, що майнові права інтелектуальної власності на такі об'єкти права інтелектуальної власності не передані та не надані повністю або частково третім особам. Також у цьому договорі вказується умова, що майнові права інтелектуальної власності на такі об'єкти права інтелектуальної власності не є повністю або частково предметом застави, судового спору або претензій із боку третіх осіб. Автори інноваційного рішення самостійно несуть відповідальність за збереження прав інтелектуальної власності на об'єкти

права інтелектуальної власності, що виникають у результаті надання інноваційного рішення. «Шукачі інновацій» не несуть відповідальності за збереження та (або) порушення з боку третіх осіб прав інтелектуальної власності щодо таких об'єктів права інтелектуальної власності. Також «шукачі інновацій» не мають права без письмової згоди правоволодільцев прав інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності, що створюються в результаті надання інноваційного рішення, використовувати права інтелектуальної власності авторів інноваційного рішення.

З метою створення та функціонування платформ відкритих інновацій, зокрема з метою сприяння інноваційному співробітництву між науковим середовищем закладів вищої освіти та промисловими підприємствами необхідним є: створення сприятливих умов для вдалої реалізації науково-технологічних партнерств для спільного проведення досліджень і розробок; координація інноваційної діяльності та формування нових дієвих механізмів для подальшого трансферу результатів наукових досліджень і комерціалізації науково-технічних та інноваційних розробок через забезпечення відкритого пошуку партнерів незалежно від місця розташування для розробки та реалізації інноваційних проєктів, що досягається через сприяння підвищенню ефективності існуючих правових механізмів обміну об'єктами права інтелектуальної власності.

Отже, з метою правового оформлення правовідносин співпраці в межах платформи відкритих інновацій між суб'єктом інноваційної діяльності, який визначив технологічний запит в інноваційному рішенні, та суб'єктом інноваційної діяльності – переможцем, який подав інноваційне рішення, укладається договір щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності з реалізації запропонованого інноваційного рішення. На практиці найчастіше сторонами такого договору є суб'єкти господарювання та інноваційні технологічні стартапи з метою тестування своїх інноваційних рішень. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на інноваційне рішення залишаються за постачальниками унікального інноваційного рішення, яке вже пройшло перші випробування на практиці або має прототип. Якщо відкрите інноваційне рішення було створено інноваційною технологічною командою – групою авторів інноваційних рішень, усі учасники інноваційної технологічної команди мають рівні особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на інноваційні рішення, якщо інше не передбачено додатковою угодою між авторами інноваційного рішення. Водночас постачальник інноваційного рішення може передати майнові права інтелектуальної власності суб'єкту інноваційної діяльності, який визначив технологічний запит.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Відкрита платформа інновацій REACTOR.UA змінює бізнес-модель, 2020. URL : <https://ain.ua/ru/2020/01/22/vidkrita-platforma-innovacij-reactor-ua-zminyuye-biznes-model/>.

2. Chataway J., Parks S., Smith E. How Will Open Science Impact on University/Industry Collaborations? *Foresight and STI Governance*. 2017. Vol. 11, No 2. P. 44–53.
3. IdeaConnection by Planbox. How to Write an Open Innovation Challenge. URL : <https://www.ideaconnection.com/>.
4. Jenny Lööf, RISE. Innovation platforms – why, how and by whom? *RUGGEDISED*, 2019. 25 p.
5. Lakhani Karim R., Panetta Jill A. The principles of distributed innovation. *Innovations: Technology, Governance, Globalization*. 2007. Vol. 2, Issue 3. P. 97–112.
6. Liotard I., Revest V. Contests as innovation policy instruments: lessons from the US federal agencies' experience. *Technological Forecasting and Social Change*. 2018. Vol. 127. P. 57–69.
7. Підоричева І. Ю. Розвиток інноваційних екосистем України в умовах глокалізації та європейської інтеграції : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Київ, 2021. 554 с.
8. Raunio M., Nordling N., Kautonen M., Rasanen P. Open Innovation Platforms as a Knowledge Triangle Policy Tool – Evidence from Finland. *Foresight and STI Governance*. 2018. Vol. 12, No 2. P. 62–76.
9. Рябова С. Стрибок у майбутнє: як бізнес розвиває інновації в Україні, 29 грудня 2020. URL : <https://mind.ua/publications/20220294-stribok-u-majbutne-yak-biznes-rozvivaе-innovaciyi-v-ukrayini>.
10. Softserve Innovation platform. Втілюйте інновації. URL: <https://www.softserveinc.com/uk-ua/services/innovation-platform>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

«ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЙОГО ПРАВЗАСТОСУВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНІ, ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ»

МАТЕРІАЛИ

**Х ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ З ПРОБЛЕМ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

(30 ВЕРЕСНЯ 2022 РОКУ)

**УКЛАДАЧ — Г.К. ДОРОЖКО, КАНДИДАТ ТЕХНІЧНИХ НАУК
КОМП'ЮТЕРНЕ МАКЕТУВАННЯ,
ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ — І.П. ВОЛИНЕЦЬ, PhD**

